

Літературна агенція «Банкова, 2»

Богдан Жолдак
ЯБЛУКА
З РАЙСЬКОГО
САДУ

Літературна агенція «Банкова, 2»

Богдан Жолдак

**ЯБЛУКА
З РАЙСЬКОГО
САДУ**

Оповідання і мініповісті

Київ
Видавництво «Преса України»
2013

УДК 821.161.2
ББК 84(4Укр)6
Ж 79

*Літературна агенція «Банкова, 2»
Серію засновано у 2013 р.*

Жолдак Б. О.

Ж79 Яблука з райського саду. Оповідання і мініповісті — К.: «Преса України». 2013. — 336 с.

ISBN 978-966-472-139-1

Богдан Жолдак – беззаперечний майстер української прози. Він – автор книжок «Спокуси», «Як собака під танк», «Бог буває», «Антиклімакс», «Топінамбур, сину», «Шизотерапія», «Коли генії плачуть», «Музичні війни», «Гаряча Арктика» та інші. За його сценаріями знято художні фільми «Запорожець за Дунаєм», «Відьма», «Козаки йдуть», «Дорога на Січ». Він – автор мюзиклу «Конотопська відьма» у постановці київського Молодого театру. Для його письма характерні комічний сюжет, парадоксальність конфлікту, використання прийомів кіностилістики, за якими проступає трагікомічна природа людини.

УДК 821.161.2
ББК 84(4Укр)6

В оформленні обкладинки використано картину Тимофія Бойчука

*Серію літературної агенції «Банкова, 2»
засновано Київською організацією НСПУ.*

*Видано за підтримки виконавчого органу
Київської міської ради
(Київської міської державної адміністрації)*

ISBN 978-966-472-139-1

© Жолдак Б. О., 2013
© Бойчук Т., 2013
© «Преса України», 2013

ДИВОВИЖНИЙ

Звісно, центральною постаттю всіх творів Богдана Жолдака є його мова, яку ні з чією іншою не сплутаєш. Він сам витворив власний лексичний художницький контекст – і той зрештою явив творчий образ неповторного прозаїка, що заслужено посідає осібне місце в сучасній українській літературі.

Про мовно-психологічну структуру від Б. Жолдака, прозове мислення його, мову, можна писати дисертації як про новоявлений феномен, «запатентований» у світі слова, де вже, здається, відкриття важко здійснити, як про дивовижу рухливого, мінливого й феноменального у своїй невичерпності й непередбачуваності явища, явленого устами численних «людей з народу», як про самобутньо зорганізовану лексично-стильову структуру, самодостатню і в своїй зображальності, і в ліпленні внутрішніх портретів та характеристик персонажів, і в розвитку інтриги добре замаскованої фабули того чи іншого твору. Слово, фраза у Жолдака – то не називання предмета або дії, не інформаційний акт, а щось набагато глибше, вагоміше, суттєвіше; то чергова порція психологічного завантаження, імпульс до розгортання думки чи картини, подразнення читачевої уваги аномальними синтаксичними конструкціями та сполукою слів, часто далеких одне від одного семантично, а відтак практично непоєднуваних. Одним реченням, одним абзацом досягається довершена, вичерпна змістова наповненість і психологічна достеменність зображуваного.

Якийсь час я побоювався, що Жолдак, вдало осідлавши макабреско-суржикового коника, прикипить до його сідла навіки. Наведений щойно період, як і загалом мовний інструментарій розвіяв мої побоювання. І коли кажуть, що в суті терміну «талант» обов'язково має входити почуття міри, то таке почуття в новій книжці письменник явив уповні.

Щоправда, рецидиви ще трапляються, однак їх треба сприймати лише як епізоди, а може, і як своєрідний

авторський прийом: ось бачите, яким я був колись раніше – і як вигідно відрізняюся від себе вчорашнього нині! Прозаїк уже не прагне скрізь і в усьому опускатися до мовного рівня своїх анти-героїв, мудро передбачаючи марноту наступних пошуків успіху у царині вже розробленій, нехай навіть доволі вдало. Відтак його мовна палітра набула нових забарвлень, а головне – відмова від суржика вибила всі аргументи з рук тих спостерігачів за творчістю Богдана Жолдака, котрі воліли б назавжди закріпити його в реєстрі несерйозних «хохмачів». На щастя, він – письменник серйозний і глибокий. Він ще не діждався своїх дослідників.

До речі, новітніша проза показова також іще з одного боку: тут фабула лежить на поверхні. Це не надто характерне для письменника з того погляду, що його текст можна переказати «своїми словами», тобто сказати – про що воно: і все ж навіть тут вам не сховатися від Жолдакової парадоксальності: переказане кимось іншим, оповідання втратить свій колорит і ту свою невловну суть, яка набуває рис живої душі твору тільки в устах його автора. Маємо, отже, справу з існуванням автономної «закритої» системи Жолдакового слова, яку можна тільки або сприймати, або не сприймати, але яка в жодному разі не потерпить ні косметичного, ні тим більше хірургічного втручання ззовні. За всіма класичним ознаками це і є те, що має повне право називатись літературним явищем.

Не можу оминати однієї «делікатної» площини творчих зацікавлень Жолдака, котрої він послідовно не зрікається і яка викликала неоднозначне сприйняття навіть в його покійного батька. Це – людський інтим, «фізіологія» в чистому вигляді, те, що нині називають сексом. Треба сказати, що й тут прозаїк далекий від самоповторів. Так, він, як і в попередніх виданнях, незрідка іронізує над інстинктами й почуваннями персонажів, часом творить пародійні картини близькості протилежних статей, вдається до шаржування і гротеску (однак, зауважмо, при цьому знову ж таки не принижує

гідності «мешканців» своїх творів). Скажімо, на дрібне літературне хуліганство «тягне» блискуче розіграні Жолдаком такі пасажі – і чомусь на гадку приходить симпатичний шибеник і насмішник Тулуз-Лотрек...

Та зримо постають й нові нюанси цієї площини: автор неприховано схиляється до думки, що «сексом» усе-таки рухає почуття душі, а не фізіологія (новела «Слово любов», у назві й змісті якої сама присутність слова «любов» є свідченням нового погляду прозаїка на плотське й «низьке»).

Нова книжка Богдана Жолдака явила його творчий портрет багато в чому знайомий і впізнаваний. Воднораз той портрет бачиться в інтер'єрі слова оновленого, я сказав би – продуктивнішого, усвідомленішого, ретельніше зваженішого. І в кожному разі ця книжка, з першої ж сторінки постаючи звабливою і притягальною для прочитання, дає чимало нагод усім учасникам і шанувальниками сучасного літпроцесу уважніше поставитися до творчості письменника, однакової мірою як талановитого, так і неоднозначного. А яким іще має бути справжнє художнє явище?

Віктор Баранов

ЯБЛУКА З РАЙСЬКОГО САДУ

(із циклу «Прощавай, суржиску!»)

Був у нас в селі такий Матвей, якого ніхто харашо не знав. І не тому, що він був приїжджий до нас на сезон созрівання яблучних садів, а по причині того, що знатися з ним боялися.

Бо він був начитаний на таких книжках, яких я лічно бачив. Такі вони були умні, що навіть переписані ним цілком і повністю вручну. А от яка, інтресно, книжка може собою похвалитися тим, що її переписувано після?

Так от, несмотря на це, він мав їх таких аж декілька штук... І всі в товстих загальних зошитах, товстіших за самі ті книжки. Такі, де все було записано нащот життя і як ним треба жить.

І от, щоб йому, Матвею, це легше було робити, він почина ізучать єдиноборства. Такім образом, що достіга в них резульатів, які він достіг спочатку путьом радянського бокса, а потім уже по-китайськи, юнськи і по-тайванськи. І од чого він став сам такий жиливий кругом, такий крепкий скрізь, де тіко можна. Що йому аж, нарешті, стали нужні ці книжки, які б пояснили йому, для чого він такий сам собі нужен.

Це вони підказали йому найти собаку, яких ми навіть по тілівізорі у міре животних не бачили. Вона як теля, у тому смислі, що завбільшки. Але б я краще із любим телям бо-дався, аніж з отаким псом, їм таким скрізь, що й навіть у пащі, де був лише красний язык. Словом, цей собака виявився ще більш жиливий, аніж його господар. І хоч книжок він тих не читав по причині собачої неграмотності, однак і посперечатися з будь-ким начитаним у плані єдиноборства.

Підчинявся він лише Матвейові путьом тайно изда-ваємих через свисток сигналів і, окрім них, нічого, що положено було знати собаці, жилать не жилав.

От яким путьом об'явився в нас у селі цей сторож охороняти колгоспні сади од колгоспників. Що мені особисто не вдавалося ніколи, хоч я був на них на ставці

охранніка. Не получалося! В період цвітіння чи почкування в мене це ще якось виходило. Чого нізя сказати про мене в період, коли дозрівали плоди яблук. А особино груш. Рішить цю проблему в правлінні колгоспу удавалося лише путем Матвея. Який би рішив цю проблему і без свого барбоса. Так він усіх нас налякав, носясь із дикими китайськими криками між дерев, нанося їм удари чим попало, включаючи сюди навіть і голову. Бо він, відімо, представив для себе і собаки цей сад у вигляді полігона, де осущствляються його усі мечти, переписані ним із книжок. До такої сили, що навіть недозревша зав'язь, содрогаєсь ударами, рясно осипала землю. По якій слідом мчала тінь, чорной молнії подобна, його дресірованої собаки, радуєсь на свого хазяїна, що він такий ловкий.

Наші хлопці почали обходити його сторонкою, особино в магазині. По причині свого одтока із села в місто. Тобто, своєї малочисленості, яка робиться щороку ще малочисленішою. Такою, що навіть наш бригадир і то опасався й навіть не питався із Матвейом роздавити флакона, як тіки взнав, що той весь час про щось записує в товсті зошити...

Та в кожного пропадала охота мати з ним справи. Варто лише в край ока глянути на його жилаве лице.

Тепер додати ще до цього лица отого собацюру, дога по національності, на яку жодна наша псина сільська побоялася навіть писнути, не те що гавкнути, поховавшись при одному приближенні хто куди. Так тихо, що цей беззвучний ужас поволі передався і їхнім двоногим односельцям...

Ну тут була ще одна причина цієї історії, а саме: страшна нужда в смислі бідності. Усіліна ростом цен налогообложенія. Яка рано чи пізно мусіла зіткнутися з оцим новим сторожом колгоспного достатку.

Матвій же, начитаний многого із книжок, ним же списаних, дуже дивувався, що не може постигнуть: ну чо-го він, такий класний, такий столичний, а не знаходить у жінках ніякого одзиву. Навіть у тих, хто сільського фасону. Незважаючи навіть на свою кругом жилавість. Та ще

й у нас, у селі, де котірувалися куда менше жилаві і по віку менше молоді дядьки, яких ставало кожного сезону менше по причині загибання сільського господарства.

Це було й мені дивно. Особино тоді, коли до мого куреня й забреде, не буду казати хто, яка-небудь погомони́ти по причині взятої на фермі банки чи сметани.

А до нього — ні-ні. Хоч він уже був тою сметаною переповнений. І накидаємий на самописні книжки по три, жаждаючи ответа по тій причині, що там його не було.

Не було його навіть серед наших місцевих алкоголічків. Так вони його, по-відімому, поважали, що од одного вигляду ставали твердози.

І от він окончатально почина дозрівати для цього. І сад також, лише яблуками. Куди вдень колгоспниці приходили робити на колгосп, а вночі — щоби трошки взяти й на себе. В смислі яблуків, яких оно сила-силенна пропадає, розбиваяся об землю, гниючи.

Це, мабуть, у тих самописах він начитався, що в такому случаї не пора бігати із японськими криками, а тихцем і собі підстерегти яку порушительницю і, нацькувавши собакою, справедливо наказати за це. Тим, що завжди носить при собі кожен нестарий мужчина. Щоби вона кричала по-японському, чи по якому хоч, запугана предварітільно собакою, яка гарчаннями й гавканнями глушила не лише її воплі, но навіть страх, тим гаканням визиваємий.

Так продовжувалося не часто, але доволі й не рідко. Особино перед хорошими святковими базарними днями. Особино, коли дозрівали ранети Слава побідителя, виведені для того, щоби нагадувати салют перемоги. І ріс він у самому опасному місці — найдалі од сусідньої лісопосадки, у якій було зручно ховати велосипеда для швидкої втечі, для врятування своєї нічної жіночої добичі.

Но в случаї з Матвейом та лісосмуга не захищала, бо він умів бігати садом, не стукая по ньому своїми кінцівками, включаючи в них і голову, а дивлячися нею, куди скривається порушник, особино, якщо він — порушниця нестарої статі.

І хоч я людина невіруюча, но він мені якось признався, що у цьому саду він себе відчуває змеем-іскусітелем благодаря яблукам. Но я допускаю даже, що він потім ощуцав себе і Адамом. І навіть лічно й Богом, це коли, поваливши яку нічну тітку, він достигає їй свого й, наконец, взривався отим самим салютом із яблук...

Так продовжувалося кожен сезон, бо начальство за це дуже уважало Матвея, що він уберігає багато колгоспного добра. Якого колгосп однаково збирати не встигає. Однак для чого потрібна чітка охорона, бо тут охоронявся не сад, а щось набагато боліі важне.

Ну, це все приказка була, бо казка наша про зверя. Який прокидається у фруктовому лісі, іминуемом садом. Саме в той момент, коли його вкус достигає урожаєм. І цей хишник пользує тайну неразглашонності проісходящого по причині людського позора. Про яке, надо сказати, усі, навіть ті, хто ніколи не був під Матвейом, однак здогадувалися про це. Позора для женщин як воровського за яблука, так і дамського за ті дині, кавуни, сливи, словом, що в кого з них достигло за пазухою. Но лише уговор — аби воно не було переспілим для Матвея. Доведшого себе до такої степені полювання на цих нещасних, що потім він міг спокійно знову цілий рік терпіти, вичікуючи на новий сладкоовочевий сезон.

Одного разу його починають турбувати маленькі такі акуратні сліди. Жіночих тухвель таких, які йому отут ще ні разу не попадалися в руку. Такі, які можуть бути лише з юного существа, бо существо старшого віку зроду не полізе у такому взутті в заперщонне місце. Вони є кругом, і кожні кілька днів повторяються. А вещественних доказів нема по причині того, що вони у вигляді яблуків і виносімі з місця злочину.

І звідки? Із найсортовіших дерев. Преступніца наче знала, з якого дерева надо брати плоди, а з якого ні. Не міг зметикувати Матвей, що ця загадка рішається просто. Оскільки вона була научена дуже добре лазити по деревах, чим обривая сліди, таким чином недоступні вночі для со-

бачого нюха. А тим часом скриватися в зовсім протилежному напрямкові од посадки. Збивався Матвей, бо вірив, що жінки ніколи по деревах не лазять, бо вони ніколи свого часу не були для цього хлопцями. Він усиляє свою охрану – і знов – сліди є, а порушительниці, молоді, юної при цьому, каблукастої такої – нема. Ї ця загадка виявилася для нього набагато хитріша, ніж він привик.

Так що усе це похжим стає на казку, де Іван ніяк не зловить свою Жар-птицю, яка похищає при цьому його яблука чародійні. До такої степіні, що він поклявся перед своїм барбосом, що виловить хитрунку. І не лише виловить, але й...

От він на обкладинці свого загального зошита пише мудрість. Лише бере її не з чужої книги, а зо своєї лічної голови. Ї складає графік порушення тими каблучками сада. Який точно совпав з діжурствами в поліклініці медсестри Таньки. Но він про медчасть ще не здогадався, а вичислив точно, коли неізвесна незнакомка точно прибуде до указаних дерев возобновлять свої діявства.

Ці дерева мали ту особливість, що їх Танька, ще будучи школяркою під час нескінчених суботників і недільників, безплатно вкалуя на колгосп, чим прививая собі любов к труду, лічно сама їх посадила, дівчинкою меткою й любознатільною, вона їх прищепила. Причому так вдало, що вони стали найсолодшими на увесь колгосп.

Одно тільки біда, що дівчина по завіршенії школи їздила в столицю поступать у той університет, де вчать на садоводку.

— А навіщо тобі це? — запитали її там.

— Я селянка, у мене це в крові, я дуже вдало посадила й прищепила сорок дерев, тому в мене така любов к труду.

— А докажи!

Не могла вона доказати, бо привезти й показати їм оті свої дерева вона не зуміла. І її отворгнули.

Да навіть якби вона й мисль допустила про надання університетові дерев у вигляді доказатільств, то який бригадір із Матвейом її до такого дерева з лопатою підпу-

стять? Шо ти! То вона вище коридорної медсестри в науці ніколи й не піднялася.

Підіймалася вона вище й вище по стовбурові туди, де сонце найяскравіше просвічує плоди, од чого вони стають налівнішими за нижні, і, здавалося, випромінюють у темінь листя те денне тепло й світло. І так вона цим ділом, відімо, захопилася вся, що незчулася, як внизу виник жилавий чоловік. Ледве здержуя при цьому свого лютого тельонка.

— Ну шо, сука, тут ти попалася?

Чує вона і мало не падая вниз зо страху, коли уявила, що буде межи нею й тим псом, у смислі його зубів. Опомнилася вона од полного ужаса, а ще од того, що вспомнила, що собака, який би злобний він при цьому не був, а однаково лазити по деревах не вміє.

— Дядінька, не троньте мене собакою, — по-справжньому, від усього серця попросила вона.

— Іди, сука, злязь. А то в тебе тут виход один — там, де в тебе вход. Або ти мене тут удовлітворюєш, або я тебе тут ловлю на воровстві усією строгостью закону.

— Дядінька, я ще маленька, — хотіла заплакати вона, так він не дав:

— Малінька? А оно срака в тебе твоя почімусь не така!

Яблуні колгоспні мають ту развесисту особливість, що перескочити из дерева на дерево не удасться, бо це не джунглі, а сад. Тобто, спасться за допомогою таланта лазіння на каблуках по деревах не получится.

— Ну, давай, давай, красавица, злязь. Ти ж моя мармулеточка... Здобнінька ти моя.

— Я?

— Шо це знизу, ласточка, так харашо видать. Ти а приятнінька. Ну ж, не тягні міня!

Тут вона осознала свою головну помилку, що на яблуні у платті, а, не хотя би, у спорткостюмі. Який має ще одну перевагу у смислі своєї тьомності. А плаття не затуляє її ніскілечки од проглядування знизу вплоть од каблуків на ногах до самих їх до окраїн, тобто значительно

вище наливних литок, включаючи й труси, куди хоче устремлятися поки що взором самотній Матвей.

Бо ноги селянок мають ту особливість, що вони значітільно загорівші нижче платтів, а чим далі, тим світлішають до совіршенної білизни. Під тим абажуром платтячка, яке не прикриває, як должно, а лише навпаки, наче одсвічує те істочаїме тепло девічїх ног. Так що Матвейові враз пригадалася дражнилка, якою маленькі селюки доймають старших дївок по причині того, що доймаєти їх чимось болїї суцественним ще не можуть:

*Стоїть дївка на горбочку,
В неї видно крізь сорочку.
Подивися, Герасиме,
Яке світло невгасиме.*

— Ну, чого ж довго ти там, сука, не надоїсть? — не стримувався він, відчуваючи, що в нього на одну жилу стало більше.

От де істинний звір!

— І ти будеш довго мене, сука, іспитувати? Пржеде чим злезть? — починає він їй показувати свій справедливий гнів за це, для того й поставлений тут на сторожі інтересів. — Га? Я, кажеця, питаю? Злізай, суко, щоб я заліз на тебе, таку суку! — не здержався він.

— Дядїнька, я согласна слезть і я согласна, тільки ви за це прив'яжіть свого собаку. Бо я його такого дуже боюся, — мало не плаче вона, бо зрозуміла, наконєц, що тут їй єдиний тільки шлях — униз.

Матвей швидко поніма, що цей собака буде заважати не лише їй, але і йому лічно в любом случаї, і, хоч він сильно й матюкався по-собачому гавканнями, прив'язує його міцно до сусіднього стовбура. Щоби лише звідти він міг наблюдать за своїм хазяїном, як він уміє осуцествлять над дівчиною свій справедливий гнів.

Дівчина Таня під час цього спритно спускається вниз, хапая ящика, одного з тих, яких так безліч валяється колгоспними садами, і якого вона, певно, не раз уже й заповнювала достиглими плодами під час денних робіт у саду, і

кидається з цим ящиком на Матвея, який не чекав од неї такого повороту, удари ж ящиком, до якого за свій короткий вік так звикла проста сільська дівчина, получають у ньом сильнейший одклик у виді болі. Бо про ящики у системі ідиноборства ні в одній книзі нічого не було записано... І коли він уже сам почина наносить мощні свої треніровані удари руками й ногами, включая й головою, то вони не помівають, що з одного кінця ящика дна нема, а лише з іншого є і тому усі провалюються туди в пустоту ночі.

Но в то же врем'я ошущая часто замість тої пустоти міцне угловате, оббите жестью днище ящика. Це тоді, коли той ящик негадано вознікає із тьми наносімыми ним ударами й достігавши спалахів у його очах, од яких вони не можуть привикнуть до тьми, із якої густо сипляться все нові й новіші. В той час як Тетяна, як медпрацівник, чудово знала, де в чоловіка знаходиться голова, знаходила її із усіх сил ящиком. І її колишня дівоча беспорядність на дереві перетворилася на безсилу ярость столичного пса, привязаного до того сусіднього дерева, якого він не може поводком люто вирвати, а лише дико гавкати, вона ж їй передається назад у вигляді споконвічної образи за себе і за цей сад, за цей колгосп із цією лікарнею, яку й фершалським пунктом не назовеш.

За цю пахушу ніч, обажену спілими плодами, які, зачувши удари знайомого ящика, і собі почали ударяти, падаючи собою об траву і об землю.

Словом, Танька почала гатити його не лише ящиком зверху, але й гострими своїми тухлями знизу, іпользуя для цього усі свої ноги на них. А також знання медпрацівника, який хоч і був ще дівчиною, але знав, де в кожного чоловіка знаходиться те, куди можна ударити ще, крім голови. Бо вона вже геть зайшлася тим справедливим жіночим плачем, од якого нема порятунку ніякому чоловіку, яким би жилим він до цього не був.

Отут він, видно, відчув спалахи не тільки з голови, а й зробив останню свою помилку: замість того, щоби падати попід оте дерево, де вірно рвався з поводка вол-

кодав, що не може видрати із землі коріння, сторож почина падати садами у зовсім протилежний бік, який не рятує його од гострих ударів гострого ящика. Падає по черзі на всі дерева, що були теж ударами, лише не тренувальними, як раніше, а з розмаху. Тому сад відповідав тугими яблучками, сиплячись дрібно ними крізь свої пахощі. А, особливо, підкочуючись під самі ноги Матвея, що підбивало його з рівноваги дужче, аніж настигаючи його повсімесно каблучки вездесущої Тетяни.

Собаковод, по-відіму, й не подозрівав, що Танька знає цей сад краще за нього. Що вона пам'ятає тут кожне деревце ще тоді, коли жодного з них тут не було. І що ця заплутана географія має в своєму центрі сторожку, якою гордо іменувався курінь, лише за те, що там навколо валявся різний іржавий реманент у вигляді сапок, грабель та лопат. Яку вона й вибрала і перший же удар так сильно рвонув Матвея у темряву, що він зміг, нарешті, одірватися з неї на карачках і тим самим заховатися в густий кущ живця. Де тихо, по-японському здогадався мовчати там по-китайському, хоч у нього по книжках ніколи про таке не писалося.

Чого не скажеш про пса, який був тут єдиний на весь сад, хто ще продовжував люто гавкати. Не знайшовши ніякого Матвея, Тетяна побігла до собаки і за третім ударом лопати замочила його на труп.

Коли розвиднілося, дерева побачили дивовижну картину: як до найсмачніших із них ішла незвичайна процесія у вигляді жінок, які несли хто порожній мішок, хто корзини, а хто й лантуха. Передувала усім цим їм не хто інша, як коридорна медсестра Танька.

І хоч вона вже була зовсім без лопати і без темряви, Матвей одразу упізнав її. Він щойно за лісосмугою поховав свого чотириноного собачого друга, і ця робота, невелика для чоловіка, виснажила його геть.

— Здоров, сука, — привіталася до нього Танька.

Він хотів відповісти, але не знайшов.

— Чого став? Ану, сука, бери оці лантухи, — наказала вона.

Жінки позад неї не впізнавали його такого. Він виконував, причому мовчки. Повзаючи по траві, піднімаючи до лантуха збите ним за ніч.

— Ти, що, сука? — мовчки сказала вона. — Ти що падаєш? Із дерев вибирай.

Жінки ахнули. Бо, якби не були такі налякані Танькою, через те, що були дуже налякані Матвейом, що мало не зверталися дехто до фершалського пункту. Тому вони жодна не повірила своїм очам, які бачили, як він всипає до лантуха, нещасно озираючись. Жінки, усі, як одна, не хотіли упізнавати його не лише тому, що доводилося стикатися із ним у суцільній темряві саду. А тому, що він уже зовсім не був схожий на двоногу істоту, а, здавалося, так назавжди й застигне на чотирьох.

ЗАПЛАКАНИЙ СВІТ

Я не впізнав Цитруса під магазином, й не тому, що він був на себе не схожий, а тому, бо плакат, якого він носив, шугнув:

«Я крав у цьому супермаркеті».

Пізніше Цитрус крутив муму, що попався на гачок адміністрації не тому, що вона обіцяла судитися, однак же ціна за банку пепсі недостатня для збудження уголовки й судового позову.

— А ми твоєму папці покажимо відео, як ти, гад, крав, і як тебе, гадьониша, заловили.

— Він з нами не живе, папка, — здуру бовкнув він, сказано: Цитрус.

Ті зраділи:

— Наша служба безпеки його розшукає й зпід землі, і покажуть, який ти хороший синок.

Вони точно розрахували — хлопець дуже трухнув, що тато побачить і вже ніколи не повернеться в сім'ю. Отож як бовдур мусить цілий тиждень човгати під магазином в людному місці й терпіти усіх перехожих — вони бо думали, що він украв, принаймні, ящик ікри.

– Пробач, – сказав він, – я мушу ходити.

Тобто говорити не хотів, а лише тупцяти перед фасадом, благаючи, аби його любий татусь нарешті не заїхав до рідного міста.

Тому я примчав додому, вхопив картонку, прибив держак і вчинив напис: «Я був нетолерантний до сексменшин».

Й почав тупцяти на зустрічних курсах з Цитрусом, час від часу відволікаючи перехожих, бо вони також нетолерантні.

Хутко вся школа позбігалася тицяти в мене пальцями, бо Цитруса вже сприймали за слабака з галімім бордом.

– Ти на кого позорив – на підарів, чи лезб? – тицяти вони мені в напис.

– На тебе! – відповідав я кожному, несучи свій хрест.

Доки Лізка з 8-го «А» не приперлася сюди з картонкою: «Я скататала лабу в Бена».

Це була подлянь, бо Бен – це моя клікуха, а звать мене Вова, а, по-друге, я не міг сидіти з нею за одною партою навіть в кокаїновому кумарі, адже вчився в паралельному 8-му «Бе». Тут лише до мене дійшло, що вона на мене накинула, як то каже Марко Вовчок, накинула оком, тож наступнього дня я прийшов з плакатом: «Я курив травку».

Не напише ж вона:

«Я захавала крек», бо продвинуті батьки її приб'ють раніше, ніж вона дійде до супермаркета, а «травку» я вибрав вдало, знаючи, що мої предки й не ухавають, що стоїть за таким дохлим словом.

«Я обісцяв бомжа»,

«Я підробляла проїздний»,

«Я фанатив за «Зеніт».

Та вона змінила платівку: «Я не вірила в Бога».

Так, це круто, але круто для гьорли, тому я начепив: «Я збрехав на сповіді».

Ясно, це була підла брехня, бо я ніколи не брехав на сповіді, адже зроду не сповідався.

Відповідь її була миттєвою: «Я перднула в церкві».

Навіть Цитрус шарахнувся.

Кілька однокашників теж принесли слогани, однак бздливо завернули, побачивши, що накатала Лізка.

Й отут я пригадав, як рік тому, ставши на ролики, одразу наштовхнувся на Лізу-клізму, вона теж вирішила їздить, в таких галімих наколінниках, і весь час штовхала мене на трасі й червоніла, а потім просила пробачення. Не краще було й в шкільному буфеті – тільки станеш в чергу, як вона виросте поруч – і тири-пири про корисне харчування.

Довго ж я ламав голову, доки не виставив: «Я дрович на сусідку».

Так-так – образа, ось чим блиснули на мить її клізмові очі. Й наступного дня вона заявила: «Я давала завучу».

Правда, недовго, бо коли учні трухнули й побігли назад до школи стукнуть, вона перемалювала: «Я плювала в шкільний компот».

Вся школа збіглась й почалася суперечка між свідками написаного. Прибіг і завуч, але ми з Лізкою були до цього готові й поховали написи.

Він же втупився в Цитруса, в його кредо, довго думав, потім вхопив його за плакат і потягнув усередину магазину, кричав так, що ми на вулиці чули; потім вивів звідти нашуганого пацана вже без плакату, й потім ніхто Цитруса під супермаркетом ніколи не бачив.

Ну, а Лізу-клізму? Я гадав, що стрілка наша разом із Цитрусом й закінчилося. Як же я трухонув, коли на другий день узрів її там живу-здорову, вона гордо несла: «Я труїла рідний зоопарк».

Чим я міг відповісти? Мав їх деякий запас, і вирішив написати: «Я маю передчасні полюції», а хіба краще було б: «Я всцикаюсь у ліжку?» «Я педофілів католицьких патерів»? «Їв гівно»?

Але відмовився, й не через слабкість таких слоганів, а тому, що в битву влізло телебачення, кілька каналів вже брали інтерв'ю у свідків.

І картинки пішли в інтернет; виявилось, що кожна бездарна сука тут фотографувала нас телефонами, ми з Лізкою потроху входили в світову історію, й тому я виставив гасло, на яке ніяка клізма відповісти вже не могла:

«Я малював брехливі плакати».

ВАРТО

Лише композитор може відчувати тишу нечутними сходами, бо там, унизу, лунали болісні стогони, однак мистецька обережність підказувала, що слід діяти тихцем навіть у власному парадному.

Це була часина, коли коти накричалися, а двірники ще ні; свята мить моменту, яка належить справжнім митцям, йдуть вони до неї за допомогою шахів, зо пів доби вже награвшись, потемну рушають домітками, тішачись музикою, котра постає з перебігу фігур – чи зауважував хтось, що шахи надто музикальні? Композитор Ротко вже мав наміри озвучити всі ходи, пересування клітинами, надавши кожній фігурі й позиції певних нот, аби потім пожинати звукові гармонії, деякі фрагменти він сьогодні здобув і комбінував нічною досконалою тишою, аж доки не зайшов до власної домини, будованої ще тоді, коли підвали потребували дров'яних і вугільних складів, але у вік пари й електрики ці сходові простори одійшли у власність дітлашні, та ніяк не могла награтися в війну, а звечора переходила до бомжів та й простих алкашів, що справжній митець іноді остерігався туди ступити, аби не нарватись.

Стогони посилювались, сказати б: поліпшувались, побільшуючи алкогольний віддих, композитор вже подолав власний гуманізм і вирішив потроху робити звітам рокировку, коли в очах розвиднілося й він узрів на нижньому щабелі, як двоє, вчепившись одне одному в роти, тамуючи звуки, вдавалися до греко-римської боротьби. Особливо коли за миттєвою обопільною згодою перейшли у партер, одкидаючи перед себе перегар, й митець обперся в стіну, аби не похитнутись, в очах потроху прояви-

лася правда, про те, що витворяли отут чоловік і жінка, які, на диво, додали ритмів внутрішній його музичній майже готовій композиції й вона вже передбачала завершення, лишилися незначні деталі, й тому він нечутно полинув нагору шахованими квадратами сходів, полохаючись втратити обриси звучань, аби встигнути покласти на ноти, щоразу викликаючи внутрішнім зором картинку, де в напівморозі зчепилася парочка безіменних невідомців.

І, коли переписавши їх на лінований папір і взявши на клавішах пробними акордами, подивувався, наскільки та музика віддалена й від шахів і від підвальної події, котра знов і знов наверталася на нутрянний зір, доки геть не вичерпалася досконалими секвенціями, зрештою стосунки там, унизу, також можна залучити до деякої фігуральної гри, хоча й не геть шахової.

– А мене весь час переконують, що моя музика не предметна, – гірко скривився він, проклинаючи епоху, коли вся музикальна влада офіційно одійшла до муз-критиків, і ті тепер вправно вершили долю композиторів. Земна влада над небесною музикою! Ці розумники переконували митця, що його звучання відсторонені від конкретики, радше споглядальні, бо ніби є супроводом до візуалій, котрих ще не створено до озвучення. – Дивовижно! Але ж справжня музика й породжує внутрішні, незнані ще візії, які дають музиці цілком поглинути слухача, тобто озвучити його внутрішні переживання й зоровий шерег, який організовується звуково й проникає тим цим найглибше...

Він розставив перед собою шахову дошку, відтворив деякі сьгоднішні комбінації, й додав між ними позиції коханців-боротьбістів й мало не відчув себе Кнехтом, гравцем в бісер, так виразно, що перекомпонував коду, поставивши її попереду увертюри, а ту, навпаки, перенісши на фінал.

– «Непредметна!» – Ротко зловтішно відкинувся на фотелю. – Побачили б вони, ще й яка предметна, – він з насолодою уявив собі критичний відділ «Музики й жит-

тя» на тих нижніх сходах, як вони розглядають тамечки шахову партію з двох напівоголених фігур, сказати б: занадто речовинних.

Сторожко розчинив двері на сходи, але вже покликів про благання не почув аніяких, тому вийнявши ліхтарика-жучка, натисканнями видобув трохи світла й посунув його перед себе униз, треба було ще раз оглянути місце події, бо фінала він вже поклав на ноти, а от фініш не вдався. Це був також його винахід, сказати б: музичний; річ у тім, що потикатися на нижні сходи з батарейковим ліхтариком іноді й небезпечно, скажімо, посунеш ти з ключем до підвального льоху по картоплю, а там вживають алкоголь кримінальні добродії – що вони подумають про твого ліхтарика? Ясно: це менти з облавою, й тоді композиторові станеться не до музики, можуть і голову прохромить; а так, зачувши «жучка», збагнуть, що ніякий на світі мент таким от диркучим ліхтариком світити не втне.

Фінішні ноти на місці події постали перед ним у вигляді загубленої авторучки та кількох дрібних монет, яких коханці не постерегли, загубили під час пристрасті. Підхопивши трофеї, він кинувся нагору, встиг брязнути їх на шахову дошку й вправно занотувати нову коду – вже забуте блаженство огорнуло його, бо мав відчуття: створив найкраще своє скерцо.

Сакральний зв'язок руки, пера й нот завершився, лише після цього він розклав у комп'ютері аранжування й наважився однести послухати Копачинському.

Той сидів уважно в навушниках, під час музики уповільнено розставляв фігури перед новою баталією.

– Додати фаготів, – пробурмотів він на чорнову фонограму. – Взагалі, тут щось не те. Так чи інак, а твоя музика ніколи в народ не піде, й ти ніколи не розбагатієш...

– Фаготів? – не погодився композитор. – У скерцо? Ти що, здурів?

– Навпаки, – стомлено зняв той навушники, – ти мене замордував шахами, пишучи під них творіння, лише для

того, щоб учудить оце своє скерцо, яке ні на які шахи не схоже? Ми з тобою таких партій, друже, ніколи не грали.

Чесно кажучи, йому ці тривалі гресмейстерські посиденьки чимало остогидли, бо Копачинський ловив щоразу себе, що вже вдається у піддавки, особливо у зламних комбінаціях, аби в такий спосіб підтримати музичне натхнення друга. Тобто гра втрачала потроху своє істинне призначення. Хоча, слід сказати, музичний його друг був іноді вчудити на дошці таке, що ні в яку теорію гри не влазило.

– Ти розкусив мене, – зітхнув композитор Ротко, – дійсно, скерцо навіayne не лише шахами.

– Як це? – фальшиво здивувався той. – А чим же?

– Я не можу поки що сказати, – мимрив митець, – річ у тому, що й для мене це тим часом повною несподіванкою... Скажу лише, що йдеться про нові, несподівані синкопи, які формують мелодику в непередбачуваний спосіб, музика небесна, а ритміка земна.

– Еге, – буркнув Копачинський, й посунув свого пішака вперед.

Коли Ротко вийшов на вулицю, здивуванню його не було меж – це ж треба, прожити життя й лише потім здогадатися, що відбувається в його рідному парадняку; ну, бувало хтось там насере, насчить, ну, підпалить – двірник полається й прибере – й по тому.

Тепер він сторожко дослухався, ступивши на рідні сходи, став, перетворившись на чуйку; й вона не зрадила – дихання, ось що він почув, взаємні дихання там внизу, вони накладалися, грайливо перебігаючи синкопами, так, що йому на мить навіть здалося, що музика, вся музика взагалі – це суцільний еквівалент любовців у тій чи іншій, часто вдосконаленій формі – любовців, або у вищих взірцях – кохання.

Він причаївся за дверима і згодом повз нього промайнули дві простаті, стримано сміючись. Рушив донизу, присвітив запальничкою: презерватив, шпилька, значок з байдаркою; він шукав доти, токи запальничка не припекла.

Вдома розклав трофеї на шаховій дошці й пошкодував, що не взяв презерватива, «можна сполоснути, висушити і розгашувати», бо картина була неповною, однак шахова комбінаторика надолужила, адже дружбан Копачинський сьогодні був у піднесенні й подарував кілька тактів, які за допомогою перехрещених дихань легко склалися в квадрат і потягнули за собою розвиток музичної теми, незвичайної для його творчих кред.

Звісна річ, хоч Копачинський й бурчав, однак йому було приємно, що його шахові зусилля, його гравецьке натхнення й азарт використовуються в геть, здавалося б, протилежний спосіб, поставала музика, от що. Бо що лишається од шахів? Анічого, лише спогади, які з часом нівелюються. Інша річ, коли ти чемпіон і твої здобутки фіксуються й потім цілі покоління застосовують, однак Копачинський легко став би чемпіоном свого часу, однак вирішив не педалювати свою насолоду од гри, а краще вдосконалювати її, аніж спортивну майстерність.

– Да, – промимрив він, зняв навушники й почав розставляти фігури, – ти, друже, дуже міняєшся.

– Ти певен?

– Щось людське з'явилося, – реготнув він, – пробач, але раніше твоя музика була настільки досконала, сказати б: органічна, а тепер ти ламаєш цю довершеність в парадоксальний спосіб. Так, диви, твоя музика, нарешті, ще й піде в народ, – нарешті видихнув він до кінця фразу.

Ударив найбільчіше, бо зараз оркестри вже не мали чим платити композиторам, а про ходіння в народ справжніх музичних творів годі було й мріяти.

– Стривай, – почув у відповідь, – просто я вирішив кардинально помінати концепцію.

– Завдяки шахам? – набундючився друг. – Крути-некрути, але справжня музика ніколи в народ не піде...

– Ні, ні! Завдяки, – тут він затнувся, бо мало не вибовкнув таємницю сходів.

– Завдяки?

– Завдяки новій колекції, ну, словом, я створюю таку... вібротеку! От, ну і, вона стане трохи впливати на творчість, розумієш?

Копачинський не розумів вібротек, бо вже сам бринів майбутньою партією, яка прокреслювалася в ньому, він вирішив надолжити музичні поривання друга несподіваним гембітом і вже мав на меті, як його під це підвести.

Вібротека – це серйозна річ, однак в наших умовах виявилася не такою вже й складною – парадне було переповнене колишніми сполученнями, особливо непотрібними вже екранованими телевізійними кабелями й іншими дротами, зручними не лише для нового використання, але й для маскуванню – у низькому кутку в запилюженому його павутинні легко причаїлася мініатюрна відеокамера з вдосконаленим мікрофоном, композитора вразила незначна, як про звершення, магазинна її вартість; закомутувавши на запис, а ще він аж пищав, купивши на радіоринку програму, яка не лише трансформувала звуки в нотний запис, але й давала великі можливості до аранжування – і це за кількасот гривень!

Задзвонив телефон:

– Ти захворів? – бідкався Копачинський.

– Ні, просто в мене... – мникався він, не знаючи, що збрехати, бо в дружбана був загострений нюх на неправду.

– Підрулуй, шахи найкращі ліки од усіх болячок.

– Я знаю...

– З коньячком, друже, я таки вирішив розкоркувати «Метаксу».

Це був чітко вивірений удар, на рівні гарде, адже такий коньяк – це чимала підпора для творчого натхнення; насправді це все означало, що Копачинський омріяв нову комбінацію і йому аж нетерпиться.

– Ну, я зараз працюю над вібротекою, – вдивлявся в непорушні екрани, дивувало, що майже в непохитній темряві картинки були яскраві й надто насичені, як про занедбаний напівпідвал. – Сьогодні не зможу, хоч ти риж.

Він щиро сподівався, що в телевізовані сходи коханці попруться навалою, ясна річ, не чекаючи на вечір; однак довелося попосидіть, доки там не насмаляться дешевими цигарками дитлахи, з'ясовуючи нескінченні шкільні обставини з повторюваними добезкінця подробицями, доки не висцитья мент, якого в усіх ракурсах і подробицях з огидою прописав комп'ютер – така увертюрка чудово стане в контрасті, або й дисонансними вставками – тобто використання сходів не за призначенням, це також матеріал для прологу, сподівався він.

Особливо на дзюрчання струменю – а, між іншим, такого жоден композитор не використав, такого надміру популярного в людстві звуку. Й чому жоден народ не створив подібного музичного інструменту?

– Диво... Як же ж так? Ну, нічого, ми з ментом увійдемо в історію.

Од чим хороша тефлонова пательня, що картоплю можна смажити навіть і без води, доки він порався на маленькім вогні, почув од комп'ютера поклик, майже нечутний тон – перекинувши через бильця манто, чоловік перекинув і супутницю, в темряві їй надто блискали коштовності на шиї, такими ж вогниками проймалися й очі, незважаючи на потужні зблиски, погляд був геть занурений в себе, а в чоловіка – цілком відсторонений, сяючи зовнішніми відчуттями, рука з розкішним годинником на браслеті квапила неначе з іншого виміру, жінка почала не по-аристократичному закопилювати очі, чоловік штовхав поза душею, вібрації перлами й перилами перлися нагору, раптом він вчепився в волосся, вона теж, пальці переплелися, штовхаючи зачіску в рот, так, що Ротко мало не впустив пательню – звідкіля ці, такі двоє, опинилися в клоаці? Дійство не кінчалось, обоє майстерно зволікали.

Ротко підійшов до вікна продихнути, й раптом побачив розкішного «Bugatti», шофер мляво удавав, що не спить.

Ротко кинувся до екрану, не ймучи віри – невже ці двійко прибули сюди з інших вимірів? О, так, краватка за

тисячу єврів, а одні запонки чого варті? Не кажучи про окуляри, котрі просвічувалися потойбічними зіницями, доки не перекинув з бильців майже її всю, страх подумати, на чому вона трималася, дряпаючись, хапаючись, доки коштовності на шиї не задеренчали дрібно, а нутром її не штовхнулися гортанні віддихи, забулькотіло, почувши, джентльмен, вирячившись, надав стакатто-аччелерандо, очі йому стали більші за власні лінзи, побачив би його хтось із їхнього кола; Ротко переступив через бараболю, вдивляючись – ні, не знав їх, а міг знати не тут, в попідваллі, а в інших омріяних світах.

...вони, причепурені, підійшли до авто, шофер вправно вискочив, розчинив дверцята, ті всілися, втягнувши досередини манто, мотор нечутно форкнув і машина вкотилася в ніч.

Ротко не стримував дроз в колінах, сходи горбилися, засцяний дух переплітався з «J'ador Dior», крізь ніздрі входив мелодикою дисонансів, промінь теж тремтів, як і все в очах; трофеями була заколка, нефритований мундштук із золотавим недопалком й кілька блискіток макіяжу.

Та й Шопен би вмер в Дельфіні Потоцькій, коли б побачив ці звучання, огорнутий запилюженими французькими парфумами; Ротко мотіявся східцями, аби не випустити й дещиці несподіваної ароматерапії, його вже підкидало зсередини, кресендо рвалося навперейми з дімінуендо, ліхтарик виписував некеровані стократні амплітуди – ще б пак, панове, досхочу натішившись маніжно-лакованими кришталево-мармуровим шиком ресторану, таємно прилинути потім сюди, в морок зацвілих підземель.

– Що це? – вигукнув Копачинський, забувши, що за стіною спить сім'я. Він притискав навушники, не ймучи їм віри.

Ротко лише поблажливо всміхався, бо аргументи вже заготував, а от правди друг не взнає ніколи:

це коли кілька котів по черзі тримали кицьку, гвалтуючи, та волала тромбоном і композитора дивувало – адже тваринка має маленькі легені, а, головне, незначні

звукотворні стулини, й Ротко вже наперед ламав голову, як відтворити це в фонограмі. Доки розлючений двірник не кишнув усю розпусну братію, припинивши мітлою котоложество.

Потім на превеликий подив, цей товар пішов за гроші в Інтернет не згірше, аніж попередні, «це так тому, – тішився композитор, – що це мої відеоролики, на відміну від конкурентних, має досконалу музику, котра впливає із самої суті зображення».

– Що з тобою, друже?.. – шепотів Копачинський, приголомшено знімаючи навушники. – Ти, треба сказати, чимало змінився, але ж не до такої... – тут він ввічливо пропустив слово «херні», – не до такої ж карикатури.

– А Россіні? – парирував, блокуючи напад тури. – Чи це не він створив «Дует кішок»? Та ще й з жіночим вокалом.

– Ну, Россіні, – почав пригадувати той і рушив конем, «чорт, треба було ферзем», – злостився на свого некерованого друга. Не можна було сказати, що він програвав, однак тепер до гри треба було доклатати зусиль.

– Ну, мені пора, – глянув на годинника Ротко.

– Побачення? – здивувався полегшено Копачинський. – О такій порі?

– Та ні, відчуваю натхнення, – він попрощався й подався до омріяного парадняка.

Партію Копачинський догравав сам із собою, дивуючись, яку хитру замутку запропонував композитор, що навіть не став доводити до кінця.

Той міг тепер дозволити собі навіть запізнення – збільшивши пам'ять комп'ютера, вмикав його на автоматичний режим і тепер залегко пожинав здобич, викуюючи зайві зображення, тобто набув і композиторської вправності, легко здобуваючи натхнення з відеозапису. Музика поставала сама по собі, це дивно, але жодні коханці не повторювали ритміку, не кажучи вже про мелодику, отож увертюри завжди давали несподівані повороти тем.

...Пролунав дзвоник й Копачинський, потираючи й

без того теплі долоні, посунув відчиняти, одкривши двері він одкрив рот; і не тому, що композитор стояв на порозі, тримаючи аж дві пляшки «Krouazier».

А тому, що на друзяці був надто новий нечувано велюровий плащ, лаковані «концертні» штиблети й справжнісінькі золоті окуляри.

– Що сталося? – запитав він, бігаючи по розкошах очима.

– «Що, що», – перекривив Ротко, ступивши в оселю. – Справжня музика пішла, нарешті, в народ.

ВІТАЛІЮ СУЛИМІ

«БО»

Іван ішов, сам на себе не схожий, бо ранком все стало раком, небо псувалось, а сьогодні ж попереду цілий день роботи, це той щасливий випадок, коли несанкціонований мітинг таки відбувся, «дасть Бог, що почнуть розганяти – о, де роботи для телеоператора», й тут помітив: на нього озираються мітингувальники, й збагнув, що міркує уголос.

– Погода, кажу, буде чудова! – якомога доброзичливіше пояснив він, однак ніхто не повірив.

Ще раз глянув угору – усе небо бомжових кольорів, воно неухильно рухалося до кольорової температури за шкалою Кельвіна аж до 9.000 градусів... Тобто жодна телекамера не витягне лиця присутніх – усі будуть синюшними, й ніхто потім на каналах не повірить, що Іван не баран, а мітингарі не баклажани. Особливо народні обранці – стануть такими ж бомжуватими, як і народні люди, а на долю вільного оператора може впасти кілька непроданих сюжетів. Що ж його заподіяти? Клятві ж японці не випускають таких телекамер, які б годилися для наших мітингів. Й тут він щасливо пригадав: недаремно тримав про запас компенсаційного фільтра, який вирівняє картинку.

– Блін, такого синього повітря не бачив ще ні разу, ну чистий тобі свинець.

Він перевірівся – все на місці, а, головне, запасні акумулятори, бо «жнива, жнива», коли ще такі події трапляться?

Вставивши фільтра, заготованого ще в давні часи, коли кіноплівка вимагала особливого ставлення, вирішив вкатати спочатку сюжет для Бі-Бі-Сі, вони люблять статечні плани, пристойних людей в кадрі, врівноважених промовців, все це саме тривало, й нахапавши на півгодини планів, Іван поміняв у камері картку, вставив у комп'ютера та й зілляв через супутника на сервер адресата. Тим часом нишпоривши камерою по ефектних деталях, а крайока стежачи, як ввівши пароль, зиркаючи на свій банківський рахунок, він би на це не марнував час, однак дуже подобалося бачити, як поповнюються з Лондона цифри – треба дбати про свій хороший настрій, адже попереду ще цілісінький день зусиль.

Потім подумав про «Аль-Джазіру», там потребували емоційних, неохайних персонажів, схильних до істерики, слава Богу, тут таких не бракувало, особливо, коли почали стягати з трибуни оратора, то Іван устиг втиснутися до нього й взяти міні-інтерв'ю, а те, що з усіх боків штовхали незгідні, то й добре – додасть лише динаміки кадру, пристрасті – араби це люблять. Так ось же вам! Тут з перерахунком гонорару довелося почекаати, бо замовник мав точно перекласти тексти, аби там не було закидів до їхньої віри, однак, ось вони, грошенята, доки вони набігали, камера зі штативу тим часом знімала загальний план, який годився на будь-який смак.

Довелося затуляти апарат, бо кілька обурених намагалися довести, вскакуючи в кадр, це теж поживить, головне, щоб не плюнули в оптику, взагалі-то бували й реальніші загрози, бо камера варта грошей, якимось Гордій з СТБ придбав класну камеру за свої кривні, «однінуть» всі казали йому, однак той носив її в герметичному титановому кофрі, «поклади кофр у потерту сумку» радили йому колеги, бо кофр такий був дорожчий за камеру, «я не ідіот», Гордій одхилияв поли куртки, показував кобуру

з револьвером, «хай спробують однять», сміявся він, однак коли прийшов пізно додому, на нього чекали, врізали в парадняку ломакою по шиї, дуже вдало, що він загудів під сходи, отямився вже без камери й кофра, «твое щастя», казали йому потім, «що ти не всиг витягти свого дурацького револьвера, бо тоді б тебе убили к бісу», про це слід весь час пам'ятати, бо увага під час знімань дуже концентрується у візирі а й геть не бачиш, що тебе хтось уже випасає.

Ще один сюжет для Москви, вона любить, щоб були суворі вусаті люди з вигуками «ганьба!», обов'язково кілька стариків зі старими орденами, на тлі парочку червоних полотен і якийсь лояльний промовець, із російськомовних – таких також не бракувало, особливо вдало вийшли опоненти, вони мало не перекинули охорону, однак активісти не допустили, тут треба розчепірювати лікті, аби захистити од тисняви апаратуру, це ж непросте діло, невтомно перетворювати живих людей на віртуальних.

Загалом треба й додаткового таємного фінансового рахунка, аби потім «добрі люди» не виявили автора, – якось колись Іван знімав стаціонарно з крану чималу рубанину біля Банкової, і вже завершував, коли згори побачив аж за три квартали незрозуміле скупчення – навів туди надпотужну телеоптику й побачив, як на долоні, що солідна тітка по списку роздає гроші учасникам демонстрації протесту. Ніхто з них, розписуючись за платню, й гадки не мав, що може бути чудово знятий за цим процесом «уприкул» – розкішний матеріал для монтажних перебивок, однак Іван допетрав одкатати його на власну касету, бо збагнув, що може схопити й дещо іншого гонорара, отож продавав сюжет через підставні рахунки, тут же змінивши номери банкових рахунків, бо той заробіток міг дорого обійтись. Купили всі телеканали, але геть не кожен показав. І що? Всі штатні стукачі потім з ніг збились, нишпорили по телеканалі з незкінченими розмовами про спритника, який близько підкрався з прихованою камерою до необачних активістів і продав їх на весь бі-

лий світ, так, що Іван також вдавав, що шукає автора, й теж розпитував усіх «хто» то може бути.

Бо мав досвід колеги Петриненка, той ще в далекі чорнобильські часи зняв жахаючий кадр, як вертоліт, перечепившись гвинтом об риштування, рухнув в реакторову прірву, здогадався приховати цю касету, п'ятнадцять років вичікував, доки не штовхнув таємно матеріал в Білорусію, тепер аж ці кадри почали свою тріумфальну ходу, транслюються усіма світовими мережами, одкидаючи авторську копійку через складну систему перехрещених рахунків крізь офшорні зони, бо й досі за таку правду можуть не погладити по голівці. А з іншого боку – що, хіба людина з камерою там задаремно облучалася? Ні для кого не секрет, що багато телекамер довелося закопати в землю через опромінення, «а нас ще не закопали, й нескоро закопають!..»

Та що Чорнобиль – ідеалом для всіх є і лишиться той спритник, котрий вирахував номер в готелі, куди приїде на шлюбну ніч вінченосна парочка, нашпигував об'єктивами без трансляторів, щоб сек'юриті не вистежили – а з накопичувачами, аби все скачати потім за яку мить пришвидшено. Багатокамерна з'йомка чим корисна в такому випадку, що з кількахвилинного сексу можна розтягти за рахунок різних планів годину такого дійства, тобто що довше, то дорожче, скинути один мікроплан в «сфінктернет», щоб накрутити ціну, а вже потім спокійно влаштувати для каналів аукціон, такий, що ніякому Сотсбісу з Рембрандтами не присниться, знову ж таки потурбувавшись про лабіринт грошових перерахунків, бо до гонорару можна й не дожити, тут вже були приклади, коли й найспритніші папарацці «без вісті пропадали», отож нехай краще без вісті пропадають гонорари, щоб ніхто не довідався, куди, а, головне, чиї.

Чорт його зна, а може там варіанти: наприклад, а може згодом у тім же готелі парочка схожих добре гримованих акторів за невелику платню зобразила оті аристократичні пристрасті? Або й самі справжні молодята влаштували таке телешоу, аби напхатись грошима по самі вінця

на все майбутнє життя, бо де ж їм іще взяти, де заробити? Другого ж весілля в них обох не буде, це факт.

– Я б змонтував, але продавав шматками, – незчувся, як вбовкнув Іван.

– Що? – озвалася перелякано бабця, подумавши, що бурмочиться про «розчленьонку», старенька незчулася, як потрапила на колоритний крупник.

– Кажу, що кожен товар треба вмить фасувать, – пояснив, не пояснюючи, він, а вона ще довго сторожко-перелякано прикрашала непідробними очима сюжет.

Тут підсунувся Толя з «Ньюсу», класний хлопець, колишній оператор, а тепер продюсер:

– Вань, підкинь півгодинки.

– В якому стилі?

– Щоб було на правду схоже.

– Для кого? – Ваня вже знімав.

– Тобі яка різниця? Плачу налічманом, на флешку скачай.

«Хороша в тебе флешка», – думав Іван, вихопивши з натовпу, як двоє добродіїв зчепилися за флагштока, смікали, доки не зламали, Толя побачив, куди Іван скерував камеру і вдоволено заіржав, бо, вважає, вже одробив свої гроші. Ще кілька планів з оточенням, а ще сивоголовий оратор, який в такт до слів вимахував Конституцією, Іван став до Толі упритул, аби той непомітно сунув до куртки конверта з купюрами.

Жнива, жнива!

Хмари, висячи над головами, додавали драматизму там, де його й навіть не було, раптом бризнув дощик, люди попідводили голови «з надією дивлячись у майбутнє» – знімав Іван, ментовські ж пики в цьому ракурсі мали геть протилежного значення, особливо, коли агресивна красуня замашними жестами й такою ж артикуляцією доводила щось одному з них.

– Ех, мені б такі хмари під Чорнобилем, – устигав пригадати Іван, що тамечки чомусь весь час як на зло йому траплялася сонячна радісна днина, як на Маямі.

Так-так, на наші канали потрібні відомі вітчизняні персони, але що, наприклад, для голландського телеглядача значить наш знаний народний актор, або провідна українська письменниця, якщо вони й своїх не хочуть знати?

А от французи навпаки, люблять веселеньке, щоб на перебивках були діточки, стрічечки, національні костюмчики, барвисті кульки, пару собачок не завадить, а щоб в оратора гламурна зачіска й пальто карденоподібне, щоб оптимізм.

Німці ж люблять суворі урочисті профілі, їх ще Геббельс привчив до мужніх зображень.

Саме таким в натовпі був ще хтось, такий самий Іван, лише номер два, який щоразу одвертався, коли фото і відео поверталися в його бік, дивно не те, що його також звали Іваном, правда був він без камери, бо слово «камера» в нього асоціювалося з геть іншим об'єктом, аніж в телеоператора, він також полюбляв мітинги, за те, що вони кращі за тролейбуси, за трамваї і навіть за метро в години пік, де таких Іванів ставало забагато; особливо на базарах їх побільшало, внаслідок усі інші, хто не Іван, почали пильнувати свої сумки, а гаманці стали ховати глибше в лахи, доходило навіть до такого, що за пазухи, що навіть в ліфчики; надто в універсамах стало небезпечно, бо там на це діло завели перевдягнених у покупців ментів, які тим хороші на мітингах, бо пильнують там важливих персон, а не простих громадян.

Отут Іван № 2 побачив принаду, його увагу привернув апарат у одноосібного телеоператора – такого крутого й накрученого тут в жодного ще не було, а, головне, що камермен був без асистента, чи бодай механіка, хто би прикривав його з тилу, чи хоча би збоку, а ще привабливим у сумці був комп'ютер, також не з простеньких – через плече у такого собі доходяги, який нервувався лише од того, що недоброзичливо щоразу зиркав на небо, а не навколо себе, як би годилося вільному стрільцеві; Івана № 2 завжди смішили ці трударі телефіру, бо всі вони постійно жували гумку під час знімань, це в них такий ри-

туал, чи що? Й таку саму жуйку пропонуючи глядачам, яку, оджовану ті пережовують залюбки; тим часом оператор дожувався – дощ закружляв над майданом, охолоджуючи його шал, й на біду першими дременули ті, хто мав гаманці. Вихлюпнувши вологу небо вбралося бензиновими вальорами і якби оператор дивився не лише у своє вічко, а й навколо нього, то зафіксував би неодмінно чолов'ягу, чії очі потроху взялися, засяяли такою ж, як і на небі, похмурою веселкою.

Прозирнув захід й отетеріло відкотився за видноколо. Червонаве його проміння довершило гаму мітингового дійства, тепер до діяння взялися ртутного сяйва ліхтарі, на цьому зібрання почало зеленіти й меншати, з'ясувавши усі загадки, але було й багато таких, хто принципово хотів добути кінця, а хто не бажав тут мокнути, то побачить це з хронік, які донесе Іван та його камера, інструмент оприлюднення.

«Цей чувак вартий кастета» – подумав Іван № 2, – «спасибі партії за его», – йому стало радісно, бо він посміхнувся. – «Хто йо зна, може й він й мене тут зняв? Кому воно нада?» – подумав він, що усі ці тут повернуться до сцени, аби збагнути, що ж тутки було насправді, і його пальці влізли наче в перстні, наче в каблучки, немов у залізну рукавичку, бо саме на трибуні оновився оратор і вся загальна увага вмить зосередилася туди, наперед.

Оператор крізь вічко побачив химеру: неймовірне небо завбільшки з дівоче око, лише чорніше й проблизк сонячного зору, який прохопив юрбуючого натовпа. Іван не подумав зняти такий загальний план, бо він не влазив весь в об'єктива, тому хутко одступив подалі од спин, туди, під дерева, лише якийсь дядько, хто рушив просто на нього, псував кадр.

– Я тобі, сука, зніму, сука! – плюнув він просто в картинку і вдарив.

Іван дуже побачив, що кастет фотогенічний, з шипами, рвучко вдихав мізерне своє повітря, а встигав пригадати, що зброю слід тримати в рукаві під манжетою, а не

в різних кобурах, як інші деякі оператори, от; й камера побачила, як кадр по діагоналі знизу перекреслила рука з пістолетом.

«Я тоді був дуже здивувався, що той, сука, так легко перекинувся на спину, но сознання не втеряв, але й, лежачи, продовжував мене знімать, червоний його вогник червоно зирив, я був озирнувся – весь майдан стояв до нас спиною, бо слухав дуже важного оратора. Це добре, що цей сука так зручно впав, щоб камера була не побилась, голова йому ковзалася, непогано б її добить, подумав я; навіщо, щоб він запам'ятав мене навіки? Ми те навіки вкоротим йому сильно, встиг подумати я, почав нагинатися, що й побачив себе в об'єктиві знизу, я тобі, сука, познімаю – замахнувся кастетом, не на камеру, звісно – хороша річ, варта путчу, піднімав я кастета, бо він, сука, хотів затулитись камерою. А знизу побачив ще й вічко пістолета, звідки він тут взявся? Може, дасть Бог, газового? Подумав я про Бога, однак вирішив спершу вибить з руки зброю, но не встиг, устиг лише побачити постріл, але не почути, бо...»

ЇЖ, МАМО

Це була епоха, коли цигани ще їздили кіньми, тоді це було дуже зручно, адже на них не потрібні були водійські права. Цигани ж не любили ніяких документів, коні теж, вони любили не бензин, а траву, яка не потребувала мороки, їж її собі, де хочеш, скільки хочеш, цигани були потрібні коням взаємно, аби заготувати трави на зиму. А ще для того, аби одганяти вовків, яких тоді також було чимало. Підмануті конятиною, вони потрапляли під циганську влучну кулю й були дуже зручними для їжі, бо ніхто з навколишніх селян не бігав і не скаржився про втрату такого м'яса. Хутро ж можна легко натягнути на п'яльця, натерти білою золою й вигідно продати на базарі, бо вовче хутро покупці любили, адже воно було не собаче, яким тоді теж підторговували, але собака могла тра-

питися хазяйською й міг вибухнуть скандал. Отож вовча шкіра вважалася вищим класом серед післявоєнного жіноцтва, шапка чи муфта відгонила різних бродячих тварин, включаючи й агресивних свійських і диких птахів, які на дух її не терпіли нічого вовчого, а хутряні такі вироби мали тут дуже сильний ефект. Особливо поштарки мріють про такі оздоби, бо найчастіше підпадають під навколишню агресію фауни, що дуже ускладнює їхню роботу. Отож реалізація вовчих хутер дозволяла купувати неміряно сіна й соломи, і коняки зимували легко й приємно, тобто сито, і віддячували господарям відданістю та любов'ю.

Мій тато не був циганом, хоч і дуже кучерявий, і ще давно, навіть коли він ще не був татом, він мріяв тільки про мотоцикл. Звісно, мрія була нездійснена, бо на трудодень тоді платили одну копійку, отже назбирати потрібну суму треба було дуже багато часу. Однак тут на допомогу прийшла війна, бо коли вона відступала, тато пішов покакати у виярок і побачив там пробитого німецького мотоцикла. Тато вирішив його викотити знов на дорогу, але в нього, тоді ще дитини, забракло сили. Шарпаючи руль, він помітив, що з простреленого бака вихлюпується бензин. Тоді він вистругав кілка, намотав ганчірку й щільно забив, аби не витікало пальне, а, головне, аби не спалахнуло. Отож йому вдалося завести двигун і виїхати на шлях. Однак, незважаючи на це, тато був розумний, заглушив мотоцикл, а замість того у посадці почав терпляче чекати на темряву. І, скориставшись з неї, лише тоді нечутно приштотував його на подвір'я й закотив у курник. Прикидавши хмизом та паліччям, він лише іноді розбирав маскування, й поночі викочував за село й вправлявся в керуванні. Хто не знає, що таке темрява, то скажемо: якщо ти натренувався в ній їздити нашими й без того страшними дорогами, то потім удень за тебе кращого водія не знайдеш. Й тато діждав такого дня, що став першокласним водієм з невдалого селянина. А сталося це тому, що він полагодив безнадійну фронтону покинуту

полуторку, сам, без запчастин і посібників, чим заслужив право шоферювати в колгоспі і за його межами. Потім вирішив одружитися, для чого підвозив на шляху різних тьоть, доки не підвіз мою майбутню маму. Але перед весіллям вирішив бути гарним і продав трофейного мотоцикла циганам, чим започаткував їхню моторизацію, а натомість придбав гарне офіцерське галіфе, шкіряну льотну перешиту куртку, а, головне чоботи із шкіряною ж підкладкою.

– Ти подивися ув Ворошилова, – казав він, – ув його гімвно, а не чоботи, протів моїх.

– Де ж я побачу Ворошилова? – дивувався я.

– В у кіні дивися, в шо його ноги обуті протів моїх, – вдоволено рипав підборами.

Тобто все в нас йшло добре, доки не стало йти погано, мама захворіла, сильно отруївшись на полі ядохімікатами.

– Тут нада агромні деньги, – називав фельдшер страшну суму.

– Дак таких цін немає! – щоразу підстрибував тато. – Хотів би я на такі ліки подивицьця, чи вони з золота зроблені?

– З хуже золота, – пояснював фельдшер, ховаючи стетоскопа. – Бо за ними треба їхать на Блочок.

– Зроду на Блочку аптеки не бачив, скіко там проїжджав, – сопів тато.

– Правильно, там ї нема. Но там живуть залізичні машиністи, а вони їздять скрізь по країні, особливо в Москву. І заїдя туди у військовий госпіталь, де працюють мої фронтові друзі, можуть купить у спекулянтів закордонні пігулки, – й називав цифру, од якої не лише мама, але й тато хрестилися.

– Це міні нада циганам полуторку продать і й сідать потім в тюрму, щоби маму вилікувать.

– Да, – зітхали ми вчотирьох.

А мама ще й плакала і щоб ми цього не бачили, затулялася липким волоссям.

Бо продати у нас нічого путнього вже давно не було.

А була в полуторці за кабіною купа мішків і от одного разу я заліз туди й зарився, а потім принишк. Дуже ж хотілося подорожувати, світу побачити. От сиджу я там у темряві й жду, доки світ з'явиться, а там окрім пилюки нічого й нема. Коли чую, мотор заглух геть. Перечекав трохи, висовуюсь із тенту і бачу гарну тьотю, яка допомагає татові стелить на горі скатертину й допомагає накрити вати наїдки й напитки. Так я уперше побачив не тільки світу, а голландський сир. Бо нам його навіть в кіно не показували, такі часи були.

І от що я бачу:

Тато, який ніколи вдома вина не пив, бо «за рульом», – тут наливає собі й тьоті його по повному гранчаку, чокаються і зо сміхом перехиляють. І отак раз по разу починають ту скатерть потроху перетворювати на простільню, для чого вони потроху роздягаються. Так, що я вперше в житті побачив те, що тоді ні в жодному кіно не показували, спочатку мені здалося, що вони, голі борюкаються як борці на килимі, і тьотя, хоч і була переможена на лопатках, а однаково не здається, а продовжує усіляко пручатися, до мене не одразу дійшло, однак я здогадався злізти з кузова, підповзти, згребти тьотину одягу й усю батькову, включно з чоботами й швидко податися з гори. Лише потім почав плакати, доти, доки не почув, як тато матюкається, бігаючи навколо машини. Голий, він присідав, махав руками на тьотю, яка скорчилася, горнучись у простільню. Я тихенько утирав сльози на неї, білу міцну й гарну, з парашутної трофейної тканини, яку я не зміг украсти.

Шмотки я заховав у курнику, закидав хмизом, добре, що курей ми давно продали.

Тато приїхав голий, злий і в простільні, з подряпанним лицем, м'яв кучері й розповідав, як вирішив скупатися в річці Луганці, роздягся, склав одягу, пірнув, і як потім його за це повністю обікрали.

– Сволочі, навіть трусів не пощадили... Харашо, що хоч машину не взяли, – зітхав він.

За якийсь час я знайшов потрібних циган і продав усю одягу татову й тьотину. Й подався на станцію Блочок, і навіть знайшов потрібного машиніста.

– Да не, – пробурмотів він на мої гроші, – їх на раз перднуть.

І назвав суму, таку, що й сам присвиснув.

– Ти ж пойми, що по приїзді міні треба оддохнуть послі рейса, а я як мудак должен бігать по всій Москві і ризикувати по спекулянтам, шо, може, й назад на свій паровоз не попаду. Хороший в мене паровоз, «СУ» тобто «Сталінец усіленний», дак це пошти шо те саме, шо самогонний апарат... Дак про шо це я? Да якщо й я безплатно пробіжку по столиці зроблю, до однак й на половину лікарств не вистачить.

Тоді я плюнув і пішов купив найдешевший фотоапарат «ГОМЗ», хороший вже тим, що мав великі такі кадри пластинчаті, що й не треба збільшувача, а друкувати контактно. До нього додавалася брошура-інструкція, що теж було дуже зручно. Практикувався я в посадці, а друкував уночі на горищі.

Довелося довго чекати, доки в тата не загоїлися подряпини, й він знову не почав чепуритися, – мив кучері не хазяйським милом, як належить шоферам, а брикетом міської «лаванди». Отож я заліз в кузов під мішки й зацаївся.

Почали вони цілуватися в кабінці і я дуже злякався, що в мене нічого не вийде. Але потім вони перебралися на траву, розстелилися, пообідали. А потім взяли одне за одного борюкатися, особливо їм вдавалася боротьба в партері. Я з кузова одв'язав поворозочку, одсунув тент і не поспішаючи зробив кілька вдалих знімків, звідси, згори, був непоганий загальний план. Тьотя була вигадливіша за тата, при чому, відпочиваючи, щасливо сміялася, а потім знову кидалася у схватку, тому мені довелося сповзати вниз і фотографувати з-під коліс, ніколи б не подумав, що під машиною так багато бруду, особливо пилюки, а, лежачи, було дуже незручно перезаряджати фотопластини. Отак я повзав, доки вони в мене не скінчилися, запакував апарат і покотився з пагорба.

Найважче було тягнути нагору в «лабораторію» відро води, воно було важке й незручне, але коли вже розташувався там з банками й реактивами, то все пішло гаразд. Добре, що я вже був дорослим і вступив в піонери, і міг обмотати лампочку червоним галстуком, ситцевим, отож мав червоного фотоліхтаря; вибрав найвдалішого негатива, придавив скляну фотопластинку до паперу й потім подивувався, яка висока була якість контактного фотовідбитку.

Знайти потрібних циганчат було неважко, я продав першу зтиражану композицію за непогані гроші.

– Хароше фото, – прицмокували вони, – чіткість отлічна.

Ще б пак! Тоді скрізь ходили ще неякісні кілька разів презняті фотки з блідими трофейними фрау, а тут же все знято на яскравій природі з класною закритою діафрагмою, кожную волосинку видко, особливо на кучерявому татові. Отак почався мій шлях у фотомистецтво. Таємне, про нього знало лише горище, де я ховав апарата і розчини.

Тиражі зростали. Страшно подумати, але коли я, друкуючи чергову партію відбитків, чув знизу, як хропєтато, то чомусь ці фотки виходили якіснішими.

Довелося, правда, од такої роботи, втратити піонерського галстука, бо він пропікся лампочкою й прогорів. Тато побачив на ньому чорні проріхи й лаявся:

– Курить почав? Гляди мені, – донюхувався.

Але щоразу привозив з рейсу нового.

Машиніст з Блочка прибув зі столиці з першою партією закордонних ліків, добре, що в нас була Москва і в ній були такі гарні пігулки, од яких мама хутко ставала на ноги.

– Що це таке? – дивувалася вона, коли я таємно приносив для неї з чорного ринку твердий жовтий сир.

– Це в Голландії такий роблять. Лікуйся ним, мамо. Тіко батькові не кажи.

– Боїшся? Кажи, де взяв?

- Вступив у «червоний хрест», мамо. І там нам виділили.
- За що?
- Хто хороший активіст.
- Ти ж, синку старайся. А я тебе не підведу.

Й дійсно, вона хутко йшла на поправку, швидко стала знову молода й весела. Чого не скажеш про тата, бо його почали впізнавати скрізь по області – спочатку циганчата тицяли в нього пальцями та раділи, а потім і в пивних з нього сміялися, і на базарі; дійшло до того, що він не міг спокійно в кінотеатр зайти, чи сісти де за магазином пограти в карти. Навіть в доміно, одного разу під клубом компанія, регочучи, показала йому таке фото.

– Мужик, скидай штани, – надривалися вони, – і покажуй оту бородавку! – тицяли вони на зображення.

Тому він додумався збрити кучері й поголив вуса, потім взяв збільшувальне скло, випалив геть бородавку і наше сімейне життя налагодилося.

ДЛЯ ПРОТОКОЛУ (з циклу «Швидка проза»)

Коли ми патрулювали околиці в честь майбутнього «Євра-2012», то були вже нічого цікавого не ждали, а особливо, жажливого, як це буває з кожними правоохоронцями. Якби не лютий, сказати б, нечуваний крик «а-а-а!!!», такий, що в ньому вже ніяк не можна розпізнати жіночого. Не встигли ми збагнути, як зрозуміли, що він лунає з парадняку трьохетажки дореволюційного взірця, як звідтіля вирвалася жінка, кричучи усім, чим можна, не зважаючи, що вона була кругом гола, промчала крізь нас крізь ніч, в чому була.

Це місце користувалося поганими чутками, але так давно, з дореволюційних ще часів, що всі вже й не змогли згадати причину. Бо свідки завжди нічого конкретно не могли сказати, окрім про привидів.

Одіта лише в підтрусовий бандаж, перекинутий чомусь через лівий бюст, де окрім нього на ній більше нічого не було, окрім одержі у виді двох гостроносих туфель

на таких же високих каблуках. Незважаючи на це вона перевищувала швидкість, з якою ще не бігала жоднісінька й одягнена жінка.

Тому я одразу віддав наказ Дацькові, щоби він навздогнав голий об'єкт. І ось чому. Бо в Дацька були найкращі нормативи, а, особливо з бар'єрного бігу. Бо хто б побачивши той біліючий її в темряві таз, який за допомогою двох отуфлених ніг скаче через ярки й паркани, той би зрозумівши. Тому Дацько відмовився.

– А якщо це іноземна футболщиця? – наказав я.

Тому Дацько тут же оголив миттю свій табельний пістолет і з ним узяв швидкий курс.

Ми трохи милувались, як він це робить крізь перешкоди. Доки не почули із того ж страшного парадняка тихий, майже нелюдський сміх, до такої міри він був невловимий. Бо такий буває лише в кіно, або в комп'ютерних іграх. Тут ми також й оголили свої «макарови» і скритно рушили з обох боків до тих дверей, не випускаючи їхню темряву з очей. Так воно заворожило нечутним хихотінням, що я цілком забувся віддати наказ, щоби оточити його з тилу чорного ходу.

Певно, не про це я думав, бо тихий сміх вже почав активно втрачати свою тихість, переходячи на відверте своє сатанинське ревисько, яке завжди буває в маніяків. Од якого б ми поприсідали, якби не пістолети, за які ми і вдержались, як це буває в кіно, особливо, якщо воно не на екрані, а навпаки. По моїй чіткій команді я і всі інші чітко ввімкнули ліхтарики і ними увірвалися всередину.

Й і оніміли.

Бо побачили ними теж чоловіка, бо він був теж голий, бо одягнутий лише у повну відсутність одяжі. При цьому він якось дивно тицяв пальцем на порожню стіну, що приводило його в ще дурніший сміх, ніж був раніше. Коли ж він побачив проти себе голі пістолети, то прибрав свій ще еругіруваний орган члену, великих, як навіть за нашими міліціонерськими мірками, розмірів. Таких, що на ньому був відсутній хоч

який презерватив, який, яби він був, міг би запобігти нещастю...

Нас це дуже здивувало попервах, і ми чомусь подумали:

«Мабуть, це од магнітних бурь».

Бо коли магнітні бурі та ще в порнолуніє, тьху, тобто в повнолуніє, то всі маніаки виходять тоді із своїх домівок укритій, і, ясна річ, не піклуються при цьому геть аж ніяк про запобіжні засоби. Що хоч бери й просто не виходь на діжурство. А, як потім виявилось, ми були дуже близькі до істини щодо неіснуючого на місці злочину презерватива.

Тому він чим його матір родила, він сів просто на сходи. Навіть не підклавшись для цього жіночою одежою, яка густо валялась поруч, будучи при цьому розкиданою.

– Будемо в цяцьки гратись чи в мовчанку? – за статутом по уставу запитав я.

Од чого голий маніяк охопив собі голову голими руками і так же само тихо зарідав. Що стало навіть чути, як потихеньку одмикаються замки по всіх присутніх тут поверхах.

При цьому він невпинно тицяв пальцем на ту ж само протилежну стіну, що саме по собі посилювало його ридання.

Так би тривало ще довго, якби вчасно не прибіг дуже собою захеканий Дацько, за якої причини не можучи говорити, то він показав жестами пістолету, що переслідувана ним жіноча особа спритно одірвалася од ввіреної йому погоні аж за лісосмугою.

– Утекла... – гірко зітхнув маніяк.

На цьому місці в нього припинилася ерекція і він почав давати свідчення:

– Шо я, ну, я, ну, йшов собі з роботи і тоді я побачив просто перед себе, ну, жінчину. Яка, по-відіму, мені понравилася, тому, що я зайшов за нею в у гастроном. Бо чому б я ще, дурак, туди заходив? Оце нас і зближувало тоді, бо вона теж мирно блукала між різними прилавками, такими само, як і я.

Це нас дуже зблизило, особливо мене. Особливо, коли вона різко так одступилася од дуже ковбасного прилавку, наступивши при цьому довгою шпилькою свого каблука мені просто на ногу.

«Ой, пробачте», – сказала вона якось несподівано при цьому.

Я обнімів. Бо всі інші жінки в такому випадку окроми матюка нічого не дають. Так, що я подумав, що вона при цьому вихована.

«Та що ви», – вирвалося у мене, – «якщо хочете, можете ще й наступити і на другу».

І хто б міг подумати? Ну? Бо вона взяла і так легенько й натиснула другою своєю гострою шпилькою на іншу відповідну мою ногу. Так, що ми з нею раптом обоє взяли і засміялись.

Не буду більше розказувати, як ми з нею гуляли подалі од гастроному, як посміхалися при цьому, як отак поки махаючи різними руками, наші вони раптом при цьому вони не лягнулися. Так точно, що ми ними стиснулися пальцями, що вже ніколи не можучи їх розірвати.

Ну, що аж її рука раптом ставши дуже теплою, причому не могла цього приховати, бо почала чомусь тремтіть. Хоча при цьому не сказала мені ні слова. Так, що ми при цьому чомусь почали озиратися, щоб не дивитися одне одному в вічі, доки не побачили ними оцьоє саме параднеє, хоч і був вже вечір ночі.

Не помню вже, як ми сюди потрапили по причині темряви. Особоно, як почали цілуватись, для мене це була загадка, бо, незважаючи на мій вік, я цілуватись ще й досі не вмю, і танцювати теж, хто в таке зможе повірити? Доказом чого може послужити той факт, що я й досі ще не навчився на велосипеді.

– Ти давай це годі, я не для того через тебе оббігав всі околиці, щоб слухати про велосипед, – нарешті одхекався Дацько, хоч він і був розрядник по спорті. – Не одвлікайся давай.

Побачивши проти себе оголений його пістолет, ман'як хотів заплакати, але, глянувши, передумав, як це буває з ман'яками.

– Ви не повірите, ми тоді не стали знімать зі себе одержу, а лише ту, яка мішала, бо не сображали, шо робили. Бо зі мною це було вперше в парадному, і я можу твердити, що в ней теж. Бо вона хвилювалася більше за мене, бо дрож її рук передався вже всійому її тілу, бо поцілунки вже були почали нам обом заважать, і щоб ліквідувать їх, я змушений був повернути її лицем спини од них до себе, тому, певно, усе так швидко почало починатися.

(Дацько вже захотів спитати, що саме, але я урвав його жестом погляду. Бо в нашій роботі особливо важливе є щоб одним необережним словом легко увірвати щиро-сердне зізнання в момент прокидання совісті в людині, навіть будь вона при цьому й ман'яком).

– Я ні одної миті мгновенія не насилував її, повірте, в жилому ж поміщеніі, просто все само по собі склалося, так само, як ми тоді в гастрономі наступилися ногами. Шо ми просто не встигли опомниця раніше, ніж усе проїзошло. По-відіму вона теж тоді йшла зі своєї роботи.

...і от ми починаємо продовжувать так, що я при цьому не вірю ні собі, й ні їй. До такої міри, що вона вже починає потроху постогнувать, як би давають мені починать розуміть про це, і я тоді ну, ну, ну, ну, тоді я шоб якось їй за це одблагодарить, починаю свободною од сексу рукою упиратися для цього в оцю самую стіну, да будь вона навіки проклята, бо мені ж нічим було подумать ув темряві, що женщина в цю мить обома руками трясє секції важких металевих перил, які оказались в парадному, будь воно прокляте, ну, я тоді просто не був в состоянні думать про це, до вона вже щосили штовхалася од важкого заліза, за допомогою якого стогін почав переходити в хрипи, і щоб хоч якось їй допомогти, я почав рукою інтуїтивно шукать точку додаткової опори, доки й не знайшов нею цю кляту стіну. Бо я по спеціальності за фахом інженер, мабуть тому мені в голову прийшла автома-

тично така ідея. Знайдя її, я теж починаю тихо стогнати, посилая сигнал, що розумію усі її звуки, тим самим їх посилюю, а особливо тим, що хочу щосили для цього кудись упертися в тісному старообрядному парадняку.

(Так він якось по-своєму почав давати пояснення, що навіть Дацько знову назавжди перестав дихати. Як буває з усіма дітьми, коли, будши малими, вони слухають страшну казку, при чому назавжди од неї затамовувавши подих).

– Ну! – не витримав усього цього Дацько.

Бо він був дуже балакучий, як усі розрядники спорту.

– А... так на чому ж це я?.. – злякався голий посеред парадного чоловік. Доки не намацав тут же голі жіночі труси. – А-а, тоді я почав ще зручніше для цього упиратися рукою, не думаючи нею, до чого це може її призвести. Бо там на стіні була невідіма мною в темряві дореволюційна електропроводка. Будь проклят царат!

Состояща із плетива мідних дротів, що я необережно взяв і роздавив стару їх давно зотлівши по цій причині опльотку ізоляції. З тих її старих ще дореволюційних часів, яка довго ждала своєї черги, бо яка од старості чекавша цього і могла легко вже пересохнуть і од чого розкришитися ще в вверенний їй період.

Розсипатися, тобто. Але тут виною є ще й дореволюційна секція залізо-перил, які од своєї старості теж обсипалася краскою фарби, геть обіржавівши при цьому до голого металу. Чим легко пропустивши мій контакт од фази моєї руки аж до її рученят, якими вона стискала залізо заземлення їх на холодну її сталь.

«Трісдиць!»

Цей несподіваний ні для кого електроудар пробіг найкраще де? Там, воложність особинно солоного мокро-го свойства, якими були в той момент наші соприкосновенія, саме там вдарила іскра, од якого моя незнайомка такого нежданого контакту, раптом одержала по психіці нервів нечуваний нею розряд, в силу чого усього вона так закричала, що й вискочила зі своєї оставшої одежі, щоби хоч якось роз'єднати страшну контактну

групу, і коли це їй, нарешті вдалося ривком, втекла крізь двері, і крізь неспотра на темноту. Бо ще нема на Землі такої сили, яка би могла пояснити жінчині, що ж там насправді проізошло.

Сказав він і нарешті видихся, тобто побачив себе голим серед чужих абсолютно одітих йому людей.

– Так он от воно що! – раптом пролунало з верхнього поверху.

– Так ось як! – відгукнулося з третього. – Ось чого вони, суки, щоночі тут безумно кричать, лякаючи нормальних жильцов!

Ми завмерли.

А другий і третій поверхи, побачивши, нарешті озброєного до зубів наряда міліції, од страху геть зраділи:

– Як же тут тепер жить? – кричалося трьома поверхами в один голос. – Скільки раз і дзвонили, і писали про безобразя й подавали заявленія, й ніхто не ремонтує ці дикі крики. Дак ви ж міліція, дак хоч ви ж, наконец, приконвоїруйте сюди хоч раз служби ЖЕКа, щоб вони, побравши струмент і відповідні матеріали, прекратілі нарешті цей позорний безпредел!

(Трясучи лісосмугу криком, до далекого гуртожитку дуже бігла дуже гола жінка. Уперлася й зупинилася там, де була стіна. І хоч було темнісінько, вона зняла довгоногі свої шпильки і злякано затулилася де були груди. Після чого намацала ними штовхнула фрамугу. Ще й досі з очей голови летіли іскри, а не з протилежного їхнього її боку, як би їм належало, ще й досі магнітні поля куйовдилися там і оргазм не одпускав, тому вона скрізь зацьковано прислухалася. Після чого таємно нарешті зісковзнула з підвіконня, і, користуючись такою ж самою, як і в її очах, несусвітньою п'ямою, намацала свою постіль, вскочила й почала тихенько одхекуватись, щоби гучним тупотом гупота серця не розбудити сокімнатниць, сплячих на койко-ліжках. Але сон не приходив чомусь, доки вона, крутячись, не торкнулася холодної труби центрального опалення, її пробило синьою іскрою, ляснуло, після чого розряд попобіг усіма мережами

труб аж до стадіону, од чого там рвонуло салютами і «Євро-2012» почалось. Оргазм вмить припинивсь, тому нещасна жінка полегшено скинула туфлі, хутко заспокоївшись й і ще швидше замкнулася в собі, одгинаючи назавжди од себе страх неосяжної тепер ні для кого причину правд).

ПРИЛТАЮТЬ ФАНТАЗІЇ

І ми йшли, ні, не навмання, бо в нас був проводир, це він йшов навмання, удавав знахаря з довгою ріденькою бородою, однак ми всі здогадувались, що він був колишній учитель хімії, чи, принаймні, біології, робив вигляд, що знає дорогу, вигадував саморобні ритуальні напрямки, так, чи інак, а ми все таки жодного разу не втрапили в одне й те ж саме селище, і це було головне, безпомилково вгадував доброзичливі оселі, а от на шляху зустрічалось всяке, бо наша головна мета, щоби подорожні (а це бувають геть різні люди, особливо чоловіки, особливо озброєні) не здогадалися, що наші дівчатка – це не сестри, а одна, Оля, це мама іншої, Марусиньки, хоч їй лише тринадцять років, однак трапилися нам по дорозі такі, що зробили її мамою, Боже, як же важко нам тоді було, геть побиті, мало не загинули, особливо потім, бо з дитинкою, я плакав: ну чому я так повільно расту... правда, ми стали дуже обачнішими, а тепер я носив по зросту два артилерійські тесаки, майже шаблі, але зручні, бо ховаються досконало під одежею – мах! – і обидва в ділі, а хто чекає діла од підлітка? Жорстокі, «зациклені на собі», як казав наш шаман-лоцман, тобто прихований сільський вчитель. Вони виставляють жорстокість поперед себе, це їхня правда, й роблять все що завгодно з іншими, хто не жорстокий, таке трапляється між подорожніми, однак навіть озброєний не відає, що він такий же само, як був і в кам'яному віці, що найновіша його зброя не захистить од несподіваної гострої каменюки в руках хлопчика, головне, це вдарити одразу сильно й точно, як сталося з двома артилеристами, вони вже панували над нами, богували, принижували, набиралися над нами своєї правди й підсовувались

нею до Оліньки, а та лише й могла, що притискати немовлятко, немов воно могло захистити, отут для артилеристів і наступає несподіванка – раз! Два! А потім три і чотири. Окрім зручних тесаків у них виявилося багато чимало корисного – запальнички, припаси, деякий інструмент, ба, коштовності, одежа (особливо взуття) надто завеликі, однак годящі для обміну навіть в пустелі, де таки трапляються селища з добрими людьми, щоб перепочити, прийти до ладу, помитися, наприклад, загоїти ноги – це нагадує методику місцевих павучків – велетенська їхня кількість дивувала – чим же вони харчуються, як тут усе для них не поживне? Нарешті наш учитель додивився: випускаючи й плетучи павутиння, розпускали за вітром й вона значно грубшала, твердіючи, тут ще додати вранішньої роси, отак потроху збільшувалась, а потім павучки її з'їдали, перетравлювали й плели нову. Ми їм заздрили, бо вони могли й літати нею за вітерцем, а нам треба було робити це ногами по камінню, тобто весь час дивитися під ноги, щоб не наступити на камінь чи розколину, особливо остерігатись великих брил, за якими чатує засідка, на яку чатую я, щоразу засовуючи під лахи руки, мацаючи рукав'я зброї, благаючи Бога, аби більше не виріс, лишався отаким вічним хлопчиною, непоказним на зріст, геть безпечним, якого веде за руку сивородий саморобний сільський шаман, щосили удаючи, що цей краєвид коли-небудь закінчиться.

КИРЗОВА НІЧ

(міні-повідь)

*Аты-баты, шли солдаты,
садок вишневий коло хати.*

Сонна гусінь рухалася сотнею чобіт, освіжаючи все навколо гуталіновим духом. Тим часом Вович-салабон днювалив під грибком, з насолодою споглядаючи на плац, бо прийшов сам зампол, замроллїтра Саприченко, колишній кіннотник, помуштрувати піхтуру.

– Люблю, – приказував він щоразу, – от люблю его дело, помуштрувати, і все. Люблю!

Вович-салабон тільки-но зустрів ранок в сосновім бору бо днювалив, ще хвилину тому ввірений йому грибок нагадував такого самого в далекому омріяному «Гідропарку», а зараз вже ні, хоча солдат й тамував щастя, що колеги тягнуть носок, а він ні.

Підполковник рикнув, рота слухняно тіпнулася й поповзла на місце, де ніколи не ступала нога жінки, на полігон. На радість Вовича-салаги, рота складалася переважно з дідів і черпаків, це такі, яким кирзові чоботи мозолів вже не натирають, а навпаки; й салага міркував, чого ж це вся наша вітчизняна преса не раз, і не два оголошувала війну туфлям на високих каблуках, бо вони шкідливі для здоров'я, й жоден тобі журнал не заїкнувся про кирзяки, які, хоча вони і з низьким каблуком, а, безперечно, не більш корисні. Правда, доки їх не одполіруєш ізсередины онучами.

Сотня баклажок булькала улад із водою, туп-туп, хлюп-хлюп, заплющиш собі очі під грибком – і ти вже знову в «Гідропарку» під хлюпотіння дніпрових хвиль, саме тут рота роззявила рота на ширину прикладу й заспівала полкової, Вович так стрепенувся, що Дніпро щезло.

*Марусю – раз, два, три, калину,
Чорнявую дівчину,
В саду ягодою рвало!*

Кусок Дерчак був такий: очі кольору пряжки, лице фактури протигазу, зуби хоч рідкі, однак чорняві, наче їх чистив ваксою, словом, Вович-салага його не любив, бо був при ньому шістьоркою й страждав, бо лице в начальника й без того було таке, хоч фіговим листком його затулай. Рота прямує, а хтось і кине йому в спину:

– Кусяра!

Кусками в піхоті прозивають старшин-надстроковиків; правда, у флоті їх коментують не краще – сундуками. На кораблях існує ще страшніша посада: замкомпоморде (заместитель командіра по морським делам), тому Вович з жахом радів, що служить на суходолі.

Щодо полкана Саприченка, той навпаки, був розслабився, йому враз здалося, що служиві ще дужче уподібнилися, й він похвалив роту.

– Служу Радянському Союзу! – відповіла та.

Якось до військової частини прибув генерал товариш Панченко із ревізією й начальство вирішило показати йому показову атаку. Тоді ж діди й вирішили помститися кусярі Дерчаку, «собака – друг людині», – казали вони, – «однак біда, коли людина стає собакою».

І от – атака! Вояки повзають, бігають, падають – усе, як слід, але що це? Дерчаківці після кожного пострілу раптом лізуть в густу траву й починають визбирати стріляні гільзи... Жах.

Слава Богу, генерал і не глянув на маневри, він сидів у затінку від грибка й плямкав. А потім зібрав офіцерію й почав розбирати – витяг записничка, вичитував звідти: перша рота не туди пішла, друга не туди стріляла, третя взагалі зупинилась.

Дивується офіцерія:

– Оце проф... Як же це так – й разу на поле не глянули, а все геть чисто знаєте наперед?

– А ося як, – плямкнув генерал, – під Можайськом було, в 1934 році. Пам'ятаю, тоді приїхав до нас на маневри сам Ворошилов й особисто розбирав. Я тоді, не будь дурень, усі його слова записав, – генерал солодко плямкнув і постукав нігтикком по палітурці, – і відтоді вони мене ні разу не підвели.

Вже після «літучки» захмелілий полкан підізвав Дерчака й взяв його за гланди:

– Що це за атака в тебе була, я тебе спрашуюю!

– Не смію сміть, товаришу підполковнику...
– Тамбовський вовк тобі товариш, я тобі питаю: що ти зі мною зробив? Мудакот хотів виставить? Перед генералітетом?

– Не смію...

– Хто це так рядових навчив стріляти, га, щоб вони за патронами повзали? А я тобі, падлі, довіряв, у перший ряд тебе ставив! А якби, падла, товариш Ворошилов приїхав – ти б мене теж напозорив? Га? Хто їх такі херні навчив?

– Товаришу підполковнику, вони самі так навчилися...

– Як це?

– Назло мені, товаришу підполковнику...

– Це називається втратить авторитет в лиці подчиньонних підлеглих, так?

– Так точно!

– Любити їх треба, людей. А ти їх розпустив, га? Га? Чи не га?

Й так далі. Це був найперший прочухан за всю довгу строкову й надстрокову службу сержанта.

– Ну й маєш виговоряку із занесенням, – силою волі підполковник не вимовив «у сраку», – а в особову справу!

Сержант як почув, то зуби в нього почорніли. Він зарипів усіма пружинами, і якась тріснула.

Салабон Вович працював в клозеті, власне, тому він й працював там, бо салабон, «солдаче життя», – весь час думав він. Черпаки й діди подалися робити діло дурніше, однак приємніше – прибирати ліс граблями, щоб шишок не було.

– Так вже зроблена армія, – повчав колись зампол Саприченко, – щоб ніхто без діла не тинявся – треба, щоб усі тинялись з ділом.

Скрізь тут розповідають:

До показової частини мусив приїхати найбільший секретар, а тут справжнє лихо – уся трава на полігоні

взяла й вигоріла, рудою стала. Однак начальство не розгубилося й наказало:

– Забризкати усю траву зеленою фарбою!

Що було й зроблено, всю траву перефарбували назад в зелений колір – це тобі не ліс од шишок прогрібати. А, подумавши добре, ще й начистили весь асфальт гуталіном, щоби був не вигорів теж до рудого кольору.

Ще розповідають: в сусідній ракетній частині до візиту того ж секретаря фарбували в зелене все, особливо ракети. От стоїть на драбині салага з відром, почепив їй на ніс, і вже майже дофарбував, трохи згори лишилося, коли паніка:

– Їде!

Салагу хутко одігнали, бо не був перефарбований; йде високий гість і раптом всі бачать – на носі ракети висить гидке відро з під фарби...

– Що це таке? – здивувався високий гість.

– Іоноуловитель! – не зморгнуло оком начальство.

– Я й сам знаю, що – іоноуловитель... Але чому – непофарбований?!

В прочищеному од шишок лісі почалася політробота, прибув зампол товариш Саприченко, колишній кіннотник, він одразу, за належною методикою взяв аудиторію:

– Сьогодні ми будем осваювати... – він зашарудів паперами. – А де це Сіренко, товариші? Чого це Сіренка не бачу? – хитренько так запитав.

– Товаришу підполковнику, до нього на побивку приїхала молода дружина, – радісно відповіли солдати.

– Он воно що, молода дружина... Молода дружина, це хорошо. – Підполковник лукаво посміхнувся: – Так, що ж, товариші солдати, він її – осваює? Га?

Ті так дружно реготнули, що з сосен обсипалися нові шишки.

Кожен замполіт навчений, що будь яку розмову з солдатом обов'язково треба починати з еротичного елемента,

потім з партійного, а лише потім рвучко переходити до справи, от наприклад викликаєш недбалого служивого, й:

– А чи знаєш ти, що великий письменник Чехов був імпотентом?

– Ніяк ні! – радісно витріщається той.

– Бач, а як багато він при цьому написав... А ти, молодий, здоровий, що тобі мішає? тебе партія для чого сюди направила? щоб ти, а з отакеним таким здоровенним хером – а ще жодного рядка додому матері ще не одписав!

...доки солдатики радіють нагоді посміятися, а Саприченко вже узвичаєно загунявив з паперів:

– Йдучи од зустрічі двадцять четвертого з'їзду партії до зустрічі двадцять шостого, ми всі, як один, мусимо знати про місце й пользу од бойових тривог...

В лісі одразу стало тихо-тихо, жодна тобі шишка не ворухнеться; бо дуже давно, коли ще була кіннота, туди набирали таких, хто розумом не перевершував власного коня. Чи кобили.

Салабон Вович щиро намагався збагнути, про що балакає підполковник – на дідька лисого усі ті нескінченні бойові тривоги здалися? Наприклад, ти спиш, а тут падає атомна ракета, ти прокидаєшся – а тебе вже й нема.

Він почухався і вирішив таки написати додому матері листа й старанно вивів перші літери.

«Добрий солдат, – подумав про нього замполіт, – конспектує».

В кожному жарті є частка жарту, не зчувся Вович, як до слів про погоду, побут, харчування вписав і кілька замполітових перлин. Згодом уся рідня переполошиться, прочитавши між рядків про дозвілля та самопочуття й таке:

«Китай знаходиться під загрозою нападу на Радянський Союз».

«Сіонізм – це також націоналізм, лише не український».

«Учасники Варшавського договору уклали пакт про ненапад одне на одного».

«Й українською мовою також можна доволі точно висловити думку, бо вона хороша тим, що як ніяка інша схожа на російську».

Нічого тут дивного не було, просто такі фрази вири- валися із узагальненого монотонної промови й автома- тично фіксувалися. Усі інші куняють, це ті, хто не сплять, лише сосни слухають лекцію замполіта. Побачив він, що таке діло і сказав до себе: «годі тут розводить де- мократію», а вголос раптом сказав:

– Хто спить – встать!

Більшість підхопилася й виструнчилась, решта заре- готалася, а потім і усі разом – Саприченко знову перехо- пив ініціативу, от він і заторохтів про своє:

– Насьогодні, товариші солдати, імеється га увазі на- ступне – партія нас вчить, що ми гідно зустріли двадцять четвертий з'їзд її і ще гідніше маємо зустріти двадцять п'ятий його...

Вович не зчувся, як занотував і цю фразу.

Кусок Дерчак сидів глибоко в лісі і ще глибше думав. Про що? Загадковою істотою він був, навіть його особи- стий салага Вович а не зміг би здогадатися, звідкіля б він, наприклад, знав, що в камері схову у валізі сержанта при- ховано багато предметів, яких не раз і не два шукали усією ротою? Або, наприклад, що старшина-надстроко- вик цілком серйозно прагнув стати маршалом. А що тут такого? Адже кожен маршал свого часу починався зі старшини-надстроковика... Однак ота витівка колег з одстріляними гільзами (а особливо нещасливі її наслідки) неначе очі йому відкрила, збагнув, сердега, що не просто з отакими підлеглими дослужитися до головно- командувача. Ніколи.

Він сидів і пригадував Зайончика, служивого, якого комісували з армії «за ідіотизм», той раптом почав що- ночі ломитися до зброярні, на запитання неодмінно бу- бонів:

– Мій автомат ржавіє.
Всі з цього сміялися, а потім довелося одпустити.
«Прикинувся, хитрожопий», – кисло усміхнувся
Дерчак, – «точно, що прикинувся, хитрожопий білорус».
Отак, у лісі, перекидався світ.

Чи бачив хто клозета на тисячу чоловік? О, це споруда не менша за римський Колізей. Коли сюди приїхали підшефні піонери погратися у війну, перше, що їх вразило, то був цей коллос.

– Що це таке?.. – запитала симпатична піонервожата.
– Склади. Військовіклади, – не зморгнув замполіт Саприченко.

– Вони охороняються?

– Так точно. Можна сказати, круглосуточно.

Салага-Вович старанно одшкрібав стіни, солдати завели дурну моду – видирати отут з газет усілякі заголовки й тулити до стін:

«В закорма Батьківщини», «Напружимося й виконаємо», «Місто – селу», «Збільшимо добробут», «Комуністом бути не на словах, а на ділі», зрештою, будь-яке гасло набувало тут справжнього змісту, а начальство цього страшно не любило, бо в нього було інше одхоже місце, позбавлене витівок.

На полігоні починався дощик, небо насунулося, тріснуло конденсаторами й полилося, ще мить тому було чистісіньке, а тепер там було повно крапель, всі вони стукалися до солдатських накидок, пустіть, мовляв, усередину. А ті не пускають, бо мають для цього загострені каптурі, щоб служиві, рухаючись ланцюжком, були схожі на ченців-пілігримів. А чом би й ні? Живуть кланом, жінок не знають, вина неп'ють, скоромного не їдять, соромного не вживають, грошей не мають, в азартні ігри не грають, рано вста-

ють і рано лягають, і т. ін. А, головне, суворо додержують ієрархії.

Отже солдати йшли і лаялися, бо сьогодні зранку народна прикмета була, що дощу не буде – низько літали реактивні літаки; і от на тобі, маєш.

Дощ накрапав, земне тяжіння посилювалось.

До казарми завітав замполіт Саприченко й од порога почав пробирати особовий склад:

– Іду оце недавно і я бачу. Що я бачу? Дехто з солдат у вільний свій час художні книжки читають, я, звичайно, нічого проти художніх книжок не скажу, але хотів би бачить, що солдати у вільний час устави читали, а не белетристику.

«Підпідполковник-недополковник», – подумав Вович. Однак той мав рацію, адже за все життя свого часу прочитав із художнього лише «Мурзилку».

Тут політпрацівник схаменувся, що не з того, як готилося замполіту, почав, і виправився:

– Бо в художніх книжках описується жінчина. Може, серед декого знайдуться й такі, які скажуть, що нам жінчина необхідна для лічного фізіологічного здоров'я, не повірю я, бо де жінчина...

– ...там і розложенщина! – узвичаєно підхопила казарма.

– Сопливі ви ще для цього.

– А Сіренко?

– А Сіренко молодець, бо він законно сочитаємий. Тільки так! От я по собі скажу, – він звернувся до потенційного порушника Хабулави, – чи відомо тобі, Хабулаво, коли я вперше лічно поцілувався?

– Не магу знать! – радісно відповів той.

– Так от я тобі скажу, – гордо випнувся замполіт, – це було вперше на моїй лічній свадьбі, коли всі крикнули: «Горько!»

Усі покотилися зо сміху, Саприченко на таке не чекав, але, як досвідчений політпрацівник, засміявся разом

з усіма, й досягнув-таки своєї мети – аудиторію було взято. Й почалося найцікавіше, він почав чухрати хитрунів, котрі в самоволку пішли до райцентру чи по секс, чи по самогон.

Як годиться, знову почав здалеку:

– Партія вчить, що безмежні межі людської дурості, особино, коли розумний чоловік почне дурості робить, то вже ніякий дурень за ним не вженеться. Іду оце недавно ввечері й бачу, як через вечір і забор ввереної часті перелазить на вулицю цілу групу невідомих несвідомих, і на мій точний вопрос, хто вони такі, отвітілі матюками й скрились. Це по-солдатськи? Це по-мужські для солдат скриваться от ответсвінності, наче які пугліві зайці?

Саприченко перепочив трохи од натуги, вдивляючись в кожне обличчя, пильно шукаючи порушників, однак усі відповідали чистими, сяючими поглядами.

Конспектував лише салага-Вович.

Кусок Дерчак сидів скраю і злостився на замполіта, бо уявляв себе на його місці замість робити цирк, замість пасталакати – дай комусь губи на три доби, і квит.

«Ти ж до підполковника дослужився, в тебе катушка оно яка велика, ти й місяць губи можеш вкатать, а він теревені розводить».

Дерчак остаточно вирішив – сьогодні. Чого його тепер тягнуть? Тим-то й настрої в нього був огидний, що він би весь білий світ ваксою вимазав.

У солдатів заворушилися захаяльні ложки, їсти просять, отже горніст має просигналіти обід. Сурма заграла й шлунки теж, буде їм перлова, або як тут кажуть, кирзова каша й суп рататуй, посередині вода, навколо ..., де зернинка за зернинкою ганяються з дубинкою, може, бува дадуть необсмиканого свинячого хвоста, або вареного необскубаного сала, бо хеком з кухні й не пахло.

Їжа, звичайно, була грандіозна – в кожного виникає відчуття, що не ти з'їв, а тебе. Всі повиповзали приголомшені, шукати місцини для сексуальної години – перечитувати листи од наречених.

Визирнуло сонечко й солдатики порозпускали пелюстки.

Вович-салабон посунув на пагорб під орієнтир № 1 – повалену обгорілу сосну й почав відпочивати, не так робота, як обід його вимотав, що насилу лежав, в животі перловка з чаєм обнімаються, голова порожня, совість теж, бо давненько він навіть радіо не встигав слухати, так його Дерчак був запряг.

Трава непофарбована парує, повиповзали й комахи, міркують, як би такого Вовича до себе в нірку затягти, добрячий би запас на зиму вийшов.

Він вкотре розгорнув листа. Кожна гімнастерка має всередині спеціальну водонепроникну кишеньку з клейонки під документи, ось чого в різних так багато комсомольських квитків, прострілених на серці, тому хлопець там носив листа од київської художниці, яку він лагідно прозивав Чучундрою, цей лист рятував комсомольського квитка од холостих патронів:

«Що нового й цікавого в твоєму житті? – писала вона. – Чи зустрічаєшся ти з цікавими людьми?»

З цікавих людей тут був лише Хабулава, тому не дай Господь з ним зустрічатися.

«Що нового ти бачив? Чому новому ти навчився?»

«Єдине навчився, це стріляти», – вкотре відказав він їй. – «Хто зна, в житті все може знадобитися», – мляво думав він.

І не зчувся, як скотився на дно вогкого окопу, падала гроза, падали снаряди, раптом вся земля дрібно тремтить й, валяючи узлісся, виповзає здоровенний танк. Зупинився, відсапуючись, хижо визирає кого б це задавити? Ага, оно він, Володя, оно де заховався... Танк рушає просто на окопчик, а в солдат же немає ні гармати, ні гранати, а танк ближче двигить.

Раптом генерал-дегенерат Панченко наказує:

– В напрямку лісу ворожий танк. Розгвинтить!

Бійці з обценьками спритно повзуть до танка, задихаючись кіптявою, обпікаючись об броню, розкручують її на шматки, звідти, з купи деталей і механізмів тікають вороги, вони бліді, тому що голі, лементуючи, мчать до лісу.

Падає дощ, сичить залізо.

...Вович насилу отямився, бо сонце добряче напекло голову, озирнувся навколо, але сну не побачив, лише обгоріла сосна додавала нереальності. В очах жовто-фіалкові плями, як колись на вольній волі в «Гідропарку», де, правда, їх можна занурити в дніпрову воду.

«За армію», – подумав він, – «лише тюрма гірша. Хоча там, принаймні, кожен знає, за що сидить. А тут ніхто не знає. Слава Богу, хоч війни зараз нема, а то б знали».

Тут він насунув на очі пілотку й уявив, що лежить мервий. Оці симпатичні жучки повиїдали б йому очі, бр-р. Він пригадав одну тут подію на маневрах, спочатку стріляли по мішенях, одну Володя вбив, іншій дарував життя; потім атакували, бо «ура» кричали, він також уракав, щоб не чути командирських матюків. Раптом – ляп, упав, упав і вже нічим «ура» кричати – повен рот піску. Отут і побачив біля самого носа страшне диво: на кожнісінькій стеблинці на кінчиках сиділи жучки, павучки, коники, мурашки й жодна не тікала, всі були мертві. Біда заскочила кузьок зненацька й вони рятувались, деручись нагору. Полігон – не місце для комах. Чимало передавив їх Володя за недовгий свій вік, але та картина вразила його.

Ще дві події вплинула на світогляд, це, коли він вперше по коліна в каші виповз на світ Божий з харчоблоку, там, усередині він щойно вимив тисячу мисок, руки були попечені гірчицею і уява теж (чомусь у війську лише нею, порошковою, миється посуд), живіт також нудило од духу чужих недоїдків.

Друга подія, це коли вперше прибрав клозет, теж на тисячу мисок, до цього Вова мав переконання, що людина їсть, аби жити, а не навпаки.

«Людина їсть, аби випорожнитись», подумав тоді він і одразу зробився циніком. Людина в його уяві стала проміжною ланкою в колообігу природи, сенс існування в перетравленні їжі, тим самим угноюючи ґрунт для життя на Землі. Калообігу!

Він боявся бодай глянути в дучку, чи не вийде сортир з берегів? Господи, скільки ж добра перегниває в людині, перш ніж вона сама згниє! Вкотре узявшись за швабру, стримував себе, бо робити треба швидко, але повільно, заходився човгати.

«Їдальня», – міркував цинік, – «це те ж само, що й клозет. Лише навпаки».

На полігоні, там де танки траками повидирали дерен, полюбляють рости ромашки, тому він гарненько посмугований паралельними стежками. В затінку од транспаранту мовчки полягали солдати, там сентенція: «Чого не треба знати ворогу, не кажи й другові!» Тут колись Саприченко, зупинив роту й довго тицяв пальцем в напис, доки промовив:

– Ніяких дружб! Лише служб!

Тепер тут в них була самопідготовка, сторонньому окові б здалося, що всі сплять, лише один вголос читає настромлені з гранатомета. Така собі гіпнопедія, однак це враження помилкове, бо читаючий також міцно спав.

З далекого репродуктора млосно линуць варіації гімну СРСР. Фауна гризе й кусає, сонце як у термосі.

Спека згодом пересілася, що можна проковтнути шматок повітря, тоді їх погнали в райцентр до лазні. Солдатам, котрі цілодобово борсаються в пилюці, цей акт є чисто символічним, однак побути хоча б п'ятнадцять хвилин чистими мало сенс.

– Не газуйте, бо ось жажне! – надсадно благав завгосп про старенький титан. – Та прикрутіть же!

Однак кожен прагнув помитися швидше й гнав гарячу воду, прагнучи зекономити час на перекур; тільки-но нова партія служивих поскидала «хе-бе» і взялася до мила, – раптом як рвоне!

Хтось невідомий несвідомий несвідомо притяг тренувальний вибуховий пакет й кинув у куток, в лазні лягнуло, що прищі повискакували.

Жах більший за страх!

Всі вмить вирішили, що титан таки вибухнув, винесли двері, ломлячись, нормальні б люди в них, тісних побивались би, однак ці були намилені й зачудований райцентр спостерігав, як півсотні голяків через голови вивалювалися, лементуючи матом.

Миттю прибіг Саприченко, вишикував, міряв кроками шереги голих бійців і міркував, які б слова годилися для моменту.

– Жартувати, товариші солдати, звичайно можна і в армії. Але тільки в художній самодіяльності. А це, – він показав на висаджені двері, – це вже не художня самодіяльність, а баня. Хто це ще не поймав – шаг уперед! Хто зделав – вихаді!

Наївний конармієць... Адже це той ідеальний випадок, коли «хто зделав», лише один-єдиний про це й знав.

Наївність збагнути легко – коли розформували кінноту, куди було подіти всіх кіннотників? Ясна річ – в політпрацівники. А от куди поділи стільки коней? Ще й досі загадка.

Сонечко вимкнулось і хрущі почали ляскатись в лампочки, на небо зійшла Венера Мілоська, і, щоби особовий склад усвідомив своє «я», почалася вечірня перевірка:

– Іваненко!

– Я!

– Карапетян!

– Я!
– Хабулава!
– Я!

Й так далі, усі сто штук.

Солдати ані морг, ворухнешся й кусяра почне все спочатку. Комарі про таке знають і п'ють їх безкарно, а от не встигне Дерчак скомандувати «вільно!» – а комарі вже здійнялись і полинули увись дзизкотіти межі зірок.

На небо впав Місяць зробив його чорнішим.

Вович-салага нарешті лежав горілиць й нарешті курив, вояків геть не видно, лише крізь п'тьму пахтіли тютюном, кілька невідомих несвідомих, ансамбль пісні й пляшки, подалися з баклажками по самогон, Місяць заховався, зробивши ніч темнішою за кирзовий чобіт.

Володя плюнув на цигарку й рушив спати, цікаво, що нового там покажуть. Однак не вдалося, знайомий чорнозубий рот наказав:

– На вихід!

Хто це біля клозету тиняється? Хто там не спить, замість того, щоб спати? Та це Дерчак і його угодник Вович-салага. Він підсадовив куска й той поліз на сосну, там, на гілляці він прив'язав мотузку й зробив чималого зашморга. Одягнув петлю й хрипко запитав:

– Ножа не забув?

– Ні.

– Покажи. Одкрий, щоб я бачив. Значить, запомни: сидиш на дучці, сереш собі спокійно, аж вдруг чуєш: хто-то хрипить, глядь – а то я висю й дригаюсь, поняв? Ти за ніж, і до мене... Ніж де?

– Осьо він, Колю, – вперше по імені назвав він куска.

– Одкрий, щоб я бачив. Ну, зрізав мене, значить, зняв і людей покликав, – він матюкнувся, щоб Вович усе зрозумів як слід, – тільки ж гляди, знімай вмиг!

– Колю, зніму!

Дерчак ще раз суворо глянув на свого попихача, той з готовністю вирячився. Так, командир не хоче більш служити. Він вже ніколи не буде маршалом. Командир хоче додому, хоче комісуватись.

– Прощай, армія! – Дерчак глибоко зітхнув, обережно розчепірів обійми, полетів вниз і нижче.

Вович оберся об стовбур. В горлі йому стало так, що голова пішла обертом, неусвідомленим рухом склав ножа тицяючи до кишені, не відчувши навіть, що врізав пальця.

Поруч тіпався Дерчак, тіпав гілку. Падали шишки і салабон своїми чужими ногами ступив убік, а потім, цокнувши зубами, щоб не кричати кинувся геть.

Тієї миті гілка вломилась і старшина гепнув додолу, од удару отямивсь, він подумав, а що би було, коли він повісивсь: в камері схову відкрили б його валізу, а там же багато чого неуставного: зниклі безвісти годинники, авто-ручки, значки, ножики й доволі грошей; й чимало іншого, якого довгенько всі тут шукали – і що це буде? Як ошпарений, підскочив, і з гілкою на шії кинувся за салагою.

Вони зчепилися в хащах і почали несамовито битись. Над ними пролетіла сигнальна ракета. Ні, нехай зоря. Пролетіла зоря... Так воно романтичніше нехай.

Під Батурином, (липень–серпень, 1970).

МІСЯЦЬ БЛІДНЕ

(з циклу «Швидка проза»)

Коли визирнув Місяць, я почув цокання каблуків, а побачив занадто білі для цієї ночі ноги. Чималі, вони рухалися непевно, доки я не збагнув, що доволі молоду матір підпирає синок, аби вона влучала на алею.

– Вам потрібна допомога? – не втримався я, доки не збагнув, що жінка, по-простому, нетвереза.

Вона це також збагнула й тому підставила лікоть, ми йшли, вона щосили стримувала дихання, тобто перегар.

– Тут совсім недалеко, – виправдалася вона.

– Якби тобі трапився якийсь бандюга, то було б далеко, – подумав я, озираючи кущі, доки не побачив хрущовку-п'ятиповерхівку.

– Це все Светка, – продовжувала виправдовуватися вона переді мною, чи перед своїм малим, який щосили продовжував не спати, аби допомагати матері.

– При чом тут Светка? – не стримався він.

– А хто настійки нагнав? Сладка, зараза, – виправдовувала вона чи її, чи Светку. – Моя кума, – пояснила вона, – в ней день рожденія, – хотіла спіткнутися вона, але ми не дали їй вона ногами влучила в алею.

Мене вразила абсолютна несхожість жінки з самою собою, особливо руки, такі витончені, геть не сумірні з сільською вимовою.

– Мабуть тому, бо нетвереза, – почав виправдовуватися я, бо дивним виявився її аристократичний профіль на тлі суржику, я почав повільно аналізувати, що вона актриса й в цю мить, приколюється, одпрацьовуючи нову роль.

– Консуелло, – нарешті пригадав, на кого схожа.

Але промовчав.

Ми стояли перед парадняком, певно, про щось думаючи.

– Я січас, – нарешті похитнулась вона, – синочку вложу спать... Ви пождіть, – нарешті почув я і побачив бажану лавочку.

Сівши, я відчув, що мну, тримаю її сумку. Потім в темряві додалося вікно на другім поверсі й мені полегшало, принаймні ясно, куди віддати чужу річ. Я відчував себе злодієм, це ж треба, такий везун, красуня і вже готова, доки не почув з полегшенням, як за тим вікном прокинувся унітаз, потім довго шаруділа вода, хотілося б, щоб у ванні, потім воно вгасло.

– Завтра віддам, – думав я про сумку, шкодуючи, що завтра її власниця буде твереза й недосяжна, як і її аристократична зовнішність, коли з радістю почув цокання знайомих каблуків.

– Спить, – важко пояснила вона, важко опускаючись на лавку. – Він у мене хороший, розуміє, що мамі важко.

– Важко? – вагався я поспішати взяти її під лікоть.

– Криси, – важко пояснила вона.

– Криси? – перепитав, тактовно не перебивши на «шури».

– Криси, – продихнув перегар. – А хто ж іще. Представ собі, дивлюся в подсобці під полками й раптом бачу, хтось там щибьонки натрусив, таку акуратненьку кучку, кому це стукнуло? думаю, начудить в підсобці, доки не нахилилась – бачу, а то криси нагризли, – вона з натугою видихнула на Місяць.

Я втупився в нього, намагаючись пов'язати між собою сказане, тобто щибінку й крис, це б з якого дива вони її туди натаскали?

– Невже ніяк? Криси, суки, прогризли бетон, наскрозь, – гірко скривилася вона, тим часом моя рука поповза вище й жінка вдячно притулилася, голос її наповнився гіркістю. – Прогризли! Представити не могла, що вони на таке здатні. Бетон, представляєш? Нікого не щадять.

Вона передихнула, щоб я зміг взяти її за сусіднє плече й похилила до мене голову.

– Представ собі, що вони скрозь бетон нанюхали харч й тут же прогризли його, коли до мене дійшло, що потрібно тепер щитати убитки. Так і є, дивлюсь, все понадгризяне, особино ковбаса, ну це Бог з нею, можна акуратненько надрізати, а от яйця? Яйця пропали, ну?

Вона жалібно вткнулася носом в мою щоку. Я сидів, притискаючи з іншого боку сумку.

– Ну, харашо, суки, я намішала розтвор, набила туди скла, потом дождала коли всохне, проходить тиждень, нахилиюсь, дивлюся, аж кучка нагризеного скла, представляєш? Нічого не щадять, навіть скла, і знов яєць нема, це ж на мене спишуть убитки, представляєш? Ну хто це повірить, що якісь криси так акуратненько потирили яйця, не розбивши їх при цьому. Ну, а де шарларупки, пи-

тається? Я думаю, суки, мене з роботи вигонять, що я воровкою оказалась. От сіла за дверима, взяла палку, ну я щас вам, суки, як яйця красти. Ага, коли чую, шарудять, врываюсь, включаю свет, – вона вивільнила плече, – і що я бачу? Ні в одному мультіплікаті не покажуть: одна криса лежить на спині, прижимає к себе лапками яйцо, а дві інші суки тягнуть її за хвіст до себе в нору! Трудяться, суки, ну?

Навіть Місяць вкляк. Так, що я знову взявся за плече.

– Треба реп'яхи закласти, – прошепотів я.

– Які... реп'яхи? – не розуміла вона.

– В нору од крис. Коли в армії служив, вони нас задовбали.

– Як? І в армії?

– Задовбали, доки не прислали інструктаж про реп'яхи.

– Странно... Прості реп'яхи. Чому?

– Не люблять, от і все.

– От чорт, треба в село вертатись. А ти – не воєнний?

– Уже ні.

На що незнайомка почала розстібати блузку, а потім взялася за ліфчик, тут вже я, не вірячи допоміг.

– Труси я вже зняла, – ніжно пояснила вона, влучивши носом в поцілунок, дихання її зашаруділо, ковтаючи перегар, ми вмить забули про щурів, почали навперейми поспішати, як це буває між незнайомих людей, між якими цього не буває, з другого поцілунку перегар зник, бо губи п'янкіші, ми цілувались, поспішали, щоб встигнути, губи побігли по шиї, кров в них гуділа, як в ній, цокнули впавши туфлі, лавочка почала прогинатися швидше, ніж я збагнув, її волосся ривками затуляло Місяць, нам було не до того, хоч би й ввімкнулись всі вікна, нарву, нарву тобі реп'яхів, нарву з Місяць завбільшки, вона чіплялася не впасти то за мене, то за повітря, похапливо стримуючи, доки не почала враз поспішати, розпачливо зойкнула, почала втишати стогін, аж нарешті принишкла, міцно обхопившись за мене й за себе.

– Представляєш? – утерла об мене сльози. – Га? Ні, ти навіть не представляєш...

– Представляю, – заспокоїв її, виждав, й почав ввічливо продовжувати, ми вп'ялись поцілунком, знову лавка загойдала нас, її довгі коліна виявились вдалими, вона одкидала голову, волосся спалахувало кущами, Місяць гойдався, лавка трусила, щастя огортало, наближаючись, випереджаючи себе, вхопившись, ми затискалися, щоб не кричати, долаючи крик хеканням, потім сопінням, потім віддихом.

– Закурить є? – нарешті вдячно шепнула вона, так ніжно, так лагідно вимовила, що я зомлів, це ж треба прожити життя, щоб таке почути, ми сиділи, мішаючи дим з місячним сяйвом, з її пишним волоссям, зроду нічого гарнішого не бачив. Я поволі отямлювався, тобто не хотів отямлюватись, тобто починав не вірити, тому тримався за її коліна як за доказ чуда, тютюн затулив перегар, вона хотіла говорити, але одкинула цигарку й ми почали, нарешті, цілуватися повільно, можна було вже почати з пальчиків, дивовижних, та губи затуляли їх, виявившись повільнішими, хто їх вигадав такі? Такими не націлуєшся ніколи, вирішив я націлуватись, поспішав, доки не засіріло небо, доки не посіріє хрущовка, доки не посіріємо ми, нова тверезість стане поміж нас.

– Ну, я пішла, – одірвала вона губи. – Га?

– Я проведу, – попросився я з жалем споглядаючи, як вона начіпляє ліфчик.

Знайшла туфлі, лагідно похукала на них, витерла долонькою, помилувалася й повільно з насолодою взулася, почала обсмикувати сукню й я знову задивувався, які в неї ноги. Вона рушила ними, подавши руку.

– Тс-с, – шепотіла до каблуків, бо парадне виявилось гучнішим за ніч, млява лампочка сонно кліпала крізь перила, ми нишком дотягнулися другого поверху, я вхопив її на руки, тухлі брязнули об сходи, не випускаючи її, я нахилився, доки вона не дотягнулася, підхопила, втишуючи сміх ми досягнули дверей, серце вступило в груди, коли ми знову зійшлися губами: невже це все? Ні, це не все, невгавали губи, не все. Потім вона впустила ключ, хихикнула, нахилилася, я обхопив.

– Сусіди, – ухилилася вона, а я боявся її дверей, що вона там зникне, так сильно, що ми опинилися в квартирі й килимок вдячно поглинув звуки ніг, повітря тут було інше, також було млосне, сонне, – тс-с, – намагалася шепотіти вона між поцілунками, – тсс, – кивала вона на двері в кімнату, доки не прочинила їх, почала додивлятися до сина, я тим часом якомога обережніш, щоб не сполохати, підтягав су-кенку, тсс, – задихала вона, повільно затуляючи двері, розставивши ноги, схилилася до тумбочки, намагалася обхопити назад, я уперся в одержу на вішаку, й ми почали лагідно гойдатися, вона зловила рукою стіну, боялася тверезіти, одкидаючи назад пишне волосся, воно духом спалахувало в темряві, я не встигав дихати, мені було не до того, їй також, вона огиалася, вдавалося навіть цілуватися, така гнучка, о, Господи, така гнучка, така гнучка, о, Господи, Боже ж ти мій, така, о, Господи, така нечутна як килим, така вправна, сказати б, вправна отут в тісноті, в цій святій вітальні, в цьому коридорчикові, о, Господи, вправна, вправна, не одпускати, не одпускати ніколи, не розбудити синочка, о, Господи, тс-с, тихіше, ще тихіше, гнучкіше, мамо рідна, не розбуди, мамунічко, нечутно падала одержа, огортала, додавалася до килима, стіна одштовхувала, мамунічко, почала хапати гриву, затуляючи нею крика, я затуляв їй, затуляв собі, ммм, нарешті ми вклякли й не повірили в це.

Вже на вулиці наважився вдихнути оце все сіре небо, п'янкіше за будь-яку настоянку, Місяць засоромлено зблід, ледве висів, я озирнувся на неймовірну лавочку, я знав про неї все, я стояв, дивився, доки на кухні другого поверху світилося, доки не буркнув знайомо унітаз, доки не одшаруділа ванна, доки не вимкнулось світло не злилося з хрущовкою, насилу одірвав погляд і ноги од землі, рушив щасливою алеєю й майже співав, бо що б не трапилося тепер в житті, а я вже запам'ятав назавжди дату, щасливу дату дня народження куми, і що б там не сталося, які б непорозуміння не сталися далі з цією непоєднуваною красою та дикунською її вимовою, – а я бодай в цю ж саму ніч зможу й через рік прийти сюди і перестріти, й через два, й через три.

ПОРЦЕЛЯНА

З цього кутка було видно всю кав'ярню, й він любив її за це – відчувати себе поза нею, це щоб тобі ніхто не зазірав у рот, от прийшов чоловік, замовив каву і мінералку й ніхто не завважить, що не чорну ікру з червоною під «Наполеон».

– Ви ще колись брали круасан», – усміхнулася до нього офіціантка, «я колись багато чого брав», – відповів він поглядом, – «а тепер мені що, його в каву мочати? чи в мінералку? оце сорому буде», надсърбнув собі водички, однак рвучко відставив холодну, в тебе не зуби, а самі пеньки, які гнилі, а які ще ні, бо кому ти розповіси, що тебе мордовано кастетом ще в ті далекі часи, коли жоден естет не був од такого застрахований, та й зараз, хоча сьогодні, правда, багатше на бейсбольні бійки, слава Богу, що його катували колись давно, зараз бо од такого кия не лишилося б в роті й пеньків. Ще б пак! Мінералка хороша вже тим, що коли не холодна й не проникає під ясна, а, головне, коли її тоненько потягуєш, вдихаючи пухирці, то маєш доволі часу, аби й кава охолонула й бува не потрапила в яку необачну шпарину, тому бульбашки тим часом легко злітали з поверхні, подекуди осідаючи на блискучу нікельовану тацю, заломлюючи в ній крапками навколишнє віддзеркалення.

Згадка про давній кастет остаточно ламала усі намагання податися до стоматолога і якимось таки полагодити нарешті давні свої щелепи, адже там стільки марудної виснажливої роботи, що жоден мазохіст не витримає, навіть би й Захер-Мазох.

«Чому, власне, мазохіст, а не захеріст?» – ця думка мучила його, доки не знайшла відповідь:

«Саме тому, що Мазох – це друга половина прізвища, власне, українська, яка перейшла славетному письменникові од рідної матері, а перша була од австрійського батька, поліцмейстера, та ще австро-угорського, яка ж це імперія дозволить, щоб її прізвищем розкидалися на ознаку мучеництва? Нехай уже русини, вони звичні до мук».

Задоволений, що цю думку можна вставити й в статтю про великомучеників наддніпрянського іконопису; Устимчук спробував надсьорбнути й кави, але тут же одсунув філіжанку на той край столика, де вітерець повівав дужче.

Його часто питали й колеги, і друзі:

– А звідкіля ви все знаєте?

– Як же так, – дивувався непідробно він, – жити в Києві і не знати всього?

Посміхнувся, за звичкою затуливши долонею рота, хоча загалом, чим гарні кудлаті вуса, то що геть закривають вуста, навіть коли широко посміхаєшся, справжні, козацькі, кошлаті, а не такі куці, піжонські, під які треба обов'язково порцелянові зуби для тонального контрасту.

«Оці мені піжони», – подумав він, оглядаючи молодь за столиками – всі широко всміхалися, сяючи юністю посмішок. Він і собі посміхнувся, затулившись вусами.

«Вже так і помру», – вирішив він, аби лише не думати про стоматологію, тобто про те, що на кожен зуб треба по тижню, а разом набігало на цілий рік систематичних тортур, незважаючи на те, що друзі багато разів доводили: тривалість життя людини прямо пропорційне площі жувальних різців.

Тут наступне відчуття насолоди він відтягував, бо свіжий номер «Вечірньої правди» відкладав на після кави, новини тоді краще вступали в нього, отак, як після мінеральних бульбашок вступає кава, це як в гарному театрі, коли насолоду од вистави раптом одтягує ще один гарний антракт.

Це той момент у кав'ярні, коли ніч натякає про себе занадто прозорим вечором, вдихнувши його, геть не помічаєш, що за кулісами, тобто за альтанкою ховаються двійко добродіїв, котрі крізь плющ надто уважно спостерігають; а тобі не до людей, бо момент відпруження наступає, коли мінералка нагріється вечірнім подихом, а кава остигне й вони урівноважаться, як день з ніччю, або як ґрунтування з темперою на наддніпрянській іконі, а ті двоє персонажів явно не

звідти, а звідси, вони, низько насунувши капелюхи й занурившись у коміри, ще й затуляючись густим сигарним димом, вийшли на авансцену боком, удаючи, що роздивляються свої мобілки, й раптом один гуняво запитав з-за спини:

– Перепрошую, скажіть, будь-ласка, котра сьогодні година?

Устимчук навіть не подумав, що могли б для цього бодай глянути й на свої мобілки, адже в нього був улюблений ритуал – витягати за ланцюжок антикварного «Буре», такого антикварного ж як і сам професор, картинно ляснути кришечкою:

– За квадранс, тобто за чверть, восьма, – й за тим не помітити, як йому з-за плеча іншим добродієм до кави кинута манюсінку пігулочку, яка запірнула швидше, аніж встигла розчинитися, – дякую, – люб'язно в кімр посміхнувся пан, і вони обоє знову відійшли за кулісу.

Коли кава стала під вечір, Устимчук надсьорбнув й не подивувався, що вона чомусь надто плинна, й тому надсьорбнув ще, мінералка додала пухирців, бульбашки посилили й за третім ковтком він поїхав у трамваї туди, за улюблений Київ, де часто проїздив повз височезну фортецю, таку давню, що люди змогли видовбати в товстезних мурах собі ціле кам'яне місто, дивовижно, що вони й досі там тулилися (квартирна проблема!) додавши зашклені терас, чи й просто в цеглу вставивши сучасного широкого скла, яка різниця, аби вітер епохи не охолоджував, архітектура набувала фактури, що й сам Ешер би підписався під такою, особливо під колишніх сажових пасм диму, проколуваних отворами крізь віки, усе це скидалося на іконостас; Устимчук кілька разів божився крізь улюблений сон, що нарешті неодмінно зупинить водія і вийде посеред цього крутого узвозу, промине браму та погляне нарешті академічним оком, а що по той бік фортеці?

Двоє добродіїв за живоплотом уважно стежили за таймерами, і перезирнулися, побачивши, що вуса в Устимчука похилилися на уста, а голова на груди, вони знову

підійшли, стали обабіч, підтримуючи його за плечі, вже не удаючи, що телефонно балакають, адже за викликом на сцену тихо вкотився фургончик, дуже схожий на «швидку допомогу» лише тим, що також білий, як ті халати, що на санітарах, вони обережно й легко підхопили Устимчука й разом зі стільцем і підтюпцем-скороходом понесли, поставили в салон, той гойднувся, тримаючись за ланцюжок свого годинника, від'їжджаючи; добродії, вже не затуляючи облич, застрибнули слідом, зачинивши дверцята, й Устимчук з докукою зауважив, що водій трамваю не хоче зупинятися на крутих рейках, а тому видовбане життя картинно пропливало повз нього, виникаючи епізодами в кожній шибці по різному, ці фази наскельно накладалися, замерехтівши, наче стара фільма, зливаючись в один потік – яка тут зупинка, коли колеса ледве втримуються колією?

Фургончик зупинився біля надто приватної лікарні, тому перехожих не здивувало, що Устимчука переклали на носі й занесли досередини, слідом, важко озирнувшись, зайшли й добродії в цивільному не одриваючись від своїх мобілок, Устимчука з одного сну перенесли в інший, горизонтальний, спершу коридорами, а потім до операційної, де, як і личить сновидінням, була геть непідхожа декорація: якісь муфельні печі, бензинові пальниці, сушильні шафи, заляпані колби, а, головне, кілька бормашинних станків; відомого мистецтвознавця поклали на плаский стіл і кілька анестезіологів почали йому на оголених руках мазати тести на алергію, уважно спостерігаючи за реакцією, аби, наклавши дихальну маску, з одного небуття перенести в інше, на яке простий кавовий розчин був нездатен.

– Ну що, почали? – сказав добродій у цивільному, увімкнув яскраві ліхтарі й одсунувся, бо ціла бригада обступила стіл, Устимчукові, одсунувши вазеліном вуса, хутко вставили до рота розширювач, там замерехтіли блискучі патички, штихелі й дзеркальця, потім скороходом задзюрчало одразу кілька бормашин, оголюючи залишки зубів, далі пішли штирці, потім посунули бюрети з пластиковою сумішшю.

...його принесли назад на тому ж стільці, обережно поставили за столик, він німо сидів, опутивши довгі свої вуса, доки не моргнув, хитнув головою, навколо стояв такий же духмяний, як кава, вечір, мінеральні бульбашки просилися до нього зі склянки, Устимчук втупився в свіжий номер «Вечірньої правди».

Один з добродіїв за живоплотом альтанки стривожився:

– Чи не помітить, що сьогодні інший день?

– Хто, мистецтвознавець? – усміхнувся інший. – Та в них усі епохи здвинуті... Й ти сам, часом, бувало не плутав четвер з п'ятницею? Зрештою, що таке інший день? Однаково, щось таке між учорашнім і завтрашнім, як навчав нас учитель, – він кивнув за альтанку. – Нехай тепер круасана погризе.

Вони спостерігали, як Устимчук, продовжуючи минулу добу, приходить до тьми, вчепившись для цього в каву, продовжуючи її, вчорашню, проте достатньо гарячу, однак з подивом зазначив, що вона не вступила болем в зашпори. Не повіривши, він взявся до холодної мінеральної води – такий контраст би змусив його, колишнього, зойкнути, бо біль би заломився в пеньки, але, на превеликий подив, не сталося, навпаки, приємність розлилася яснами. Тут він з новим подивом відчув, як об склянку цокнули несподівані зуби. Лапнувши за рота, пошукавши очима, взяв нікельовану тацю, витер з неї краплини мінералки й, розчепіривши сиві вуса, ошкірився до неї – віддзерклення справжнісіньких а не уявних зубів, повен рот досконалих, за кольором і формою надто натуральних, не кожен би Мікельанджело сотворив такі, де кожен був трішки асиметричним, як це буває лише в реальних, а не вставних, це враз уразило Устимчука, яко мистецтвознавця відчуттям суцільних щелеп, він здивовано й безпорадно цокотів ними, озираючись навколо, шукаючи правди, але не помітив за альтанкою добродіїв, бо ті, пихнувши густим тютюновим димом, подалися, затуляючись живоплотом, до свого білого фургончика.

ТИ РВАЛА ОЖИНУ

– Ти ж гляди, не купи поні! – лаялася наперед жінка.

– А чим тобі поні не нравляться? Тихі, ласкаві.

– Ото ж, ласкаві, а де ти тоді пару підшукаєш, як прийде їй час? За цирками бігатимеш?

– За зоопарками, – буркнув я.

Бо віслюків принципово не любив, хоч і дужчі, й в утриманні простіші, но чула щось моя душа наперед, але не казала.

– Ти не умнічай, – прошепотіла на вухо.

Жінка одійшла подивитися картоплю, а я став до роботи:

– Од діабету, од діабету! – підзивав я, актори вже показували фокуси – розпочинався хороший сонячний базарний день.

– А що за снадобье?

– Яке вам діло, – ухилився я, – двадцять год торгую, ніхто не пожалівся, оно в людей спитайте.

– Який сорт растеній, питаю.

– Стану я вам розказувать, так ви мені конкурентів наплодите. Бери, пий і лічись мовчки.

– Ну міні ж цікаво, – розминала вона сухі покручені листочки, – яке воно ї що, інтіресно.

– Яке, яке, три листочка заварить на стакан. І не морочить голови, оно пійдїть в аптеку, там і розпитуйте за великі гроші вам поддельних ліків хороших продадуть.

Голосно говорив я, бо не сердився на балакуху, навпаки, вона ж своїм дзвінким голосом робила рекламу.

– До їди, чи після? – не здавалася вона.

– І до, і після і під час, но не більше трьох стаканів у сутки.

– А скільки настаювать?

– Задовбала. Ти будеш купувать, чи клієнтуру розпуговать? Сім з половиною минут накривши настоюй і хоробро пий, за пів-року як рукою зніме.

– А чого сім з половиной?

– Дак скажи такій вісім, дак ти питаєш: чого не дев'ять? Пий і не розсуждай, як хочеш ізцілитися.

Торг пішов швидко, бо сушене листя в мене недороге.

Час від часу я бачив свою Тоньку, та не лише прицінювалася, але мала ще хобі – записувала од людей про голодомор.

– Дак шо голодомор, – блаґенька бабуся крадькома озирнулася, – шо тут страшніше було – як у войну діток евакуїрували, ну конвой бачить, шо ті манюськи швидко не йдуть, тіко колону задержують, да й позаганяли в Довге болото й усі й потопилися.

Я мало міх не випустив. Чув я щось таке вже не раз, але не знав, шо це в нашому болоті сталося. Дивився на міх і приходила думка, шо вся ця сушена ожина має цілющу силу, бо на дитячих кісточках росте.

– Да, нема Бога на землі, – ще раз озирнулася бабуся.

– Чого це нема?

– Коби був, то не допустив би. Шоб оце манюньких діток такою страшною смертю... Дак ви берете?

– Бог не на землі, а на небі, – напирала моя грамотна дружина.

– А як він на небі, то нехай звідти й почитає, скільки тих душ діток там, – завершила вона свою аргументацію.

Жінка на це підкопилила губки й купила до картоплі ще й зелені.

– А про голодомор щось знаєте?

Вдома вона кожен раз сідала й ще раз переписувала почуте, і хоч книжку свідчень вже в районі видали, однак здавалося фактам не буде кінця.

– Вам про голодовку? Далась вона вам, – весело проштовхнулася бродяча група акторів. – Так ми вам її покажемо! – радів верховода.

– Показуйте, – не одступалася жінка.

– Тіки якщо ваш мордатий, – тицьнув у мене пальцем, – жертву голоду зіграє. Дуже похожий на жертву, га?

Вся його команда реготнула.

– Добре, – сказав я й кинув міх, – а ти зіграєш комісара, гад?

Жінка устигла виштовхнути мене з такого театру.

– Головне не купи поні, бо тобі втюхають, – повчала вона.

– Чого це втюхають?

– Бо в тебе на лобі написано. Запомни: на ослику й орать потрохи можна, а поні на таке неспосібне.

Річ у тім, що наш сімейний бізнес розростався, бо це якась пошесть на діабет пішла, люди почали більше цукру їсти? Не знаю, а то пити різних солодких вод – то це вже точно, особливо діти, так і хлищать, а як на зло таких вод – яких хочеш і кожна солодша іншої, я вже десь й по радіо чув, що сахар вигідніше туди більше сипать, бо він консервант.

Попрощались біля маршрутки.

– Дак ти ж не довго, – устигла вона сказати, – головне, щоб не поні.

– Та задовбала, – не стримався я.

– Запам'ятай: у віслюка вуха довші, а в поні – грива.

– Господі, та шо я дурак який? У віслюка не тіко вуха довші, – шепотів я, щоб люди не чули.

– Дурак, – одмахнулася моя грамотна дружина.

– Ти зелень зразу не клади, дождись вже, коли приїду.

– Ага, повчи, повчи, – нарешті посміхнулася вона й одійшло, бо лише вона вміла отак посміхнутись.

Віслючок віз борзенько, я їхав і думав про своє, тобто який довгий став віслючий ряд на базарі, це тому, що через енергетичну кризу віслюки розплодилися й стали вигідніші за бензин, так легко думалося, що мені прийшло на думку оце зараз завернуть на болото й натовкти міх новою ожиною, у нас вона цілюща, бо її росте в нас аж п'ятнадцять її різних типів, а, головне, що на болоті не тільки поживніша, але й без колючок. Це б який дурень бізнес нарав з колючками. Еге. Або взять ягоди. Це б дурень з неї почав би ягоди збирати на торг, правда, ягоди – краще

пронесе, але як ти їх насушиш? Та й люди од запорів не так часто страждають, як од діабету, це точно; а листочки вже стоять під осінь самі по собі підсохші, «ферментовані», – як повчала мене грамотна дружина, що можна наперед на рік назбирати – це найкращий товар з неї, кращої навіть за картоплю, бо легший, но тут головне, щоб ніхто не здогадався з конкурентів, що вона помічна од діабету.

Вже й завернув був на таємну плантацію, так пригадалася та бабця з розповіддю про наше Довге болото, будь воно прокляте, і я вирішив за краще пригадати, яку класну синьоглазку вона продала дружині, і що та синьоглазка вже вкутана стоїть в чавунці й жде свого часу, тобто мене.

– Но, но, – підганяв я віслюка Пашку, – дак я й тобі дам попробувати, – обіцяв і сам в це вірив, хоч ніхто віслюків вареною картоплею не годує, але в такий день треба його привабити до нової хати. – Но, но, вези до коханої.

Тільки я це сказав «до коханої», як він звернув з дороги й погнав крізь кущі, що мало не здер мене, тому я не встиг зіскочити, спершу побачив два велосипеди, кинуті один на одного, а тоді закоханих, кинутих одне на одне – вони були в ту мить смішні, не тому, що роздягнуті, а тому, що могли бачити в таку мить що завгодно, лише не цікаву віслючу морду.

Насилу я Пашку виштовхав на дорогу, так, що він образився.

Їдемо, і я, дурень, не втримався:

– Но, но, я ж тобі ясно сказав: вези до коханої.

Тільки я бовкнув, як він збочив і погнав мене крізь верби, я балансував, щоб не вбитись, а коли віття кінчилося, то побачив у закапелику щось таке, що не збагнув: аж дві закохані парочки, але геть татуйовані, й тому мені не лише тіла, а й малюнки переплуталися. Пашка перший збагнув, що це блотні, скинув мене й сам почав тікати, а я вже слідом, особливо, коли один мальований вийняв ножа. Якби не вийняв, то я може б і не втік, а тут рвонув так, що знав: ніякий голий мене не здожене.

Пашка дочекався мене на трасі, винувато косив оком, тобто дивувався, що я вискочив живий, міх я вже не став шукати, лишив це на потім, а вирішив за краще всю дорогу мовчати, бо біс його зна, як розумна тварина реагує.

Зітхнув уже, коли побачив хатинку й почув розкішний картопляний дух, Пашка теж зрадів, однак я його в хату не пустив, а припнув надворі.

– Коли ти вже мені ножки піднімеш? – намагалася сваритися дружина.

– Та хоч зараз, – бо в очах мені ясно стояла та картинка з татуйованими, й лагідно так обійняв її всю ззаду.

– Дурак, найшов время, дурак, я про ножки стола, – ніжно боронилася вона.

Й не обачно нахилилася різати зелень на тому низькому столику, якому я давно обіцяв подовжити ніжки, однак не робив цього принципово, бо дуже любив, коли жінка моя низько нахиляється, от як зараз, обійняв, почав заголяти й дотягнувся губами до спинки, тут вона впустила ножа й раптом почала гидко сміятися. Я отетерів і підвів очі, і що я ними побачив: крізь вікно всунувся Пашка й намагався поцілувати її з іншого боку.

АВТОБІОГРАФІЯ

Я не був сином повітового батюшки, хто шаманив кадилом, запозиченим іще з неоліту, чий аромат надто впливав на довірливі гіпофізи, бентежачи феромони, навертаючи в лоно (sic!) церкви, а ще ж куди? Тим часом церкву відділили від держави, але державу не відділили від церкви, і вже він зрить і чує, як Орджонікідзе виступає в цій же споруді про сакральну силу електроструму, і довірливі миряни вже переймаються, і так само не тямлячи термінів.

Я не був активістом бігши задравши хвіст за залізним конем, аби пісяти новим щастям в його спорожнілий радіатор, я не був ні разу афганцем, хто освячує своїм по-

кривдженім душманськими кулями тілом пляжу, переповненим нестріляною молоддю, я не гонив отари золоторунних фавнів за океани буття із небуття, і не пас телички за селом на румунсько-польському кордоні, я не бігала з косинкою, вимахуючи кожному аеропланові згори, з висоти розкуркуленої копиці та цупких об'ємів районного оперуповноваженого зустрічати густо-рожевого ранку в ночвах окріп'яного цебра чебрецевої води над смутком хмарин посивілих.

Я також не був онуком машиніста надважкого паротяга, який удаль гуркотів перевантажені скарбами похнюплені теплушки, яких туди вивозитиме і його правнук по рейках, справедливо полискованих сліпучим світлим шляхом, я не був жодного разу сином політрука, який саме підривався на піхотній міні понад дротяним загородженням, щоби по його розмінованих уламках могли пробігти в атаку інші бійці ставити йому пам'ятника, стуливши ті шматки, нарешті, воєдино скульптором, хто саме пропивав свою третю великодержавну премію, я не був пасербником комнезамівця-активіста, який боронував свято першої оранки під дулами яструбків, чиї «пепеша» боронили його од бандерівських мельниківців на шляху до «вепеша», аби вже ніколи першою оранкою не була ота, проралена новотисячолітнім Іваном-івлянином, а ще й разу не доводилося стояти до поясу голим в териконівій породі, одбиваючись відбійним молотком од навали всесоюзних рекордів, або й доїтися густими пінами одразу з чотирьох дійок дворукою дояркою Настею, яка не принесе ще й горнятка паруючої опари, вкритої окрайцем хліба урожаю імені чотирнадцятого з'їзду.

Не падав вагомо і зневажено зерниною у пекучий чорнозем дев'ятсот тридцять другого, щоби не прорости трьома колосками в далекій Колимі віддаючи золотоносні жили, а натомість вбирала цілі поклади людських кісток, не вибухав протуберанцями щастя закриваючи чорнобильськими грудьми усі європейські народи, наче простісінський підлеглий піхотинець того комісара, хто за

три кроки наступить на піхотну міну край знаменного місця, де Мала земля переходить у Велику, ба, не підюрмлював довірливих блокадниць віддати останні крихти в сірникову коробочку партпайку, не туго обкручувався шовковим полковим прапором, щоби аніякий «шмайсер» не прострелив тулуба, коли затулятиму ним політпрацівників, бо я ще жодного разу не злітав ластівкою з рекордної естакади збудованої мною у аквапарку містечка розваг у стрімкі спінені хвилясті брижі річечки Стіксу, який плинно й повноводно несе свої хвилі для тих, хто прагне долетіти середини русла його, яка так добре відокремлює Міні-землю від усіх Середульших, не виборював турксібського каналу, не пробував кунцівського метрополітену кабінетно-мармуровими кахлями, і не хромив харалужним підтиком печеніга, котрий не бажав, аби Київ ставав матір'ю й батьком міст городів руських, а навпаки – опускався молодшим братом степовій орді, ніколи не понурав своє брентне тіло до плинного Гангу разом з тисячами пілігримів набувати колективної сечотерапії, не вибрикував півником строкато попираючи строкатими закордонними лейблами розложисті хвилі Амурського вальсу.

Я ще жоднісінького разу не маковівав, не сіяв-деревівав, та не зілляв-божевілляв доки Мале Рало одзодіачувалося од Рала Великого, не відокремлював боротьби єдності з боротьбою протилежностей у прокуреному мужицькими самокрутками червоному куткові сталінського портрету, не скрижалив по дніпрельстанівському сіро-бетонню мінус електрифікацію, не під'юджував юрбу дев'ятитисічневого грудневого повстання в каре на Сенатській площі грудневіків, доки туди ще не підтягли «Аврору», не потаймиру спускав у каналізацію ковбаси останкінські, любительські, докторські, чи й бо загортав бульдозерним ножом у промерзлий ґрунт Пулківських висот стражденного лєнінг-радського кільця, не підсипав кришталиків ціаніду до пістолета, ні, не того, що поцілів Степана Бандеру, а до іншого, шкодуючи, що не існує для

цього кришталіків сифілісу для набоїв, якими я, есерка Каплан, ось зара закандичу вождя світового пролетаріату, жодного разу не був нащадком гомельського равина й не нидів крючком над сувоями тори, закручених кільцями Мьобіуса, вишукуючи там першоджерела трьох складових частин, які виявилися насправду потужнішими за три складові ядерної бомби разом узяті, не блазнівся із чудодійних моцій святого Варфоламея чи Онуфрія, задалегідь купивши законного вхідного квиточка до печер киеволаврськосвятительського заповідника московському патріархатові, і баритоном я не був, зірвавши зливу овацій, сплутавши сольну партію Богдана Хмельницького з арією Бориса Годунова, не був також і гіпотенузою катета ні Бермудського, (ні просто мудського) трикутника, не кричав:

– Мамо, погодуй рибок, на що та відказувала:

– Тато пішов у плавання, він і погодує.

Не долинали до мене громовини завірюх, коли Аврора провістилася уперше п'ятикутною зорею,

Я не валандався по сопках Аму-Дар'ї й Манчжурії, не вимахував червоним простирадлом, затуляючи ним свою русявість межі чорнобородих сандіністів Сьрра-Кодроби, й не співав там «Гренада, Гренада, країна моя», не жбурляв протитанкової гранати в бомбардувальника «Хейнкель», бо він був літаком, не бронемашиною, не цілувався п'яно із ангольськими зулусами, хоча й відкрив їм таїну перетворень простого маїсу в перфектну брагу, не заносив я в секретні списки кайзерівської розвідки, та й то через однеєнку фотографію, на якій я, змарнувавши чужі внески з партійної каси, виходив із Цюріхського борделю, підхмелений свіжоприготованими пранцощами нового завтра.

Не бив за це тилом прикладу, заощаджуючи ним набої для інших боїв, а трощив отих зайченят на оточених повинню розливу острівцях, яких не встиг порятувати дід Мазай, зайченят, чиї капосні мордочки зловісно нагадували германських повій-курфюсток...

Еж ні, ніколи не марив блакитно-педофілічними поштриками сортирофільства, куди страшно й безкоштовно зайти кожному дядькові Дем'янові, хто доніс-таки під Бесарабського ринка мішечок вівса, не реквізованого продзагоном Думенка-Дибенка, або чонівською заградилівкою Херсон-постачкому, а дотрудив-таки виставити межі кавказьких кашкетів свого незайманого хутірського очіпка, на якого від часу та поневірянь був і перетворився, гай-гай! отой кашкет, люб'язно вручений на московському ВИПЕРДОСІ літньої сесії ВАСНХІЛУ самим товаришем Ладо Кекцкхавелі.

– Так і далі держать у своїх мозолястих надоях високі показники! – з непомітним акцентом зичив він, сплутавши Дем'яна із знаменитою дояркою Настею Дунченко.

Чого не скажеш про акценти сусідів-кавказців за прилавками, які пропустили туди дядькове ячмінне насіння, аби менше було помітне їхнє конопляне, під виглядом якого вони торгували ізюмом, імбиром, перцем, перекупленими заздальгідь на наших овочевих базах, аби не муляти зайвий раз очі славним митникам на пересадці в Ставрополі. Вони, нащадки тих, обіграних миршавим семінаристиком в Бакинській в'язниці, вони, чиї батьки берегли в серці розклади карт, доки їх за це не розстріляли.

Дядько Дем'ян того не знав, а відав він духм'яні ранки зачарованої Десни попід Звенигорою, де вагомо опали в зела тенісними м'ячиками усі врожаї яблук, яких він таки устеріг, працюючи сторожем райсільради, бо ще в 19-му так добре заховав торбинку з вівсом, що й довго знайти не міг, тобто тоді жодного разу не довелося йому довести до Бесарабки крізь рекетирів та їхніх перекупок, за один стражденний мішечок, якого він доніс крізь епохи, відтоді, за якого його випадково не розкуркулили у 32-му році та не заслали у 47-му... Шарудили прилавком долари та під ним руді чуприни фарбованих хною безвалютних повійниць, які ще соромилися привселюддя, а так і купчилися попідніжжям поповзом без одриву од

азійського нарковиробництва, за що двічі сплутали дядька Дем'яна зі своїми роботодавцями, отримавши в подяку смачної, пахучої часником чи млосним духом смаженого насіння дулі, якої він щоразу тицяв туди. І от в цю знаменну мить я присягаюся, що жодного разу як не був я дідом Дем'яном так і навіть дядьком не бував.

Не грав я високогірно в лапту, крайока очікуючи на свого південноосетинського батька, хто, знеможено пропивши заробок, повертався з північночеченських теренів, несучи мішок таки неполаджених кавказьких чобіт, за що його вдарено місцевим кривим ножем, за що потім розплатилися цілі покоління горців.

Не експропрійовував ображено на весь світ геть усіх співкамерних блотарів, обібравши їх до нитки, догола, саме тоді, а не коли інде започаткувавши масові злидарювання.

І не вигукував неокреслені тоді ще несформовані гасла мочеморд, які за жандармські гроші третього управління намагалися підсунути професійних шльондр під виглядом пасторальних пастушок мандрівному поетові, хто щоразу прикидався п'яним, аби цього уникати, не горлав п'яно по мюнхенівських пивницях:

– Цвай бір!

Ба, навіть «айн бір» не замовляв незнайомому емігрантові з Австрії.

Не був тінню гамлетового батька, коли той привидом бродив по Європі, не уявляв себе Львовою Задовим, зловісною тінню за спиною батька Махна, не яровизував озимі і не озимував ярові, перетворюючи їх на кушовий овес, не перейменовував Січеслав у Дніпропетровськ з метою конспірації наркома залізниць тов. Петровського, ще коли я не був Антоновим-Овсієнком, котрий проголосив нашу державу, незалежну від України, то саме тоді я не був ні Хрущовим, Кагановичем і Петровським, тими єдиними, хто лише не були розстріляні з усіх трьох попередніх складів ЦК УРСР разом із сім'ями близькими родичами і дальніми, я ж ніколи не тягнув до горішніх

вікон 1-ї київської гімназії станкового кулемета «максим», аби розстріляти мітинг інтелігентів з привітаннями вступу до міста Української народної армії, й не бив себе в груди протягом наступного життя, прикидаючись усіляко, що цього ніколи не могло бути.

Це не я борюкався попід лавками ресторану «Еней» із поетом Анатолієм чи Миколою Діденком, бо помилково сплутав його з Миколою Холодним чи Олексою Ющенком, з яким я не борюкався під літфондівськими буфетами, як не робив цього в харчовому закладі пароплаву, мандруючи до Канівської Святопоклонної гори, не я перепродав ресторана «Еней», вивівши його зі спілчанства НСПУ...

Це не я випускав щоразу на волю усіх карних злочинців, аби посилювати революційні переворотні ситуації.

Ні. Це не я.

Це не я.

Ба ажніак не, ачей, аніколи, неможливо, та здродувіку, свята ікона одсохни язик, гей би, та споконвіку, бігме!

АНТИХАНТЕР

– Я б дуже хотіла пофарбувати яйця, – сказала вона й одразу виправилася: – розписати.

– То за чим стало?

– Незручно якось про це говорить, – мникалася вона, – але в мене є така ідея, розумієш, це давно мучає мене... Словом, я б хотіла розписати не крашанки, а живі яйця, розумієш?

Так я вперше довідався, що вона писанкарка.

– Професійна! – щоразу додавала вона, тому що одного разу її показали по телевізору, як вона виводить візерунки на курячих яйцях.

Ми зналися доволі давно, але не були знайомі. А коли нам було знайомитися, якщо весь інститут наляканий

інопланетянами, дехто навіть бачив, як вони у п'їтмї спускаються на парасольках, неначе Мері Попінз, що адміністрація просто змушена була залякати молодь, що піддасть наркологічній експертизі, отож пристрасті трохи вляглися і все повернулося до узвичаєної колії.

– Розумієш, – нітилася, – скоро паска, й мене вже просто розпирає, мені ж треба розвивати хист, шукати нових форм...

– Чому нових? – зблиснув я знанням архетипів. – Саме ця метода і є найстарішою, це вже потім людство почало вдаватися до підміни, стало анімізувати символи. Чи табувати? Зрештою, що символізує паска й навколо неї мальовані яйця, вкриті кучерявою травкою? Та весь сексуальний апарат у повному комплекті.

Словом, коли вона поклялася, що робитиме це не гарячим воском, а пензликами, я погодився. Слава Богу, вона відмовилася це здійснювати за допомогою машинки для кольорового татування, бо в нас обох не вистачило грошей на неї.

Страшно про такий теперішній процес і подумати, а ще страшніше уявити, як наші предки примітивним кам'яним знаряддям витворяли там по живому кольорові візерунки...

Одна ще біда, що наш вуз скоїв велику дурницю, понабирав цього року абітурієнтів переважно сільських, не подумавши, що гуртожиток на таку кількість не розрахований, отож поселяли їх буквально одне одному на голову, що тепер не знайдеш там не те, щоби тихого куточка, а в туалет навіть пристойно не зайдеш.

Однак Василина розкрила мені ще одного секрета – на Гідропарку вона мала таємні плантації черемші, що дуже поліпшувало вітамінний баланс студентки, а, головне, захищав од грипу та інших інфекцій.

Перша ж її ділянка виявилася висмиканою.

– Ідіоти, – шепотіла вона, озираючи пустку, – вони думають, що це конвалії, й збирають їх. Краще б понюхали спершу рвати.

Так я вперше довідався, що черемша це не черемшина.

Ми пошукали іншого затишного куточка, тут така біда на природі – де не знайдеш прикриту місцинку, то там вже хтось відпочиваючий наклав купу, навіть собаки полюбляли ховатися для такого діла, однак ми хутко здобули чистенького усамітненого закутка, розклали пляжні підстилки, мене мучили деякі технологічні обставини, однак вона спритно обв'язала моє ліве стрічкою й заходила-ся фломастером над опукою накладанням ескізу.

– Я не помилилася, – сипала компліментами, схилившись над пензликами, – саме такий об'єкт і уявляла.

– Брити не будемо? – непокоївся, намагався таки роздивитися я, що вона там творить.

– Ти що? Це було б грубим порушенням концепції...

Прадавнє дійство пройняло, що ми не всигли розмалювати й першого, зчепившись обіймами, ми не помітили, як розквецяли фарби, й розтовкли навіть бутерброди, однак потім, одхекавшись, розглядали одне на одному небачені візерунки, не лише ритуальні, але й в світовому малярстві, бо кольори пристрасно вклялися й на тканині.

Василина виявила в канцтоварах ще й їстівні фарби для немовлят, аби вони могли малякати, не псувавши здоров'я, отож по акту творення могли вдосконалювати композиції усім, чим лише могли. Найвдаліші фрагменти я пропонував зафіксувати фотографічно, однак Василина категорично відхилила:

– Покинь ти ці цивілізаційні втручання.

Нам лишалися тільки калейдоскопічні тепер наші підстилки, однак і вони – ненадовго, до першого полоскання в Дніпрі... Мені, яко джентльменові, вдалося поцупити в каптьорці старі штори, отож ми їх ужили, тобто найкращі композиції фіксувалися оцтом і прасуванням та архівувалися.

Вона була фахівцем, однак домалювати свого найпершого задуму їй не вдавалося ні разу, магічна сила кидала нас так стрімко, що ламалися пензлики, ми часто підсміювалися зі своїх мистецьких намагань, однак охо-

че погоджувалися, що й інший результат бував менш артистичним.

Не на всіх її ділянках попсовано урожай черемші, чесно кажучи, решту дотолочили ми вдвох. Однак Васи́лінка чудово зналася на народній медицині, й ми додавали до раціону вербові китиці, кропиву, подорожник, щавель, іноді навіть лободу й іншу дикоростучу флору, словом, активно випасали довкілля.

Навіть у найбільшу спеку, якщо торкатися пальцями, а не долонями, то, йдучи по природі, руки не пітніють, й тому раптовий струм, який виникав, краще відчувається, що іноді добігши, ми не встигали покидати речі.

– Там хтось є! – раптом скинулася вона й вказала на кущі.

– Не вигадуй, – продовжував продовжувати я.

Вона одкинула пасмо заплямованого в кобальт волосся:

– Не віриш? Та ти й досі віруєш, що черемша росте на дереві!

Аби не сердити Васи́лину, я потім обійшов зарості, присутності чиеїсь не виявив, однак, дійсно, помітив навколо прим'яті кубельця, а також ознаки спостерігачів – пакетики од чіпсів, наприклад чи коробки од цигарок. Непокіло й розташування – усі вони були симетрично навколо нашого закуточку.

Отже ми змінили його на інший, однак через пару відвідин я виявив навколо новоутворені кубельця, мало того, мене до того ж здивував ще й наступний, подвійний радіус з них.

– Це вже тих, хто спостерігає за спостерігачами, – застогнала вона, – вуаеристи довбані!

Як ми не береглися, як не плутали сліди, однак навколо найновішого нашого гніздечка щоразу виникали нові й нові кубельця, одного разу мені навіть почулося ляскання фотоапарату, я зірвався на ноги, і, нафарбований як був зі стрічкою на лівім яйці, кинувся на звук, однак нікого не заскочив, лише здалося, що за вербами промай-

нула хлопчача тінь з рюкзаком, таким, як для рибальського приладдя.

– Ти більше так не роби, – сердилася потім моя писанкарка, – так швидко не зіскакуй, бо мене ще правець хопить...

Іншого разу до мене долетів тютюновий дим, такий масний, як буває од того, хто курить люльку, я вибрав природню паузу й поповз, а потім кинувся на нюх, але знов нікого не заскочив, однак в густій траві навколо тієї схованки зачепилося кілька сизих кавалів духм'яного, надто ароматизованого «денхілу»...

Був потужний вітер і я напнув на два кілочки простільню, ми затулялися, доки вітер не здер, полетіла, ми глянули куди й побачили навколо аж трьох, молодший з рюкзаком вмить щез, старший у плащі подався в інший бік, а той, у шортах продовжував, доки Василина раптом не заверещала:

– Що, ніяк коньчить не можеш?

Він чортихнувся, плюнув, та подріботів, зник за чагарями.

Ми збагнули, що ніколи не завершимо наших писанок.

Мені ввижалося вже, що од самої станції метро нас з Василинкою пасуть, хоча, увійшовши в природу, ми нікого за собою не помічали, однак щоразу потім виявляли навколо себе нові й нові пункти спостереження.

Додати, що гуртожиток наш надто переповнився – нова навала абітурієнтів напхом напхала аудиторії, позаселяла навіть побутові приміщення, в душ цілодобово стовбичили черги. Та й би якщо вдалося перехопити вільну кімнату – а як, питається, бути з фарбами? Як виправдатись перед комендантом за заклеяну простільню? Чи матрац?

Мистецькі наші намагання марніли, особливо никла Василина. Я, як чоловік, мусив би щось зарадити, але на готель в мене не вистачало, бо все так з'їдали не дуже дешево фарби...

Дійшло навіть до того, що вона раптом вирішила виміряти мені довжину, певно шукаючи причину ослаблення відчуттів, однак робила вже по постфакту, коли вже майже нічого не зоставалося міряти, тобто почалися сумніви. Себто наша обопільність почала никнути, особливо моя в силу певних фізіологічних її особливостей в плані тривалості стартових можливостей, тобто постійна напруга, що хтось може підглядати, гнітили такого серйозного акта, яким, поза сумнівами, є статевий.

Кожного разу на природі вона була сумна, а коли я намагався її відволікти, підводила до мене свої небесні очі:

– Там хтось є, – зизила ними на чагарі.

Я кидався туди, однак, як і завжди, марно. Так тривати довго не могло, й одного разу, долаючи судоми в горлі, вона мені зізналася:

– Лише зрозумій мене правильно, благаю, але я дожилася вже до того, що помічаю за собою щось дивне, зрозумій, що в мене виникає таке дивне бажання переконати себе, що коли я не відчуваю когось за тими кущами, ну, хто на нас зирить, я вже без нього не відчуваю достатньо, ну, щастя...

Хто не чув грому з ясного неба, той не зрозуміє мене. Василюк. Не якась там тобі столична пещена краля, а дівчина з глухого поліського села – отаке каже. Це хто її до такого довів, чи не я?

Жах, жахіття, особливо додати, що й сам ловив себе на відчуттях відсутності спостерігача, як на деяку вже пустку, недолік якийсь, чи що, назвати б це деяким ослабленням азарту.

Рятувати. Рятуватися. Але як?

Доки ми одного разу з Василюком не опинилися в переповненому вестибюлі, де тепер стояв телевізор, адже наш червоний куточок був густо заставлений двоповерховими ліжками під нове студентське поповнення. Так от, по якомусь каналі давали «Антихантера-2», там двоє стрільців-напарників ніяк не могли підкрастися до мафіозного боса, доки одному не спало на думку, що пе-

реважна кількість хижаків полює не вдень, а в темряві, отож вони, замаскувавшись під ніч, виконали-таки своє завдання. Це мене аж тігнуло.

– Що таке? – припала злякано Василюк.

– Ламати стереотипи, – голосом мистецтвознавця відповів я.

Звісна річ, ховатися од вуаеристів тепер вже в нічному Гідропарку – марна справа, бо вже не вони, а комарі закатують. Треба шукати місцину суху й без рослинності, відкритий простір, де б жоден збоченець не зміг би підкратися непоміченим. Щось мене муляло, доки я не пригадав про відновлене капище на колишньому велетенському пустирі, де ще не піднялася декоративна рослинність.

Вже в присмерку ми вирушали туди, в невеличкому виямочку стелилися, розкладали фарби – й це виявилася некепська найновітніша концепція – лише під ранок ми могли, нарешті, роздивитися незвичні, не бачені людством мальовидла із сірих тонів світанку проявлялися до повних кольорів. Ніжність знову поставала межі нас, правда, прати підстилки доводилося вже не в річці, а під водоколонкою, але байдуже, головне – це була цілковита свобода од ексгібістичних примар, які вже потроху були ентропізували наші почуття.

А що є краще для кохання над свіже нічне повітрячко, яке пестить розпашілі тіла? Пахтіння трав, промережене нічними цикадами, ну, може, не цикадами, а простими українськими цвіркунами, але! Тепер нас оточували не кола підглядачів, а магічні овиди відновленого святилища, що також чимало чого додавало для нас, писанкарів, особливо коли небо імітувало зорями незнані досі візерунки, а сузір'я щоразу складалися в нові орнаментальні лабіринти.

Іноді між нами блимала у виямочку невеличка свічечка, її сяйво додавало перспективи на відновлення писанкарства по живих яйцях, однак далі за зав'язування ритуальної стрічки ця справа знову не рухалася.

Був я знизу, коли раптом побачив проти Місяця, як звідтіля повільно до нас ковзає дивний летючий привид.

Я дуже повільно й ніжно зупинив Василюнку, притулився щосили, й показав на нічне небо, звідкіля надлітав, сказати б, парашут, якби він не був трикутним, повітряним змієм його також не назвеш.

– Що це? – шепотіла Василюнка, а я у відповідь міг лише поцілувати її.

Несподівано з-за сусіднього дольмену зблиснув ліхтарик, хтось ним махав, привертаючи увагу на небі, доки той тихенько не спустився на траву. Виявилося, що ним керувала дивовижна жінка, небаченої краси, але такої якоїсь, неначе в Снігової Королеви, інакше не скажеш.

Той, невеличкий чоловічок з ліхтариком, передав їй до рук світло, й почав скидати з себе одержу, щось на зразок обтискующего скафандра.

– О, – прошепотів я, – ще одні концептуалісти.

Ще б пак, використати для розписів лискучого скафандра ми з Василюнкою не здогадалися. Який же був наш подив, коли ті двоє, замість кохатися, повелися доволі дивно – чоловік передав їй свою валізу, вона ретельно зазирнула всередину, а сам він причепився до «парашута», і той, зневажаючи закони фізики, нечутно й плинно полинув угору до Місяця, потім рвучко пришвидчився й щез між зірок.

...Нас з Василюнкою заціпило, особливо од оголеної краси прибулиці, вона намагалася влізти в тісного, сказати б, скафандра, якби це не нагадувало перевбирання в лискучу зміїну шкіру, так та красуня вигиналася неземною пластикою, а орнаменти її скидалися на багатощарову витинанку, жоден етнограф, жодна писанкарка не здолала б увияти цих візерунків. Ліхтар, який мотилася їй навколо руки, несподівано вихопив нас з Василюнкою.

Промінь зупинився, погляд прибулиці також. Краса її найжачилася, кольори на шкірі побігли в зворотному порядку, вона рішуче одштовхнула свою валізу, не встиг я прокласти аналогію між зміїною естетикою й писанковою, як збагнув, що отой гострий кинджал в правій руці пристосований геть не до писанкарства. Василюнка вче-

пилася в мене, ми, голі й розфарбовані гіпнотично вклякли перед нелюдською красою, яка повільно сунула на нас, тягнучи за собою скафандр.

– Вас тут не було бути, – з зусиллям вимовила вона, вочевидь, вона лише почала опановувати земну мову, однак й без цього було зрозуміло, чого вона прагне.

– Ні! – вигукнув я, затуляючи Василюнку, однак неземна красуня вже здалеку наставляла гостриво проти нас й невпинно продовжувала свій пластично плинний рух, я, ідіот, зловив себе на тому, що не можу одірвати погляд од коливання її досконалих довершених грудей. Певно саме це злегка торкнуло кутики її губ, вони скривилися в гидливій посмішці, ні, це не була образа, а передчуття якоїсь майбутньої, однак явно не плотської насолоди.

Зненацька збоку, просто з-за водоколонки, вискочила ще одна нічна постать. Я знизив очі й з подивом упізнав юнака, того, з Гідропарку, кого було узрів там з рюкзаком, прибулиця також повернула до нього свій довершений бюст, а також погляд, а потім і кинджала.

Однак саме він не справив на молодика аніякого враження – звичним жестом він закинув руку собі за шию й захопив з наплічника чималого двоцівкового обріза. Той подивувався не лише їй, але й мене – звідкіля це він тут узявся?

– Кинь, – спокійно кивнув обрізом на кинджала хлопець, – кинь, доки ще можеш це зробити.

На доказ своєї пропозиції він звів обидва курка, промовисто ляснувши.

– Я не... – почала говорити та, хотіла, певно вимовити «не розумію вас», однак юнак застосував зрозумілішого аргумента:

– Дванадцятий калібр, – красномовно хитнув він обома отворами.

Й вона обережно одкинула кинджала, візерунки на ній зупинилися.

Тут до мене поволі почала повертатися образа, адже ми з Василюнкою були одягнуті хіба що в розмазані кольори.

– Так ти й тут підглядав?.. – з подивом озирнувся я пласким капищем, де не було місця жодному кубельцю.

– Можна й так сказати, – геть не знітився хлопець, як би то годилося викритому вуаеристові. – За вами підглядали інші субчики, а я, ну, словом, ви ж навіть не уявляєте, які є поміж них.

– А ти, малолітній, виходить, уявляєш? – не втрималася Василюк.

– Виходить, – відповів той, не відводячи зброї від неземної красуні, та повільно й картинно никла, присідаючи на коліно, що ще дужче довершувало композицію.

– Ти хто такий? – я, правда, хотів запитати інакше: «ти що собі дозволяєш?» однак ситуація була не з тих, яка б годилася для педагогіки.

Тим часом він, ковзаючи лише ступнями неначе ніндзя, пересунувся до кинджалу, підняв, і вправно закинув собі за спину в рюкзак.

– Взагалі-то я рибалка, – сказав він, і додав: – Професійний.

– Професійний? – здивувався я.

– Еге, – не знітився він. – Як захочеш їсти, станеш професійним. А на мені ще тато й менша сестра, то доводиться серйозно це робить.

Тут очі прибулиці зблиснули, це вона благально підвела їх до нас, певно так же само дивиться рибина, вловлена на крючка. Потроху й погляд хлопця почав до неї мінятися, ставав приблизно таким, як бувало хто дивиться в його віці на екран комп'ютерної гри. Ще б пак, «попінс» у цієї «Мері» був незрівнянно кращий, аніж у прототипші.

– А це ж тобі для чого, рибалко? – вказала на обрізану Василюк, вона вже потроху оговтувалася, що навіть затулилася підстилкою.

Хлопець посміхнувся, але не винувато, як би годилося, а поблажливо:

– Ви навіть не уявляєте, що там, на Гідропарку робиться – а от коли вас кілька разів одлуплять, рибу заберуть, то почнеш думати, як її ловить професійно.

– Зброя звідки?

– Татова. Тато виточив, коли ще в нього не забрали токарного станка, як знав. Якби ви хоч трохи уявляли, хто там по Гідропарку шнирить, ховається, то ви б там... не вишивали.

– А ти там... не вишивав? – Василюк вже опанувала себе. – Теж мені, святий та божий, а ти там янголом-охоронцем, еге?

– Можна й так сказати, просто мені було страшно цікаво, хто ви такі, так дивно фарби переводите, понтово, тобто малюєте, я навіть розказати нікому не міг, щоб хтось повірив.

– Так ти за нами од метро шпигував?

– Од общаги, – нарешті знітився хлопець, але ненадовго. – Бо там, у куцах, не тільки ті, що підглядають, там багато й з іншими розвагами, страшно сказати, що вони роблять з випадковими людьми...

Ми почали збирати одягу, він стояв і не відводив очей од красуні.

– Ну, і що далі? – запитав я.

– Та нічого. Ви йдіть.

– А ти?

– А що – я? А ми – залишимось.

– «Ми?» Ти не замалий для неї? – намагався я вплинути на нього.

– Я? – він повільно посміхнувся. – А чого це? На ній непогані кольори, не гірші, ніж на вас.

Він лагідно оглядав прибулицю, дійсно, жодна фантазія, навіть з комп'ютерних ігор, не здатна би породити таку довершеність, навіть би й фантазія вуаєриста.

ІЗ З-ПІД САМОГО ХАРКОВА

Повість – міні-апокриф

Чому він там народився? І це не просто так було, бо коли він саме підріс, тут і почалася війна. Хоча він весь час хотів бути борцем класичної боротьби, бо в його була

дуже велика сила, бо в нього ідеал був сам Іван Піддубний, великий всесвітній земляк-чемпіон.

І ж от його беруть на фронт. А машина туди їде і гармату везе, з якої їх ще не встигнуто навчити стріляти, а німець баче це, бо він на самольоті «Фокке-Вульф», і починає її бомбити за це. Що всі поховалися навколо, всі, окрім грузовика. Особливо фотокореспонденти центральних газет. Доки фашист не заспокоївся він, бо побачив, як одна з бомб, випущених на ходу, попала під машину нещасну полуторку, котра собі тягала велику гармату. І тому літак полетів собі спокійненько знову на заправку бомбами і паливом.

Це зрозумів лише наш борець.

– Зара вернеться! – зрозумів він.

– Чого ти такий вумний? – уриває його комбатареї.

– Бо він побачив, що тепер велика гармата стоїть нерухома, і тепер її можна спокійно добить.

Бо гармата, бо така, що стріляє по танках – який же німець після цього її пощадить? Якщо порівнять собівартість великої гармати і простої дешевої бомби.

– Тут треба швидко міняти колесо! – кричить наш борець так, щоб усі почули і також начальство.

Ті чують, але нічого не роблять, бо тоді був такий час, що скрізь у ньому був недокомплект – особливо не було домкрата, здавалося б, найпростішої речі в автомобілі.

І ж тоді він бере своєю силою той грузовик. І піднімає од землі вісь, і держе її сам, доки вони нове колесо туди не вставили, і встигли звідти поїхати, бо коли німець прилетів (а літаки дуже швидко літають) то не побачив там нічого, окрім пустої своєї воронки од своєї бомби.

Так само, як і кореспонденти, які бачили весь подвиг із укриття, як чоловік рятував гармату, вони його описали, за що він був нагороджений орденом Героя. Но Зірка ця не змогла його догнати, бо не знала, хто він, і куди поїхав на полагодженій машині.

Бо вони швидко приїхали на позицію і почали розвертати позицію, але не встигли її, бо німець ударив її з

танка перший, бо він розумів, що треба встигнуть, бо інакше він може не встигнуть. Снаряд влучив поруч, і комбатареї, побачив, що гармату перекинуто оним.

– Одступать к пункту сосредоточения! – наказав він і сам перший почав виконувати наказ.

«Стривай, – устиг подумати в цей момент наш борець, – якщо я піднімав автомашину, то я чи й ж не підійму гармату?»

І йому так стало це цікаво, що він вирішив спробувати, що він і зробив не жалкуючи своєї сили. І тут він баче, що танк вже їде, думаючи, що вже нічого йому не грозить. А за ним потроху інші танки й самоходки, такі ж розумні.

– Еге, – каже наш.

Він бере і починає наводити гармату, хоч він ніколи її не наводив, не кажучи вже про те, що з її не стріляв, але він подумав:

«Як я з мисливської рушниць це робив, то чим, цікаво, вона відрізняється від неї? Нічим».

Бо, якщо хорошо подумати, то танк, як мішень, він і значно крупніший, скажімо, за мисливського зайця, і, до речі, не такий прудкий. І так борцю стало це цікаво перевірити, що він почав націлять її, і хоч на ній не було мушки, він уявив її, що така є уявна, бо флагманський танк був увже недалеко. Коли пролунав перший постріл, який тут же з першого разу й влучив. Танк горить. А інші танки думають:

«Тут не одна гармата – тут же треба бути дурнем, щоб не поставити тут їх десятків в такому зручному для цього місці».

І давати драла.

А він продовжував громити ворога, доки він не втік, рятуючи свої недобитки.

– Головне не кидати бойову зброю! – пам'ятав наш чоловік з-під Харкова. Бо їх не встигли ще нічому навчити з артилерії, але суворо попередили, що втрата її неприпустима.

І хоч він полагодив автомобіля, його поруч не було. Бо той саме виконував наказ про відступ, вивозячи лічний состав на чолі з полковником.

Тоді чоловік бере і впрягається. В гармату, бо йому інтересно, чи вистачить йому сили тягти її по ріллі? П'ять чи сім кілометрів, яких потім виявилось десять. До траси, а там, може, вже хтось підвезе. І хоч він прибув на пункт сосредоточенія своєї воїнської часті, но, певно, з великим запізненням.

– Під суд! – кричить комбатареї. – Ти як посмів опоздать? Коли було сказано? О котрій? А ти що собі дозволив?

Бо він наказ свій про відступ виконав вчасно. І тут же оддав борця під суд – а суди були тоді ще швидші, ніж запізнення на пункт сосредоточенія.

І ву самий цей час сюди прибуває командування. Бо воно представило до нагороди того героя к Другій зірці Героя, хто одбив танкову атаку і врятував цілий фронт, не дая німцеві зайти з флангу.

– Де лічно цей чоловік?

А ніхто не може сказати, де, бо суди були секретні, й не розголошували своїх присудів, бо покараних відправляли на смертну кару шляхом штрафбату.

Але, певно, це командування виявилось дуже вдячним за порятунок фронту, що воно само об'їхало усі навколишні штрафбати, й нікого там не знайшли, бо велика на той час була плутанина в списках. І не довелося, правда, не довелося виконатися й нагородитися Зірці Героя.

І от ідуть бої і ними далі йде війна, й доходить вона до Дніпра і треба їй його форсувати. А як це зробити? Бо це був неприступний Букринський плацдарм у вигляді дуже високого неприступного протилежного берега, тут ще треба сказати, що не дивлячись на крутизну берега, німці його чомусь дуже сильно укріпили. Саме тут було вирішено червоними командармами зробити одвлікаючий маневр перед штурмом Києва, а що це значить? От то ж бо. Тому сюди й позтягали усіх навколишніх штрафників з України, які були на окупірованій її тери-

торії не досягши призовного віку; а щоб німець повірив у це, командувать назначили не кого, а лічно Жукова.

– Значить так, бодренько, – наказує він нашим бійцям, пряча зловісну посмішку свою. – Хто перший допливе до того берега – Героя зразу – раз! І перший хто на ньому закріпиться – тому одразу! Героя – два! Без проволочок – ордени Героїв і Золоті Зірки його!

Но це легко сказать, а ще важче уявить. Бо коли ти не один, а з гарматою – це ж не жарт, перегрепти її на той бік такої великої ріки – яка була наша, а тепер її ворог відібрав – для того, щоб тепер її забирають назад.

Но тут борець точно розрахував одну свою вигадку, яку йому тут же чомусь захотілося перевірити. І ж він хуленько взяв плот і поштовхав його з гарматою перед себе, замість того, щоб по інструкції наказано тягнуть. А штовхаючи, закриваючися тим самим броньованим щитом її од ворожих куль, яких тут виявилось раптом дуже багато. Тому, що їм дуже зручно згори високого нашого колись берега вбивати наших же людей. Але того, хто хитро вигдавав затулятися, вони не змогли – що він перший доплив до протилежного берега і підняв вгору руку:

– Я! Я перший!

І ж одразу почав закріплятися на березі, прикриваючись гарматою, рия укріпункт для себе й для неї. Прикриваючись нею для цього. І знову підняв руку і прокричав:

– Я закріпився перший!

Натякаючи на ще одну, додаткову, Зірку Героя.

І ж тут німці зрозуміли, що тепер на крутий берег він не зможе сам-один штовхати перед себе гармату. І тому почали бити прицільно, так, що тепер вони могли це робити не лише кулями, але й мінометами – бо їм дуже заважала тут чужа гармата, яка тільки того й жде, аби до неї переправили рікою ще й і снаряди.

Бо міни можуть падати дуже нависно, не дивлячись, що берег дуже крутий, бо їм дозволяє їхня траєкторія, і вони робили це доти, доки перший десант був убитий там

же, де він уперше й висадився. Хто його зна, а може так зробили для того, щоб чужими патронами істребить геть усіх штрафників, яким тоді їхнє командування й не сильно довіряло?

І вже потім газети і ще один дуже хороший фільм знятий з Оляліним, де будуть казати, що з усіх тих перших героїв там лишилося чотирнадцять чоловік живих. Це неправда, бо їх лишилося лише троє поіменних.

Бо коли на їхніх плечах на Букринський плацдарм увірвалася ціла вже армія, скориставшись з того, що німці усі свої міномети зосередили на героях, то потім лише прийшов наказ похоронити тих, хто там загинув, і похоронна команда поховала усіх. Окрім трьох живих. І от вони носять трупи і бачать, як з-під землі з під гармати стирчить ще одна, четверта рука. І рука, певно, почала це відчувати, бо почала собою ворухити, так, що ті спершу не повірили, бо чому це рука звідти ворухиться, нічого при цьому не кажучи:

– Я перша!

Вони ж не розуміли, що це ж, може, тому, що їй в рот набилася земля. Яка привалила її разом з цілою гарматою, яка виявилася цілою й неушкодженою, чого не можна було сказати про героя, якого дуже ті міни порвали на шматки. Коли його одкопали, то він встав. Так, що він потім ішов і ніс свої кишки в руках, доки не дійшов до медсанбату, хоча нога в нього теж була вся порвана, особливо ліва.

– Одрізать негайно ногу! – наказав за це хірург.

І хоч він був старший за військовим званням, бо він був майор, наш чоловік знайшов у собі силу вийняти із розтерзаного галіфе пістолет «ТеТе» і направити його на лікаря:

– Я запрещаю тобі ампутацію! – наказав він. – Бо зараз пульшой ампутірую за це твою голову!

– Як, ти мені, майору, можеш наказувать? – розсердився той.

– Дуже просто, бо це моя нога, а не твоя! – була відповідь.

І от тут же починається найцікавіше, бо ще дві Зірки Героя за взяття Букринського плацдарму не можуть знайти його, бо його швидко весь час перевозять з одного госпіталю до іншого, бо він же був при двоїх своїх ногах, а не при одній лишній. Як і ті, ще дві попередні сохранныні. Де він, лежачи, зібравши усю свою силу направив її на заживлення ран, і вони підкорилися, потроху починають од цього заживати, але роблять це дуже повільно.

Так, що війна встигла кінчитися.

Тим часом його гармату, з якої він зробив усі свої подвиги, поставили на П'єдестал пошани й написавши, хто саме з неї це зробив.

Що тепер робити? Коли ти завоював оно скільки Зірок Героїв Радянського Союзу – найбільше в світі, а не можеш получити ні одної?

І ж от скориставшись з того, що поранений може з госпіталю їхати безкоштовно, він їде до Москви по правду. По-перше, щоб побачить столицю, а по-друге, щоб поговорить з нею про свої нагороди; що він і робить, щосили стримуючи біль ран.

І в ній, в столиці, зійшовши з вокзалу, він раптом бачить таке оголошення, що йде чемпіонат борців, і ж що він одразу йде на нього й починає перемагати свій біль і показувати зразу всі свої результати – бо він ще до війни мріяв про це, про великий спорт, якби вона йому не перервала мрію.

– Ще вона мені не всю силу забрала, – сказав він і вийшов у фінал.

А спортом тоді керував Василь Сталін, син того самого Сталіна, що червоний генералісімум, бо він дуже любив спорт. І що він бачить? Якийсь хтось невідомий інвалід може виграти такий конкурс, що перед фінальним поединком передає йому через бокових суддів наказ:

«Не сміть виграти фінал. А то дуже буде. Побідити повинні представники моїх повітряних сил. Василь Йосипович Сталін».

Но борець ще з армії мав досвід не довіряти боковим суддям, бо раптом бачить: головний суддя чемпіонату не

хто інший, як кумир його дитинства і молодості сам Іван Піддубний... І він починає перемагати весь свій тяжкий біль, який в ньому накопичився і починає потроху вигравати поєдинок – не зважаючи навіть на те, що рани йому розійшлися і постала поверх них кров, й він однаково проводить поєдинок до самого його кінця, тим самим вигравши його, припечатавши суперника на обидві його лопатки. І ж всі судді змушені були повернутися до Василя Сталіна і знизати плечима, бо не змогли виконати його наказ – раз на обидві лопатки – то як ти його виконаєш, засудивши чемпіона по очках?

Од чого син Сталіна дуже розлютився:

– Арештувати його! – кричить він на нашого борця.

І ж той не став ждати, а кинувся тікати з Палацу спорту, бо це вже треба бути повним ідіотом, щоб спорити зі Сталінами, якими б вони не були, синами, чи їхніми батьками. Й тут же було віддано наказ усім міліційським частинам ловити і затримувати цього чоловіка, і хоч Василь Сталін був тільки син, а не сам батько, його дуже поважали і всі кинулися по Москві ловити чоловіка.

А він тим часом починає бігати од чемпіонської борцівської нагороди Москвою і не знає її. І ж раптом він в повному попавшому трамваї наштовхується на кого? Свого кумира, легендарного борця Івана Піддубного, який їде сумний додому у готель після такого зірваного чемпіонату.

Вони обнялися і ж раптом Іван Піддубний бачить, що й сам тепер весь у крові.

– Звідкіля на мені взялася кров? – дивується він.

– Це кров з мене, – змушений був признатися чоловік.

– Як? Як ти зміг з такими незакритими ранами – ще й виграти конкурс?

Це так потрясло великого Івана Піддубного, що він тепер сам їде в ложу Василя Сталіна і починає йому там показувати чужу кров, і всі її теж побачили, армійську – і що тепер, хоч-не-хоч, а треба нагородити того чоловіка.

А де він?

А він, скориставшись панікою, швиденько на вокзал і їде додому і плаче:

– Як мені не судилося одержати зірок Героїв, то не судилося й получить Зірку чемпіона.

І ж тепер, не довіряючи госпіталям, які промарудили його цілу вусю війну, він вирішив лікувати свої рани сам. Для цього він зібрав усю свою силу і поселився в рідному селі, де правильним харчуванням буряків і чистим повітрям почав потроху, одну рану по одній, довершувати цю справу.

А всі ж земляки давно знають, що він стільки має нагород, з яких не має жодної. І починають говорити скрізь і скрізь писати й навіть по газетах. Бо це ж не просте діло – по закону той, хто має хоч дві Зірки Героя, мусить за це одержати один пам'ятник собі по місцю проживання – а тут, виходить, у цім підхарківському селі мусить стояти тепер одразу два таких пам'ятники, і це ж нечуваний факт героїзму – якого ніде на планеті Земля більше нема, а тільки в цім самім означенім селі.

Він тим часом викладає в рідному селі фізкультуру і нікуди не їде, хоча йому всі давно кажуть, що Сталін давно помер. Так сильно, що ніхто й не знає, де подівся його синок Василь, лише тихо говорять, що він ніби-то працює тепер міністром авіації в Китаї – а це тепер дуже далеко і що можна тепер іти і ж вимагати нагороди, включаючи і військові.

– Як це так – чотири зірки Героя? – не вірять своїм очам Брежнів, бо він саме тоді став генсеком, читаючи при цьому докладну про борця.

– Дуже просто, це дуже сильний чоловік, тому, – пояснюють йому люди. – Це чиста правда, он же бачите, всі документи на Зірки Героїв є, з усіма печатками, то треба, щоби нагороди знайшли його – бо треба ж дати йому, нарешті, те, що він по праву заслужив. І ж він, між іншим, Ваш земляк, із лічної вашої України.

Тим часом він сидить в своєму селі, і, зціпивши зуби, виконує обов'язки сільського вчителя фізкультури, незважаючи на це, загоюючи при цьому свої тяжкі поранення.

– Інтересна історія, – сказав Брежнів, який став на командну посаду і який почав рахувати, скільки ж це Зірок Золотих вийде в простого вчителя фізкультури, який при цьому ніколи не був політруком, а так і лишався простісіньким солдатом. – Це так получається, що їх у нього більш, ніж лічно в мене, чемпіона міра по орденах? Да хто в світі на планеті Земля повірить у такі басні?

Хоч в його тоді було тільки три якісь Звізди Героя, то він про всяк випадок довісив собі їх ще Дві.

І ж не дав борцю при цьому жодної. До такої її міри, що й ще один спортивний орден по боротьбі зникав.

Отак кувалась Перемога.

Нас виростив Вождь бо

На вірність народу!..

(з гімну)

БЮСТОНОСЦІ

(апокриф-мініповість)

Чи доводилося кому стрибати парашутом, тримаючи важезне мармурове погруддя? Та ще з невеличкого «курузника», геть не гожого для скульптур?

Цю неймовірну історію розповів старий Перцух, довідавшись, що я також належу до гілки, сказати б, «зубро-бізонів», однак не це головна причина: він помирав.

– Як жа так? Тади, в колективізацію, війну, голодомори – я був невмирущий, а тепер, коли навіть карточної системи няма, я што – вжа мушу памірати?

Тому я хутенько ввімкнув диктофона, я не знав тоді, що запис зламався, тому мушу негайно відновити все з пам'яті, отож ця історія не дуже автентична: бо діялося на планеті Сьомий Епсилон, болотистому материкові поневоленої країни Блондонії, яка мала трясовини утричі більше, аніж годилося для щастя, тобто завойовники ніколи не могли сягнути ідеалу – зачистити її, бо та вия-

вилася занадто мокрою, отож її не доконали пашшеки, а передали естафету ідеократам, ці окупували з метою покращення майбутнього й аби захищати од нових можливих поневолень, однак щоразу виходило так, що Блондонію першою підставляли під удар, ідеократи ж не втрималися перед навалою герготів, отож у корінних мешканців щоразу виникало міцне переконання, що це були битви саме за їхнє визволення й дякували кожному, хоча раз-від-разу їх значно меншало: одна вогненна навала обвугливши її з сходу на захід, поступилися не менш палаючій, котра палила, відкочуючи назад попередню.

Ідеократи відступили, бо їхні війська весь час плуталася в функціях, адже поділялися на внутрішньо-зовнішні та зовнішньо-внутрішні, отож, втративши територію, вони тоді вирішили протиставити окупантам місцевий рух опору в покинутій ними країні.

– Треба закинути їм зброю, – сказав нач Департаменту Диверсій, однак Вершителю урвав його:

– Яку зброю? Щоб нею вони перебили залишки партактиву?

Нач ДепДиву хотів сказати, що їх і без того, певно, перебито, однак вчасно прикусив язика.

– Може, провіанту підкинути? – наважився він.

– Й так зажрались, ледацюги, – почув у відповідь. – Треба закинути їм справжніх бойових...

– ...машин?

– ...Ідеологів, ніщо так не підносить бойовий дух. Вважаю, що всі наші невдачі в цьому регіоні викликані саме не доліком агітаційної підготовки населення, отже, саме настав час його ліквідувати. Ось що треба закинути – я не пошкодую найдорожчого, що в мене – самого себе, – він вказав на власне поясне погруддя, яке прикрашало Залу нарад.

Присутні в один голос стали вмовляти його не робити цього задля якоїсь там країни, однак він був непохитний, якщо сказав, то сказав.

– Гадаю, що зараз у зююбрів спостерігається велика відсутність наглядних посібників, тому цей бюст полетить туди разом з ідеологами, ось що я мав на увазі.

Всі полегшено зітхнули, лише не начальник Департаменту Диверсій:

– Але ж... – зірвалося в нього, він хотів нагадати, що для парашутиста таке погруддя, поясне, виявиться заважким, бо вона важить стільки ж, як і політпрацівник, однак вмить прикусив язика, доки з нього самого не зробили таке ж погруддя.

Тут треба додати про характер партизанської боротьби на місцях: позаяк ідеократія під гаслом запровадження Всеєдинсті свого часу вимордувало все працездатне населення країни, бо воно вперто не бажало підтримувати політику харчозаготівель не кажучи вже про гостре небажання самих себе прогодувати; а кому й поталанило вискочити на далекі лісоповали, отож агітаційне поновлення, звісно, вимагало чималих зусиль.

Потім те ж само запровадили й нові окупанти герготи, вони залишили колгоспи, але заборонили Новими Регулами під страхом смертної кари тягати звідти додому харчі, й цим буквально спровокували партизанщину. Місцевий опір зводився до того, щоб якось захистити потомство, ховаючись по мочарах, яких, слава Богу, тут було чимало. Бо партактив, якого тут майже не лишилося, давно став колоборантним, а, в кращому разі, працював і вашим, і нашим, що ще дужче зменшувало кількість населення. Боротьба ж існувала така – довідавшись про ешелон з вивезення збіжжя, партизани терпляче пропускали усі інші, а вже перед бажаним хутко розгвинчували колію, імітуючи просту аварію, потім цілою областю наскакували з мішками й доценту розбирали продовольство, адже за попередніх порядків все було навпаки – влада визискувала продукти з населення. Тепер же край почав потроху підводитися й навіть почав потроху родити діти.

Отож директива про масоване засилання столичних політпрацівників страшенно перепудив усіх підпільників, тут ще раніше виникла традиція: позаяк столичні комісари привозили убивчі накази, наприклад,

захопити міст і висадити його, або затакувати гарнізон, тощо, словом, закликаючи тубільців до масового самогубства, бо весь регіон підпадав під бомбування й інші радикальні депресії.

Секретний майданчик біля хутірка Зайончики для зустрічі високих гостей спорядили кардинально, зачувши гудіння ескадрильї, запалили високі багаття навколо найтрясовиннішого Сябраватага болота, скоро ціла армія агітаторів полинула туди й поринула в глибку, ніхто в історії людства так швидко не провалювався в болото, лишивши на поверхні багна лише куполи парашутів, але й ті скоро засмокталися, дехто з партизанів утирав сльозу.

– Жалько їх стало? – питали інші.

– Звісно, стільки хорошої матерії втонуло, – бідкалися ті.

– Недоробка, наступного разу треба буде краще продумати приземлення, – погодилися, зрештою, усі.

Лише один емісар Колайчуков був найважчим, бо найдужчим, за що йому й доручили реліквію, додати надмірну вагу її – мармурового бюсту Вершителя, а також ампулу з ціанідом, зашиту в комір як найвідповідальнішому з десантників, отож неважко уявити, що його стрибок з «По-2», по-простому кажучи, з «кукурузника», був таким нестримно утричі стрімкішим, що він не долетів до посадочних вогнів, не зумів скерувати свого падіння, а шугнув спершу в сосни, ламаючи гострі сучки ввіреним погруддям, а вже потім прокотився чагарями, які, власне, й врятували йому життя.

Дослухався:

лише дивне масове булькотіння, навіть жаби не кумкали, поховавшись в мочарах, приголомшені груповим падінням з неба. А коли булькотіння припинилося, Колайчуков почав міркувати, куди ж далі нести безцінну ношу? Дійшовши до болотного берега, ще встиг забачити, як трясовина засмоктала останні парашутні куполи. Збагнувши нарешті, що на цьому збройна частина бо-

ротьби закінчилася, що лишився на самоті з цією непривітною місциною, блискавично закопав парашута й амуніцію. Погруддя ж закопати не наважився, через персональну відповідальність за нього, а також чималі габарити, бо завдовжки з китель.

Потім щосили шарував свою уніформу мохом, глицею та живицею, доки вона не набула вигляду цивільної одяганки, ще й для переконливості пооддирав погони й галуни, лише після цього пригадав інструкцію: примостити лямками на спині реліквію, рушати на явку. Відновивши в пам'яті карту, подався вірним азимутом.

Коли він прийшов до ввіреного йому належного містечка Абапольни Грабяні, то побачив, що явки немає. Як не було й самого містечка. Звісно, дивно, бо на карті воно було чітко позначене. Незважаючи на те, що ідеографи з метою розкуркулення ліквідували його двічі, герготи, аби не допустити інфекцій, ретельно зрили залишки стін важкою технікою, себто здійснили зачистку в буквальному значенні слова.

Не помітивши містечка, приголомшений Колайчук сів перепочити. Й навіть пригадав, що голосить інструкція в такому випадку:

«Не знайшовши ввіреної явки, слід неухильно власноруч створити означену».

Озираючись і не помітивши ніякої прикмети для такого творення, він вирішив її відшукати. Відсапавшись, рушив далі, вдаючи з себе простого мішочника, яких мусило бути за інструкцією чимало в окупованій зоні, він почав зачуввати місцеві слова, видобувши їх з пам'яті: «вакуль», «пакуль», «магчімо», «пєвня гребєнь».

Правду сказати, він в глибині душі недолюблював тутешню мову через деяку нетотожність зі своєю рідною, яка була дуже, дуже гарною хоча б тим, що її ніколи не треба було вчити напам'ять.

Зате мішочник з нього був ідеальний, бо такого великого мішка, як в Колайчукова, ніхто тут не тягав на собі з часів ще до попередніх окупацій.

Пройшов він багацько, однак траплялися йому все такі ж знелюднені поселення, не годящі для створення нового підпілля. І це його дуже дратувало, додаючи снаги тягти ношу.

Коли він нарешті побачив іржаву колію, то дуже зрадів – це було єдине творіння людських рук, ним зафіксоване. Щасливий, він посунув уздовж, сподіваючись надібати таки населений пункт.

На першій же станції Казеленькі, недіючій, бо відсутній, його загребли колаборити з числа колишнього партактиву. Колайчуков застосував місцеву мову, однак вони одштовхнули його й почали битися за мішка, зроду не бачивши такого велетенського. А коли, врешті, розв'язали його, то на них накотилося оніміння. Адже усі вони колись схилилися перед грізним мармуровим ликом, ще на живій пам'яті кожного були події Всеєдності, од якої вони тоді чудом вбереглися.

Це тривало зо півхвилини.

Отямившись, вони хутко напосілися на інструктора, навіть не підозрюючи, що то він. Позаяк їхній глузд не ладен осягнути присутності тут такого чоловіка, вони потягли його до комендатури.

Однак неоокупанти не спромоглися дати явищу належного тлумачення, бо були люди прості, змалку всі навчену на логіку, хоча й просту, військову. Тому вони позабивали йому цвяхи в нігті, поодбивали нирки й багато інших внутрішніх органів, перетворивши на зовнішні.

У відповідь той лише співав подумки:

Нас виростив Вождь бо

На вірність народу!..

А вголос Колайчуков наполегливо мовчав, насолоджуючись з їхньої безсилої люті над ним. Лише після цього вони почали здогадуватись, що тут готується якась глобальна акція, якщо заслано такого надто терплячого чоловіка, з отаким надзвичайним посланням. Те, що він геть не місцевий – було поза сумнівами – тут ще здавна викорінили всіх кремезних чоловіків.

перше послаблення волі

відбулося, коли його вперше привели з підвалу на допит в кабінет. Там він здригнувся. Ні, не перед новими тортурами, ні – до них його добряче натренували ще в училці. А: він узрів перед собою одразу обох Вершителів, обидва були однаково мармурові, обидва велично мружилися, з добрячими чупринами... Й головне не те, що виконані в тому ж самому методі тотожного натуралізму, а що обидва виявилися вусатими.

Здригнувшись од такого, він, однак, завчено опанував себе, бо така б слабкість коштувала б йому Ідеї: один із вершителів був омріяним, вистражданим; а інший тотожник – загарбницьким, жорстоким, якого в училці він звик щодня бачити на карикатурах, а не в мармурі.

На превелике щастя, герготи тоді надто заглибилися в супроводжувальні папери й не помітили кількох миттєвих змін лиця прибулого. Тому й не звернули на тотожність Вершителів ані уваги: для них чужий тут був простим речовим доказом, не більше.

Поборовши себе ще раз, Колайчуков відсапався, згуртувався й врятував силу волі.

...тепер він лежав розчепірений на спеціальному катівному кріслі, подібному чимось до гінекологічного і дивувався – ніколи й гадки не мав, що в чоловіка можуть бути такі велетенські яйця, вони власні нагадували йому спортивну торбу з двома футбольними м'ячами, бо баскетбольних тоді ще не було, які він залюбки колись носив з собою на ті далекі, довоєнні шкільних часів спортивні тренування.

«Чому я не пішов у футболісти, а в політпрацівники?» – устигав він мріяти межі муками, герготи старанно й дбайливо катували, віддаляючи й віддаляючи момент смерті, однак не знали, що така методика не дивувала його, бо він проходив її ще на лабораторних заняттях в політшколі. Ліквідувати ж його зовсім вони просто не мали морального права, адже перебування їхнє в Блон-

донії мало таку ж саму, як і в нього мету: встановлення зв'язку із місцевим опором, а також виявлення явок, та, у разі відсутності таких – створення явок нових. Додати, що його мучила якась невловима заковика, якийсь вихід зі скрутною ситуації, однак ниточка ця невпинно уривалася новими нападами болю.

Тим часом потроху звістка про нечуваного страждальця, наділеного небувалими мармуровими регаліями, а також непомірними яйцями помалу за допомогою хитких калорабів сягнули болотно-лісового нетрища й зачарувала своєю нечуваністю. Й дивувала також ще й тим, що охороняли героя не так якісно, як би належало про такого, наділеного ознаками. Партизани ж бо вважали себе людьми військовими, тому віддавали в міркуваннях принципах логіки, а вона змушувала тут не лише замислитися.

Йому саме одрізували язика, процедура була цілком логічною, позаяк розв'язати не вдалося.

– Бух, торорох!

Рясна стрілянина знадвору увірвала процедуру напівсправі – до кімнати влетіла граната й приголомшила катів, кого не роздерла, а також – на друзки бюст вождя герготів. Од сталевих шереметків та гострих уламків Колайчукова захистило інше погруддя, якого він так довго, і, виявляється недаремно, тягав на собі. Лише щільно пошматувало одягу, однак то було дрібницею порівняно до попередніх тортур.

У висаджене вікно вдерся кучерявий з автоматом й випустив довжелезну чергу по присутніх, й вкотре мармур оцілив Колайчукова, бо скерувати зброю проти погруддя стрілець рефлекторно був нездатен. Однак потужний відкид автомата зіштовхнув нападника з підвіконня, неострілявши, він випадав надвір, лише тоді, падаючи, влучив помилковим рикошетом: д-з-з! у великого носа Вершителевого і в такого ж козирка від кашкета, незграбно одстріливши їх...

Помітив таке неподобство лише недокатований комісар, бо, власне, усі інші вже нічого помічати не мог-

ли; отож він через щасливу нагоду (скалки вибуху перерізали мотуззя на руках і ногах) вправно звільнився з катівного крісла, позбирав відбиті од погруддя мармурові шматочки, дбайливо поклав до кишені, а погруддя, обляпуючи кров'ю, поніс геть з небезпечного для обох місця. Ніс і не знав, що в прадавні для Блондонії епохи, місцеві зюзюбри різьбили своїх Богів з каменю, й також фарбували їх різними кольорами, в тому числі також і кров'ю. А якось їм на лекціях з атеїзму розказано було про античних Богів у столичних музеях, яким адміністрація то одбивала пеніси, то реставрувала назад, залежно від поточного моменту в країні.

Він вийшов звідтіля, і, як завжди, рушив не в той бік; а партизани ще довго змагалися із залишками гарнізону, справа була варта заходу, адже одвойовану зброю можна було некепсько продати на базарі – довгий час за відсутності ідеократів у заповідниках ніхто не полював, отож звірини надто розвелось, тож мисливське спорядження невпинно зростало в ціні.

Позбиравши його усе, полічивши втрати й поранення, бійці згадали, за чим сюди прийшли – сунувшись до катівні, з подивом не виявили там нікого путнього, окрім катів, котрі, за відсутності життя, не змогли виразно пояснити, куди подівся нечуваний прибулець зі своїм мармуровим посланням.

– Тпру!

З далекої еміграції повернувся на ці землі колишній їхній власник Янка Бродоський, з метою відновити свої права й створити знову прибуткове господарство, відновивши після подій Всеєдиності.

Дідич озирнувся, уява підказувала йому, що це і є омріяна домівка, хоча насправду він нічого не впізнавав, бо серце не хотіло вірити, що можна так тотально знищити маєток. Він повагом опустився на коліна й припав до землі вустами, й знову подивувався, що вона якась інша на смак.

А звідкіля ж було знати йому, діловому феодалові, що тут вже геть не лишилося ні людей, ні ґрунту, здерто-

го тотальними артпідготовками, на які такі щедрі були тутешні бойові дії?

Лишився лише дід Перцух, бо погано знався на географії й не тямив, куди тікати, він, котрий уцілів од Всеєдиності лише тому, що випадково провалився до кам'яної нори й у такий спосіб ховався, виповзаючи лише вночі поїсти ягід. Або, чого гріха таїти, й жаб, тут Перцух дуже соромився, бо ніколи не чув про цивілізований французький народ, котрий жабами не гребував. Однак дід був чудовий пірнальник і тому легко полював зеленооких. Узимку, коли ягід і жаб не ставало, дід виколупував вилами з-під снігу опуклокорінну культуру, якою колись дуже давно був славен цей родючий край. А тепер вона продовжувала родити самотужки, бо тепер ніхто не застосовував для цього сильнодіючих хімікалій, які, насправді свого часу були покликані лише для того, аби позбавити ґрунти родючості й тим краще повернути зюзюбрів до ідеократії, бо місцеві не надто тямилися на гаслах, аби повернутися до неї в інший спосіб. Це як ягоди, ти приходиш по них, а натикаєшся там на ведмедя, який також їх любить. Тут діда кожного разу дивувало, як мудро влаштована природа, що одні й ті ж вила годяться як на картоплю, так і на ведмедя – хижак, перш, ніж нападати на людину, обов'язково стане в повний зріст, широко розчепирить передні лапи, підставляючи горло під удар трійчат. Звіра Перцух не боявся, навпаки – він дуже поліпшував раціон. Однак взимку кудись і ягоди, й ведмеді і жаби разом усі ховалися, ну, то лишалася картопля. Родило її в понівеченій землі негусто, однак достатньо, аби прохарчувати одного їдця, який ще й досі до пуття не впетрав, що вона самотужки, порушивши всі закони агрономії, озимувалася й потроху плодилася самосівом. Зібрана й виморожена, вона крохмалізувалася, тобто ставала солодкою, а, головне в такий спосіб годилася на алкогольний перегон, котрий рятував діда не так од холоду, як од втрати здорового глузду.

Бо Перцух був щасливо хильнув перед тим, як зобачити, що через поле просто на нього суне рудий од крові

бюст Вершителя. У численних омріяних снах він так і являвся дідові брунатним од крові, ще од часів Всеєдності, од перших її акцій – масового вивезення селян зі шкідливих на малярію боліт в далекі вічномерзлі болота, де малярії не існувало. А хто таки отут втримався, виморювали специфічною дієтою, тобто голодом під проводом великої мети згуртування навколо Ідеї, котру підривали шкідники на місцях, перегонщики, таємні підкуркульники, тощо, а потім і неокупанти. Дід пережив усе це, затамувавшись, позабувавши увесь свій загиблій рід, аби вберегти голову й інстинкти до виживання.

Це щоб нарешті побачити: із мороку крізь виоране війною поле у виоране село вступає мармурове погруддя, дід одкинув вила, упав і заплакав, а погруддя переступило через нього, забрало з золи печену картоплю, забрало самогон й повагом зникло в тумані, що щедро сотався з малярійних, вічнонезамерзаючих боліт.

Одсапавшись од сліз, дід знайшов вила, обтрусив бадилля й безсило рушив до колишнього панського маєтку. Од нього лишилася лише нора, тобто підвал, бо його снаряди не зачепили, як і важка бульдозерна техніка за причини значної глибини.

Там сидів колишній феодал, дідів ровесник, топив уламками власної підлоги й міркував про те, як йому зі своїми валізами чимшвидше вибратися звідсіля й встигти продати ці землі міжнародній біржі раніше, аніж світ дізнається, у що вони перетворилися.

Колись, замалку, він часто бавився з Перцухом на ставу, бо вони були тут найвправнішими пірнальниками. Коли той піддавався йому в змаганнях, панич дозволяв покататися на велосипеді.

Тут з'явився з мороку дід.

– Перцуха! – вигукнув пан і, широко розставивши руки, рушив до нього, той уважно подивився на свої вила, де на зуб заблукала мала картоплинка, а потім легко встромив у борлак Бродоському.

Колайчуков прийшов у невідомий і колись населений пункт, якого чотири рази перейменовували до війни, а по ній він остаточно зник разом із останньою своєю назвою. Посередині сиротіли уламки від постаменту Вершителя, який, як і по всіх тутешніх селах, прикрашав центр. Це нові окупанти п'ять хвилин бавилися, доки не розстріляли його, цементованого, на друзки.

Комісар підійшов до осиротілого місця, згріб побиті його шматки й обережно поставив нагорі мармурове погруддя. Постояв, схилившись, потім пригадав про печені картоплини в кишені, повільно й урочисто з'їв, на мить здалося, що одна, проткнута посередині, спливає кров'ю. Далі віднайшов теплу золу, що лишилася від села, закопався і проспав рівно дві доби.

Там, виявляється, таємно мешкали три істоти. Вони були такими злиденними, що давно втратили ознаки статі, а тому не викликали в завойовників бажання навіть їх убивати, бо нікуди було, не те, щоб гвалтувати. Одна з них почула чийсь важкі кроки через згарища, а коли вже наважилася виткнутися із піччини, то помітила, що постамент посеред майдану – оновився.

Оговтавшись, швиденько покликала інших сотворінь, які довго і вперто не хотіли йти і зрити чудо. Вижили вони тут завдяки іншій дивовижі – літаки були розбомбили свої ж ешелони, аби не дісталися наступаючому ворогові, надібавши на косогорі понівечені вагони зі збіжжям, мешканці навколишніх сіл мали поживу й старанно приховували її од партизанів, чим і протрималися третю зиму.

Доки Колайчуков спав, сюди посповзалось населення мало не з усього адміністративного району, усі п'ятнадцять чоловік, вони розташувалися навколо постріляних уламків, де посередині баввонів гордий пам'ячник, такий же неушкоджений, як і до розстрілу. Й кожен по черзі підходив й торкався мармурової поверхні. Кожен до цього просто радів з факту, що вижив, незважаючи на війну, а тепер починав думати, як же його тепер жити далі? Коли тут отаке почало діятися.

Ця історія набула ще більшого розголосу після того, як через дві ночі погруддя вознеслося. Ніякого сумніву така версія не викликала, бо й усе населення, яке лишилося цілим, якби й разом узялося, то не спромоглося би бодай зсунути мармур з місця, а не те, щоб зняти його з уламків. Та ніхто й гадки не мав, навіть сам Колайчуков, що скульптура насправді не мармурова, а з набагато кращого матеріалу: такі серійно відливалися з надміцного гіпсу, в якого попередньо додавалася точна доза казеїнового клею та титанової пудри... Але!

Довгий шлях Колайчукова позначився заворушеннями та пожвавленням опору. Залишки населення гуртувалися, аби пошепки поділитися про прищестя бюсту, а потім ішли разом нищити окупантів, так було розібрано рейки на вузькоколії Гать – Нові Мочарі, де загинув машиніст продуктових пульманів і розстріляли кондуктора. Підпиляно місток на річці Дриссі біля Жибунців – ворожа танкетка провалилася по льоду, об'їжджаючи його, ще й досі ветерани сперечаються, хто підпиляв; ще багато яких фактів можна б навести, однак вони лишилися геть невідомими через цілковиту знелюдненість краю.

Саме незримість емісарового походу надавала найбільшої правдивості відвідинам, і тому була дієвіша за будь-які реальні. Ніхто зі свідків не здолав би твердити, що то не марево.

Ось як це звучало з народних вуст:

«Розтоптанною, розтерзаною землею блукає дух Вершителя, весь у крові, дополовини з мармуру, а дополовини живий. Ходє од села до села й мовчить, а зупиняється лише на розбитих постаментах, і лагідно усміхається батьківською своєю усмішкою, хоч йому відбито носа, і навіть не нарікає на тих, хто тут його не вберіг. А потім іде далі, не питаючи ні дороги, ні шляху...»

Й почали злітати в повітря харчові потяги (Вакульські повіт), палати зернові склади, особливо після цілковитого їхнього розтягання (Пакулічи) й навіть Боброва Гребля луснула од гніву й затопила повітове

відділення в Магчімичах. Особливо після того, як у містечку Йом погруддя спочатку з'явилося, постало добу, а на ранок йому обновилися ніс і козирок на кашкеті.

Колаборанти, ті, які ще не перекинулися таємно до партизанів, щосили тепер шукали туди контактів і знаходили їх. Вони бо не знали, що Колайчуков здогадався з однієї картоплинки збити нехитрий крохмалистий клей, і, прокинувшись вночі од того, що гострі мармурові уламки боляче муляють під ребра, приліпив їх назад на належні місця.

Що й дехто із зайд-герготів здригнувся перед таким фактом й встановив однобічний зв'язок з опором через чорний ринок, наприклад в селі Малиї Казеленькі. І замислився, в якому світі він живе, і на який він може потрапити, коли такі діла почали творитися в цій країні.

Один навіть бачив крізь бінокля – його увагу привернув вибух на мінному полі побіля Певнячих Гребнянів, націливши туди оптику, узрів дивну там постать – до половини кам'яну, до половини з плоті. Потім на власні очі бачив, як ці дві половини раптом роз'єдналися й нижня почала гребтися у вивергнутій землі, вишукуючи щось. Їй робила це доти, доки не стемніло. Далі цей спогад уривається через вечірнє потемніння, а потім нічне.

Що діти бачили й довго бігли слідом за легендою, а доки вона, нарешті впала, то наважилися підбігти й нагодувати нижню половину сушеними буряками. Одні божилися, що вона їла й мовчки лаяла жидів, бо ніде не трапляється населеного пункта, а лише там за інструкцією можна створювати нову явку й передати ношу. Інші присягалися – що молдованів, сперечаючись, й кожного разу доходили спільної думки, що молдавани бувають і єврейського походження.

Так чи інак, однак Колайчуков підупадав на силі, він частіше спотикався, а коли підводився, його обсідали страхи, що він може загубити носа й козирка. Тому він після кожного знищеного села знову одліплював фрагменти й дбайливо ховав за пазуху.

друге послаблення волі

Настав той страшний момент у його житті, коли він виявив, що носити погруддя несила. Він уже кілька разів намагався завдати на себе бюст, однак – марно, він гучно падав на землю, дивовижно відлунюючись усередині самого себе.

Знесилений, герой упав на мармур і проспав до ранку. А коли прокинувся, побачив, що все геть навколо також з мармуру, тобто сяяло міцним льодом. Одірвавши себе од нього, а потім погруддя, він осягнув зі сну, що йому надіслано нову можливість – він обв'язав ношу ремінякою й легко потягнув за собою ковзкою стежкою.

– Бовть!

Провалюючись в непомітне за снігом болото, він збагнув, що більше не вдихне. Він уперше крикнув. Голосу він не почув, йому здалося, що трясовина всмоктує й звук. Останнє, що він бачив, занурюючись з головою, це мармурове погруддя, яке самотньо лишилося на твердому. Воно ще довго стояло в нього перед внутрішнім зором. Батьківські зіниці, якими бюст на нього глянув востаннє, змусив усоромитися власного того крика. Ще раз подумково глянувши, він зачепився уявними очима й побачив що? Ременяку. І, вчепившись за прив'язану її, дертися на світ з-під тванюки, доки весь не виліз і не обійняв мармурову посмішку. Голова закрутилася навколо голови. Отак було винайдено, а згодом і втрачено людством спосіб пересування по мерзлій заболоченій місцевості за допомогою реміняки та кам'яного тягара.

Отам, витягшись на твердь, він уперше дозволив припасти поцілунком, до білішого за навколишню паморозь, мармуру. А потім ноги підняли його й він ними довго й легко біг, аби зігрітися й висохнути.

Активізація опору та супротиву в регіоні стали надто помітними, новина дійшла не лише до кам'яного, а й живо-го Вершителя. Особливо непокоїло нове міфологічне тло, не санкціоноване згори. Отож одне по одному полетіли

нічними парашутами внутрішньо-зовнішні формування, аби з'ясувати причини походження. Й на превелике щастя жодне з них не провалилося в підступну трясовину Сябраватага болота, бо воно добряче промерзло. Й ніхто не потрапив до лаписьок ворога, який од цього не на жарт злякався й і посилив пошуків контакту з опором, що в свою чергу змусило останнього надихнутися до рішучих дій, наприклад, завалено водонапірну вежу в Яськовичах, правда вона давно вже не діяла через мороз і розікрадені ринви. Усі підпільники потроху ставали військовими людьми, що дозволяло вберігати власне існування краще за цивільних, які цей досвід здобували повільніше, аніж втрачали життя.

Отож кожен з них щораз частіше ставив питання: чи зможе чесно й відверто глянути в очі Вершителеві, коли зустрінеться з ним десь на узліссі чи вияркові? Тим паче, що під косогір вже полетіли вже реально висаджені ешелони з військами та ворожою технікою – це вправно орудували агітаційно-диверсійні формування, які в таку холоднечу єдино могли зігрітися відвойованим вугіллям з перекинутих паротягів.

Одне з таких угруповань, порипуючи на морозі новенькими портупелями та лискучими чобітьми, перебігало з бур'яну в лісостеп. Їм належало подолати полосу ґрунтової, тобто льодової дороги і всі завчено завмерли, очікуючи на можливу у такій ситуації несподіванку. І вона сталася – увагу раптом привернув слід. Не од танка чи гаубиці, бодай од підбитого літака, щоби бути зафіксованим і переданим в статистику на Велику Землю, ні.

Це була борозна, густо проорана кров'ю. Уся спецгрупа густо замислилася над такою проявою, бо за весь свій довгий досвід кривавої оранки, проораною крізь жорству, ніхто не знав.

Перебігаючи од мерзлого живоплоту до чагарів і наopak, формування кинулося борозенкою, аби довідатися, що ще може бути незнаного в тилу ворога? Хутко помітили рясну зграю ворон, які радісно кружляли за поворотом.

Коли вони того орача здогнали, то загальне здивування вмить переросло в колективну лють, адже військовики ці, внутрішньо-зовнішні, мають найбільшу турботу про особистість Вершителя. І от вони бачать де? В далекій глушині когось якогось, хтось котрий дозволяє собі тягти зашморгом Його образ диким битим шляхом.

Тут Колайчуков у сяєві морозної днини побачив рідні погони, до щему близькі, то злякався, чи не галюцинація бува. А ще йому примарилося, що деякі з обличч добре знайомі йому з часів училища, особливо лейтенанта – усі навперейми бігли до нього й він собі вирішив, що коли це й марево, то приємне й нешкідливе.

Перед цим його вперше на одному з згарищ зустрічали справжнім хлібом і справжньою сіллю, він був напевне єдиним за всю історію краю, хто його одразу всього й з'їв, викликавши овації. Поставив за це людям на завалену піщину бюста, а сам заліз у неї і дві доби проспав. Й дві доби стояв народ. Потім втомлений люд полягав навколо, а він підвівся й потяг свою ношу далі.

Він не знав, що одразу цього ранку селяни голими руками зупинили медмашину під Ануковічами й пальцями роздерли всіх в ній.

Бо був надто засліплений погонним мерехтінням та блискотінням кокард, яке наближалось, і вже увірував у реальність присутності колег, коли найрідніший із них за званням лейтенант, вибив його з глузду ударом в щелепу:

– Я хочу, – сказав він бійцям, – щоб ви надовго запам'ятали цього місцевого виродка, який дозволяє собі безкарно блазнитись з високих святинь, чіпляючи їх для цього на мотузку... Запам'ятайте й оцей колишній наш священний мундир на ньому, роздертий і спаплюжений та кож, і поставте собі питання: а з кого ж він його зняв? Він мовчить... Чи не з когось із наших побратимів попереднього десанту, хто зник при посадці у підступному й невідомому болоті? Тобто не ждїть тепер, отут в тилу, співчуття й допомоги, бо три роки рабства попсували, бачите! вже душі й тіла тих, кого ми покликані захищати й визволяти з пут.

Я вимагаю, щоб ви подивилися на цю потвору ще раз і начоно уявили собі ту велетенську неосяжну роботу, яку ще доведеться здійснювати нам отут одразу ж після звільнення цієї, колись дружньої нам країни... Не одводьте ж очей!

Розчулені промовою, вони поназносили снігу, витрусили з рюкзаків трофейного вугілля, розтопили на багатті й долонями та поцілунками обмили погруддя. Лейтенант одтер власноручно спиртом із заповітної фляги рясну сукровицю, мішаючи її зі сльозами. Потім опанував себе настільки, що вирішив власноручно пристрелити свято-татця, однак втримав свою ненависть: місцина була пожвавлена, та й день, морозьке повітря далеко рознесе звук пострілу. До того ж слід було ретельно, спокійно розібратися в усьому, що довелося побачити й пережити, дати належну оцінку для статистики – адже група мала наказ ще й виявляти місцеві настрої й інформувати Центр.

Бо за кілька років перед тим, будши лише сержантом, він саме формував ці настрої, готуючи їх перед відступом: тоді їхній спецзагін вимушено перевдягався в ненависну уніформу герготів, й провадив розстрільні десанти по селах, формуючи ненависть до майбутньої окупації, палили живцем у церквах, топили в криницях дітей, аби активізувати в них прагнення опору. Що поробиш, якщо не існує іншого виходу? Й це для того, щоби тепер на власні очі побачити, що нічого з тих великих зусиль не дало результатів – як були тоді ці нетямущі аборигени виродками, такими й залишилися, нічого не втямивши, бо Ідея Всеєдиності Щастя зосталася недосяжною...

– Дозвольте рапортувати! – вивів його із задуми політкомісар угруповання, і він згідно кивнув. – У затриманого при обшукові виявлено ось що:

і показав одбитого носа і козирьок.

Удруге лейтенант неймовірним зусиллям волі втримався покарати на смерть пацюка, й лише тому, що такий нечуваний факт блюзнірства міг зацікавити психологів з Центру, і гаразд буде, коли твоє власне ім'я зайвий раз фігуруватиме в доповідях через високі канцелярії. Тому

він знову заховав в кобуру пістолета, а наказав нарубати гілок, змайструвати м'якого паланкіна, яким буде належно транспортувати в даних умовах Вершителя. А пацюка прив'язати спереду тим же пасом, аби ніс і слугував незаперечним речовим доказом, поганяли щосили.

І знову яйця Колайчукова зробилися завбільшки з футбольні м'ячі, бо баскетбольних тоді ще не існувало, й він знову пошкодував, що свого часу не пішов у футболісти, а в політемісари; хоча, якщо подумати, то в футболі яйця одбивають ще краще; його привели на таємну базу, зроблену під снігом з льоду, і всі, хто лише мав вільний час, катували його по черзі, намагаючись розв'язати нарешті язика й дізнати правди. Й ніхто не додумався зазирнути в тамтого рота й переконатися, що язика там нема взагалі, якого він виплюнув, аби не завважало рятувати погруддя, тікаючи з герготських застінків. Тепер же його катовано підручними засобами, а він лише сміявся їм у відповідь, залюбки терплячи, бо ось нарешті мав твердого переконання, що усе це – примари. Це щастя – відчувати себе всесильним. Не можуть же святі побратими, в рідних погонах і картузах піддавати тортурам, й тому він солодко поринав із одного забуття в інше.

Отямився од вібрації літака. Той відвозив на Велику Землю пораненого політрука, котрий прострелився, необачно чистячи автомата, а щоб машина не гуляла порожня, вирішено надіслати в Центр і уособлення місцевих настрів разом з усіма речовими доказами, аби вже там до пуття розібралися, бо лейтенант таки побоювався казуальної заковики – адже йшлося про особистість Вершителя.

Насилу розклепив втомлені гематомою очі й зрадів ними, побачивши проти себе знайоме до болю погруддя, – в агітаційно-диверсійній бригаді, звісно, знайшовся чудовий військовий клей, яким зазвичай ліпили вибухівку до мостів, а позаяк злам носа припадав на природньо блакитну прожилочку, то склейка на мarmorі була геть непомітною. Що можна сказати й про відреставрованого кашкета.

Літак закладав довгий віраж й провалився у повітряну яму, куди в безпам'ять провалився й Колайчуков.

Нові тортури вирвали його із небуття. Фахівці з Центру прагнули довідатися, яким це робом цінніше погруддя могло потрапити в непролазні далекі нетрища? До прибулого застосували так звану медтерапію, котра здатна була в живій істоті викликати одразу шість різновидів больового шоку.

Однак Колайчуков зберігав щасливий вираз – ніхто ж бо не здогадувався, що поглядом він лине за вікно, туди, на середньомістя, де стояв чудом уцілілий од ворожих бомбувань постамент, надвершшя розлетілося од вибухів, а от п'єдистал був зроблений із надміцного коростишівського граніту – сталеві шереметки лише трохи подряпали полисковану поверхню.

Ще три шоки викликалися електротерапією. Ще вісім – фізіотерапевтичною стимуляцією. Не кажучи про хірурготерапію, хімійорелаксію а також стоматологічні втручання. Усе це він сприймав абсолютно німо, вразивши найдосвідченіших терапевтів.

третє послаблення волі

Впало на нього, коли він потрапив до керівника Допитувального департаменту. Опинившись знову в знайомім кабінеті, звідкіля їх усіх колись благословляли на тилову акцію, Колайчуков був вражений, що начальник вперто не впізнає його. Слів же, сказаних до нього, не міг тямити, бо через тривалі терапевтичні заходи втратив барабанні перетинки. Вразили ж і образили жести посадовця, які докоряли, вказуючи щораз на погруддя. Забувши про відсутній язик, він намагався заперечувати, однак присутньому здалося, що той корчить блазенські зневажливі гримаси, як і личить запеклому ворогові Всеєдиності.

Плакати, правда, він ще міг, допити й протоколи тривали. Начальник іноді виходив перекусити. А їдальня, треба сказати, тут була пільгова, незважаючи на воєнний

час, що тут безкоштовно ставилися на стіл не лише сіль, але й перець. Отож начальник натрусив його трохи, маленьку дрібочку, загорнув в аркуш, аби потім удома ще раз скористатися. Потомлений, він відвідав туалет, сів, а потім цілком автоматично тією папірчиною з гігієнічною метою скористався:

– Аву!!! – криком своїм він перевершив усі тут раніше чвані – вибивши кабінку, він підставив обпечене місце під холодний кран, од чого заволав ще дужче, висадивши двері в коридор, помчав у санчастину, волав і водночас устигав думати, що така болюча мука, а жодно-го разу не застосована в органах задля допитів...

Тим часом Колайчуков терпляче очікував на нього в порожньому кабінеті, щоразу милуючись відреставрованою подобою речового доказу Вершителя, ніжність переповнювала колишнього політпрацівника. Підійшовши до столу, де стояло погруддя, він вирішив обійняти, прилинити, однак сталеві кайданки на зап'ястях заважали, од такого напливу несподіваних почуттів голова пішла колом і він ненароком штовхнув скульптуру.

Вона впала, вдарилася, загуділа нутряним стогоном і явила ще одне чудо: знизу одпало денце.

Ця прикрість засмутила Колайчукова і ось чому – він осягнув причину свого подвигу, стало зрозумілим, чому він міг тривалий час носити погруддя – воно ж бо ізсередини виявилось порожнім. Те що попервах видавалося мармуром, насправді було одливком зі спеціального надміцного гіпсу, вдало тонованого блискучими фактурами лаків.

– Біда, – прошепотів подумки політкомісар.

Він спробував підлізти плечем, проклинаючи недоречні кайданки, підважити тулубом скульптуру, однак марно.

Не полишаючи численних спроб, він несподівано і легко боком утрапив увесь всередину скульптури, пронизавшись нею нанизано й так вдало, що зумів з нею на собі підвестися на ноги, однак проминув ними, незрячими, стола й висадив замок разом із дверима.

Опинившись в коридорі, легко й прямо подолав пропускник, залишивши по собі отетерілого вартового, який вкотре поклявся не вживати місцевого самогону, настоящего на курячих кізяхах, тобто з переляку мало також не ставши мармуровим, а яким, питається, ти станеш, узрівши, як повз тебе та ввіреного тобі поста особисто минає Вершитель?

Свіже повітря надало потрібної свіжої сили, він, Колайчуков, ішов, сунувши поперед себе дійсність, до середини паркової зони, неначе магніти вели його, доки не наштовхнувся на бажаний п'єдистал, чорний такий, бо полірований. Завдав останніми зусиллями стрибка, й зачепився за надвершшя граніту, за гострий кут його, потім перевалився нагору, витративши на це останні життєві сили.

Одхекавшись, отямився, надався там важким накриттям до вертикальної позиції, правда для цього треба було ембріонально підтягти усередину під себе обидва коліна й повністю накритися згори оболонкою погруддя, доки обидва тулуби нарешті не з'єдналися; велетенське полегшення завбільшки з пам'ятник огорнуло його й завдяки йому він пригадав нарешті те, що вислизало йому із пам'яті та глузду багато разів, ота тоненька ниточка нарешті не увірвалася: бо він відчув під горлом своїми тісними худими колінами, як вони упираються в комір у там в щось тверде; щастя огортало й огортало Колайчукова, доки залишками зубів він прожував комір і припинився.

Знову повернулася попередня влада, щоби мати змогу тепер мирно мордувати, місто відбудовувалося, розросталося, в центрі збудували Крупнопанельного майдана, окрасою якого був Музей безпрограшної війни, збудований навколо постаменту з погруддям поперед входу, центром експозиції Освяти й стало, яке пройшло фронтovими стежками й дорогами, мандрувало тилами й там громило ворога, змусивши тікати з замучених поневолених земель – високий монумент, образ Його, хто сам особисто виграв перемогу.

Коли стихав денний гамір і останні відвідувачі та співробітники музею полишали споруду, западала ніч і

чекала опівночі, – тоді здавалося, що скульптура трішечки навертається очима до південно-заходу й своїм ясним мармуровим зором Вершитель линув туди: ген далеко, в керункові напрямку за тисячу верст, туди, до боліт і мховинь, де саме вже починали потроху виходити з трясовин, куповин та мочарів оновлені місцеві блондони, аби вершити й прокладати уздовж азимуту осяйного погляду, гатити світлі широкі гатки в нове майбуття.

86 р., 29.11.89 р., 4.07.98 р., 1.05.2011 р.

ВКЛОНИТИСЯ

Романченко з докукою дивився на Марічку, він не дуже любив дівчат, які одягаються навмисне неефектно, мовляв, усі навколо мусять напружитися і вдивитися мою внутрішню сутність.

– А що ви маєте в своєму доробку?

– Роль Мавки, роль Леді Макбет, ну, і різні етюди.

«О, які контрасти. Мабуть в інституті була першою відмінницею», – подумав він і зітхнув:

– Ви не повірите, але «Леді Макбет» щойно зійшла з нашого репертуару, а «Лісова пісня», успішно йде в іншому виконанні. Я б охоче подивився вас, але скажу відверто, акторських ставок у нас вільних нема, а якщо будуть, то на конкурсно-договірній основі, але коли це ще буде...

Художній керівник одвів очі, аби вона не прочитала в них: «щось у ній є», а потім зловив себе на думці, що він уже напружився і вдивився.

– Ну я б почекала...

– Чекайте. Дзвоніть, – зрадив він, що розмова закінчилася, і підвівся.

– Я хотіла сказати, а чи нема у вас якоїсь іншої посади, щоб я могла працювати?.. й чекати, доки не з'явиться.

По ній очима було видно, що чудово знає: на таких посадах зниділо безліч претенденток, так і не діждавши, однак погляду не одводила. Тепер, коли вона стояла, Ро-

манченко краще роздивився постать. Він знехотя видобув теку зі штатним розкладом, почав гортати, хоча й без цього знав напам'ять, як оця дівчинка роль Мавки.

– Так... так... – гортав він. – О, тут є пів-ставки... – знайшов. – Гримером зможете?

Знаючи чудово, що в інституті вона цю науку також проходила.

– Зможу! – непідробно зраділа вона, не здогадуючись, що гримери тепер дефіцит, бо розповзаються по салонах, студіях, агентствах, тобто вкалувать в театрі за мізерну платню не бажають.

Наступного дня вона довідалася, що всі актори гримують себе самі, і тому ця штатна одиниця мала працювати лише на провідну актрису Наталію Степанівну Козубицьку.

Марічку подивувала, що ця видатна особа доволі молодода, як би не годилося для провідної.

– Значить так, мілочко, – подивувала вона дівчину, – гримуватися я буду сама, тому, що не довіряю комусь свою безцінну зовнішність, а особливо, образ безцінного персонажу.

– А навіщо ж... – озирнула вона персональну гримувальню актриси.

– Навіщо я тебе викликала? Будеш мені читати.

– Що? – не збагнула та.

– Доки я гримуватимусь і виходжуватиму в роль, ти мені цю роль читатимеш. – Вона кивнула на столик, де лежала роздруківка Мавки з «Лісової пісні». – Ти ж фахівець? Читати, принаймні, зможеш? – усміхнулася вона.

А що робити, коли посаду суфлера скасували ще в доперебудовчі часи.

Це цілком влаштувало Марічку, адже розминати роль краще, аніж розминати обличчя. Дивовижно, але з'ясувалося, що роль вона пам'ятає набагато краще, аніж примадонна, тут у тої був пунктик. Забудькуватість. Зліязики шепотіли, що одного разу в «Леді Макбет» вона

видала кілька монологів Офелії, і худкер Романченко визвірився:

– То ж Офелія, а то Макбет, Господи...

– Ну і що? Але однаково – Шекспір!

Й він насилу організував районну критику, яка восхвалила це нове прочитання твору. Відтоді примадонну охоплював страх перед виходом на сцену, однак публіка любила її по-справжньому, тому що актриса часто робила дуже рвучкі рухи, несподівані, чим зривала аплодисменти.

Коли в неї бував хороший настрій, вона розпитувала Марічку про її коханців. Та згадувала усі походеньки колежанок, однаково Козубицька постійно допитувалася про столичних меценатів.

– Ой, що ви, вони такі гидкі...

– А саме на них тримається святе мистецтво, мілочко.

– На оцих пузатих? Для чого їм святе мистецтво, вони ж його не тямлять. На ньому ж не наживешся.

– Зате напаскудишся досхочу. На чому ж іще паскудитися, як не на ньому?

І вмовкла, бач, розбалакалася з камеристкою.

Правда, вона дозволяла себе розгримовувати, іноді роздягати, бо поверталася з вистави виснажена, й ворухнутися не могла.

– Оддаю себе всю, – шепотіла вона, потім нюхала нового букета й потроху очунювала.

Те ж саме було й по репетиціях, тексти їй не давалися, отож Марічка мала приходити завгодя й виразно їх читати, Козницька, накладаючи грим, уважно кивала на кожному слові, засвоюючи, а дівчина стримувалася, аби тримати нейтральну інтонацію, бо чужих трактовок примадонна не любила.

...І от Марічка знову стоїть на порозі в худкера Романченка, входить, і, променіючи очима каже:

– Я поповнила свій репертуар.

– Та ну? – посміхається він. – Якою роллю?

– Офелії, Марусі Чурай, Старої дами Дюренмата...

– О. Ого. Чудово. Коли це ви встигли? – починає ховати посмішку.

– В процесі... гримування.

– Ви хочете сказати, підбираючи фарби до образу? Спершу грим, а потім слова? Цікава трактовка, – вирішує він запам'ятати цей хід для нового свого інтерв'ю. – Однак мушу сказати вам, – кривить він своє пещене лице, – що ці ролі вже належать і надалі належатимуть Наталії Степанівні Козубицькій... Ха-ха-ха!

– Марічко, ти плачеш? – розбудила її мама. – Щось снилося?

– Еге, – утерла сльози та, – худкер.

– Хто? – злякалася мама.

– Художній керівник театру.

– Не дає хорошу роль?

Мама пишалася, що дочка працює в театрі, лиш не знала, ким. Пишалася, що доня не подалася на столичні підмостки, а приїхала в рідне місто й влаштувалася не в якесь там вар'єте, а на справжню сцену. Бо в неї хвора матір, яка виховала справжню дочку, а не якусь там вертихвістку.

– А коли вже покажеш мамі себе на сцені? Я подруг запрошу, – замріялась вона.

– Та ось репетиції ніяк не кінчаться, – знову вкладалася та.

– Ну це ж діло серйозне, – підіткнула та ковдру, – це ж не можна отак зразу з кондачка.

– Еге, – засопіла та носом, поринаючи знову в театральні сни.

Марічка прийшла в гримувальню задовго перед спектаклем, щоби був час зосередитися. Потім рішуче встала й одягла поверх блузки чужі шати Мавки, рясні листочки огорнули її всю, мить – і вона вже уявила себе на сцені. Це було неважко, бо мала власне трактування образу – знала, що гратиме не власне Мавку, а саму Лесю Українку, мала тверде переконання, що письменниця цей образ списала із себе. Потанцювала перед дзеркалом, вживаючись.

Вдихнула повітря, простягла вперед руку, і... в коридорі грюкнуло, двері до гримерки рипнули й на порозі з'явився перегар, а потім Корнієнко:

– Я, блін, тобі телефон подарив, щоб ти не знімала, коли я дзвоню, да? – завідуючий районною культурою наповнив помешкання образою. – І квіти я тобі посилаю на віники? – він сперся на стіл перед карафкою з букетом, щоб перепочити перед наступною фразою.

– Я... – хотіла говорити Марічка.

– Мовчи, ти все сказала! – він рвучко охопив її ззаду і втупився в спільне дзеркальне відбиття. Вона так і вклякла й витягнутою рукою.

На Лукаша він явно не тягнув.

– Я... – не встигла пояснити вона, як він міцно затулював їй долонею рот, а іншою намацав груди.

– Я – головка од буя, – пояснив, як міг, бо На-Того-Хто-В-Скелі-Сидить також не конав, і потягнув до канапи, на щастя її накидка зачепилися за крісло і воно поїхало слідом, гальмуючи, завкультурою заплутався в листочках, й обидва впали на паркет, не дотягнувши до бажаної меблі.

– Ти, Натка, сучка, ой, ти сучка... – збуджувався він, обпікаючи гострим духом губи полізли цілуватись і з другого разу втрапили, він вчепився в груди й другою рукою, стиснув, дівчина од цього влучила йому пазурями в очі, той зойкнув, перехопився, й вона скочила на рівні ноги. – Он ти як... за все хороше, – озиравав долоні, хотів п'яно й саркастично скривитися, так Марічка не дала – вихлюпнула в очі квіти разом з водою, припинивши ерекцію, Корнієнко одплюнувся й поповз по рослинах до дверей, насилу звівся. – Ну, падла, ти в мене получиш, – грюкнув ними.

Марічка вдихнула повітря, коли він люто загуркотів коридором.

– Дотація! – волав він. – Буде ж вам тепер дотація – головка од буя!

Безбач влетів до сусіднього приміщення, і всі в буфеті отетеріли, коли там опинився завкультурою весь мокрий і в

пелюстках. Погляд його пронизливий уперся в столика, де сидів за шампанським Романченко з Козубицькою, він саме підносив їй запальничку до цигарки й вони ніжно торкнулися пальчиками. Вогник вкляк, забачивши Корнієнка.

Корнієнко теж, бо пояснити, п'яно тетеріючи, як тут актриса опинилася раніше за нього він не встигав, тому од порогу хопив з прилавку першу путню пляшку: «буде ж вам дотація, краще в інтернати оддам», і щосили влупив по голові художнього керівника. Скло пурхнуло, обкинувши присутніх.

– Сука! – викрикнув завкультурою.

Позаяк та почула своє ім'я, втупилася у вогник. Потім несподівано легко й рвучко смикнула до себе зі столика шампанське й зацідила у скроню нападника, пляшка не луснула, чого не скажеш про голову – чоловік гупнув неживий межі сусідні стільці.

Усе охнуло.

Кинулося підводити Корнієнка, робити штучне дихання, кладовити на стільці, весь театр, зойкаючи, закружляв навкруг буфету, а тим часом художній керівник і актриса зникли досконало.

В буфеті вже працювала слідча бригада, а до адміністратора з жахом дійшло, що глядачева зала заповнюється.

– Зарізали, – застогнав він і вискочив у коридор, зіткнувшись з завтрупшою, – без ножа зарізали.

– Треба було переставити іншу виставу, – недоречно бовкнула та.

– Коли? За п'ятнадцять хвилин? Блін, та тут навіть відмінити вже ніколи, театр ломиться...

Вони, не змовляючись, просто з коридору влетіли в гримубиральню і стали, як вкопані – перед ними на розсіпаних квітах виструнчилася Марічка в костюмі Мавки.

– О, а ця вже й перевбралася, – просичала завтрупшою.

– Стривай... – адміністратор повільно підійшов до дівчини, вийняв їй із пальців карафку й обережно поставив на стіл. – Роль... знаєш?

– Чудово знаю, – закліпала, отямившись, та, – на дипломній роботі грала.

Усі німо перезирнулися.

Коли її підвели до сцени, весь колектив завмер. Але ненадовго – глядачева зала вже тупотіла ногами.

«Жаль, дуже жаль, – ще встигла подумати Марічка, виходячи з-за куліси, – жаль, не встигла маму попередити, хай би вона мене побачила».

ГЕРОДОТ-1983

Греки тільки того й робили, що бухали, бо товщина їхнього культурного прошарку складається з черепків битих амфор і сягає подекуди кількох метрів. Вони наполегливо крізь усі літописи розпускали чутки, що вино завжди розбавляли водою, однак дослідження показали, що настоювалося воно аж на сорока міцних травах, таких, що якби сучасній людині дали сьорбнути, ту би скрутив передозняк.

Оглядаючи таку амфору в музеї, неважко здогадатися, чому вона нераціонально видовжена, але, якщо подумати, то дві ручки на горловині дуже зручні для того, аби було такою, випивши, гепнути сусіда по голові. А, може, й так: у давніх греків не було пунктів прийому тари і вони просто змушені були брязкати нею об що трапиться, аби кардинально зменшити об'єми зужитого посуду.

Бо й так ущільнене череп'я буквально заважає археологам копати, досліджувати давні поселення й надосі не існує стільки транспорту, аби повивозити уламки з розкопів. Отож зараз, куди не глянь, їх понавалювано горами, навіть жадібні до безкоштовних сувенірів туристи не здатні порозтягати їх закутками нашої неосяжної батьківщини.

Я йшов пляжем й дивувався з гальки, створеної із колишньої кераміки й міркував, як би цей процес взяти за мету нестандартного наукового дослідження, й наштотхнувся на двох голих дівчат, які, підставившись під сонце, витяглися на рушничках. Наші погляди зустрілися.

– О, Боже, какой ужас! – вигукнула молодша. –
Страш'н дажь падумать, чьт завтра я уж буду в Масквь.

– Ужас, действительн'. Там же температура воздух' всево плюс десять.

– Да ет на десять градусов меньш', чем здесь температура вади, даже представить страшн'.

– Да, действительн' дасадно.

Поза вербою низкою сиділи чоловіки, одразу видно, що археологи, бо одягнуті в суміш військового та джинсового, навколо них стовбичили пляшки з під портвейну, порожні, тому всі були похмурі.

– У-у, гунн паганий.

Це до мене.

Запанувала павза.

Скориставшись з неї, муха залетіла в пляшку й забасила:

«Гун-н-н-н».

Я тихенько подумав: був би я гун, то вас не сиділо би тут.

Тоді один раптом зірвався на ноги й заходився робити переді мною армійського фізкультурного комплексу номер один. Озирнувся й почав би показувати номер два, коли б не:

– Шур', сядь, – урвав зарядку старший з них.

– Жалк' просто так уезжать... – виправдовувався Шура.

– Камандовать парадом, Шур', буду я, – промовив той і всі узвичаєно засміялися. – Ти чіво ет'? Чьто тібе здесь над'? – це він до мене.

– Я т? Я с березанскай ахіологіческой експедицьї, вон прішол пасматреть, – кивнув я на два кам'яні вівтарі.

– А-а, – полагіднішав старший.

– Фьсо равно – гунн, – наполягав Шура. – Ти прьедстафь, в магазіне здесь адін такой начал тари-бари растабари среди местних рагов, чьто, мол, пріезжают суда сотні експедицій атавсюда, а потом все викопание экспонати развозят по Ермітажам, представляеш? Гуньйо ванючайо.

– Чіво ж ти єму па рогам не дал-то? – щиро здивувалася молодшенька, грайливо блиснувши зубами.

– Не смог, там било полньохонько рогомьотов.

– Так ти б культурно атветіл, – знову посуворішав старший, – чьто пускай ані тож' пріезжают атсюдава к нам в гості і капают себе, сколько хотят, ми не жлабьйо, ми не станем возражать.

– Гуньйо ванючайо.

Я прийшов сюди, бо тут було джерело. Батько історії Геродот починався з того, що описав його давні цілющі властивості, такі, що поруч було змуровано аж два вівтарі. Згодом, коли Ольвія занепала, вода засипалася, однак наші археологи відкопали вівтарі, а потім за Геродотом почали шукати й славнозвісне джерело, знайшли, розчистили, ключі ожили й знову заструмувала вода. Та, унікальна в яку можна тепер вступити двічі.

А ще задовго до греків тут жили місцеві племена, які вклонялися джерелам, греки їх кишнули з прибережної лінії, правда, за це принесли їм освіту, письмо, культуру. Греки принесли цивілізацію й торгівлю в це неторкане місце. Й работоргівлю.

Найбільшу тутешню ріку, яка також впадала в лиман, назвали Борисфеном, хоча вона до того мала свою власну назву. Місцевих вони відповідно прозвали борисфенітами, бо греки були першовідкривачами, вони були романтиками.

Слідом за романтиками присунула армія й почалося масове ввезення зерна в метрополію, зерна в обмін на виноробну продукцію. Місцеві привчилися пити вино, бо, нецивілізовані, раніше не знали його. Отак речі, які здавалися в нас споконвічними, мають свої точні дати, історія нашого алкоголізму сягає заледве якихось двох з половиною тисяч років. Тутешні племена виявили до вина неабиякий хист, якщо елліни його розводили, то ці не додавали води, а хиляли просто так, лякаючи колонізаторів, (отак просто з цього самого джерела й не розводили, певно, шкодували цілющої води), за що греки прозвали їх варварами й дорікали:

«П'ють, як скіфи».

Відтоді пролетіли епохи й тепер місцеві розводять горілку пивом, дивно, але навіть за моєї куцої пам'яті такий коктейль лякав навіть завзятих алкашів, а тепер його вживають дівчата.

До речі. Якось в Єгипті археологи розкопали камінь, а на ньому ієрогліфи, де було описано рецепт якогось популярного напою. Затамувавши подих, наші науковці в лабораторії відновили прадавній рецепт, «джерело» заструмувало знову, естафета не увірвалася! Покуштувавши, вони зазнали шоку: виявляється, вони відтворили... простісіньке пиво, кап-у-кап таке, як і продавалося з діжки навпроти інституту археології. Отже естафета діяла протягом тисячоліть і поза наукою.

Повітря спекотно зупинилося. Я зарядив фотоапарат й заходився знімати джерело, воно, обрамлене прадавнім тесаним камінням було дуже фотогенічним. Усі експедиції, які з'їздилися сюди з усіх закутків СРСР, влаштували навколо ритуал посвячення в археологи, вранішні самітники усамітнювалися тут, аби помріяти, а щовечора збиралися романтики поспівати пісень, закохані приходили вночі кохатися. Отож на дні джерела виявилось безліч порожніх пляшок і я почав шукати ракурс, аби вода заблікувала їх, промайнула навіть думочка така, а чи не заб'ють вони знову джерело? Інша думочка заспокоїла, адже щодня голодні археологи витягають гуртово склотару й біжать здавати до гастроному.

– Ти чіво ег' реактор снімаєш? – визвірився Шура.

– Я? – невідомо здивувався я, хоча реактор був мені по цимбалах. Енергоблок Миколаївської АЕС білосніжно височів по той бік лиману, додаючи непорушності й без того прозорій днині.

– Шур', – знову урвав його старший, – лучьше спой маю любімаю.

Шура підібгав ноги, настроїв гітару таку ж руду, як і він, настроївся сам:

Сваю печаль атсюдава

Унесть

К развалінам іново

Гасударства...

– Ну, Шур', ти – Бог! Ні магу... Не пой більше! – заплакав начальник і за це поцілував Шуру. – А ви б, метьолкі, – це він крізь сльози до дівчат, – прикрилі би сіські-та в конце-концов!

– Не відіте-та, іш, здесь гунни ходять, пляяц'ца? – одклав гітару Шура.

Я увібрав якомога біополе й потроху рушив повз компанію.

– Ведь жаль так просто раставатся, – мовив про мене Шура.

– Да!.. – скуйовдив йому чуприну старший, а потім утер сльози. – А харашо т' било здесь, а, ребят'?

– Мясо елі, – зітхнула старшенька, – каждый день, если не паленіцца т' утром встать на базар.

Я думав, що вже проскочив.

– Ей, гунн! Где ви мясо берьоте та? Харашо устроїлісь.

– Зажралісь! – мовив я, минаючи гурт.

– Во! Точно! – зраділи ті.

– Пріезжайте к нам іщо! – я проминав чоловіків, лишалися ще дівчата.

Шура помітив це й зірвався на рівні ноги, однак начальник рвучко посадив його, і, зірвавши з верби бурб'яшків, заткнув йому жменею рот.

Екскурсоводи завжди тут розповідають, що од давніх греків ще й досі ростуть їхні маслини, правда трохи вже здичавілі, підводили охочих й ті зривали й куштували бубочки. Це була маленька неправда, ніякі маслини тут зроду не прижилися, бо греки не мали в ті часи Мічуріна, аби маслини росли в холоднішому кліматі. Дерево ж, якого так полюбляли екскурсанти, було місцевим і називалося лох. Отак і елліни – зачепилися тут, однак не втримались, бо місцеві племена боролися з ними найдосконалішою метою – просто пережили їх.

Візантія також не втрималася, Генуя – також, і турки, і татари...

Потім прийшла Катерина II-га. Вона роздарувала ці землі своїм дворовим, ні, не собакам, а аристократам. Тут посіли Мусіни-Пушкіни, урочище Ста Могил переіменували в Парутіно, це село заселялося українськими кріпаками по кілька разів, бо ті розбігалися через надвелику кількість земляних робіт. Просвіщенні власники зганяли на ті могили звідусіль нових копачів, бо мали великий інтерес до золота. Отак було започатковано вітчизняну античну археологію.

Тепер вже не налічиш в некрополі ста могил, тут зяють отворами розкопи й шурфи. Ті, що копалися дуже давно, позсовувалися, округлилися, позаростали й нічим не відрізняються від снарядових та бомбових вирв. Археологічні пам'ятки завжди найдужче пошкоджуються війнами, бо завжди виникають на важливих стратегічних пунктах і геть пориті мінами, окопами, бліндажами, командними пунктами.

Деякі древні споруди не втратили свого значення й дотепер – наші Змієві Вали XI ст. межували зі сталінськими оборонними лініями, німці під Кругликом обійшли ті доти й дзоти збоку, що жоден й не вистрілив, захисники змушені були висаджувати їх в повітря, а зброю перетягати з бетонних за земляні Змієві Вали, збудовані ще Ярославом Мудрим і вже звідтам люто одбиватися, бо вони доцільніше стояли на стратегічних напрямках.

Німці прийшли і в Ольвію, нарешті тутешнє населення долучилося до великої культури, напам'ять вчили Гьоте, однак німці також тут не втрималися, а також і їхня культура зі своїми прогресивними та реакційними напрямками.

Греки, коли почали будувати тут Ольвію, не думали, що їхні стратегічні міркування виявляться згубними й не так од авіабомб, а що згодом тут з'являться нові орди, скеровані наукою з усього СРСР, аби розрити кожне поховання й перетрусити геть усі кісточки, то еліни б не на-

сипали високі прикметні кургани, а маскували своїх небіжчиків.

Землю роздерто й здерто. Потім після науковців дощ, сніг, вітер доруйнує все, чого не забрав час, адже пам'ятки не засипаються землею назад, й хоч вони рясно позаростали бур'янами, кожному археологові приємно окинути все це оком, озираючи пройдений наукою шлях. Дірки од вибухів круглі, а од науки квадратні, їх можна розрізнити, навряд чи якийсь фугас міг зробити квадратної форми викид. Загалом міг би, якби наука спромоглася зробити квадратного фугаса.

– «Гунн-н-н», – гунявило з пляшки.

Не наступити на зрадливий черепок... Затамувавши подих я потроху просувався, аби не сполохнути голих дівчат, тобто не зустрітися з ними очима, що навіть я свої заплющив.

– Тань, а, Тань, а ч'т та са мной било т' вчора, а?

– Партвяшу взялі, вот.

– Ет я знай'... А п'том?

– Ти ет... Ну, пашла с Андрей'м, Лен.

– Ну-у? Д' брось. С малолетком?

– Да, Лен.

– Точьн' помнішь? С Андрей'м... Ва. Партвяш – помнь', ва – галава т' боліт-та. По рубь восемьь.

– А боліт как за рубь девять? Ха-ха-ха. Галава твоя, Лен, баліт савсемь не ад партвяша-та.

– Как ет'? А ат чіво тагд'?

– Ет Андрюха-та тібь п'том па галаве-то біл.

– Ка-ак?

– Как-как... Бутилкай-та біл.

– За чьт'? За чьт' меня било біть-та?

– Да за тот самий партвяш, ти идь єво аскарбіла.

– Яа-а? Каво? Партвяш ілі малалетку?

– Ти а. Меньше палавіни ему аставіла, вот он і абіделся т'.

– Да-а... Харашо, чьто меньше палавіни аставіла, вот еслі б он полной бутылкой ударіл, тагда б' беда...

– Ва-а, беда, вот малалеташнікі, панімаешь, ані очень маладце, і, кагда ані рядом с взрослімі, асобінна с женщиной, ані всегда очень хатят казатся взрослімі, панімаеш, ти паймі ето, Лен.

Дивно налаштована історія, нащадки тих місцевих племен, яких кишнули звідси елліни і які потім кишнули еллінів – тепер дбайливо гортають землю, ретельно досліджуючи поселення грецьких колоністів. Іноді вони виймають з ґрунту якийсь предмет, про який ні Геродот, ні Гомер, ні Маркс нічого не записали, тоді вчені збираються на симпозіум і починають разом маракувати. Симпозіум – це таке давнє слово, якого теж вигадали греки. Коли вони збиралися разом, аби добряче хильнути, вони так називали цей захід. Так от, зберуться тепер разом наші вчені, змішають пива з горілкою, а загадковий предмет однаково не бажає розкривати свою таємницю. Тоді вчені запишуть: «Предмет має культове значення». «Культове значення» – це рефрен, який проходить крізь геть усі наукові праці.

Наприклад, якоесь викопали бронзову знахідку несподіваної квадратної форми, списи ламали над нею років зо тридцять, бо там було видряпано щось загадковими вензелями, які не збігалися ні з жодними античними. Потім, коли вже захистилися всі кандидатські й докторські дисертації, випадково виявилось, що та загадкова знахідка – стандартна тютюнниця царської миколаївської доби, яку, певно, загубив, копаючися в кургані, якийся тутешній поміщик або злодій. Отут-то й вдалося розшифрувати на ній написа:

«Васілійъ Курчакъ».

Таке ж самісінько сталося й з історією гунів. Давні візантійці зафіксували своїм письмом фонетичні звучання кількох давніх гунських слів, століттями ламалися над ними наукові списи... Кращі лінгвісти планети сперечалися, до яких мовних груп їх віднести, нарешті вирішили: «Слова мають культове значення». Аж доки не застосували найближчу мовну групу, бо ті слова були такими:

«мед», «бджоли», «тризна»...

Греки зневажали варварів, особливо тих, з яких робили рабів. Однак, коли до Ольвії підступав новий цивілізатор, (наприклад Олександр Македонський), тоді вони хутко звільняли усіх рабів, надавали усі права громадянства, а за це вкладали їм до рук зброю, аби вони гордо вмирили за рідне місто. Мало того – Ольвія вступала в спілку з навколишніми місцевими ворожими племенами, щедро odkриваючи для цього усі винні лъохи...

Якщо ж навалу відбивали – звільнені знову ставали рабами, потрапляли в ярмо, а місцеві племена знову відганялися від прибережної лінії.

Словом, ольвеополітам жилося непогано, скільки б тут ми не копали, скільки б не шукали, а не вдалося таки відшукати будинка, меншого за триста квадратних метрів, що й за теперішніми мірками геть некепсько, отже варто було таки тут жити й оборонятися, й такого життя їм забезпечував суспільний лад, який іменувався просто і ясно – демократично-рабовласницький.

Й ми тепер можемо доволі точно встановити кількість цих щасливих городян – вона прямо пропорційна до кількості битого череп'я від амфор, колись наповнених щасливими напоями.

Цей культурний шар такий потужний, що кожного разу кудись ідучи, доводиться пильно дивитися собі під ноги, аби не проминути якогось артефакта. О, щось блиснуло, таке мідне й привабливе, виймаю з пилуки, тру пальцями, поплювавши, й проступає надпис:

«3 копейки 1983».

Тобто весь час напружуєшся, весь час непокоїть думка: щось прогавив, бо заледве коли ще потрапиш в цей благословенний край на Бузько-Дніпровському лимані. О, так і є, я забув сфотографувати панораму краєвиду.

– Ну, чьво тут стал? – несподівано нашорошилася Лена. – Забил зась чєво?

– Сколькo раз твердїть: їдъ атсюдава! – починав знову закипати Шура. – Гуняра паганий!

«Гу-у-у-н» – п'яно пробасила муха зі пляшки.

«Мед – це тризна по бджолах», – подумки продзиччав я у відповідь.

– Валі, парень, – утер несподівану сльозу старший, – ти шьт', па-харошєму ні відіш: людї прїшлї к калодцу прастїцца с нїм. А ти стал здєсь с єтїм фотаапаратом, на-прягаєш, – зичливо провадив він, – не панїмаєш, што ль?

Я здогадувався, чому начальник толерантніший за інших – його напевне ще заздалегідь попередили про історичну подію, яка сталася тут цієх весни на свято Перемоги. Тоді до клубу на торжества прибула ціла рота десантників, після урочистої частини почалися танці, а там, як годиться між місцевими й вояками, спалахнула бійка. Така несподівано люта, солдати билися важкими пряжками на ремнях, селяни ж у запеклій боротьбі одчортячили всіх, ще й один десантник загинув, так, що ті, ледве цілі, похапцем одступили. Це була перша й єдина перемога колгоспників СРСР над військовими на танцях.

Ольвія – це значить щаслива, отак тепер називається колгосп села Парутїна, тут тепер живуть переважно переселенї лемки, яких примусово депортували з Польщі після перемоги над фашистськими загарбниками, а також бандерівці, амністовані Сталїним в 1952 році, є серед них й справжні есбісти, які мусять щотижня їздити до Миколаєва й відмічатися в органах, чомусь саме одещину й миколаївщину було обрано для вигнанців, ото ж нічого дивного в тому нема, що десантники зіткнулися тут не з простими гречкосїями.

Їхні садиби міцно стоять просто на давніх підземних спорудах та на культурному шарі, щедро залишеному по собі давніми греками. Дивно, але навіть новий маяк стоїть невідалеки від викопаного на урвищі кострища, звідкіля давні посиленці в негоду подавали сигнали кораблям.

Я уперся ногами, аби почати панораму саме з маяка, натиснув, однак замість ляскання фотика почув:

– Ну нічево не панїмаєт! – не вгавав Шура. – Я ж га-варю: гунн єсть гунн!

– Пріставучій какой! – це Лена.

– А ви, метьолкі, – буркотів старший, – я уж малчу, нічиво даже не говорю о сіських – хоть би піські чемто прікрилі. А то ат ніх, етіх фатографов здесь отбоя ні будет.

– Д' ви б самі все лучьче би разделісь, – нарешті зблиснула зубами Таня, – чьво то адетими–та сидеть?

– Чьто? Перед етімі я ещо раздеватца должен? Чьво іщо? – тетерів Шура. – Может, голяком сплясать іщо?

– Дурак ти! Ти всьо по-своему прівик панімаць – по-загоралі б напоследок то, гляді, вішь, какоє солнишко?

Одійшовши крутою дорогою на безпечну відстань, я перевів подих. У візирі фотоапарата вмістилося все:

і лиман, і розкопи, і реактор, і компанія під урвищем.

Іще й іще натискаючи на спуск, згадав я нарешті, що мень непокоїло, про шьч я забув – коли я йш'ов сюд', то мав твердий намір н'питися з того джерела в'ди, покуштув'ти, яка вона справжня на смак, натуральна, геродотова, – бо в'сі ті інші знахідки, як' ми викопували тут, вон' давали лиш' приблизн'е уявлен'ня про той колишній сь'віт, котрий відійшов, зник, з усіма його нерозгаданими експон'атами, які прикрашають музеї в с'толицях.

Серпень–вересень, 1983 р.

ТОБІ ОР НОТ МЕНІ

Він узяв черепа до рук, і той раптом заспівав:

Кришталева чара, срібнеє дно,
Бути, чи не бути? Все одно!

Тут Гамлет падав на коліно і форсовано шепотів:
– Бідний Йорик!..

Аплодисменти були неодмінні, такі, що навіть Йорик вклонявся, особливо ляскала руда пані з другого ряду, Анатолій Степанович її засік, бо була з пишним букетом, яким ховала пишний бюст, тут ніякі букети не врятують; падала завіса, всі кидалися до телевизору по футбол, але не

Анатолій Степанович – він хотів проскочити першим до туалету, але в антракт туди проштовхнулися глядачі, й він збагнув, що до початку третьої дії не достоїть, та і як там стояти Гамлетові разом з публікою, яка потім все життя згадуватиме про інцидент: «какав у сусідній будці з Гамлетом. І пісяв», зітхнув так глибоко, що пряма кишка перетворилася на криву, і все уляглося, навіть думки про кризу й про те, що директор полагодить, нарешті всі туалети. Колектив працював на контрактній основі, тим-то ніхто й не наважувався поставити питання руба. Та що туалет, коли навіть виступити проти засилля провінційних експериментаторів, які катували класику, ніхто не подавав голос.

«Зрештою, роляка непогана», – заспокоїв він себе, що ще з студентських часів мріяв про неї, і от несподівано сталося.

Коли Офелія взяла монолог, в животі йому забурчало. Так, що вона подумала, наче це в неї, але текст не урвала.

Вкрутило так, що він мало не кинувся геть – де-де обдригастись, лише не на сцені, бо це одразу увійде в історію театру; люті конвульсії тіпнули лице, тулуб, плечі, він похилився – брязнули оплески, Офелія здивувалася, що не їй, Гамлет зробив невинні очі, що він не тягне на себе ковдру під час її ударного монологу. Хоча актори собі таке дозволяють – от Мавка, наприклад, казати-ме безсмертне про те, що вона буде вічно жити, а Лукаш в цей момент почне, скажімо, засучувати рукав – і вся, вся увага припаде на нього – що поробиш, такий закон сцени.

Який дозволив Офелії заплести навколо голови товсту русяву косу – і перший же її вихід зривав овацію. Яюсь на гастролях Анатолій Степанович дозволив випросити в костюмера таку ж косу, і в другій дії вийти з нею на голові – що в залі сталося!

– Навіщо ти це зробив? – ридала потім Офелія.

– Тому, що Офелія в Шекспіра має ходити з розпущеним волоссям, – відрубав він, хоча хто його зна, що той Шекспір мав на увазі? Що Офелії вже давно хтось

розпустив косу, отже всі її святі передвесільні слова до Гамлета є пародійні?

– Еге, ти ще скажи, що він заповідав їй пофарбуватись назад у брюнетку! – репетувала партнерка, доки її не заспокоїв режисер:

– Анатолію Степановичу, будеш виделуваця, то я їй віддам роль Гамлета.

– Як? – сльози в неї висохли вмить.

– Як у Сари Бернар чи Галини Стефанової.

Да, Шекспір відпочиває... Бо буркнуло знов, Офелія збагнула, що не в неї, і заспокоїлась, спокійно пішла зі сцени топитися.

Коли він проштрикнув шпагою Лаерта, вискочив хор:

Кришталева чара, срібная креш,
Бути, чи не бути – все помреш!

Далі в Гамлета були проблеми, режисер десь викопав оригінальні шекспірівські тексти, біда полягала в тому, що вони були староанглійською мовою, а не адаптовані, тобто їх би не втямив і жоден сучасний англієць.

– Але ж зала не зрозуміє, – протестував ще на репетиціях Анатолій Степанович, бо староанглійська огидно нагадувала старонімецьку.

– І чудово! Гамлет же прощається з білим світом, що тут розуміти? Подумують, що це такий хід, головне, щоб критики зрозуміла.

Еге, як зрозуміє, то буде тобі; щоб не ламати голову, Анатолій Степанович іноді, коли в нього був поганий настрій, дозволяв вставляти цілі саморобні блоки, а настрої був препаскудний, ще й бурчав нещадно, то актор видав!

– ...хундер гафнунг альт зе дер барендикер, – завершив він, тобто помер.

Що тут сталося! Зала встала, особливо руда пані з другого ряду, букет з бюстом заважали плескати, тому вона репетувала «браво!», оваціями гойднулися куліси і навіть важка оксамитова завіса затріпотіла, бо з неї пурхнула перелякана міль.

Анатолій Степанович на поклони не вийшов, він мчав до санточки, аби випередити всіх, «клята Ньюра, розвела сирію водою томатний сік, – осяяло його, – нема, щоб кип'яченою», «бур-бур», – погодився несамовитий шлунок, «якщо вже дуриш людей, – лаяв він буфетницю, – то роби ж це по-людському, лінь тобі скип'яти-ти? Думать же треба хоч трохи по такій жарі!»

Він рвонув двері й мало не осліп, очі стали як у Сарі Бернар – пекуча дезінфекція висіла в клозеті, хоч сокиру вішай, клята Ньюра не дуже переймалася засобами, а щедро полила хлоркою все, що тут було кахляного.

– А ви ругайтесь ідіть до гламного, він міні грошей на шампуня не дає, скажіть спасіба, шо хоч на хлор хвата, бо када не буде й на нього, тоді ви й не такої заспіваїте, – щоразу одбрівувалася вона од надто естетизованих колег. – Дайте мені денґи на хранцузькі духи Лінстант де Гуерлен, дак я вам хранцузькими духами тут усьо поляпаю й іще розами позакидаю!

Не театральні, а правдиві сльози збризнулись йому з хлорованих очей, він позадкував, рятуючи носогорло.

– Зе дер берендiker! – вилаявся.

Але, на диво, переляканий шлунок попустило. Так, що він вирішив перейти через дорогу до пожежників і там просто по людському попроситися вивалить. Тож спокійно вийшовши з театру, «устигну», думав він, «спокійно устигну» дорогу йому перегородила яскраво-руда пані, і не встиг він сахнутися, як тицьнула розкішного букета:

– Ваше мистецтво, я така вдячна, я ходжу на всі ваші вистави, – хвилювалася незнайомка, – прийміть на знак пошани.

Кожного такого разу Анатолій Степанович починав думати: а скільки такий букет коштує? А потім уже починав переводити цифри на спиртне.

– Дякую, – прошепотів він, занурився в букет і його попустило.

Дамочка виявилася ого, що Анатолій Степанович по-

думав: «якби зіграла Офелію, то невідомо, як би повернувся сюжет у Гамлета», бо декольте в неї більше за бюст.

– Ви пробачте мою настирність, – теж зашепотіла вона, – але я давно не наважувалася заговорити до вас... про нове трактування образу... про Шекспіра...

«Як все-таки добре, що Шекспір написав «Гамлета», а не «Лісову пісню».

– Зі мною?

– А з ким же іще? Чи не могла би я запросити вас на розмову... тут недалеко.

Нарешті він побачив у іншій її руці чималого кулька, згори випинався бульками чималий коньяк.

«Підготувалася, репетирувала», – подумав він, а вголос:

– Не сьогодні, – гірко прошепотів він.

– Це недовго, – не вгавала, – тут недалеко, я тут на машині.

Мрія кожного актора... А чого? Перепроситись, заскочити в неї в клозета, а потім... потім почати все спочатку, бо коньяк, це тобі не розбавлений томатний сік.

– Дехто лає такого Шекспіра, – крутила вона кермо й слова, – але, подумавши, яким був театр у його часи? Глядачами хіба були інтелектуали? Це були простецькі люди, і, завважте, зала театру «Глобус» була завжди переповнена.

«Лише не впуститись», – досвідчено благав у Шекспіра актор.

– Переповнена, – промимрив він.

– Чим він їх заманював? Візьмемо комедію «Дванадцята ніч», її й зараз ніхто не може поставити смішно, така вся довга й незрозуміла. Наприклад, велетенська розмова дівчат про те, як вони люблять горобчиків, і які гніздечка для них готують – ще й досі навіть у нас – що називають горобчиком? А гніздечком? А уявляєте собі, що творилося в тогочасній брутальній Англії, коли тривав такий доволі двозначний текст?

Машину підкинуло, ось-ось, ось попре... «добре, що не в костюмі Гамлета», й Анатолій Степанович щосили

уткнувся в букет, шукаючи порятунку од судомин, хекав квітами, благаючи «не тут, не зараз».

– Так-так, – шепотів він, – він пише до Офелії, що належитиме їй, доки машинка в нього справна, а її тата називає торгівцем рибою, так на жаргоні тоді називали су-тенерів, – скорчився він, стримуючи нову навалу.

– Я б додала, що трактування «Гамлета» Лесем Подерв'янським значно ближче до оригіналу, аніж би здавалося, бо про що п'єса? Про дивака, який штовхнув до самогубства кохану й перерізав усю свою рідню – чи не пародія це?

– Звісно, – погодився він, стискаючи сфінктер.

– Оно за цим сквером, оно мій дім, – показала вона. – Бо молодь не ходить в театр, доки не поставили Подерв'янського. Моя менша сестра, ви уявляєте, геть таким не цікавиться, а от зробити собі на голові зеленого «ірокеза», так це залюбки. Уявляєте, яскраво-зеленого? Кожного нового хлопця приводить показати, сумнівається, ти його краще в театр одведи, та й побачиш, хто він за фрукт, як реагує на мистецтво, вірно я кажу?

– Звичайно, – продихнув він, бо попустилось. – Була спроба Сашка Ігнатуші поставити версію Лесевого «Павлика Морозова», сказати б, варіант того ж таки «Гамлета» – герой гине, повбивавши родичів також во ім'я ідеалів, але головний наш реж злякався.

– Злякався? Чого?

– Що знову опиниться в провінції. Тому дозволяє лише дозовані експерименти.

В животі знову починалось, що він Леся сплутав з Лесею, ліфт гойднуло, й Анатолій Степанович насилу вдержав кишку, усі троси в ньому натягнулись, проте не луснули. Вона зашарілася, стала вся рудою, бо побачила улюбленого артиста таким, як його було зігнуло на сцені під час монологу Офелії...

Кокетливо встромила ключика в двері. В передпокої він мало не кинувся до санточки, однак прекрасна незнайомка загородила дорогу:

– Ви ж джентльмен? Спершу дама, – грайливо пригрозила пальчиком і зачинилася там.

Будь він проклят, Хрущов, хто вигадав суміщений туалет із ванною! Зашаруділа вода й Анатолій Степанович з люттю збагнув: господиня приймає душ.

– Є час! – вигукнув він.

Хапнувши у сінях газети, джентльмен, затиснувши анус, вскочив до темної кімнати, щедро розстеливши, впустився, все мислиме вивергнув туди, до останньої краплі томату і розбавленої ним води, похапцем підтерся, розчинив вікно і гамузом усе пожбурих далеко у скверик. Не переводячи подих, скинув піджака і хутко почав вимахувати надвір. Вихопив із кулька і набравши в рот коньяку, швидко порскав, а, подумавши, розсипав килимом букета, нюхав, знову брався до піджака.

– Що ви робите? – почувся сміх.

На порозі стояла вона, Офелія, розкішне декольте довершувало пеньюар, пашіла свіжим духем та «L'Instant de Guerlain».

– Мухи, – з мукою пояснив він, бо коньяк пекуче стівав по бороді, – комарі.

– Оце джентльмен, – повірила вона, ляснула вимикачем і стала ще ефектнішою.

Однак тільки на мить.

Бо світло вихопило поруч на застеленій тахті парочку – голу і юну сестру, одягнуту лише в ядучо-зеленого «ірокеза», та блілого видовженого хлопчика, на якому не було й того, він нітився, бо з нього поволі сповзав презерватив, тобто вони давно завмерли одне на одному, себто затулялися одне одним. Повільно і з жахом нарешті впізнаючи відомого артиста, якому з рук так само випадав піджак.

ЗНЯТО

Я маю право раз на тиждень, але, правду сказати, користуюся раз на місяць, правда, буває, що й того не буває, просто дуже багато роботи, а це таке діло, що один раз од

неї відмовишся, то її стане менше, до такої міри, що взагалі припиниться, отож доводиться вкалувать, наче сивий огир, бо якщо помалу усі замовлення зникнуть, то тоді, окрім вільного часу – нічого в тебе не буде. Моя колишня щоразу удає, що не хоче цього, коли я приходжу забирати сина погулять, бо колись це в неї був важіль впливу, однак швидко збагнула, що вже не діє, тобто всі її подружки тиснули своїми дітьми своїх колишніх мужиків, а зі мною, режисером, цей номер не пройшов, бо було дуже багато роботи, реклама, це така клята стихія, що більшість творчих зусиль одкидається, не доходить до виробництва, наповнюючи так звану скриньку невикористаних ідей, де, до речі, сюжети набагато цікавіші, аніж ті, що йдуть в ефір, і це прокляття для креативної людини, її біда в тому, що що тупіша реклама, то більший продаж пропонованого товару, ця закономірність має й страшніше продовження: весь інший телеефір має бути ще тупішим, аби рекламні ролики не виглядали дегенеративними, тому уся інша, краща продукція обзивається фахівцями загадковою формулою «не в форматі», таким чином опускаючи глядача, вони збільшують ефективність реклами, а самі про людське око по всіх каналах нарікають на бездуховність, примітивізм, занепад смаків, тощо.

– Нарешті, – невдоволено сказала вона, коли я з'явився на порозі.

Я вдивлявся в її доволі молоде, тобто добряче пещене личко, однак шукав там правди: невже колись я міг таке любити?

Коли я забував про це, друзі нагадували, що наша пара була колись взірцем закоханості й сімейного щастя, що всі ходили до нас в гості, аби знову й знову переконатися, що справжні почуття таки існують. Може так і було, але які ознаки лишилися?

– Чого вирячився? Заходь, – з цього тону я мав зрозуміти, що вона, бач, одриває од себе сина з великим зусиллям, і що їй, бач, геть не потрібен власний вільний час на йогу чи косметичний салон, чи й на побачення.

Якби вона знала, куди я поведу нашого Толюню, то вже б не удавано скривилася. Він почав брати з собою Кена, я одібрав іграшку, хоча помітив, як він засунув його знову під куртку, ну вже нехай, хоча мене весь час дратувала його звичка таскати при собі безліч іграшок.

Надворі чекав автобус, із навіть електropідстанцією, це щоб не гавити час на пошуки силового кабелю – мобільність, ось головна ідея.

Страх втратити роботу наштовхнув на просту думочку: застосувати скриньку невикористаних ідей навпаки – ловити в камеру сюжету, а вже потім шукати під них замовників. Бо коли працюєш за звичним порядком, то доводиться довго пріти, доки вичавиш з себе путній сюжет.

Я пишався, що моє ноу хау не кожному рекламiстові по зубах, однак зміг для з'йомочної групи перетворити такий процес на гру, ба, на розвагу, тому всі були наперед веселі.

Й нам потрібна була місцина, де також повно розслаблених персонажів, однак алкогольний дух в салоні вже лякнув мого Толічку, такий, що ним запiтнявіли вікна, адже я пообіцяв йому сьогодні свіжого повітря, й тому я троху нервував, доки ми доїхали Андрiївського Узвозу.

Визирнув, серце щосили прагнуло березня, бо був січень.

Побачивши знову місто, Толя знiтився, в нього свіже повітря асоціювалося з Гiдропарком, де безліч дитячих майданчиків зі свіжими атракціонами, однак наштовхнувся на татову підступну мету – я хотів показати йому свою роботу, хотів, аби заразився цим азартом, ну, принаймні відчув, що тато не ідіот.

Починалася відлига, Узвіз ставав кольору сивини, тобто вкривався конденсатом, на сонці поставала така фактура, що ні за які гроші не купиш.

Атака на дійсність почалася:

– Фужер! – наказав я реквізиторці, і вмить той опинився в руках Трохименка, актора, той невідробно зрадів, коли туди хлюпнули.

– З радістю, ну! – кричав я, йому не треба було наказувати, він зі щирою насолодою перехилив, оператор вихопив іскріння кришталю й напою, також вихопив відблиск і в очах Трохименка, той це чудово умів, бо ще не пропив свого погляда – а сонце заіскрилося, завирувало в бокалі і проковтнулося Трохименком.

– Дубль! – наказав я, од чого актор став ще натхненніший. Однак я встиг помітити нерозуміння в Толічки, й тому гукнув редакторці:

– Записуй: «Свіже повітря? Воно стане набагато свіжішим, бо – (вино, горілка чи віскі) такої-то фірми!». Напій переробимо в комп'ютері, залежно від замовника. А зараз дозніміть ще конденсат на кришталі, зніміть потік рідини крізь сонце, навколо сонця, бризки й струмись в свіжому повітрі, зафарбуємо його потім, в студії!

Й таки помітив подив на личкові сина, він бо знав з телепередач, що знімання реклами – це тривалий, виснажливий, напружений процес.

Тут один дядько поковзнувся і впав, ми кинулися до нього, я підвів його на ноги, і запитав:

– Повторити зможете?

– Що? – отетерів той.

– Свій каскадерський трюк, – і прошепотів на вухо суму гонорару.

– Без проблем! – радісно погодився він, а освітлювачі вже тягнули кабелі, штативи, прилади, добродій одразу хотів падати.

– Стоять! По команді! В камеру не дивитись! – зупинив я його, а коли оператор націлився і кивнув, що готовий, я одпустив дядька, та ще й штовхнув у кадр – той так картинно брязнувся, що всі мало не попадали зо сміху.

– Дублю не треба! Всім спасибі!

Доки адміністратор виписував дядькові угоду й відраховував гроші, я диктував редакторці:

– «Боляче? Боляче падати? А от в наших черевиках (чоботах, буцах, тухлях, чунях, калошах) фірми такої-

то, – ніколи не впадеш!» Каскадера перевзуємо вже на комп'ютері, знято!

Й побачив здивовані очі Толі:

– Як це комп'ютер перевзуває?

Усі поблажливо посміхнулись.

– Розумієш, синку, ми візьмемо зображення інших, потрібних нам черевиків і поставимо в картинку, замість отих, що на дяді.

– Навіщо? Хіба в дяді погані?

– Ну ми ж ще не знаємо, хто в нас буде замовник, синку, коли визнаємо, тоді й підберем потрібне взуття, розумієш?

– А-а, – відповів Толя.

Я не хотів пояснювати, що замовника в тисячу разів легше вмовити на сюжет, коли одразу показуєш знятого, а вже потім додати до усього цього титри, тощо, навіть змінити дійсність навколо персонажа – це вже не проблема, залежно від побажань. Якщо цей замовник відмовиться, то легко знайдемо іншого.

Тут все упирається в факт, що всі багаті замовники геть позбавлені просторової уяви й переконувати їх сценарієм, писанім на папері, дуже важка справа, а коли вони бачать з телеекрану – проблема одпадає.

«Каскадер» радісно дивився на пачку грошей, не йняв віри, кліпав:

– Люди добрі, ну можна – я ще раз впаду?

Всі заіржали – от чим хороша така робота, що вона весела.

– Як хочете собі, то падайте хоч сто раз, – обтрусив я йому зі спини сніг, – а ми своє відзняли! Спасибі вам велике!

– Я б отак все життя падав, я вам дам свій телефон, – не вгавав той, – як треба буде щось знять, подзвоніть!

У відповідь – сміх.

Ми потроху просувалися Увозом, там десь тривало фольклорне дійство, воно обіцяло нам не так колоритних виконавців, як любителів свят, все це були хороші веселі люди.

Атака на дійсність тривала, от чим вона хороша, що все, чого б навколо не бачили очі, можна прорекламувати, бо кожен товар так чи інак має свого виробника. Знімальний день починався геть некепсько.

Узвіз стояв кольору сивини, сприяв нам усім чим міг в категорії зимових товарів, це факт.

Ми ще не досміялися з каскадера, бо я помітив молодицю з надзвичайною фактурою: білісіньке лице з непідробним рум'янцем, такий червоним, що аж буряковим, додати чорне натуральне її волосся навколо блакитних очей, тобто тут не треба й ніяких сюжетів, над об'єктивом камери ми тримали її гонорар, що нечувано підняло її внутрішній стан, відзняли про шоколад, хрусткі хлібці, майонез, тараньку, потім вирішили дозняти й про товари літнього сезону, тому поставили її на тлі неба, попрохали скинути шубку, а говоривши, не випускати пару з вуст, хмари угорі були кращі за реальні, тобто за натуральні червневі, зфільмували про моркву, соняшникову олію, спаржу; бач, секрет полягає в тому, що коли на холоді жіноче лице непідробно пашисть, світиться, сяє ізсередини, то такого переконливого ефекту не досягнеш ні в якому павільйоні, ні під жодним гримом.

– Ви пробачте, що трохи підморозили вас, – попросив я пардону у вимученої жінки, подаючи шубку.

– Та да про що ви говорите, люди добрі – та за такі деньги я вам тут голою станцюю! Голісінькою, бий мене Бог! – несподівано випалила вона, одштовхнувши одягу – я зиркнув на вогник камери, він ще світився.

– Зняв це? – стримуючи хвилювання, запитав я.

– А то, – самовдоволено відповів оператор Валік.

– Клас, ми тут звук приберемо...

– А який текст підставимо? – націлила перо редакторка.

– Який? Та будь-який, під таку бабську щирість кожен слоган працює залізною, ти ж бачила, як блиснули її очі? Ніяка актриса так не зробить!

Тут уже я випросив у жіночки телефончика, правда про всяк випадок не сказав, аби її не зіпсувати, що вона, якщо збереже й зафіксує оцей свій стан, то легко стане зіркою реклами, хоч про парфуми, хоч про бульдозери.

Отут на біду я узрів сани з циганами. І вже ми з Толею сидимо зверху, це йому мусить бути цікаво, прикольо і повчально, однак він відверто сумує, хоча на нього накинута свиту, на мене кирею, під нами розгорнуті мішки з сіллю, за задумом до нас назустріч йде строката ватага циган, вони пропонують цілі жмути біжутерії, раз! І вже в наших мішках не сіль, а прикраси. Або: цигани перев'язують, завдають собі на плечі мішки з сіллю, а наш віз (верхній ракурс) переповнюється горою прикрас й від'їздить в щасливу далечінь.

Слоган:

«Вже не треба їздити по прикраси – вони самі їдуть до вас!» Таке фінальне гасло виникне наостанок із зазначенням атрибутів.

Але: коні не тягнуть кривим снігом, мабуть і їм передалася нехить мого сина, не кажучи вже про групу, ентузіазм скис, всі глузують з мене й мого задуму, бо змушені чекати, доки дядько нагодує коней вівсом, а цигани наторгуються з виконавчим продюсером, навіть Трохищенко тихцем шепотить до реквізитора, а звуковик підсунув до них мікрофона і я чую з навушників:

– Ну який це ідіот возив з Криму сіль узимку, та ще й саньми? Коли таке було?

От сука, бач, він працює в національному театрі, розумник, я його по старій пам'яті беру на підробіток; і не тільки, бо реклама рекламує не лише товар, але й актора, який, сука невдячний, думав швиденько захалтурить і втекти, я ж не стану сперечатися з ним, що оператор ці сани знизу не бере, й не ясно, а, може, це й віз, бо в кадрі будуть самі крупняки й макроплани; зрештою, може вдасться щось із цього змонтувати, або на гірший випадок потім розібрати на інші сюжети, карнавальні, або ще які строкаті, однак найстрашніше – це очі синопка, вони якось зіщулилися, хоч ти

плач. Насилу якось одкатували усі епізоди, так мляво, що немає ніякої сили й бажання балакати з продюсером про наш із синовим акторський гонорар.

...Потім, слава Богу, надибали виховательку з чудовим підбором дітлашні.

– Чіпси! Під будь-яку погоду!

Змагалися діти з дійсністю.

– Чіпси! Під будь-яку погоду!

Отут боковим зором я знову помітив блакитнооку нашу молодицю, вона ховалася осторонь, але ворушила губами слідом за командою помрежа.

«Во, тітка. Учисься, блін!» – дивувався я з нашої української ненаситності до таланту.

– Чіпси! Під будь-яку погоду!

Розраховалися «витратним реквізитом», тобто кожному по коробці товару, правда, за багато дублів, бо діти довго не влучали в синхрон.

Я встигав ще подумати, що зекономлені на масовці гроші адміністратор, чи як їх тепер називають: виконавчий продюсер, покладе собі в кишеню; та й Бог з ними, загальна економія однак стократ більша.

Краєм ока я спостерігав за Толіком, на останньому сюжеті він ожив, правда, тому, що йому не перепав кульочок з чіпсами.

Оператор штовхнув мене ліктем – в сусідній підворотні два картинних бомжі змагалися, перетягуючи палку ковбаси, я не встиг скомандувати, а оператор вже знімав їх різними планами, ракурсами.

Редакторка підставила блокнот:

– Значить так, – почав я диктувати, не випускаючи з уваги Толіка, – од'їзд, і ми бачимо цих двох, що вони, виявляється, на дні блискучого бункера, куди зверху з рефрижератора до них вивалюється гора ковбасні. «Нашої недорогої ковбаси (такої-то) вистачить на всіх!»

«Ну я геній! Ну, блін, натуральний!» – дякував сам собі за те, що натхнення не одпустило.

Однак у Толічки реакція була незрозуміла, він просто притискав щось за пазухою. Це потроху починало

псувати настрої, що я навіть почав знову думати про виконавчого продюсера, який і на бомжах також заробить собі непогане сальдо.

Найкращий з нас був оператор Валя, як то кажуть на каналах, він був кривоокий – одним оком дивився в візир, іншим на всі боки, одразу вишукував деталі й об'єкти. Мене весь час дивувало, чому він весь час жує гумку? Може тому, що й всі інші оператори жують?

Тут би можна запузирить класне рекло про жуйку: у Верховній раді крупно: вуста промовців, вони швидко міняються, але рухи щелеп уповільнюються; далі середній план: густо стоять шерегом телеоператори за камерами, всі як один жують гумку.

Слоган:

«Вони – жують свою гумку, ми – свою. Жувальна гумка фірми такої-то».

Потім я подумав, що на таку рекламу в нас не підпишеться жоден рекламодавець, жоден виробник, хіба лише змонтувати таке для телефестивалю реклами.

Потім ми перестріли цілий гурт закоханих і я швидко влаштував серед них конкурс, хто кому краще розмалює фломастерами личко.

«–Наші фломастери (ручки, олівці) найкращі, бо вони всепогодні!» – виникне слоган на лобі в дівчини, під час того, як вона промовлятиме його, – продиктував я редакторці.

А наша молодиця в шубці вже тут, стояла осторонь, ховалася за перехожими і ворушила слідом за дівчиною губами.

Оператор ще знімав перебивки, укрупнював пальці, щоки, коли я побачив, що Толік геть не цікавиться прикольним дійством, а підійшов до доволі крутої ковзанки, він вирішив з'їхати, однак з-за пазухи йому почало щось випадати, він підхопив, од цього незграбного руху окуляри йому злетіли, й він, ковзаючись, намагався зігнути, перехопити їх, бо вони їхали попереду – а вже наш оператор знімав це, з насолодою пожевуючи гумку, ковзанка виявилася несподівано довгою.

– Значить так, – почав я диктувати редакторці, ще не вирішивши, що, – отже... ось: попереду хлопчика мчить ціла зграя різних окулярів за формою й кольором, «Ви-бери свої окуляри, інакше вони не виберуть тебе!», ні, ні, не так... «Твої окуляри (фірми такої-то) вони ніколи од тебе не втечуть!»

Толік як чув мене, бо на цій фразі він доволі спритно підхопив свої окуляри й начепив на ніс.

Я вже був щасливо подумав, які великі гроші нарешті заробить цей початкуючий актор, і як здивується його люба матуся, коли побачить суму; однак Толя, притискаючи улюблену ляльку під курткою, не зупинявся, а їхав далі, набираючи швидкість.

– Толю! Стій!

Однак байдуже, він цілком захопився процесом, як знав, коли татові завдати шкоди, я змушений кидатися слідом, й неначе хлопчисько мчати ковзанкою, вона здавалася нескінченною, ми вже пролетіли й фольклорні гурти, вже перетинали Боричів Тік, якого перетинало кілька автомобілів...

Я поганий батько, я й ніколи не приховував цього, я завжди боявся машин, однак, коли побачив, як Толя прошмигнув між ними, я не загальмував, од одного бампера я одштовхнувся ногою, інший капот викинув мене на протилежний тротуар, крутнувшись, я ще встиг побачити, що група продовжує знімати, тут я влетів в кучугуру.

Виліз, утер з очей сніг і побачив ними сина, який з огидою націлявся в мене з пістолета. Справжнього? Не може бути... Звідкіля він у нього? Невже люба матуся десь дістала, а він поцупив? – це пролетіло за найменшу мить, я ще зганяв страх з обличчя, коли роздивився, що зброя – пластикова.

– «Наші водяні пістолети справжні, – шепотів я, – бо вони кращі, аніж бойові».

Однак перехопивши напружений погляд сина, я не втримався, й вибив іграшку, дивно, що вона одлетіла разом з рукою.

Я протер очі.

Навпроти мене нікого не було. Довелося нахилитися. Лише на снігу стояла маленька пластикова постать іграшки-Кена, якій бракувало правої кінцівки.

НУМЕР НУЛЬ

Світова історія саме тривала, коли Сергій вийшов з дому, швидкими кроками поспішав дійти раніше, ніж прийти. Було монументальне повітря, особливо в інтер'єрах, в екстер'єрах творило прозору дійсність, де не сягав людський зір, вело Сергія до пам'ятника, де багато людей, які пам'ятником не стали, особливо гурт, вкрившись тканиною, здійснював геть іншу пластику, Пракситель би дав руку одрубати, аби побачити, але в його часи не було таких великих прапорів, двоколірних, він рухався, бо з-під нього було видно лише ноги.

– Який кадр! – зойкнув Сергій, бо в нього не було фотоапарата.

Це була справжня дійсність, яка траплялася геть не часто, яка окрім себе самої означала набагато більше, а апарата не було, щоб її узаконити.

Це така прикрість, бо Сергій ішов саме на фотовиставку, яка відкривалася недалеко від пам'ятника, й чи буде там хоч одне таке класне фото як оце, незняте Сергієм?

Бігти додому по апарат!

Але. Тут прибігла думка, що композиція розпадеться швидше, аніж він устигне, й тому ще, ще і ще він видивляв її, осягав, аби все життя експонувати з пам'яті, яка, слава Богу, була в нього при собі, не треба було нікуди бігати.

А як же тоді виставка? Чи можна її всю уявити наперед? оце питання. Як на біду, прапор пішов горою руками, ноги стояли, а він плив понад юрбою сам по собі тиссячами пальчиків, які ізсередики підштовхували його.

«Як добре, що я не балетмейстер, – зрадив Сергій, – а то би помер від щастя. І не сценограф».

З іншого боку паркового майдану творилося геть протилежне, там починалась репетиція, усі тримали величезні альбоми, кожен розворот мав суцільний колір без жодних ознак форми чи змісту, але коли режисер наказав:

– Малюнок № 25!

кожен пошукав потрібну сторінку, однак забарвлення не скрізь виявилось однаковим, а коли люд знаходив й задулювся над головами альбомами, постав велетенський спільний малюнок з квадратиків – утворився герб.

Потім за наказом ці пікселі розпалися.

– Малюнок № 26! – пролунало й всі заходилися гортати.

– Оце кадр! – вигукнув Сергій:

Безліч людей дуже уважно втупилися в альбоми, де замість ілюстрацій тотальне зафарбування.

Й знову нема апарату!

Обійшовши харчового намета, де готувалося пригощення для гостей, побачив екзотичного візка, такого етнографічного, наповненого короваями, випряжена кобильчина нарешті змогла тихенько підійти до нього ззаду й надкусити одного.

– Який кадр, – зойкнув Сергій, однак тварина не прореагувала й продовжувала зубами творити кормову композицію, так може протягом мітингу згамкає всі урочисті хлібини, і тоді кадру не стане.

«Не добіжу», – подумав він про фотоапарата, який лежить вдома напoxваті на столі, однак чомусь вдома композицій не траплялося.

Кобила вдячно зизнула оком на парубка, з подякою, що він не зафіксує її злодіяння. Одійшовши набік, Сергій милувався твариною, думаючи про те, що отут класних фотографій набагато більше, аніж на виставці, й подумки записав до уявної книги відгуків «дуже часто наші фотоматори знімають краще, аніж професіонали, лише одна біда, що в потрібний момент в них нема фотоапарата».

– Пластирі, пластирі! Гігієнічні лікувальні пластирі! – почув він недоречного голоса. – Свіжі тампакси! Свіжі

тампакси! – кричала тітка, але цього не знімеш. Хоча існувала вже й звукова фотографія, де апарат записував звук до кожного знімку, але ще не сотворили відповідної фотовиставки, чи бодай такого альбома. Таку композицію би прикрасив пластир на лобі продавщиці, а от тампакс на звукографії мусив бути лише уявний, бо туди ще жоден апарат не проник зафіксувати.

Сергій обдумував цю думку, коли з гучномовців репнув реп «ТНКа», пролунали промені, повітря розступилося, покинуло тиснути, барвінкові красуні підхопили репнуту музику, додаючи танцями, коли він побачив що до цього мимо волі подалися й інші, непристосовані, люди ставали всенародними, бо прапор ізсередини також затанцював, та й герб тисячею альбомів затріпотів у репаних ритмах, щільність дійсності зростала, ніяке фото б не здалося умістити, бо нарешті Майдан наповнився спільним феромоном, Сергій тамував генетичні сигнали, музичні поштовхи просували його між людьми, він осягав усіх, сягав, бо думки заховалися всередину, люди під тканину, під альбоми, строкаті, але без наявних кольорів, нутрянні, коли все йде навпаки, юрба юрмує, кожен тамує, кожен встигає, додає, долучає, дихає, хекає, тіпає, гейкає, махає, співає, лунає, встигає.

...дійсність нарешті репнула тишею, пискнули мікрофони, потім промовець проголосив початок дійства, пролунали дати, заклики, кожен почав дослухатись, дихання натовпу стало порожнім, а потім застигло в увазі, кобильчина дожувала наступну паляницю, хаотичні міркування уляглися назустріч спільним, день бринів щастям, перетворюючи на світло й ліхтарі.

Тут Сергій біля воза побачив дівчинку, вона, у віночку, підтягла іграшкового возика, запряженого ляльковим коником, той електрично блимав, смакав ніжками; почала оглядати велику тварину, кобильчина покинула жувати хліб, здивовано втупившись у цяцьку.

– Як же дійти до фотовиставки, як тут стільки виникає, – подумав Сергій, а тоді подумав: – Бог з нею, з виставкою, може, іншим разом.

Він мав дуже хорошу підсвідомість, лагідну, й тому її не треба було й напружувати, аби пошвидшити доти, доки час млосно уповільнився, ще, ще, майже зупинився й перетворився на фото.

26.06.1986 – 4.07.2011 рр.

СВОБОДА № 3

Народ навколо ставав електоратом, соталося медово надвечір'я, ми з Іруньою ходили, пронизані сяйвом, трималися пальчиками, щоб воно не минало, це було напередодні виборів і боялися, що все урветься. Бо тут саме дозволили три оповідання Винниченка в журналі «Київ», одразу Андрій Жолдак зробив п'єсу в театрі Франка, правда пустили на малій сцені, але саме тому вплив був потужніший, такий, що західні німці, потрапивши на нього, виявили: їхній патентований перекладач не володіє українською, то подивилися упритул, не зрозумівши ані слова, але геть усе відчули, отож запросили спектакль до себе на гастролі й так і сприймали, мовою оригіналу, от що таке мала сцена, бо це стала взагалі перша гастроль театру за бугор.

Отже п'ятнадцятого травня ми присунули знову подивитись, однак виставу раптом одмінили, її, як то кажуть театралі, її витискували з театру, отож, замість неї ми посідали з Дібровами поруч на лавочці, тільки-но почались духовні розмови, як прийшла наша юність у вигляді Чернілевського, а потім пробігла молодість в подобі Малковича.

– Панове, бухнуть хочете?

– Де? – Бо бухло саме було в дефіциті.

– Не вірите? Ось! – він вихопив із сумки сигнального примірника. – Несу до Рябчука. Йй-бо, виставить! – чудово знаючи, що Рябчук і без того виставить. – Побігли!

Але побіг він сам, бо сьогодні ми вже в Рябчука були, а, головне, був такий вечір. Незважаючи на відміну вистави.

Зрештою (сиди-не-сиди, а молодість не вернеться), ми з Ірою посунули на Хрещатик (де її колись було більше) й побачили в підземному переході, Трубі, як снували потенційні українці, й раптом усі кинулися ліворуч.

– Воровку паймалі! – раділи навіть задні в натовпі.

Двоє інтелігентів з кучими борідками тримали за руки тендітну, з матовою смаглявою шкірою дівчину років до двадцяти – янгола. Тендітність її підкреслювалася надто просторими надто модними шмотками.

– Я вже другий день її пасу, а вона ходить і здирає, ходить і здирає, оце схопив, чого ти здираєш, га?

Вона кволо озирала люд і не моргала, за нею на кахляній стіні клаптями звисали портрети Черняка.

– Чого ти інших не зривала? Дався тобі Черняк? Інших тобі мало?

Нарешті до всіх дійшло, що хтось зарепетував:

– Міліцію! Міліцію швидше!

Мене вразила ця дівчина не відсутністю реакції на «міліцію», а що не такі, як вона мають здирати Черняка – вона б досконало вписалася зі своїми стрункими рисами лица в будь-яку богемну тусню.

Міліції не було, дівчина поволі випнула кирпатий бюстик, кволо озирала навколишній народ, який озирав її.

– Другий день здирає, доки за руку зловив, – ятрився бородань.

– Чого ти, суко, здирала? – верескнуло з натовпу так, що вона, вперше моргнула:

– Бо тому що він, – кивнула на подертого плаката, – бо він – жид!

Публіка покотилася зо сміху. Але не бородані, вони понад голови визирали ментів, і видно було, що така би близькість їх би не порадувала. Всіх охопило безслів'я.

– Добре, йди, – видавив той, що тримав ліворуч. – А от ще раз попадешся, то... – так і не додумався він.

– Не одпускать! Міліцію ждять! – їжачився народ.

Але вона звільнила руки, кволо почала чистити нігті од клею й паперу – вони бо були в неї видовжені, по-

лисковані, дуже зручні шкрябати між кахлями на стіні. Потім спокійнісінько попростувала крізь натовп. Ірина помітила, як один з бороданів подався назирці, загубив й завернув не за той ріг.

Мене вразив її спокій.

– І не почервоніла навіть, – вражалася Іра. – Якби мене зловили, я б померла від сорому.

Просто ми всі щиро сподівалися, що хамство, на-решті виснажитьсь.

– Мабуть, приколота, – коментували інші, – таких приколюють і пускають на діло, – пояснювали інші.

– Просто класова боротьба загострюється, – додали старші.

– Та який там! Це доця татусева, сімейно ненавидить Черняків, буде здирати, бо вже іншого не лишається, – були резони.

Люди довгенько балакали, бо не хотіли розходитися, уперше зібравшись одностумцями.

Аж вісімнадцятого спектакль пустили, правда, аж о 21-ій – 30. Вибори вже відбулися, місто намагнітилось, бо треба переголосувати за Черняка. Львів перетворився на Тбілісі, там бойкотували виборчі дільниці, а громадських контролерів не пускали до перерахунку, однак там Братунь переміг одразу.

«Момент» стільки разів відміняли, що нарешті на нього з'явилися квитки, це тому, що повернуті на попередні покази, і я купив їх чотири останні, однак Діброви не прийшли, Григорьєви теж, прийшло двоє з Варшави, але вже примудрилися придбати попередньо. Ажіотаж потроху зростає, кожен очікував на початок й гомонів про щойний телевіступ Черняка, який усім їм дав!

– Невже знову одмінять? – нервувалися двоє, вони подавали одне одному папери й посміювалися з них – це були плакатники, я встиг помітити «Черняк – слабак» й карикатури такі само слабенькі. Один з них, світлий такий, у коричневому костюмі, додав:

– Як же ми на нього потрапимо?

Знайоме лице, схоже на вболівальника українського мистецтва.

– Не хвилюйтеся, – зрадів я, – маю вільні квитки, якщо мої не придуть – віддаю вам.

– А чому так довго не починають? – однаково хвилювався він.

– Розумієте, режисер зібрав трупу й магнітить їх перед початком, і трохи затягнув.

Добродії перезирнулися і відійшли у скверик, швидко вийняли аркуші й знову почали передивлятися.

– Ти знайомий з Черняком? – підскочила Галя Криворчук.

– З яким Черняком? Я? – витрищився я.

– Ну ти з ним тільки-но говорив, – сяяла вона. – Ох, він їм щойно дав!

Тут в очах мені стало ясно, я не впізнав його, бо на портретах він не такий лагідний.

– Іро, – кажу я дружині, – ти не повіриш, але зараз я подарую квитки самому Черняку.

Публіку вже запускали, а ті двоє перекладали й перекладали папери, придивився – точно Черняк. Початок знову затягувався, що вони встигли впорядкувати папери.

– Ну, як у вас з квитками? – запитав Черняк.

– Я вам дарую їх! – зрадів я й віддав.

Вшанувавши паузу, яка між нами виникла.

– Дякую, спасибі, – він пішов уперед, а його секретар мовчки тицьнув мені гроші, так, що я не встиг вийняти здачу.

– Цього не треба, – одсунув він мої зусилля.

Спектакль був незвичайний, такий, ще за три місяці до нього мені почали дзвонити обурені росіяни, гадаючи, що я і є той самий Жолдак, потім надзвонювали пильні українці й щирими полтавськими інтонаціями обурювалися, вони витончено хвилювалися, в якому світлі постають на сцені земляки; це мене й рятувало – росіян я заспокоював, що казав про українців, які там виставлені не краще, українцям – що навпаки, хоча тут ніхто не був

виставлений, просто незвична емоційна форма ще не вкладалася в уяву театралів, котрі ще не здемократизувалися до такої міри.

– Вставай, землякі, сліш? – звернувся актор до публіки. – Тепер можеш вийтїть на прогулку десять мїнута.

Ошелешена, глядачева зала нарештї збагнула, що це антракт. Вона не знала того, що знав я, адже в театрі, де дебютують всї Жолдаки, менї розповіли, що Андрїя Жолдака після чергового спектаклю підстерegli в парадному, хлюпнули кислотою в очї.

Оце визнання! Оце вистава! В нашому Києві ще такого нї разу не було, навїть Курбас того не зазнавав. Я коли про це взяв, то трухонув, адже з метою профїлактики могли хлюпнути й менї. Познайомилися ми з Андрїєм під час генеральної репетицїї.

– До родича прийшов, ге? – привїтався Якїв Сиротенко. – Жолдаки обсіли, мов сарана, – процитував він, – залишилося захопити ще пошту й телеграф.

– Ти не повіриш, але ми незнайомї, – виправдався я.

Бо це вже третїй Жолдак, хто дебютує в театрі Франка. Другий – батько Андрїя, Валерїй, тут поставили п'єсу в його перекладї під псевдонїмом Верблюжко. Коли мої батьки розлучилися, розлучилися й усї родичї, так вийшло. Правда тодї ще Андрїй був немовлям, пам'ятаю, як Валерїй віз мене його показувати, на жахливому моторолерї «Тула», ми мчали Брест-Литовським проспектом і він голосно хвалився, що моторолер тим хорошиий, що на нього не потрібнї водїйські права, додаючи страху од гонитви. Приголомшений переїздом, я озирав дитинку на щасливих материнських руках, але заледве чи він мене запам'ятав.

– Як це – незнайомї? – не повірив Якїв Сиротенко.

Саме тодї Андрїй ляснув в долонї:

– Стороннїх прошу вийти з зали!

– А це – не стороннїй, – підвів мене Якїв, – це Ваш родич, теж Жолдак.

Отак ми були познайомилися. Йому в житті поталанило більше, бо він був ще й Карпенком-Карим по материнській лінії, правнуком великого класика, дивно, але вступивши в театральний інститут імені свого діда, він ні разу не зізнався; а ще він був Саксаганським і Садовським, а також дотичним до роду Шевченка... Чи не тому його п'єса виявилася набагато вдаліша, аніж моя? Я пам'ятаю про перший «Момент» – вгруз в крісло, мало не задихнувся, бо забув дихати.

За другим переглядом було легше, бо актори, кайфували, трохи «розтягнули» виставу. Що я навіть здогадався в антракті проштовхнутися до Черняка й тицьнути його асистентові здачу.

– Цього не треба!..

– Ні, візьміть, – я виявився дужчим і пхав гроші йому до кишені.

– Ви хто такий? – обурювався він пошепки, пильно озираючись.

– Я Жолдак.

– Хто? – не повірив він.

– Далекий родич режисера.

Він трохи розслабився:

– Ви розумієте, тут таке діється, ми дуже боїмося. Бо завтра о першій ночі в нас телеміст з Бірмінгемом.

– О! Відкрийте рот на весь білий світ, скажіть їм усім!

– Та тут не про те, тут може виникнути стільки проблем перед ефіром...

Отак! Кислота потім виявилася аерозоллю, коли до Андрія приїхала «швидка». Бо як невідомі приснули Андрієві в очі й потягли кудись, він люто закричав од болю, що з дому вискочили люди й нападники змушені були кинути його. Потім виявилось, що аерозоль – це не якийсь там лак для волосся – а спеціальна суміш, яку використовують в органах для того, щоб спаралізувати жертву, однак нападники влучили не в ніс чи рот, як належить за інструкцією, щоб людина вдихнула, а в очі – й результат відбувся не той, а лише пекучий біль. Лікарям

вдалося врятувати очі й почалося слідство, невідомо чиє й проти кого.

– Тут ще стільки проблем до завтра, – зітхнув черняківець.

– Які проблеми? Голосніше кажіть про все! – радів я, доки мене не обсмикнула дружина Ірина:

– Ти що, не розумієш?

– Та що тут розуміти, коли завтра вся планета почує, й не зупинить ніхто!

Асистент Черняка не одпускав свого партнера очима і казав:

– До того завтра ще треба дожити.

19.05.1991.

НЕ СУРІКОВ

Промінчик сонця зазирнув до кімнати й тягнув паузу, доки не впав на піаніно й воно рипнуло.

– Дак ето, – промовила й нарешті й Надя, нагнавши на обличчя благальну маску. – Дак ти позичиш?

– Ну він же ненормальний, а ти цьому сприяєш, – зітхнула Раїса.

– Він же лише трошки подивиться й зразу почне приставать. Він не довго ображатиме вашого Сальватора Далі.

– Ха-ха-ха, – не стрималася Рая, – все навпаки в цьому сюрровому світі: чому він не збуджується, як усі нормальні люди од Кама-Сутри?

– І не смішно, – зітхнула Надія, – якщо добре придивитися, то в фігурах Кама-Сутри також є чимало сюррового...

Раїса пирскнула, мало не розбризкала каву. От що вміє по-справжньому подруга, то це готувати її.

– Ну, кицю, – Надя благально увійшла в промінь, – ну принеси ще раз, ну позич тихенько у свого тата, він і не помітить... Ти ж зрозумій – а в мене ж саме овуляційний період...

Рая озирнула помешкання подруги, зняла з полицки чималого альбома з назвою «Суриков», погортала, сама до себе вибухнула сміхом:

– А твій Сашик не може збудитися, скажімо, од Сурікова? Од Кама-Сурікова?

Тицьнула пальцем в релігійну фанатку Морозову.

– Це було б занадто логічно, а він, ти ж знаєш, збоченець, – подруга забрала його з рук, поставила на місце.

Ще й який, адже йшлося про чеське видання Далі, річ у тім, що американські видання давали надто аніліновий колорит, японські – кічіовий, французи розбілювали, варто покласти їх поруч, як видно велику різницю в репродукціях; а от чеське видавництво «Артіс» відтворювало достеменно, без будь-яких більд-редакторських фокусів.

– Да, твій Сашик естет... – зітхнула подруга в каву. Справжня подруга. – Да, естети люблять раритети...

– Бібліофіл, – підняла догори пальця Надя. – А бібліофіли, вони такі дотошні, і од інших того вимагають.

Промінчик рушив з фортеп'яна і знову запала мовчанка. Тому Рая запитала:

– А яка картинка його найбільше збуджує?

Та замникалася.

– Здається, «Передчуття революції».

– Дивно... А я гадала, що «Палаюча жирафа»...

– Чому?

– «Більше схожа на тебе», – мало не бовкнула Раїса, а припала до кави, от що вміє подруга, то небесно готувати її.

Бо це була трагедія, що з-за кордону на спродаж ніхто не віз чеську книгопродукцію, бо хто тут на неї клоне? Інша річ – з колишніх капіталістичних країн, там цінова планка завжди була вищою. Кому ти доведеш, що там поліграфічне відтворення хибне? Лише якомусь бібліофілові, але такі як він не складають книжкового попиту.

– Ні, – сказала Раїса, – годі, годі позорити татового альбома.

Й тут Надя тремтячим голосом сказала таке, що перекинула ество подруги:

– В мене ж нікого нема... Я ж одна, як гівно на цідилці.

Наступного дня Раїса притахторила запакованого в кальку Далі й мовчки тицьнула крізь двері, «на пів дня позичаю, нехай нап'ється крові, гад» не змогла стомлено сказати, бо та не встигла подякувати, а кинулася до телефону видзвонювати Сашика. Тим часом подруга стояла, слухала, і з жахом уявляла, які ж то діти можуть запліднитися після споглядання такого живопису сурогатним татом.

«Сурогатним», – з насолодою подумала вона.

І навіть не образилася за неувагу подруги, адже та викладала в школі для дефективних, а там був один учень, який раз-по-разу оголювався перед училкою і показував. Обурена, та бігла лаятися до директора.

– Ну чому ви так, – розводив руками той, жест засвідчував цілковите незнання овуляцій. – Ну це ж дитина, вона ж не розуміє. Ну от скажіть, ну чи ви в свого чоловіка не бачили?

– В мене немає чоловіка, – підібгала губи та.

– Ну в вашого хлопця, ну ви ж, зрештою, доросла людина...

– Ге, якби ж то в мого хлопця був такий! – зірвалося в неї.

Директор глянув на неї так пильно, що вона зрозуміла: більше жалітися не ходитиме. Й після кожного нервового зриву знову рушала до Раї канючити Сальватора.

Біда була ще в тому, що одного разу вона таки підсунула Сашикові фото жорсткої порнухи – той збісився. Певно, що там було замало сюрреалізму. Довго картала себе за примітив, яким справжнього естета не підманиш.

Хоча в обуренні хлопцевому була й інша причина – річ у тім, що коли над прибалтійським морем западав туман, безліч дерев'яних вітрильників напинали чайми й

тихцем рушали в море. Були це переважно рятівні яли з великих суден, таємно спущені з стапелів, оснащені щоглами й веслами, але головною перевагою була не безшумність, а що дерев'яні плавзасоби не фіксувалися прикордонними радарми. А ще могли ходити в найлютіший шторм, коли всі інші судна не здатні, адже яли були рятівними і пузатими, зроблені, неначе поплавки й перестрибували найлютіші хвилі.

Вони поспішали. Адже хутко треба досягти заборонених берегів і там завантажитися нехай і зужитими, а глянцевиими порножурналами, яких вже накопичили підпільні дилери з макулатурних джерел й ждали слушної негоди. Потім ці тюки ховалися прибалтосами межі металобрухт у великі фури, де вже ніякі рентген-апарати виявити їх були нездатні, й тарганилися до України, там їх перекидали до залізничних вагонів, аби довести до азійських гірських регіонів, де попит був просто шалений.

Надя не знала, що Сашик чимало заробляв, устигаючи фотиком перезнімати для піратського поширення ті веселі картинки, працювати слід швидко й точно, доки товарні вагони маневрують з колії на колію – половина депо в такі напружені години перепаковувала товар в холодильні пульмани, удаючи з нього фураж для високогірного тваринництва, де ниділи тисячі самотніх пастухів, адже навколо не було аніякого електронного розповсюдження; й, бувало, півтори доби перед очима Сашика в яскравих спалахах бліц-освітлення немов у електрозварюванні мерехтіли жаскі оголені подробиці. А який інший вихід? Надя не знала, де б ще міг заробляти бібліофіл на свою книжкову колекцію? Ясна річ, збуджувати його після такого міг лише Сальватор Далі. Бо, слава Богу, його з прибалтійських республік не возили під виглядом макулатури...

Він виник на порозі, ховаючись за чорні окуляри, що на мить у Наді виникла надія «невже хоч раз обійдемося од споглядання сюрреалізму?», але Сашик розвіяв її сподівання:

– Далі принесла, Сальватора?

Та мовчки кивнула, одсунулась, аби він увійшов. Трохи постояв, потім скинув стомлені чорні окуляри, потер червоні очі.

– Знову читав багато?

Він стомлено кивнув, як це може кивнути лише бібліофіл. Потім сидів у кріслі, тиснучи пальцями на очі, доки не вийняв з жакета великого побільшувального скла. Набожно підсунув до себе журнальним столиком раритетне чеське видання – ще б пак, друковане тоді, коли ще соціалістичні чехи могли видавати що завгодно, не сплачуючи аніякого мита.

...А тут виникла подія, що можна було сплатити мито як ментам, так і карним порноконтрабандистам, од яких таємно кралися зображення, і не лише електронним робом. Сашик вигадав був чудову конспірацію – у заплижених фондах бібліотеки, де він служив, знайшов під стелею незареєстрований багатотомовий український переклад Максима Горького, отож повидиравши начинку, повставляв під обкладинки пакунки «веселих картинок», і цілком резонно – в першому томі ховалися витвори легкої еротики, в другому – важчої, і чим далі то жорстокішої. Знаючи, що ніколи її там не виявлять, підторговував через Петрівку, пройшов час, надійшло, нарешті, величезне замовлення, Сашик поліз на високі таємні полиці, вийняв заповітного першого томика «Горького», розгорнув, а там усередині – дійсно томик Горького. Хапнувся другого, третього – а там скрізь тепер суцільний радянський класик в українському перекладі... Хто це зробив?

Бо тут нагортався інший скандал – двоє знайомих мандрівників, потрапивши в Косівщину, надибали в одному селі Черганівці краєзнавчого музею, там вони відвідали ще й дерев'яного клозета, де на цвяшку раптом висіла подерта церковна польська книжка. Окрім сторожа там нікого не було, тож митці зауважили йому, що то непідхоже місце для такої літератури.

– То пусте, – усміхнувся той. – А от на горищі в нас лежать такі справжні книжки, що, бігме, ціни не складеш.

Полізли вони туди, а там виявилися цілі купи давніх видань з дереворитами.

З жахом довідалися вони, що ці експонати не інвентаризовані.

– Бігме, про що то ви? Ці книжки заховали колись од енкаведе, і щоби їх хто тоді інвентаризував? Та борони Боже!

Вони перефоткали титульні сторінки, а, приїхавши в Київ, передали на диску Сашикові для консультації. Той в своїй бібліотеці їх показувати не став, а хутко оформив відрядження і подався в Косівщину, там недорого перекупив раритети, а, приїхавши назад, доповів, що тамті книжки аніякої вартості, на жаль, не складають... І все б гаразд, але електронні фотки титулів помилково розмістив в Інтернеті разом з краденою порнухою, і доки схаменувся, титули раритетів зацікавили багатьох цікавих не лише до порнухи знавців.

Так, що він мимоволі пов'язав між собою обидві халепи.

– Пасуть, – подумав він не про високогірних пастухів. – Залягти, – вирішив він замість «утекти».

...Він знову протер свої червоні потомлені очі, потім лупу, й повільно втупився в Сальватора Далі. Спочатку довго вивчав дрібні деталі, шукаючи нетривкі відмінності між сюрмом та гіпером, Надя вже двічі встигла роздягтися, клянучи овулятивний свій період.

«Зараз витягне клятву довгу люльку», – мало не чортихалася вона, бо довгу не в значенні цибуха, а тривалості куріння, доки не зачула духм'янощі чистого «денхілу», які потроху попливли, перетворюючись на кавали диму.

«Чи не вплине нікотин на майбутній плід?» – подумала так голосно, що злякалася, чи не вголос?

Нарешті одклав люльку й повагом торкнувся її.

Все почалося, як завжди на кріслі, так рвучко, і вона боя-

лась, що все на столику й закінчиться, однак, певно, «денхіл» почав діяти, час-від-часу червоний погляд навертався на розгорнутого альбома з «Портретом Гали», й рвучко й стомлено заплющувався, що Надя знову починала остерігатися, що він випередить сам себе – але ні, щось на нього накотило, повільне й нестримне, в лискучих поверхнях піаніно млосно заломлювалися їхні плинні рухи, воно, нарешті, рипнуло, аж Надя одразу двічі спалахнула, наче ота, репродуктована чехословацьким видавництвом, жирафа.

В неї був час отямитися, адже Сашик любив каву в білих зернах, смажених на мідній пательні до брунатних крапель, молоту лише ручним млинком, й заварену в окремій джезві а потім перелиту до сухої, розпеченої, тим часом він в кімнаті шарудів папером, і в Наді враз завмерло, все, окрім овуляції: чи не надихне його сюр знову?

Однак, вийшовши з кухні, вона побачила, що він одягнутий, так і застигла з кавою.

Потер очі:

- Стомився, – й затулився чорними окулярами.
- А кава? – показово вдихнула аромат.
- Я їду.
- Куди?
- Надовго. Дуже надовго.

Вона оніміла.

Але він вже стояв, обсмикуючи жакет. Урочисто взяв до рук, попестив супер на альбомі Сальватора Далі і поштивно поставив на книжкову полицку. Щасливо посміхнувся до нього й рушив до дверей, так, що вона мало не кинула каву, але встигла поставити на столика, підбігла, уткнулася носом в прокурений його піджак і щосили притислася. Щільно, що встигла відчути на спині його щось засунуте ззаду в брюки. Він сіпнувся, намагався звільнитися, але вона задерла поли й витягла звідти Сальватора Далі, правда, без суперобкладинки.

– Що це? – шепотіла вона, доки не збила альбомом чорні окуляри. Він тупцяв і дивився на неї, наче кризь побільшувальне скло.

Нестямно перевела погляд на полицю, де вилискувала суперобкладинка того ж альбому, підскочила, вхопила, здерла з книжки й під ним постала назва:

«Суриков», так несподівано постала, що прочиталося, як «Сюриков».

ПЕРЕХОДОМ

Нарешті Миха вигадав чудовий спосіб порушувати правила вуличного руху. Бо він знайшов старе синє батькове пальто, приблизно таке, як і регулювальників. З шоколадних обгорток він змайстрував ефектні доволі погони, картуза склеїв з дитячого набору кольорового картону. Паличку ментівську він змайстрував так: натягнув смугасту хіпову панчошу на качалку. Чоботи позичав у двірника. Річ у тім, що в нього батьки – спадкові алкоголіки, тому чекати од нього можна чого завгодно.

Бо наша вулиця надзвичайно довга, і щоби потрапити навпроти в перукарню, треба було чимало обходити аж до переходу, а перукарня звабно й спокусливо стояла саме навпроти нас. Отож Миха брав незначні гроші на штраф, порушував, розплачувався з постовим, і йшов спокійно до салону, де довго із задоволенням чепурився. Однак хутко настали часи, коли штрафи стали дорожчі за перукарню.

Тому ми знайшли таке гарне місце біля майдану, де сходилося по шість регулювальників, а також запрошували друзів, приводили й знайомих. І хоча там не було й натяку на перукарню, не біда – справа в тому, що вартість її зросла набагато більше за штрафи, отож Миха тепер сам стриг себе перед дзеркалом, чудово імітуючи ментівську зачіску, кілька пасм він зберіг і склеїв, аби відтворювати відповідні вуса.

Усі, затамувавши подих, споглядали, як він неквапом, діловито порушував на очах у його охоронців, а потім аплодували, особливо раділа малеча з сусідніх вікон, оченята просто палали дисидентським сяйвом –

вони ж діти, й тому з першого разу розкусили нашу гру, нашу хитру витівку.

Порушував ще, потім йшли на зекономлені гроші до генделіка й там обговорювали зроблене, й міркували над майбутнім. Тобто кожен з нас, перевдягшись, також по кілька разів учиняв маскарад, отак минав цей прекрасний чудовий насичений день.

Після чергової акції я допомагав Михові перевдягатися, там, в парадному нас й заламала міліція:

– На гарячому!

– Перевертні в погонах!

– Во, суки, попалися! – на зап'ястях ляснули «браслети».

– Ви прекрасно розумієте, що на вас чекає, – говорить їхній керівник, за його спиною висить портрет його керівника, такий же суворий. – Бо не було ще такого порушення правил, яке б не було повністю розкрито. А от у вашому випадку це не було простим випадком, ні, це було демонстраційне знуцання.

– Та ми більше не будемо, – Миха скривився дуже гірко, що в нього відпали вуса.

– Та це перший раз, – каювся я, намагаючись не глянути в куток, де купую лежить ота клята одежа, тобто речові докази.

Начальник ще раз з огидою озирає нас і урочисто натискає кнопку. Портрет позад нього ховається, постає екран, там постають усі наші подвиги – усі чотирнадцять штук.

– Отже, панове, – голосом Шерлока Холмса гунявить він, – відпиратися марно.

Дивно, але цієї миті я думав так само. «Невже регулювальники, гади, вміють читати думки?» – лякався я. особливо про те, що й цю думку прочитано. Однак буває ж просто збіг? Бо на екрані я їх не побачив.

– Ви за нами давно слідкуєте? – не втримався Миха.

– На жаль, ні. За такими як ви треба було пильнувати з самого дитинства, а ми вас чомусь тоді прогавили... Ну, що, маскараднички? – він вимикає екран. – Знуцання

тися з органів? Артисти... Будемо сидати в тюрюгу, чи заплатимо штраф?

– Яка сума? – шепотить Миха.

– П'ятсот монет, – зводить догори брови той.

Я радію. Я міркую, що таки зможу назбирати стільки, однак чим потім віддавати борги?

– Та я б не хотів, щоб ви думали про міліцію погано, – він встає з-за столу, одмикає на нас наручники, – у вас є невеличка можливість уникнути штрафування. Ба, навіть зможете трохи заробити.

Ми з Михою презираємося й озираємося.

– Річ у тім, що нам по депортації треба переправити до Бельгії за угодою п'ять, ох, дуже небезпечних малолітніх злочинців. Карних. Це за міжнародною конвенцією обміну правопорушниками. І от, за інструкцією для такого діла нам потрібно відповідно аж п'ять автоматників охорони. Це б, може і не проблема, хоча й дорого коштуватиме, але й можна наразитися на великий скандал – світитися в західному світі нашим співробітникам та ще й в уніформі... Розумієте?

Я глипаю на Миху. Він теж не розумів.

– Ну, словом, – провадить далі начальник, – їхня преса побачить, причепиться, хто такі, як, що, й роздують потім бозна-що, підірвуть наш імідж, словом, ніхто з наших співробітників не наважується на це, бо потім полетять їхні чини, посади, однаково ж будеш винуватий ти. Може й мають рацію – адже таке не входить до прямих обов'язків регулювальника. – Мовчить. Зітхає. – А от вам – так пасує наша уніформа... Йй головне – на вас ніякої міжнародної відповідальності, ви ж люди цивільні. Що скажете? Однак повторюю – ця справа – добровільна.

До Бельгії!

Бельгії ми не боїмося. Нас із Михою стримує інше: чи доїдемо ми туди живими, бодай цілими – бо малолітні урки – надзвичайно жорстокі, страшніші в цьому ділі навіть за дорослих бандюганів, бо ті хоча б іноді дотримуються своїх законів, а ці ні, намагаються хизуватися

своїм безпределом. У нас з Михою враз постають перед очима перекособочені дегенеративні татуйовані персонажі – їхати з такими, замкнутими в однім боксі?..

– Автоматів вам не дадуть, – ніби читає наші думки начальник, – бо ви ж люди, так би мовити, неофіційні.

Та й що ти зробиш з тими автоматами в тісному просторі? – читаю я погляд Михи. Тому він робить мені очима:

«Ні!»

– Так! – кажу я начальникові. – Згода!

«Ідіот» – очі Михи.

– Але ж оформлення документів... – починаю тягнути.

На що начальник заходиться довгим реготом:

– Ми їх вам оформимо, – він утирає сльози, зиркає на годинника, – за чотири з половиною хвилини. Парі?

– Вони нас попишуть, – шіпить Миха, доки ми пакуємо валізи, – або просто порвуть кігтями! Шо, вони не знають, що їх везуть туди на пересадку органів?

– Яку пересадку? Що ти мелеш?

– А для чого ж іще?

– Дурню – Бельгія! Хоч одним оком глянути, хоч із вікна, хоч і заграшованого!

– Ти маєш рацію.

Це була неправда. Про заграшоване вікно. Нам ще виписано три дні на оглядини країни, доки наших юних деліквентів перевірятимуть, оформлятимуть, ставитимуть на облік, тощо. Ми будемо вільно гулять.

– Якщо доїдемо. Вони нас порвуть, ідіоте, – буркотить Миха.

– А я б не погодився, якби мені тоді не прийшла одна думочка...

– Яка?

– Маскарад, Михо. Стрижися «під нуль», одягай, Михо, під ментовську шинелю смугасту зеківську робу, й сідай отак у поїзд. Нас, «старих урок», вони не зачеплять, а будуть всю дорогу поважать і шестерить. Вони нас боятимуться, а не ми їх.

– Розкусять, – зітхає він.

– Доки розкусять, яось домовимося, дошуруємо в Бельгію, а там зриваємо погони й спокійно вишиваємо три дні. Три дні! Ура! Післязавтра ми там, Михо! Ти, син алкаша, в Західній Європі на шару!

Миха зітхає й продовжує малювати смугасту робу з татового комбінезона. Нас стрижуть налисо по дорозі на вокзал. Ми ще встигаємо понамальовувати кульковими ручками різне татуювання на пальцях, так, що лише долоні лишаються чистими. А Миха не втримується і ще встигає підгримувати «ліхтаря» під правим оком, словом, спотворилися досконало, аби справити перше враження.

Отак ми, одкинувши на плечі шинельки, люто матюкаючись, перекосивши пики, вдираємося до того «купе» й там бачимо сповнені праведного жаху п'ятеро пар дитячих надто милих інтелігентних оченят.

19.08.1983.

ПІД ХВІСТ

– Подумай про смерть! – кричав я на рідну матір, а вона не хотіла, бо є речі, які важливіші навіть за це.

– Це ваші бандери таке роблять, що вмєрти не хочеться, – заперечувала вона й продовжувала рахувати гроші, одкладені на власний похорон. – Оддам усі до копійки на праве діло!

– Яке діло, мамо? А от помреш, де я їх візьму, щоб тебе поховать? Ти знаєш, скіко це тепер стоє, похорон?

– І знать не хочу. Партія мене лічно похова, коли взнає, скільки я пожертвувала на Леніна.

– Членіна! Дожене й іще раз похова! – кричав я, бо студенти вночі одбили йому носа разом з лицем, отак посеред Хрещатика приставили драбинку й почали знімать на кіно, як один виліз і грюкнув молотом, тільки граніт посипався.

А тепер партія оголосила про збирання коштів на реставрацію, й пенсіонери потягли туди свої останні

копійки, бо всі надії на краще життя були пов'язані саме з його світлим образом лица.

Я з жахом дивився, як рідна мама зв'язує у вузлик накопичені за ціле життя гроші, яких би вистачило й на два похорони й урочисто одягається в ордени, аби прийти в ЦК при повному параді, вона вже бачила, як партійці усі шанують її.

В їхній газеті згодом опублікували список, хто скільки приніс і здав, мама деякий час пишалась газеткою, але чомусь хутко заховала, перестала одягати ордени й ходити на політзаняття.

Минуло часу, доки я вирішив розкрити таємницю, обережно перекопав її партархів і знайшов вирізку. Дійсно, моя мама там стояла чи не першою, мені в очах замерехтіло, яка то була сума – ще б пак, крізь усі війни, голодомори, розрухи вона таки відклала кошти, купувала облігації, найбільшою несподіванкою було, коли за них повернули гроші, менші вартістю, але! Купувала серезки, перстеники, потім знову обертала на купюри, й так кілька разів, щасливо проскочила дефолти – і все заради того, аби кинути все це Леніну під хвіст.

Отут мені постала правда:

в списку тім їхній партійний верховода пожертвував грошей значно менше, аніж моя матінка!

Це була сенсація...

– А що, матусю, – заспівав я, – чув од людей, наче твій бос не дуже то й розколовся на праве діло?

Мати підкопилила губу:

– Де ти міг це чути? – справедливо зауважила вона, бо, дійсно, їхню газетку ніхто не читав, хоч розкидалася поштою безкоштовно.

– Та був радіо включив, а там передавали, що ти чемпіонка. – Мама запишалася. – А потім були передали, що твій генсек пожмотив.

– Що ти брешеш? Яке радіво?

– Ану вийми, покажи оту вашу партійну газетку, чи радіво бреше, чи ні, покажи, мамо, – не щадив я.

Хоча вона враз зблідла, осунулася.

– Нема газетки, – прошепотіла, – десь викинула.

– Тому й викинула! Як же це він пожмотив?

– А де йому взять? Я все довге своє життя копійку збирала, а він ще такий молодий, звідкіля ж в нього гроші?

– Дійсно, звідкіля? Як він їх викидає на машини, катера, дачі, квартири, палаци. Ти бачила фото? В Леніна такого палацу в Горках не було, як ваш бос собі під Києвом одгрозав.

– Це брехня... – стомлювалася вона. – В Леніна був кращий.

– Ти ще скажи, що це Ленін развратно поміняв Надєжду Константиновну на молоденьку журналістку й оплодотворив її в тому замку? На які гроші свадьбу гуляв? Чи не з тої самої партійної каси?

– Він з нею по закону женився!

– А оплодотворив до закону, ще й не подавши на розвод із старою дружиною, така ваша партійна мораль, да?

Відчув я, що ці резони вона давно вже й сама боляче тасує, і що вони з'їдають її, тому додав:

– Ваш Ленін обіцяв дурникам комунізм у 1928 році, де воно, світле будуще?

– Ти ж знаєш, він помер, не встиг...

– А Сталін же не помер у 1936 році, коли він переобіцяв комунізм, де він? Казав, що грошей не буде, а у всіх все буде й за так.

– Война помішала.

– Яка в сраці війна? До неї ще пять год лишалось. Де ваш священний комунізм? Хрущов обіцяв у 1980-у, де він? Війна помішала? В сраці! Вони всі здирали з народу грошики, будували собі палаци й молодих коханок, а ти кажеш «война»...

Мама ховала очі.

Я ще не знав тоді, що після публікації списку пожертв мама взяла партбілет, одягла кращі свої ордени й ходила в ЦК, обурена жмотством свого генсека й вимагала свої

гроші назад, навіть своїм корявим неграмотним почерком написала прошеніє, але нічого не повернули. Таких, як вона, там виявилось кілька – й ніхто не одержав назад:

– Виходить, ми наздавали на три таких пам'ятника.

– Еге, тепер його можна ще кілька раз розбивать.

– Який розбивать? В нього ж поповнення в сім'ї, жить же якось викручувацьця прийдеться...

– Ага, ще один басейн доведеться збудувати.

Тихенько повернулася, тихенько зняла ордени. Що я не втримався:

– Отакі дури ішачили на високі ідеї, а насправді з них мурувались дачі, на яких ніхто не жив, яхти, самолёти, барделі, щоб було куди партійну копійку тратить. Неда-ром же ти такі взноси платила? Добре, що хоч тебе, дуру, твої комуняки не взяли й не засудили за це на Гулаг, як багато інших.

– Дак їх потом реабілітували.

– Усіх?

– Усіх!

– Болт усіх! Бандер не реабілітували!

– Шо? Щоб вони потім пам'ятники розбивали, а дульки. А кого нада, не пропустили ні одну душу...

– Ага, посмертно, список на мільони. Оце піду, сам візьму молоток, візьму лестіцу й знов одіб'ю вашому вождю морду!

– Не посмієш.

– Посмію, щоб він знав, як матір дурить. А навіщо йо-му морда? Вона й так була провалилася од сіфілісу, ска-жеш, не так?

– Бо в нього есерка Каплан стріляла отравленими пу-лями!

– Ага, вона ходила в Кремль в бардель до його любов-ниці Інесси Арманд і вмочала їй в утуди ті пулі, щоби потім в нього отравлять!

Мама тихо встала, накинула на плечі в'язану із верблю-жої шерсті шаль, яку вона берегла з евакуації, й мовчки пішла до сусідки, бо в тої був телевізор.

Я плюнув, а потім швидко згадав, що дали гарячу воду, й вирішив скупатись. Коли чую, як в двері тихо подзвонили. Я подумав, що мама вернулась, чомусь серіал швидко скінчився? Хутко вліз в кальсони, шовкові такі, ну, майже шовкові, за двадцять років вони стали шовкові, бо рівномірно витерлись, мама дуже слідкувала за ними, вона дуже слідкувала за всім, у неї нічого не пропадало.

Одкриваю двері, а там замість мами беркут з автоматами, з бронжилетами, брязкають наручниками, один тиче мені в лице паспорт матері й кричить:

– Це ти іздіваєш рідну матір?

– Я?

Такі всі генетично модифіковані:

– До нас поступила усна заява, що тут іздівають ветерана праці й партії!

– Я?

– Головка од буя!

Хапають мене з мокрою головою і як був в кальсонах на босу ногу повз зацікавлених сусід і перехожих тягнуть сракою в бобік, але не так, як положено мордою вперед, а навпаки, потилицею, но я був згрупувався, підібрав ноги з переляку і вони мене помитим чистим гузном по сходах, лясь, лясь-лясь, сусідям радість, що нарешті шовкові кальсони побачили; по асфальтах шерх, шерх, слава Богу був мокрий сніг і ковзалось, отак на босу ногу й кинули в багажник, я лежу там і радію, що по бані навіть пива не встиг ковтнуть, не встиг я отямицьця, як мене знов витягають, і знову голою сракою тягнуть в ніч, голими ногами по голому снігу повз різні колючі дроти, а калюжі попалися вонючі, в мазуті, тіпа рибою бздять, моя ж срака не знала, а поки зрозуміла, то її всю обдерли до крові по одходах з чешуями-хребцями, не щадя при цьому кальсони, які даром двадцять років береглися, щоби отут продрівитись до кісток, як наче, кажу, Зою Космодем'янську босими ногами по босому снігу, хто така Зоя Космодем'янська, питають, кажу, її отак в кальсонах тягали фашисти, ага, кажуть, і почали тягати зигзагами, і кидають мене з ними в камеру, що навіть зеки полякались, по-

бачивши таку мою сраку; що, до речі, її рятувало од сексу, тут по традиції, політичних не дуже шанують, но хто захоче любові в крові і в мазуті? Ніхто не захоче, навіть зеки.

– За що такі питки?

– Не знаю, ні за що.

– Га-га, тут всі ні за що!

– Ні за що, – кажу, – за Леніна.

– Га-га, за Членіна! Дак ти ідейний?

– Навпаки, – кажу, – наоборот.

– Дак хіба тепер за таке катують?

– Ви ж бачите...

Камера вмовкла, думаючи про новину.

Словом, почало моє гузно гноїтись, доки не дали мені зтоптані тапочки й повезли під суд. Суддя, жінщина така строга так суворо питає мене:

– Петренко Олександр Іванович?

– Ні, – кажу я їй і вона дивується, – Сидорчук Петро Миколайович.

В неї очі стали дибом од такої наглості, бо вона ще не знала, що я кажу святу правду; альфівці, коли забирали мене, то сплутали мене з паспортом моєї матері й записали її фамілію, звідки було суду знать, що батьки мої розвелись ще до війни і я ношу позивні батька? Який уже тоді здогадався був, куди вона відкладає кожнісіньку копійку, на відновлення культурних пам'яток, і втік.

Суддя на комп'ютері швидко навела справки, а тоді питає:

– В чому обвиняєтеся? – намагається хоч щось зрозуміти.

– А ось в чому, – повертаюся я до суду спиною й обнажаю окровавлені кальсони, а, особино, окровавлені мої запахи – всі тільки ахнули.

– Сплутали мене неізнестно з ким і піддавали при цьому лютим питкам, щоб я признався, що я це не я.

– Вас піддавали сексуальному насильству? – бо я показав їй ще раз.

– Де?

- В бобіку, чи в камері?
- Не знаю, був під безсознанієм.

Суддя швидко починає гортати папери:

– Дак ви ще й перебували в тверезому стані? – дивується вона, а тоді ще більше: – Дак вас арестовано по усному заявленію? – Не знайшла вона потрібного папірця й невідомо злякалася.

– По ложному несуществующому? – аж перепитала молоденька секретарка, з жахом не дивлячись на мою пошматовану одержу.

– Одкуда мені таке знать, як я не той, хто є. Наполягаю на безоговорочній дезінфекції.

Тут вона зробила дві помилки: по-перше, дала направлення мені в кальсонах у лікарню, а, по-друге:

- Ви оказували сопротивленіє при арешті?
- Ні, тільки підібрав ноги.
- Ага.

Їй винесла мені за це вирок на всі ті три дні ув'язнення, що я пробув у сізо, мовляв, не дарма ж органи трудились.

Я лежав вдома, лікувався, мати махала кальсонами од сраки мух і сльози, бо вона повикидала всі молотки, а драбинку заховала аж на балкон до сусідки:

– Синочку, ми стільки ж разом пережили, і війни, й розрухи. Невже ти думаєш, що я могла після всього взятъ і зделать в міліцію заявленіє? Я просто подзвонила в ЦК і як ветеранша партії і як краща взнощиця попросила вперше в неї хоч якої посильної поміщі, що мій син іздіває мене ідіологічїскї, глумля топча святинї.

Мама штопала кальсони, я слухав, утираючи їй сльози, но при цьому я думав, доки не забинтував кровоточащий речовий доказ і пішов з ним написати на суд заяву, що мене, як несправедливо засуджено по неїснуючому звинуваченню, довго валандали. Навіть раптом оту неїснуючу письмову заяву на мене «подану» принесли:

- Читай, – показують.
- Це ха-ха, а не заява. Тут же почерк молодий, от як

у вашої секретарки, ну, аж ніяк не почерк ветеранши партії. От на спор – проведем графологічну експертизу?

І хто б повірив? Я виграв повністю, що мене було додано останнім до того довгого списку, реабілітовано; правда, жаль, не посмертно.

ПОПІД ПРАВДОЮ

– Я тут таке розкопав... – почув я в телефоні замість «здраслуй», що подумав, наче йдеться про криміналітет.

– Що? – намагався упізнати голос.

– Це Толя, – здогадався назватися він. – Ну, той екскаваторщик, що копав вам під дачу.

Як добре мати знайомого екскаваторника, особливо, коли дуже цікавишся історією, доки він копав мені фундамент, то вигріб чимало трипільської кераміки й ми за обідом мали довгу розмову, де той бідкався, що нічого не знав, а міг так багато знайти:

– Якось раз я – раз, а там пусто, кістки, труха всяка, нічого цінного, я – раз, аж вирив котел, мідний здоровий такий, но зелений весь, вже в дірках, нікудишній, шо я навіть не став в металолом не поніс, бо весь гнилий весь.

– Та це ж скіфський казан, – підскочив я тоді, – а що ще там було?

– Взагалі пустий погріб, я заліз був, а там такі наче тіпа наконечники для стріл, но злиплися, негарні такі, мідні.

– Ну?

– Погнав ковша далі, доки все не вигріб.

– Куди?!

– Як, «куди», в самосвала, хто ж знав, шо скіфське, – бідкався він.

А тепер його збентежений голос я насилу впізнав, бо дуже сам розхвилювався не менше, уявивши там нові скіфські чудеса.

– То що розкопав? – затрясся я.

Довга пауза, потім він тихо й перелякано прошепотів:

– Саркофага... тіпа такого з камня весь.

– Стій! Не рий! Де ти?

– Під Лаврою, під кабель канаву тягнем, ну тіпа, на пригорбку там, ну, тіпа, на горі, – насилу пояснив він, – під тьоткою, що Родіна-мать.

– Нічого там не чіпай! – кричав я, біжучи, натягаючи штани.

Над канавою юрмилися різні перехожі, гаряче сперечалися, бо внизу напівзасипано визирав гранітний саркофаг, так гаряче сперечались, що Толя раз-у-раз одганяв їх од ями ковшем.

Я стрибнув донизу, і тут мені на голову посипалися студенти на чолі з професором Толочуком, що лише можна подивуватися, як швидко чутка облетіла Києвом.

Лопатами хутко й обережно поодкидали землю з різбляних в граніті візерунків, на скіфський стиль не схожі, а радше на наше барокко.

Заляскотіли згори фотоапарати.

Бо Толя чималою монтировкою поодганяв студентів й обережно натиснув нею в паз. Скрипнула цем'янка. Все завмерло. Студенти набожно почали одсовувати накриття, воно, важезне, неохоче зрушило з місця, а потім якось хутко впало набік, що всі ледве встигли одскочити ногами.

Усередині лежить, склавши руки на грудях, немолодий чоловік, на ньому темно-рудий сюртук і такі ж темно-сині брюки, черевики б блищали, якби не були запорошені. Має густі брови й чималі кашлаті вуса, точнісінько такі, як у Фрідріха Ніцше. Чудово виглядає, але як він опинився тут, на горі?

– Шевченко... – першим упізнав Анатолій і впустив ломика.

Так, це Він. Я не міг помилитися, я його знаю, в мене вдома стоїть бюстик Поета, я щосили пишався ним, а ще тим, що був вгадав про найкращий його вірш, а потім вже наштовхнувся на резони про це самого Поета, бо він вважав таким «Протоптала стежечку через яр». Найдосконаліший з наївних його поезій, в народному стилі, бо хто

ж тут народніший за Шевченка? Я не можу помилитися, хто тепер краще його знає, як не я?

– Тарас Григорович, – чую я сам себе.

Однак керівник студентської практики Толочук пихато по-науковому кривить вуста, тому що поруч його учні:

– Це ніяк не може бути Шевченко. Бо як же тоді може бути відомий історичний факт про перевезення його тіла із Санкт-Петербурга на Україну? А могила в Каневі? Та ви жартуєте, добродію, а раз так, то і я посміюся: ха-ха-ха. Шевченко!

Його гаряче підтримують студенти.

– Як це не Шевченко? – уперся я. – Це він, я добре його знаю, адже він особисто вважав кращим своїм віршем «Протоптала стежечку через яр»...

– Це ваші резони в галузі поезії, а не науки історії – факт про перебування домовини на Чернечій горі в Каневі, чого ще ніхто ніколи не піддавав сумнівам. Ха-ха, кажу я вам, добродію, любий ви наш романтику.

За Лаврою було. Згори сталева жінка дивилася на нас залізними очима.

Я сів на свіжу землю поруч із Анатолієм, він мовчав і мляво колупав її своєю залізякою.

Тим часом вони разом зачинають саркофага, й мій знайомий екскаваторник мусить засипати його ґрунтом, потім я стою й дивлюся, як його машина, сновигаючи туди-сюди, затрамбовує траками, де щойно була розрита яма, а коли всі позакладали її назад дерном, то взагалі вгадати її місце стає неможливо.

2.09.1983.

СЕКРЕТНІ СИНИ

(апокриф із циклу «Прощай, суржиску!»)

Він не любив дивитися на небо в цей період своєї життя, після того, як воно змінило йому навсідга.

– Боже, яка прозорачність, – випадково глянувши туди, подумав лічно Герман Геррінг, і матюкнувся, що там нема місця для нього.

Однак привичка контролювати прозорість воздуха лишилася й мучила його, старого пілота. Правда, він чував, що комуністична Росія хоче предоставити в ньому німецьким літунам тренувальну базу.

Ага! Принизлива Версальська поразка забороняла Германії літаки, однак німецька теоретична думка створювала найкращі їх в світі, правда, лише на кресленнях, отож – дати присовокупитися СЕСЕСЕРУ тайним договором до передової німецької інженерно-теоретичної думки, якої тоді в нашій країні ще не було. Так-так, на папері, але коли будучі бойові літаки постануть живцем – а хто буде в Германії літати на майбутніх цих монопланах, якщо всі колишні аси, тіпа Геррінга, аси, керувати вміють лише біпланами? Тобто чотирикрилми літаками, а не двокрилми, як полагалося.

– А, може й нададуть? Од цих більшовиків можна чекати чого завгодно. Особливо, якщо отримають в обмін наші наукові відкриття, – ще раз чортхнувся він.

Бо він походив з давнього аристократичного роду, будучи незаконнонародженим сином барона-єврея Ейзенкранца, в чийому палаці він не однократно виховувався; але в той момент Геррінгові було не до того, а: яку мету переслідував СЕСЕСЕР в цьому обміні? Щоб, головне, насолить Антанті, яка була також була наступила комуністам на хвіст, одібравши по унізітальному Брестському миру ісконну нашу Аляску.

На временно причепуреному пероні города Ліпєцька його зустрів лічно Валерій Чекалов, цей молодий крепиш-пілот одразу визвав у Геррінга симпатію, певно, бо й той сам був крепишом.

Тренувальний комплекс вражав, особинно масштабами. Яких додавало й те, що майже всіх місних наших курсантів-льотчиків було уволено з роботи, розчищаючи місця для іноземних гостей, як це в нас заведено.

«Тут можна за кілька років підготувати повний бойовий склад країни», – радів Геррінг, а руки аж засвербіли до штурвалу. Однак його посадили в у макет муляжа, в у якому він опановував особиності керування сучасним винищувачем, а ще чимало додавав знаній навичок Чекалов, який працював пілотом-іспитатільом і знав більше, аніж інструктори.

Од нього Герман почув уперше про цільнометалевий моноплан, що було схоже на фантастику.

– Зажимають ідею старі пердуни, – бідкався новий друг, – кажуть: «ми на таких не літали, то й вам не нада», ну, не падли? – ламаною німецькою намагався пояснити він.

«Вам би ще нашу технологію», – з ужасом подумав Геррінг.

Вони подружилися й причиною була молодість Чекалова, бо старший возрастом ас не Геррінг не міг збивати його в повітряних боях над Ельзасом і Лотарінгією.

...Будинок культури заводу «Свободний сокіл» був переповнений по причині свята Першого Травня, бо німці також свято чтуть цей празник по причині, що їхня соціал-націоналістическа партія також робоча-крестьянська.

Поглянути на німців-союзників позбігалася вся навколишня публіка, не встиг Герман зазначити, що російські дівчата, попри скромні платтячка – а легко можуть дати фору усім німецьким фрьокіншам, як неожиданно нашоствхнулися на юну Маню Канкіну, местну подругу Валерія, з якою той переписувався ще з армії.

Він відрекомендував німця:

– Герр Герман Геррінг.

Але той, ляснувши шпорами й поцілувавши ручку дамі, виправив не дуже грамотного в німецькій мові друга-росіянина:

– Херр Херман Херрінг!

Несподівано Маня так дзвінко засміялася, аж зайшлася, що Герман мимоволі подумав, що німецькі дівчата ніколи так не зуміють.

– Що тут такого смішного? – розгубився він. – Моє ім'я походить од імені мойой страни Херманії.

На що дівчина засміялася ще дужче.

– А її назва в свою чергу походить, – тут він гордо випрямився, – від давнього нашого героя Херманаріха.

Аж запищала Маня од такого імені, а потім враз розчервонілася, що як скромна дівчина, не зможе пояснити цю гру слів з звуками. Вона ж не знала, куди свого часу був ранутий Геррін, бо тоді б не дозволяла собі такі двосмісленні шуточки.

Почали танцювати, однак, невзірая на це, вона через кожні три кроки починала знову й знову реготати. До того так заразительно й щиро, що Герман просто не міг не влюбитися в цю дівчину. Бо во время танця вдруг внезапно очутив, що стара бойова неліцеприятна рана раптом одступилася навсігда.

(Чим зміняв давній фронтовій дружбі к фюреру, бо в Першу світову війну Гітлер воював сухопутно, а Геррінг не раз прикривав його з повітря, іногда рятуя жизнь простому би, казалось єфрейтору. Так зародилася їхня дружба.

Тоді, щоби покращити льотно-бойові показателі, Геррінг получил раненіє – газовою атакою під час повітряних боїв просто в пах й лікував свої сильні хірургічні болі сильнодіючими ліками морфійом, що по ізліченні дозволило йому дуже збільшити кількість збитих царсько-російських літаків, бо завдяки морфінізма він їх міг бачити навіть в густому тумані туч, увілічуя наркотиком прозорність воздуха, за що й получил свого першого залізного хреста). Хоча вже благодаря лікарству вже починав іногда плутати небо з землею, а це для льотчика не безопасно.

А з іншого боку: як же Геррінг міг щовечора ходити до Мані, долая контроль своїх органів, а особино местних? До такої степені, що він напругає всю свою силу нелюдя й покидає навіть пить морфій, так його презобладали чисті чувства над грязними. Дуже просто ходив: щовечора до нього приходив неконтрольований Валерій Чекалов, вони мінялися уніформами костюмів (а лицем вони були

схожіші й би за рідних братів) Геррінг безприпятственно рушав до Манічки, а Чекалов цілу ніч в общежитії за це міг ознайомлюватися з найпередовішою технічною документацією ще не возсозданого Люфтваффе.

Що Чекалову згодом дало можливість стати само-наілучшим пілотом не тіко нашої страни, но і міра.

Тут виника ще одне нескромне питання: а як же могла наша Маня дозволити над собою немцю то, що навіть до того не дозволяла усім соотечиствінникам? Може, він підманув її шоколадом чи шовковими чулками зі свого офіцерського пайка? Ні, не це, а форма радянського льотчика, вдіта на йому, перед якою устоять наша дівчина не імела нікакого морального права.

– О-о, Херман, о-о, Херрінг! – лише встигала криками стогнати вона.

Словом, він зробив усе можливе, щоб вона назавжди покинула дзвінко сміяцьця з його родового імені.

За що Геррінг лічно Чекалову подарував єдино, що в нього було цінного з імущества, а саме дорогого, ще трофейного швейцарського годинника, правда, слава Богу, без підпису.

(Що само по собі берегло деякий час життя радянському герою, доки він не пробазікнувся по п'янці, що отой страшний фашистський рейхміністр авіації – насправді його дружбан по Липетському льотучилищу. Й бойові друзі стукнули куда нада.

– Ти прогавив в училці міністра рейхмаршалства? – збісився Берія, кричав він Чекалову. – Ти, чиє ім'я Чекалов походить од нашого славного бдїтельного слова ЧеКа? Й ти бдїтільно недосмотрев в курсанті будущего високочиноположеного врага?

Й одкрутив дроселя в новому ізпитательному самольоті Чекалова, так-так, в тому самому будущому ненависному йому цельнометалічїскому моноплані, пілот розбився, при цьому спасає машину, але не признався про любовні чувства Германа Геррінга; тим самим навсігда спасає і Маню Канкіну, безимянную

мать незаконнорождьонного арійця. Чого не сталося з іншим їхнім однокурсником, тов. Судцем, який годинника од німців не отримував і тому не був розстріляний, а навпаки – став головним фельдмаршалом авіації СРСР).

Но про це впереді. Адже Геррінг вирішив признацьця, нарешті, їй в любові.

Бо:

– Мілий, ну коли ми, нарешті, поженимось? – озвучувала вона свій вопрос.

Но але – нацизм. Бо тут в Германії починається перестройка.

Тим часом в місті Ліпецьку настав час, коли фатерлянд швидко почав відкликати назад Геррінга, бо рабочо-крестьянська соціал-національна партія хутко йшла до влади, і їй був потрібен хоч один професіонал армійського типа, який би хоч в чому розбирався.

– Есть такий чоловік! – воскликнув раптом Гімлер.

(А треба сказати, що він, (як і Гітлір) тоже був за походженням незаконнорождьонний єврей, тіко на відміну від фюрера в нього мати була українка).

– Хто це?

– Та це ж твій бойовий дружбан, Адіку.

– Хто? Не муч.

– Лічно Герман Геррінг.

Гітлір очень сильно розумів тиллове любовне захоплення свого ізраненного бойового друга, бо й сам увлікався подобними амурами, перебуваючи для цього свого часу на лікуванні бойових ран де? в Полтаві, для цього Брестський мир передав Україну під Германію. Но і цьому, нарешті настав предел:

– Геро, приїзди назад, – благає Адольф. – У нас катастрофічно не хватає прорабів ускоренія перебудови, особино військових фахівців ноль.

– А ти, Адіку? Ти ж бойовий ефрейтор.

– Навіть я сам лічно, а ти ж чудово знаєш, в душі художник-аквареліст...

– Но я сильно тут занят льотною перекваліфікацією, – одбріхувався Геррінг, – з біпланів на моноплани.

– Якщо ти негайно не повернешся в фатерланд, я возбужду проти тебе уголовне дело за полову св'язь із неарійкою. Хочеш виговоряку по партійній лінії? Получиш! – фатерляндствував Гітлір. Геррінг же знав не по наслишке, що фюрер здатен і не на таку подлість.

Й почуття обов'язку перед Батьківщиною нарешті превозобладало в залізного Геррінга й він преневозмог свої чувства до дівчини, як свого часу преневозмог морфій, й він, міцно попрощавшись з Маньєю, покинув її так міцно, зачавши при цьому свого незаконнороджонного ним сина. Внезапно кинувши для цього там все своє імущество, він молнієносно повертається в свою так звану Херманію.

Бо він вважав, що – ненадовго, адже будучи кадровим воєнним, спеціально ізобрюв для цього доктрину блиц-кріга, щоби хутенько присоединить ЕСЕРЕСЕР назад к Германії, як і було колись законно підписано колишнім Брестським миром. І таким чином присоїдинить назад свій, ще не оформлений законно з нею брак.

...Вона стояла в льогкой косиночке, вийдя на пагорбку старого ще древнього городища, дореволюціонного, стала на валу, й слізно благала про хоч один бомбовий нальот німецько-фашистської авіації, держа при цьому високо до грудей свого незаконнородженого германського синочка, «дивися, синку, оно твій тато летить», щоб хоч у якийсь спосіб він міг сподіватися в небі свого прославленого батька-льотчика... (А от чи живі вони зараз, в наші времена? Можливо, бо всі свідки, які були при цьому присутні, заприсяглися, що до неї тоді шастав вже тоді покойний Валерій Чекалов).

А всі інші германо-німецькі асси тим часом, безнаказано шастая в нашом небі, збивали по сто й більше червоних пілотів, бо навчилися в них мастірству, чудово зная усі радянські повадки.

Але – жодного бомбардування міста Ліпецька! Ще од часів царя Петра 1-го, ні до, ні потом, ні після... Жоден

підручник історії про таке не напише. Ні одна його бомба не впала на цей єдинствінний город страни, особино в той рабочий район, де проживала безимянная Маня. Місто дуже здобне для бомбометання, стоїть по обидва боки річки – хочеш – бомби правий берег, хочеш – бомби собі лівий; так ні, хоч би який поганенький розвідувальний фанерний чотирикрилий біплан залетів.

– Хоча всі на світі німецькі аси, – підло стукає Гімmlер Гітліру, – родом з міста Ліпецька в смислі професії, навчаючи колись в тамтешньому місті, чудово знають рекогнасціровку кожнісінького військового об'єкту там, краще, ніж в будь якому місті цієї країни, бо багаторазово совершая тренувальні польоти довоєнних времьон.

При чому дуже дивуєсь уголос, чому рейхмаршал авіації Герман Геррінг категорично забороня рознести цю наболілу болячку на друзки?

– Чого ти ніколи не бомбиш Ліпецьк? – не раз питав його Адольф Гітлір. – От я, наприклад, свого часу жив у Полтаві, но за це кілька разів стер її з лица землі...

– Адіку, нащо він той Ліпецьк нам здався? Тобі Англії мало? Бомби краще її, скільки хочеш. Тоже мені, зрівняв Ліпецьк з Англією.

Й а тут же Гітлір примусово видав його заміж за чистокровну арійку.

Й він тоді за це ожесточонніше бомбив голубий Альбїон, приступно возмещая на ньому боль своєї утраченої радянської любові, тим самим оберігає її чувства од возмездія, тим часом цілими тисячами альбїонці гинули, прикривая своїми тілами усіх жителів міста Ліпецька, і хоч як не старалися, а не могли всі разом превзойті цифру жертв лише в одному окремо взятому Ленінграді, наприклад.

Що буквально дозволило ЕСЕРЕСЕРУ безприпятственно кувати побідоносну промишленность лише в одному його небомблїонному місті, сильно увілічивая цим обороноспособний потенціал.

Бо ще Петро 1-й започаткував в Ліпецьку руду, металургію, занедбану потім царатом. Особинно побудувавши посеред війни в 1942-43 роках забуту з часів Петра 1-го

тракторо- в танкоросторительность, і це поруч з Вороніжом, г'ородом-геройом, за що тричі стертим бомбами з лица землі, не кажучи, що це з іншого кінця з поруч з блокадним Ленінградом, на якого враг чоґось бомбометання не шкодував, убивши за це міліон граждан, наприклад.

А в Ліпєцьку тим часом безнаказанно возобновили колишню німецько-довоєнну пілотну школу на радянську й відновили наше льотне плем'я пілотів, ще не ізстреблєне Люфтваффом (треба ж не тільки ж їй будучих чужих фашистів навчать, а й своїх); не говоря вже про чорну й білу металургію і їхню сталелітейность, знову ж таки комплекс «Свободний Сокіл», «Металіст», трупопрокатний, тьху – трубопрокатний комбінат, літьйо, а, гламне, тяжке приладобудування, прорвав ними усіма не тільки блокадний Ленінград, но й при цьом відганяня вообщє з нашої землі німецько-германські орди. Ще й досі на північному заході міста Ліпєцьк поміж вокзалом і заводом «Свободний сокіл», незважаючи на перестройку новими геть мікрорайонами, стоїть на тому колишньому місці й раптом вулиця Авіаційна...

Що засвідчує що?

Ісключительно силу ніжного почуття в Германа Геррінга, яке превозобладало навіть над його здоровим глуздом фашистського убійці.

Даже под тяжелейшими питками на Нюрнбергському процесі не видав, не назвав імя Мані К., для чоґо напруг усю свою силу волі нелюдя й покончив нею жизнью за допомогою своєї законной арійської дружини, нелюбимої, за що яка пронесла на суд в прощальному поцілункові ампулу з ядом, розкусила і передала зі слиною просто в рот рейхсмаршалові і той просто вже нічоґо іншого зробити не міг просто посеред уголовного процесса, (отак! а от інтересно, чи пішла б на таке наша радянська незаконна дівчина, вихована на зовсім інших принципах? нікоґда!) тим самим унося тайну ційой безимянной девушкі звідтіля навсіґда взмивая собою в високе прозрачне небо.

22 червня 2012 року

ЛІНЗА

Едуарду Мацішевському

Якось зі славного хутора Леніна, що поруч з шахтою Ірміне-Центральна імені Сталіна, (де згодом поставив усі свої рекорди Олексій Стаханов), таємно вирушило троє селян-дідів.

План був простий:

– Оце, гля, Донець тіко підмерз, і ще не всі кинулися в Росію, то ми вспеємо щось вимінять? – укотре гудів дід Антін.

Мало не померзли, дочекавши, доки Місяць, нарешті, зайшов за хмару. Дід Антін ще засвітла накреслив напрямки біліших плям, де лід товстіший і поповзом кинулися повз темні тонкі опуки на той бік, чіпляючись одне одного за клумаки.

Щастя, що на спини товсто понамерзало жорстви, отож біле маскування врятувало од пильних військових патрулів.

І, за розрахунками вийшли до протилежного села з дивовижною назвою Кримське, дякувати, що до облоги частенько там бували.

Й знову залягли купкою, щоб не залякнути, а дід Антін рушив на розвідку. Під вечір приповз ледь живий:

– Нічого не наміняємо, гля.

– Чого, гля?

– Активістів до гада і опорних пунктів. Гля, треба рушати в голубінку. Може, його там, гада, менше.

Аж коли вступили в віддалену область, то швидко й таємно виміняли й крупу, й зерно, й картоплі.

Тяглися в зворотному напрямку орловською областю і відчували, що геть несила. Доки не надибали здоровенну бляшанку й мало не посварилися:

– Померзне, гля.

– Я вже померз, – відчув себе картоплиною дід Карлаван.

– Картопля, гля, зальодяніє, не донесем.

– Нічо, з мерзлої такий класний самогон женеться.

– Да уж, весной, када снег сайдьоть та нас тутай найдут і нагонять та, – буркнув дід Панін.

Скинули додолу збіжжя й знову почали лаятись – чи мундьорку варить, чи чищену – тут головний резон був у ющі, яку можна висьорбать, все-таки яка не яка, а гаряча підпора.

– Я й опосля мундьорки юшку вижлукчу так, – пхикнув дід Іван Панін.

Був згоден на будь що, аби лише сидіти й ловити долонями тепло від багаття, щастя, що бадилляччя навколо дозволяло не економити вогню.

А коли одтанули, то почули гармошку.

– Село, гля? – затривожився дід Антін.

– Гуляють та, – крекнув дід Панін, бо уявив, харчу на далеких гулянках.

Адже звідтам виразно линув ситий дух. Однак пересів лівіше, щоб хоч трохи загородити багаття од лісо-смуги, з-за якої радісно нявкотіли рулади, які од того лише посилилися.

Вже забулькотіла вода і забулькотіло в шлунках, коли з сутінок виступило три постаті, деручи їх гучними частушками.

– Хто такіє? – гармошка вмовкла.

Би Панін почав говорити, все таки їхній одноплемінник, однак, став скромний, і притих.

– Та ми тут, подорожні, – продихнув дід Антін.

– Шта? – подивувався рудий красень, і багатозначно закинув за спину музичний інструмент.

Дід Каурлан все життя вагався: чи був він болгарин, а чи серб, і тому вирішив мовчати.

– Пабірушки, – сплюнув у мороз музикант. – Єщо нам село сожжьоте!

І весело вдарив чоботом бляшанку. Не встиг Антін отямитися од спалаху іскор і бризок, як влучно й болісно зазнав того ж чобота під спину, од чого несподівано легко перелетів кучугуру.

Коли гармошка заглухла геть за пагорбами, селяни почали навпомацки сповзатись і задубілими пальцями збирати збіжжя до розкиданих клумаків.

Натрапили навіть кілька недоварених картоплин і похапцем спожили, сторожко дослухаючись околиць.

Мухи поштивно поховалися під стелею, сподіваючись таки пересидіти густий перегар.

«З абрикос гнали».

«Еге, абрикосівка», – погодилися зрештою в протилежному кутку.

– Я от ніскільки не жалію про тюрму, – несподівано підвів голову Іванов Толька-Косий, так, що всі зосередилися на ньому. Бо одсидів бо він вже за п'ятий голодомор, коли порядки трохи пом'якшилися.

– Тебе б, гля, ще на каторгу заперли, ти б ще щасливіший був, – пирснув дід Антін в чарку.

– Во-первих, – не одступався Толька, зизим оком обвівши любе товариство, – мене тюрма од армії спасла.

– Ну не мудак ти, Кося? – радів, що це не про нього, дід Каурлан. – Уві армії три года дають, а тобі в тюрмі чотири дали.

– А во-вторых, я в Москві побував, – щасливо й лагідно примружив своє криве око Толька.

– Да, повезло, – зітхнув Король, бо його за той же злочин закинули на Волгодонканал, і там окрім каналу, він не бачив нічого.

Зітхнув і малий Едько, бо був єдиний тут тверезий.

Отак завжди по шостій склянці починалося найцікавіше, бо про столишну Москву тут лише чули, та й то од Тольки.

– Я там кажний дом обдивився, – так починав він, щасливо блискаючи опукою кривого ока. – Живуть же люди...

Тому що зоною йому була висотка – московський університет, якого він ударно будував.

Починав він здалеку про мудака «попку», який дав постріл угору й куля пролетіла аж сім кілометрів і влучила в паркову алею Кунцевого, де саме гуляв Сталін. І невдалого вартового не стало.

– А як же було не стрілять? – погляд Тольки вирівнювався. – Коли наш п'ятдесят восьмьорка взяв і прив'язався до куска фанери-десятки й плигнув од університетового шпиля, легко пролетів над зоною і скрився в необ'ятной столиці.

«В бік Кунцевого?» – мало не вбовкнув дід Антін.

Всі мовчали, бо удавали, що про всяк випадок не чули.

– Досі шукають. Летів, як Можайський, – зблиснув Толька оком і знаннями, здобутими в Москві, бо весь той час він був тверезий і навіть читав газети.

Зустрівся очима з Королем, єдиним, хто йняв віри, адже проходив за одним з ним судом – двоє юних розумників вигадали, як їсти в голодомор посівний отруений ячмінь. Тому його й не дуже охороняли, отож легко було підповзти, просвердлити дірочку й наточить зерна. На отруту коштів тоді не шкодували, однак хлопці примудрилися довго вимочувати зерно, потім тричі зливати окріп, а вже потім робити кашу.

Все б гаразд, але почали радісно ділитися з голодними хуторянами, допоки хтось не здав.

«Чому? – пускав сльозу дід Антін. – Чому селян посадили за їхній же овес?»

Загалом він був добрий чоловік і завжди ділився, чим міг з подорожніми жебраками, яких чимало сунуло на Донбас, сюди, під славетну шахту – вважалося після стахановських рекордів, що шахтарський край багатий.

Лише завжди дід допитувався:

– Звідкіля ви, люди добрі?

– З під Воронежу.

– З Рязанщини.

– З Вологодщини...

Навіть циган наділяв, хоча не дуже їх шанував. Ос-

таннім шматком ділився, бо добре знав по собі, які то мандри.

Але коли чув:

– Орловські ми...

Хапався за ціпок і вигонив з обійстя, бо люто вмить опинявся в тому засніженому гармошкою полі.

– Уб'ю, орловські! – верещав він, жбурляючись ціпком. – Падли ненаситні! Суки засрані!

Родичі хапали його й дивувалися, що оно скільки років проминуло, а він ніяк не втихомириться.

Застілля й мовчанка тривали.

Тому дід Антін хрумкнув огірком:

– Тільки, ти краще розкажи нам, гля, як ти по радіві кіна дивився.

Усі збадьорилися, бо знали, що далі буде.

– Наша бригада була ударна, – починав тихо Тільки, – і тому нам дозволили скинутися всім й купить поставити в бараці тілімізор.

– А що це таке? – удавав далі Антін.

Навіть дід Каурлан сонно закліпав.

Лише малий Едько сопів співчуттями, бо не любив, коли з Косого Тільки знущалися.

– Ну, це такий тіпа радіоприймач, – ліз у пастку той, – тілко спереду в його така товста водяна лінза... – замовкав.

– Ну? – дід Антін.

– Така вона, вобщим, шо бере й показує кіно.

– Кіно? В бараці? – ятрився дід, аж окуляри йому впали з носа.

– Еге. Або новості. Політінформації різні...

За мить хата здригалася реготом:

– Кіно по радіву!

– Тільці більш не наливать!

– Тілімізор!

– Це ти од його окосів?

– Во чьто з людьми університети творят! – корчився дід Панін.

За цим ніхто не добачив, як малий Едько шаснув в сіни, де, потерши долівку долонями, замурзав ними лице. Накинувши на плечі рядно, згори накрившись хусткою, під неї наштовхав гнотяної паклі.

Взявши ломаку, постукав нею до хати:

– Здрафствуйте, люди добре! Паклон вам да щастье, разрешить зайтить.

– Хто така будеш? – хапнувся окулярів Антін.

– Да хажу дарогами-путями, – лагідно попискував Едько, і так вдало, що й інші не постерегли підробки, – сабіраю деткам на пропитаніє.

– Он як, – набував поважності дід Антін. – А звідкіля ж ти родом будеш?

– Орловськіє ми, – не встигла «вона» вимовити, як дід Антон зірвався з лави, хопивши ціпка, однак та несподівано ще прудкіше дременула надвір, дід люто метнувся за нею.

Всі зачудовано дослухалися надвірних здогонив, «уб'ю суку!», які крутнулися навколо хати, за вікном раз ураз мерехкотів ціпок і матюки.

Несподівано ляснули двері, Едько влетів, спритно скинувши «орловські» лахи під лавку.

– Уб'ю сучару! – вскочив слідом дід Антін.

Страшний ціпок завис у повітрі, шукаючи свою жертву.

– Де сучара? – волав він.

– Яка? – загальний подив.

– Курва орловська! – гарикнув і втих, не узрівши її.

– Яка курва, діду? – невинно округлював і округлював без того округлі юні очі свої Едько.

Дід здивовано одсапувався.

– Та я, гля, її тут тіко шо бачив...

Усі уважно озирнули одне одного.

– Бачив? Тут? – Косий Только вправно крутнув кривим оком і заховав його. – Хіба тільки по тілімізору!

ЛАБОРАТОРНІ УПОСЛІДЖЕННЯ ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНОГО СЕКСУ (сексотези)

Нехай сексоти не тішаться, бо йдеться не про них, а про тінювий секс, котрий прагне вийти з корумпованих кіл і влитися в повноцінне суспільне буття. Хто стоїть на заваді?

В першу чергу, це феміністки всіх напрямків, котрі не бажають визнавати за жінок пасивних педерастів. А ці нещасні, між іншим, потерпають від мужланів (активних педерастів) не менше, аніж жіноцтво од натуралів. І якщо вже світовий фемінізм прагне правдивої боротьби зі всесвітнім чоловіцьким хамством, вульгарністю, дискримінацією, побутовим тероризмом, зрештою, жлобством, – тут слід якнагальніше влити до своїх рядів сексуально знедолені верстви, аналогічні за дискримінантним чинником.

Для зручності пропонується термін, котрий не так ріже вухо витонченого жіноцтва: «феміністи», тобто це істоти, які ще жінками не стали, однак широко прагнуть того. Термін, який би вдало поєднав нарешті воєдино два таких, здавалося колись, несумісних першопочатків.

В епоху, коли до третьої статі (гомосеків) додалася ще й четверта, п'ята, шоста, сьома, восьма (трансвестити, травестити, кроссексуали, зоофіли, птахофіли, москвофіли та іхтіофіли) слід, нарешті зорієнтуватися в плані моралі та етики, які значно розширили свої межі в царині демократичного буття. Бо не за горами вже фаунофілія й комахолубство, а що ми можемо запропонувати їм, якщо ще й досі свідомо і злочинно зволікаємо з готовими, усталеними вже прецедентами? Не кажучи вже про геронтофродитів, трансформерів, захермазо-херів, роботофілів...

Чому, наприклад, суспільство ще й досі не узаконило прості шлюбні стосунки педерастів з лесбійками? А, між іншим, така комбінація ще й досі несприятна не лише серед натуралів, але й серед прогресивних сексмаргіналів. Чи не тому, що світові політичні репресивні режими сво-

го часу намагалися «перевиховати» й тих і тих, ув'язнюючи їх до спільних камер. Мотивуючи це тим, що перебування педераста в чоловічій тюрмі (а лесбійки в жіночій) аж ніяк не створює для них ефекту покарання, а радше навпаки – дозволяє еротично розповсюджуватися, нечувано збільшуючи сексуальні можливості.

Величезна кількість католицького педофільного духовенства, опинившись в чоловічих зонах ув'язнення тут же порушила вселенський релігійний порядок, тому що вже не вони сповідали парафіян, а парафіяни почали сповідати їх, в такий спосіб караючи за неусталені нелегітимні стосунки з дітьми. Й тут слід добряче замислитися Ватикану, аби використав свій міжнародний авторитет і відсунув віковий ценз неповноліття для карної підсудності за так зване злягання з дітьми. Адже в епоху тотальної акселерації молоді іноді важко визначити нижчий рівень межі вікової осудності. Такі б нововведення значно би посилили авторитет церкви, який саме за цих причин дуже похитнувся.

Недарма ж ортодокси-віряни вимагають од Папи Римського засудити т. зв. педофілію й гомосексуалізм ксьондзів, у той час коли інша частина глибоко релігійних людей вимагає, аби Папа публічно покаювся й замінив церковні тези, котрі таврують одностатеве кохання на діаметрально протилежні. Тому що прості люди самі по собі не спроможні щось редагувати в Святому писанні, створеному ще тоді, коли навіть стосунки між ортодоксальним чоловіцтвом та жіноцтвом не набули ще достатнього розвитку (нагадаємо, що Біблія визнає лише одну сексуальну позицію між чоловіком та жінкою – це коли вона на спині, а він згори. Що натепер є цілковитим символом жіночого упослідження, де їй надається підрядна роль, і вже аж ніяк не паритетна).

Можна, зрештою, скликати новітній Всесвітній Нікейський собор, який перегляне ці постулати так само, як колишній Нікейський собор кардинально переглянув тодішні, й тим самим дозволить радикально розпідерити суспільство.

До речі, ні в Біблії, ні в Євангелії ніде й слова не сказано про целібат – заборону брати шлюб церковникам. То звідкіля ж виник такий дивний звичай? Там заборонено гріх содомський, і гріх гоморський, однак про педофілію Святе Письмо мовчить, – то чи не причина це такого масового його розповсюдження серед ксьондзів?

Додати, якщо суворо карають за педофілію священників, то чому законодавство ніколи не карає за це саме двох малолітніх, котрі вдаються між собою до злягання? А чи це – не подвійна педофілія? Облудні законники виправдовують тут свою бездіяльність тим, що, мовляв, це ж недозрілі діти, які не підпадають під дорослу юрисдикцію, однак таким слід зауважити, що коли вони вдаються до коїтусу, то тим самим дорослість їхня беззаперечна!

Тобто коли дітям вигідно – то вони діти, а коли не вигідно, то вони, бач, дорослі, що кожного разу заганяє правочинство в глухий кут. А страждають внаслідок патери, котрі, замість того, щоби нести слово Боже до простих людей, часто-густо позбавляються такої можливості, бо їм по всіх тюремних зонах затикають рота в буквальному сенсі цього слова, й страх навіть подумати, чим саме затикають.

Таке неузгоджене з потребами життя законодавство до нагальних потреб (беззаконня) свого часу породило масові міграції зоофілів аж до африканських високогірних джунглів, де вони могли спокійно вдаватися до любовощів із зеленими мавпами. Результат цього відомий – виникнення СНІДу... (Сексуальних Наслідків Інтернаціонального Сексу).

А от якби б суспільна мораль не трактувала яко збоченців цих сексуальних мучеників, а надавала б їм законне право кохатися в наших міських звіринцях (або і в цирках) то, певна річ, такої б всесвітньої катастрофічної хвороби ніколи б і не виникло. А от тепер скоро людство також позеленіє.

...Кожного разу, коли в прогресивних країнах з'їздяться сексменшини на гей-паради, то раптом і вияв-

ляється, що їх набагато більше, аніж так званих секс-більшовиків. Додати: ще більша кількість одностатевих за відомих причин зацькованого упередження на цих парадах не дефілює – отож постає питання про те: а чим же є насправді так звана більшість? Чому ж це натурали ніколи не збираються на свої паради чи бодай фестивалі? Та тому що вони по-фарисейському приховуються од загалу, аби той не побачив їхньої ницості, меншовартості й меншокількості! Саме через це їх слід позбавити сегрегаційної влади. Адже вони ще й досі диктують свої порядки, в той час, коли істинна демократія – це коли суспільством кермує справжня більшість, а не уявна.

Наведемо приклади: в геть усіх клозетах подибуємо лише таблички «Ч» та «Ж»... А куди податися по свої метаболичні потреби педерасту? Чи до чоловічої вбиральні, чи до жіночої – а наслідок один: цілковитий дискомфорт в дефекації, коли ти змушений здійснювати її за умов, які геть не співпадають з твоїм гендерним статусом...

В значно ще жажливішій ситуації опиняється кожен транссексуал чи трансвестит, для яких на планеті Земля ще й досі (!) не створено жодного (!) відповідного санітарного закладу. Про яку цивілізованість людства можна взагалі твердити, коли це людство не зідентифікувалося ще й досі, щоб нормально, побачте, посрать?

Ну, і про найголовніше:

чомуś ніде й ніколи в мас-медіа не піднімалося питання про доволі масивний огроם ще однієї специфічної сексуальної статі, котра справедливо також може претендувати на більшість.

Йдеться про онаністів.

Ці залякані так званою мораллю індивіди тихенько нидіють по кутках й анонімно вдаються до перелюбу. За них нікому заступитися, нікому заявити про їхнє людське прагнення брати шлюб. Як цього вже натепер домоглися педераста.

Так-так, йдеться про право кожного онаніста на законний шлюб. Із самим собою.

СПИНОЮ

(із циклу «Прощавай, суржису!»)

Навіть, якщо ти не служив у міліції, то ніколи не прикурюй, стоячи задом до дверей. Ця думка колись може пригодитися кожному, хто не знає, що може за тими дверима ховатись. Особино коли бугор дає тобі гроші, одцитує чимало з товстої барсетки під розписку й каже:

– Йди, нарешті, й розщитайся, нарешті, з усіма бригадами, в перву очередь з кровельщиками.

Бо сам не любив роботяг, особливо знацьця з ними. Сказано, із хама не вийде пана. Він же не сказав, що ті кровельщики усі з Катюжанки. Я, слава Богу, додумав по дорозі в підсобку купити «Наполеона», бо я про нього ще з радянських часів мріяв, но тоді не було грошей. І от тільки ця бутылка мене й спасла тоді, вона як знала, навіщо я її взяв.

Ті прибігають, почав роздавать я гроші, строго слідкую за кишеннями, особливо за боковою, де лежить пляшка, все роздав точно по бумажках, і всі страшно задоволені. Але тут вони стали незадоволені, бо побачили, скільки в мене їх ще лишилось і почали права качать, що я їх оцитав. Все їм мало. Ми взяли знову бомажки, все зійшлося, но чоловік, це така людина, коли вона в когось бачить пачку товстійшу, ніж у тебе, вона вважає, що її обдурено. І вона тихцем бере кожен по кровельному молотку і тихцем усі йдуть за тобою, а ти йдеш щасливий з омріяною тридцять років бутылкою «Наполеона» і навіть не хочеш озирнутись назад, бо може ти своїм щастям ображаєш когось, хто вважає себе класово обманутим і твоє щастя вони сприймають, як свій особистий грабунок. Вони ж не знають скільки разів ти на того «Наполеона» дивився, бо були такі часи, що в лікьоро-водочном окрім нього місяцями нічого іншого не стояло.

– Це ж подумать: п'ятдесят чотири рублі! – милувалися тоді всі в простому гастрономі, як в музеї.

Заходжу я, як дурак в свій парадняк, і що? Виймаю, дурак, цигарку. Ну вона тобі нада? Ти вдома не можеш

вийти на балкон і там собі смалити цілу ніч? Ні, треба в парадному придержать хвилювання, бо жінка моя також з тої доісторичної епохи, зна, хто такий «Наполеон» і радісно розділить з тобою радість.

І отут я повернувся спиною до темних тих дверей, бо, може я й не мудака, може просто вітер звідти був сильний, і отак зігнувшись, почав прикурювать, дурак, не зная, що там вже ціла бригада кровельщиків жадібна, і вже перший хтось проштовхнувся з молотком і щосили вдарив тебе ув тім'я. Бач, суки, ножем не б'ють, а тим, до чого привикші їхні робочі руки. З першого ж удару молоток провалився всередину, но їм, сукам, все мало, жадібні, ну й ще раз ввалили мені в голову.

Там було потім море крові і не тіко на підлозі за ніч натекло, а й по стінах, мабуть я бився з ними і не давав молоток вийнять, бо він так і остався в мені. Ну хіба їм до молотка, коли вони гроші в мене разом з внутрішнім карманом вирвали й помчали жадібно ділить. І от одразу після другого удару мені – блись – одкриваю очі од сильного холоду і думаю ними, звідкіля це влітку взявся такий хххолодюдга? І пробую повернути голову вбік щоб побачити ще кількох голих в підвалі. Насилу встав, найшов виключатель. Но, мабуть, я не зрозумів тоді, що я в підвалі, бо мене тоді дуже сильна образа взяла: на всіх навколо такі добрячі покривала. І навіть на пустих столах. А на мені – нічого. Дубак же який, бо підвалу наплювать, що над ним літо, він, гад до кісток вже пройняв. От я встав, і почав чесно накривала ділить між усіма пацієнтами, і шо цікаво, жоден не встав і не запротестував. І так чесно вийшло, що мені хватило ще й на підстилку, не буду ж я, як вони усі, мудаки, тут на голих столах лежать. І так я пробую хорошо укутатись, бо до ранку в цьому підвалі ще проспатись треба, завтра ж на роботу.

– Яка це пахла тут світло покинула? – чую я раптом грізний голос.

Це заходять сюди люди в білих халатах і сердиться, мабуть, їхній начальник.

– Це щоб цілу ніч тут нагоряло? І так грошей не напасешся, – лаявся главврач. – Бо цим усім тут, якщо хорошо подумать, світло вже ніколи не потрібно.

І хоче вимкнути, і хочуть йти геть.

– Як це, баля, непотрібне? – кажу я і встаю. – Як ви на покривала жмотитесь, то хоч світло залиште.

Як вони кинуться в двері, но тут спрацювало, слава Богу те, що вони в дверях затислись усі, я йду до них і тягну покривало.

– Де справедливість? – кажу. – Що одним по два, а другим по одному?

Я ж не знав, що молоток мені з голови ще не вийняли, так він там, кровельний такий, з широкою п'яткою, нею застряв.

Ну вони трошки всцялись, хто більше, хто менше.

– Або хоч отопленіє в палаті включіть, баля, ми ж тут все-таки люди лежимо.

Чи од досади, чи од того, що в мене голова чомусь болить, я сів і заплакав.

Це їх трохи заспокоїло, почали шепотітись.

– То що, в реанімацію? – шепочуть одні.

– В яку? – каже главврач. – Бач, розсуждає, умнічає. В общу палату, ви ж бачите, що він видужав.

Одкриваю я ще раз очі і бачу мою любиму доперестроїчну Надюшу. Не так її, як бутилку чого? «Наполеона». І палата вже не в підвалі, і людей тут лише шість штук.

– Тосічка, – каже, – милий мій.

Бо мені голова перемотана, це ж не жарти, молоток вийняли, а покрівлю титаном залатали.

А поруч кум із кумою, ну просто сяють, бо чесні люди. Кум мені молоток мій показує, радіє з нього, як дитя.

А кума вже на мені закуску розкладає.

– Стоп, – кажу, – ви б краще цю бутилку главврачу однесли.

– Не бере, – каже Надюша.

– Як? – не вірю я. – Щоб главврач – і не брав?

– Це той гад, що тебе другий раз на смерть одправив? Сука жадний, насилу я в нього вешдок одняв, – справедливо каже кум, лясає широким кривавим тим молотком об долоню.

Це вже вона потім розказала, що мудаки в парадному мені не той карман вирвали, бо в боковому бутилка ціла осталась. І Надюша ж знала, чим мене на ноги возроджать.

І отут моя мрія, нарешті, здійснилася, я лише губками пригубив ту чудесну рідину, як зі мною одразу сталося нечуване чудо: голова враз перестала болить. А як закусили огірочками, то я враз зрозумів, що смерть одступила.

Я вискочив надвір і хоч я був у тюрбані, водій «швидкої» не здивувався.

– Ти пив коли-небудь таке? – тицьнув я йому в кабінку пів-пляшки «Наполеону».

Він мовчки й посміхаючись повіз мене, по дорозі я зняв тюрбан, розсмикав криваве волосся, й устиг навіть намазатися зубною пастою рівненко.

Коли я зайшов, усе онімло, побачивши те покривало.

– Суки, – кажу я. – Сидите в моїй підсобці за моїм столом, і граєте моїми картами на мої гроші?

Кажу я пошепки. Бо тиша там стояла така, що гріх будити було її криком. Все ж таки кровельщики, вони звикли більше до гуркоту. Вони почали одсовуватись, сщючи, бо ж вони не медики, не привикші ще бачить покійників.

– Гроші на стіл, – кажу я ще тихіш. Й виймаю над головою закривавлений молоток.

І вони, обсцикаючись, починають хутенько шарудіть ними, не рахуючи, і так розсовуються по боках автоматично, бо я бачу серед них кого?

– Ах ти ж сука, – кажу, – бугор сраний.

Сказав просто так, я ще не знав, що він тоді всрався. Я не подав ніякого виду, бо кого-кого, а його тут не сподівався, серед простих безпаспортних роботяг. І, серучи, тиче мені товсту барсетку.

– Од мене, суки, – кажу, – ніде не заховаєтесь, баля, навіть на тому світі, бо я з нього його й прийшов, – кажу монотонно. – Особинно ти, морда твоя погана, – забираю я повільно барсетку, – признавайся при всіх, це ти на мене навів?

І молотком по столу.

Дехто й впав.

– Він, він! – кричать.

– Ну, – кажу, – спокійненько досирайте на здоров'я, бо я, баля, завтра ще прийду.

Ну, на цьому ця історія не кінчилася, там було ще багато кінців. Но найцікавіше в цьому що? Що лікарі як не шукали, а не знайшли в мене навіть ніякісінького навіть струсу мозку.

– Це тому, що в тебе мозку немає, – сміявся кум.

Може він і правий, бо чого це я спиною до дверей прикурював?

Кінець получився нежданий, це вже коли я очі одкрив і побачив ними ментів, то вони мені розказали, що дехто в підсобці дубака дали. Це ті, хто здержували, хто не хотів одпуститися, а зря, бо як ти вже взявся за кровельний важкий молоток і почав з ним бігати поночі по парадних, то ти спершу візьми й научись срать.

СОВРАТНИКИ ВОЖДІВ

(мініповість-апокриф циклу «Прощавай, суржику!»)

Це тіко зараз ми докопуємось до аксіоми істини, а тоді її не знали навіть вони, їхніі творці й не розуміли, до чого їхне політиканство гри в популізм може їх самих призвести. Бо якщо хтось і не розуміє причини їхнього кінця в смислі смерті, то це просто од леності, од просто-го небажання співставити факти з фактажом.

От ніхто зараз не помітив слова «леность», а тут міжіншим криється велика загадка запасного імені вождя Леніна, який сам на себе нарікав за лень в ссилках, де він бурятствував алеуток, за що його ті за допомогою по-

мощі німецько-германської розвідки нагородили страш-
нодіючою хворобою берлінського салонного взірця, яка
ще натоді самоходом з Берліну ніяк би не змогла досяг-
ти вершин алеутських кряжів.

Але почнемо спочатку. Од товарища Янукідзе, друга і
товарища Сталіна ще по тіфілістичних ссилках, коли во-
ни насильно одбували питкі в тамтешній семінарії,
ізмождаєсь непосильними догмами православного царя-
ту. За що підняли там повстання во імя праведного ко-
муністичного вчення, несумісного з релігією, незважаю-
чи навіть на те, що воно ізвитікає із первоісточників пер-
шохристиян, іменованого так само співзвучно до ко-
мунізму: комратинизм, де свого часу вчився в семінарії
Ісус Йосипович Христос.

Так от ніхто й уявити не міг, що це самий Янукідзе,
прийшовши до вершин справедливої влади робітничо-
селян, стане вживати її всю собі в розврат, опускаючись не
лише в ньому, але і вікові, розвращаясь з жінками, юрод-
ствуя їх при цьому до такої міри, що а потім перейдя
плавно на дівчат, щоби опуститись вже до геть дівчаток.

– Шюкати їх в найвіддаленіших районах регіонів, – на-
казував він емісарам, щоб не сотворить гріха по сусідству,
бо воно чим дальший секс, тим менш доказовий.

І ті шастали неозорою соцбатьківщиною. Доки їм в
Челябінськом заураллі в списках населення не попалася
дивовижне прізвище невінної геть дев'ятилеточки з
фамілією Істоміліна. Яка її і згубила.

Од одного такого слова Янукідзе впав в розумові об-
рази, а потім в почуттєві, нав'яні поезійой пісень
Єсеніна, і вже геть істомівся, доки її, залякану, не привез-
ли, кладя просто до нього в постіль...

Не будем продовжувати цього бруду. Скажемо, що
дівчинка довго лікувалась, не так фізіологічно, як психо-
логічно, приводячи себе в візрастну норму, а як ліки бу-
ли недоступні, то вона опріділилась в медичне ПеТеУ, з
метою використання учбового процесу випробовуючи
його на собі поправкою здоров'я.

Тому, потрапивши в відмінниці соціалістичного пед-змагання, була знову надіслана в Москву на парад Першого травня трудящихся, де мала честь промарширувати під салютом всіх вождів.

Хто ж тоді знав, що ці пишні паради ударниць виробництва велися під приводом осіменіння їх, де стоящі на трибунах керівники тикали пальцями в маси, нібито буцім вітая їх, а насправді давали таємні пальцеві знаки вказівок на свою обраницю.

Бо в них не було просто ніякого іншого вибору, окрім випадкового обрання з колон ударниць – єдине, що позбавляло їх хоч якось од зумисне підготованих агентш імперіалізму. Які дорвуться і отруять на смерть за допомогою без презерватива.

Як свого часу Німецька Германія свого часу затруїла була Леніна поганою хворобою. Якою шантажуючи компроматом просто примусила його в перспективі капітулювати проти кайзера, підірвавши навіки Росію. Ось ціна одної безпрезервативної спірахети!

– Не хочеш? – лютився до неї Берій в ліжку, грузінствуючи при цьому. – А якщо тобі партія накаже?

Та, бідненька задумалася такою непосильною казуїстикою. Доки думала, то почула:

– Так от я, якь один із вождів партії, наказую тобі, не противляясь, сопротивляясь якомога при цьому. Ти пойняла? – чула вона до болю знайомий з дитинства кавказький акцент.

– Так, – одним лише голосом сказала вона.

Певно щось таке почув ув ній цей досвічений партієць, що викликав Вуласіка, начальника Кремля і каже:

– Я дуже гарячої крові, а ти спокійний слов'янин. Перевір її спокійно, чує моя душа, що в ній щось є.

Тобто він дикий страх зацькованої людино-дівчини сприйняв як приховану темпераментність.

Вуласік тут же інкримінував їй перебування в Кремлі без відповідних документів перепустки, як привід до порушень, чим залякав остаточно, чим домігшись свого.

Не знала ще тоді проста зауральська дівчина, що цей грізний генерал-охоронець ще виконував тут при Кремлі роль пробір-дами.

Но Берій не був такий дурний, як йому здавалося, і підмітив у комендатурі Кремля білу невинну шаль дівчини, густо змазану виділеннями ревного генерала охрани, тобто реч-док. Який потім зіграє свою роковану роль в долі нашої неоглядної нікому Батьківщини.

Бо ніхто з істориків тут не помітив одної деталі факту, що дівчина, яка прагнула будь-що стати на статус столичної ліміти, усіяко приховувала свою медичну освіту. І ось чому: вона знала ненависть Сталіна до будь яких медиків усіх рангів і масть, тому що навколо нього падали мертвими його колишні соратники сотнями. При чому не лишаючи по собі ніяких розумних доказів смерті. Отже справедливо було уявить, що тут діє досвідчена медицина.

Чи могла за таких обставин Істоміліна, влаштовуючись у столовку харчблоку Кунцева, розголошувати цю свою ПеТеУшну мед-таємницю, яку пронюхали Берій і Вуласік, вдало маніпулюючи новою агентшою, запущеною ними навколо Сталіна?

– От чи лі заметів ти, Сосо, – починав розводитися Берій за сніданком вождя, – шьчо од того, хто тобі наливає твоє улюблене вино саціраві, то так воно й п'ється? Легко, а чи й важько? – щосили кавказячи Сталіна.

Витаючи своїми руками над напоями.

– Так, генацвалі, – генералісимус посміхнувся, – як ти нальяєш, то півдня потім голова болить.

– Ха-ха-ха, – засміявся Вуласік, – ха-ха-ха.

Берія вдячно блиснув до нього окулярами пенсна.

– Так отак і ліки. Залежно від того, хто тобі подає пілюлі, і хто тобі подає водички запить – від цього до більшої міри залежить процес одужання, аніж би од самих препаратів...

Він точно поцілив, беріянствуя при цьому, бо точно знав, що Сталіна вже не бере аніяка рецептура. Через надзвичайну забобонність вождя до медицини.

– Ну од тебе я тільки отруту прийму з твоїх рук, – по-жартував ще раз Сталін, і бухикнув, бо мучився тоді сезонним грипом.

В цю мить підійшла практикантка кремльовмського общепіта, якій доручили уперше подати чай для проби. Вона так просто і скромно при цьому це зробила, що Сталін:

– А от нехай ця юна особа подасть мені оці пігулки і чаю для запивання мікстури.

Та, знову почувши знайомий до страху акцент, пополотніла, червоніючи при цьому. І тому подала препарат і належні запивання до так невимушено і просто, що зачарувала кавказьких вождів. Вона готова була все подати, щоби якомога швидше дременуть на свою кухню. Де вона ютилася у запічку, що навіть оддала й свою улюблену білу шаль, якою невимушено огоргула хворе горло Сталіна.

Певно, ця шаль була чимось цілющим густо змазана, бо од чого б це хвороба, яка довго і страшно мучила вождя всіх народів Всесвіту – взяла і вгеть одступилася?

Сталін, а він хоч і був за переконанням матеріаліст, був страшним містиком. Бо як кожна нормальна людина, він весь час остерігався, що його вб'ють при цьому.

Або, в гіршому випадку, попсують здоров'я. І от коли воно всією своєю силою відчуло, як його підсилює, оця, здавалося б, невинна якась проста шаль, воно возтрепетало од радощів за себе.

Тут треба зупинитися й подумати про ворогів те, що проста сімнадцятилітня дівчина ще через юний свій вік ще не встигала бути ворогом. І ця думка радувалася за Вождя. Що він із нетерпінням очікував тепер на нову свою хворобу. Щоби повторити експеримент в умовах цілковитої медичної загрози відсутності її в значенні присутності.

І от ця мить жадана наступає, і знову сезонний грип, і ніякі ліки не допомагають, навіть секретне червоне вино «Саціраволкзані» із однойменного таємного висо-

когірного села Грузії, щоб туди не змогла дістатися будь яка отрута в напої для вождя – навіть такі сильно ефективні ліки не могли вже допомогти йому, навіть у будучи підігрітому на газу стані.

І тоді вождь викликає із кухні, із запічку просту чаєрозливищу, яка ніжно подає йому мікстуру й запивання. А, головне, огортає його шию ласкою і шаллю.

І що?

І, здавалося б, вождь усіх народів планети імені Землі, а пройнявся він простою людською піклотою і враз узяв і ожив. На зло й горе усім своїм заздрісникам і ворогам.

І не тіко видужав, а й омолодився усім своїм тілом і всім тим, що при ньому положено.

Бо законна дружина набагато шкідливіша для здоров'я, ніж беззаконна. Яка не стоїть під загрозою застрелитися і тим компрометувати свого чоловіка, тим самим постійно тримаючи його в напрузі. За що? За те, що вона не захотіла привселюдно коритися наказу Вождя і тим самим позоря його до такої міри, якою буває вища міра публічного самогубства.

Своїм новим здоров'ям Сталін, правда, засмутив Берія, бо той міг передбачити все. Но тільки не такого оздоровчого ефекта. А це значило, що довше доведеться йому ждати, коли він замінить собою при владі Батьківщини.

– Шо ж ти прохлопав? – лаяв він Вуласіка. – Як ти не замітив в постілі її оздоровчого ефекту?

– Я не осмілюся після вас щось інше замітити, – виправдовувався щосили той.

Бо Вождь ставав щасливий, як ніколи, як наче після смерті своїйой жони Олілуйовой. Бо ще був у шоку од її зненацької несанкціонованої смерті, яка вмиг обросла такими страшними чутками. Які були набагато страшніші самого факта смерті. Природно, що він не міг такого подарувати своїй покійниці, і тому шукав сатисфакції компенсацій на стороні.

І отут появляється волшебниця його здоров'ю, вистражданому на полях класової боротьби. Що він не встиг отямитися як слід.

Но й на чуже щастя завжди знайдеться чорний заздрісник, а саме товарищ глибокого дитинства Янукадзе. Який упізнавая дівчину своєї колишньої мрії із Заче-лябінскся. І тому необачно вирішив запропонувати усім її трьом фаворитам, включаючи Берія й Вуласика щось типа групсекса.

Но не встиг він навіть ще й подумати про таке, як вумить був поставлений на Політбюро як розпусник і сибарит в особливо крупних розмірах. А це значить, що тут вже не допоможуть ні колишні нерушимі дружби, ні кровно-кавказькі зв'язки, ні спільна перво-революційна діяльність в межах приходської семінарії. Словом піддали його заслання з метою розстрілять його в ньому, що й було виконано з честю.

Після чого Берія і його Вуласик почали хутко підтягувати хвости в сенсі не перешкоджання почуттям емоцій, які все повнокровно охопили Вождя й чайо-роздатчицю.

До такої їхньої міри, що коли Ріхард Зорге додзвонився до Сталіна аж із Токіо (бо вже й аж там всі знали) й попередив, що війна почалася, Сталін навіть не звернув на це аніякої навіть уваги. За що хороброго розвідника-чекіста самураї тут же стратили, характеря його при цьому.

Дивний є той факт, що війна устигла перетворитися з Другої світової у Велику вітчизняну, а Сталін і це отвергав. Заперечуя тим самим її факт на право існування. Німець уже ломиться під Москву, а Сталін перебуває в ейфоріях ніжностей.

І це неправда брехунів, які гидять на вождя, що, мовляв, він утік з предфронтвої столиці аж у бункери Куйбишева, і доказом тут служить простий факт, що він не міг собі дозволити цього у вигляді факту покидання своєї девушки, що могло його опустити ув її очах любові.

І тому він оставався в Москві. Ні на п'ядь не оставляя її супротивнику. От що таке велика любов в масштабі найстрашнішого в людстві кровопролиття. І завдяки чого була нами виграна перемога? Лише завдяки бадьорості розуму вождя.

Якую він здобув завдяки кого? Завдяки простій, здавалося б, забайкальській дівчині, яка неустанно з усіх сил омолоджувала вождя собою, не щадя її при цьому.

Й от що дивно, що історики на все, що можна, звернули у війні увагу, а на такий простий людський фактор факту не звернули. Ми все знаємо, наприклад, про Проскръбишева і його велику роль в боях, а про головну причину – ні. І тут доказом слугує простий факт, що Проскръбишов, якби й хотів, то не зміг би замінити собою просту ПеТеУшницю в світовій ролі Перемоги.

За що її ще більш возненавиділи вороги партії, скритно підтасовуя факти. В чому був великий фахівець Берій. Він все міг простить Вождю, але окроми єдиної перемоги над ворожеськими арміями. Бо вважав, що тут зіграло головну роль не стратегія генераліссімуса, а прості загряд-отряди – авторська видумка головного енкагебіста країни. Ну?

І він починає сплітати тісне кільце інтриг у вигляді простої дівочої шалі, чиїм тісним кільцем починає стискати душу найвеличнішого світового полководця. Який не мав лише достатнього досвіду фронтів інтимної боротьби.

А саме, якось, наче ненароком, звертає Берій увагу Сталіна на тую шаль.

– Зверні увагу, – каже він підлуватю, – на оці засохші кавалки на ній, – наче мимохить натякає він, кавказствую його при цьому.

– Да ти хоч думай, чим ти мелеш.

– Ну шо, тобі важко поглянуть разок?

Вождь піддався на умовляння.

– Боже! – уперше од часів семінарських семінарів пом'янув той Бога. – Невжежки ж сперма?!

– А придивися уважніше, а чия вона?

Сталін напружив свій орлино-соколиний зір.

– Невже ж Вуласикова? – вирвався клекіт обурення упізнавая ним речовий доказ.

«Ну не Троцького ж», – подумував Берій, чим добивая цим Вождя.

Отакі то бувають соратники! Хто од великого щастя мало не втратив весь свій кавказький акцент.

Не знав Сталін і запідозрити не міг, що навіть серед грузинів можуть траплятися хитрі люди. Бо Сталін ще колись по юній молодості пропустив повз увагу той факт, що тоді Берій був засланий у глибоке тифлістичне підпілля ще ким? Царською охранкою. З метою ліквідації майбутнього вождя світового пролетаріату. І от лише аж коли пробив цей час...

А, може, тут сильно й зіграв той факт, що Вождь був великим мовознавцем і тому прізвище Вуласика йому чимось нагадувало великого зрадника Власова? В чиїх військах незаслужено потрапив у полон і загинув там улюблений син Сталіна Йосип-молодший?

Вуласика за це все замурували в кам'яний стовб без права переписки. А Істоміліну заслали в безвісті пропащі місця.

...Дивна була для усіх там присутніх ця безимянна зечка, яка довбала в шахтах вічної мерзлоти. Робя це без застосування механічних засобів простісіньким рукотворним кайлом. А хто слідкував за її нормами виробітків?

Сам грізний Абакумов в одезі простого таємного зеківського прораба особисто підраховував її трудо-день видобутку драгметала. Отакі порядки були.

Далі Берій розгортав події, що коли Сталін узнав був несподівано для себе про нові голодомори у ввіреній йому країні 1947-49 років, то його враз уразив удар.

Ми знаємо про три Удари вождя – Сталінградський, Курський і про Берлінський. Но ніхто не зна про його Четвертий... Користаючи з теперішньої душевної неза-

хищеності нервових капілярів судинно-сердечних кровоносних проходів, Берій вдало сформував цей удар, а саменно апокаліптичний удар лівого полушарія.

І тоді Сталін впав. Медиків він ліквідував як прошарок класу. Ставши цим доступним до смерті. А чудотворящу чаєрозливищу він втратив невідь де й куди.

Шо навіть Вуласик під питками не міг сказати, де вона перебуває і в яких краях. Доки його не піддали тортурам.

І от аж тоді лише нарешті, Сталін узнає, що вона трудиться на Колимі, причому не по спеціальності, а в глибинах безіменних шахтах її надр.

Незважаючи на це, він висилає туди бойовий літак і той таки чудом повершає там між глибинами руд вимушену посадку. Завантажує в себе анонімну ув'язнену, при чому робить старт, незважаючи навіть на те, що вона не виконала планову норму виробітку видобутків.

І тим привозить її в Кремль завдяки посадці. Сталін радіє, не зная при цьому, куди себе подіти. А дівчина бере отак чашку чая, насипая його туди з метою заварювання, отак наливая його і просто дає при цьому випити його Вождю.

– Страждала лі ти? – несподівано для себе запитав він її.

Струя здригнулася в її руці. Хоч би раз він подовбав вічну мерзлоту золотоносних жил штрекових забоїв Коліми...

Той отак попиває, посьорбує покірно і що? Умить весь оцей апокаліпсичний удар одступає із кровотворних судин! Наче й не було його там ніколи. Ось до якої міри.

Чи вимагала вона щось його собі натомість? Вона тільки й того, що могла трохи одвратить преступні задуми. І знову гулять удвох нічними Арбатами, проспектами й кривими Замоскворіччями нічної Москви, тримаючись за ручки дивовижною парочкою в шинелі і без.

Завдяки чому Сталін швидко переборює післявоєнне відновлення країни. Що країна сама почала давати собі

нафту, молоко й іншу легку промисловість, не забуваючи при цьому й важкої.

Подолавши при цьому за допомогою мирної відбудови цілковиту нашу відсутність атомних бомб, якими ми тоді вже швидко змогли погрожувати американським атомним бомбам. І якщо треба буде, могли справедливо відповісти їм своїми Хіросімами й Нагасаками.

Отак дзюрчав чайок із самовара. Отак само відроджувалася країна, встаючи при цьому на повен свій зріст колін.

До такої міри перетворюючись, що Вождь уже побачив, і вирішив, нарешті віддатися простому людському щастю, якого він, як ніхто інший серед нас усіх, не раз заслужував.

З оцією метою він бере і скликає позачерговий пленум політбюро і ставить його на повістку дня. Про те, що він, Сталін, уже давно перебрав увесь мислимий трудовий стаж, чим давно заслужив собі на пенсію. На яку хоче тепер небкззаконно піти.

А політбюро що?

Вигукує, скандуючи:

– Ви Сталін, іще не Старін!

Підкорене нацькуванням Берія, якого воно небезаслужено за це боялося, воно нібито буцім в пориванні довіри, яку Сталін йому й завдавав, узяло й відхилило просте прохання Вождя. Ну не ну?

Змушуючи його знову і знову водночку керувати цілою такою країною.

– Ти міні тогді не відповіла, – зазирнув він їй в у очі крізь самісіньку душу.

– Коли? – прошепотіла вона.

– Я жь тебе питаю про страждання.

– Так, – нарешті з тихою скромністю відповіла, сказавши вона.

Од чого його наздоганяє Другий Удар 1952 року, приурочений до 35-ліття дати Великої Жовтневої революції. Коли він упав, як підрубаний орлиний кипарис.

Вже тепер, коли був розсекречений посмертний аркуш опису особистого майна Сталіна, геть невеликий, то там несподівано винирнули: «капці домашні, жіночі, одна пара».

Ось! Увсе, що лишилося од їхніх почуттів...

Ми можемо припустити й таке, що якби Вуласик залишався на роботі в особистій охороні вождя, то лише б він зміг захистити його од апокаліпсичного удару.

Але Вуласик був далеко в своїй закам'яній твердій замурованій вежі, і тому не зміг запобігти Сталіна і од остаточного – Третього його Удару, який наче точно розрахунком Вождя геніально збігся з датою 8-го Березня 1953 року.

А саме присвячений на міжнародне жіноче свято, наче натякаючи йому на нього, чим навіки і приурочив себе простому зауральському жіночо-дівочому коханню – чим зробив для наших трудівниць цей празник іще боліе женственным.

ІНФОРМАГІЯ

Вербуальнізація олоїмів чи олоїмізація вербаріїв – ось головний дилем прозорій семоніці, який мучить усіх семіозиків, засадничих на вимовній семантуальній дійсності. Філософема окультного окультурення і його схилення перед аксиономатикою позасловесних, ба, позаозначникових визначень, рівень інтерпретуди бі-біморфемних репрезентур, сумірність субстантабельних аспект аріїв сакруатики, хроноквазітропні азимути неофікційних знанневих креатораторіїв створюють новий тип людини-ludens, ба, ludensis. Ще Гейхер застерігав од тотального креатинізму, котрий ладен переродитися в креато-копіраїтивізм, що панфлетогенізує в псевдопасишні векотралії. Чапекіанство! Міжферналітики, що переймаються світописом, логопоезуючи прозо-провокації, позбавлені будь-якої критерики аж до заперечення гіперташизму. Чи здатна така фіктографія з її системоно-

можністю опанувати мономезис? Сумнівно. Позаяк семіозисарій репрозетуючих цитатоколажоріїв насамкінець недобачають соціологік мегамедій, і це насамперед те, що може виволати недосвідомість. І навіть перенедосвідомість, ось які перспективи. Априорика матрацоматриксу, люмпен-люпінарійні, ба, замтузневі сатиризофагні дуобінарні екзостиренції не слід плутати з езитивними дидактами, екробонарні в своєму відчуженні. Адже очудження – це не просто значеннєве, ба, значенніабельне палімпсестнабельне плагіастичне деструктурмарктичне означення першовзірців, це, насамперед додепроцесуарне анніабельне нонфернальне типотропне освідомлення. Позасенсорна, сказати б, п'ята колона, чи й навіть шоста, кодоменталізуючи мікромедійні субпорти, зосібна універсими їх, реферофікують тим самим дискруктивні статуарні гіпотезарії. Кабаломорфні статуарні семіо-семіото-семантичні конкреції зосібна сенкроформують есесеїстику, наприклад ось така в результаті каблаограмотності: Коба, це псевдонім Джугашвілі, походить від Джугашина, осетина, на чий мові джига – це жужелиця, шихта, покидьки металовиробництва, отож на противагу їй береться ім'я Сталін, з контрааверсійним, реаверсійним значенням. Така граматематика є наслідком сіноневтики, породженої наслідками зоомарксизму, закармалізованому на теофіктажі цапнолізацій грамоневтики, які транспонортуються навіть кабальним телебаченням. Замтузно ж люмпен-люпінарні наслідки цього прослідковуються дещо у «Хроніках Тінтобраса», де гомосексуалізм трактується як засіб дискримінації жінок за відсутності гормоноконтенцуалій. Так само, як і домосексуалізм, який їх також продуктивно кабальє у безпосередньому й переносному значеннях, що надає чималу перспективу у цім дромотекстуальному бустрафодальному напрямкові. Складність проблеми пролягає ще й не так в тому, що тональна перспектива може бути й атональною, безтоновою, і не в тому, що вона може бути зворотньою за гамою, чи ба й за колоритом, чи

зворотньо-геометричною за композицією, а в тому, що вона може бути безповоротною. От як для японців є безповоротною можливість творити олійний чи ба, й акриловий живопис, що вони з успіхом надолужують оберненою, тобто вивернутою графікою своїх акварелів, чи, ба, й гуашів – погляньте-но лише на вивернутість побудови їхніх творень. Ми ж намагаємося говорити про цілковито-обернено-просторову композицію, яка бере свій початок звідкіля? З вулканології та археології – дякуючи Везувію, наприклад, ми отримали в незайманому стані античний живопис Помпеїв. Позбавлені помпезності, ці роботи писалися майстрами напередодні катастрофи, усвідомлювана неминучість її вражає – творити так, наче востаннє – ось заповіть тогочасних майстрів. Адже Везувій вивергався частенько і тому тодішній живопис наділявся вулканічно-вибуховою силою, яка ламала простір і час, компонує їх у зворотній послідовності. Деякі філософи та фізики ще й досі твердять, що час не є векторним, тобто позбавлений оберненої скерованості, однак зворотня просторовість античного мистецтва подолала клерикальний гнітучий морок середньовіччя й увійшла оновлюючим фактором у світове мистецтво, вибухнувши Відродженням. Так само як і язичницька музика увійшовши до нас із давнини госпелсами-спіричуелсам на вернула на прадавні, викоренені церквою, здавалося б, назавжди, синкопи, породивши найавангарднішу музику. Взагалі авангадрд прадавніший, аніж нам усім здається, бо цей найсучасніший модус операнді стовідсотково закорінений у прадавніх часах. Апелюючи саме до підсвідомості і розвиваючи її мистецьки, він є тією машиною часу, яка тотально наворачтає нас на, здавалося, безповоротньо втрачену нами справжню нашу історію, а не ту, сучасну, створену політиками та теоретиками. Та ба, мистецтвознавцями. Авангард робить це на повернення до архетипів досконаліше, аніж би матеріально-створена машина часу, яка перенесе нас в наше минуле і здобуде там якийсь науковий фактаж. Тому що авангард

вивільняє набагато потужнішу силу, енергію, ба, енергетику, яка дозволяє людині відновити своє достеменне ество. Це вже європейське завдання прозирати в античну вулканологію, долаючи виверження, наприклад, Санторину, який тисячократ перевершив Везувія, огорнувни нашу планету попелом, що кілька разів спричиняло цілорічну зиму. Чи знищив він цивілізацію? Якщо не знищив, то чому? Динозаврів, можливо в праісторичні епохи – зліквідував. Чому? Бо вони не мали своїх фресок, їм нічого було берегти. А от людей не здолав, ба навіть в самісінькому епіцентрі санторійного виверженя, перетворивши (вкотре!) квітучий острів на округлого кратера. Кратер тепер виступає півколом з моря... Чудово! Адже це розкішна гавань, яка сприяє розвиткові мореплавства. Цей же попел розгребли допитливі археологи й мистецтвознавчо змушені були осягати залишки нещасного міста Фера, яке, незважаючи на нечуваний катаклізм, котрий перевершує і ядерного, вижило, розплодилося плодючими виноградниками на цьому жахливому попелі. Але родючому, напрочуд родючому. Їдьте туди, смакуйте це вино, найтерпкіше вино, настояне на наших найбільших людських жертвоприношеннях. А головне, що людство зберегло не лише майстерність виноробства, користуючись убивчим попелом та сажею, а те, що це виверження зберегло для нас недоторканими прадавні фрески. Такі мистецькі здобутки, опубліковані, умить розтиражувалися найспритнішими авангардистами, вливши їх у кровотворення світового живопису. Свого часу, первісні люди, ховаючись у Піринеїських печерах од катаклізмів, первісні митці створили там найнеперевершеніші зображення наскельного живопису та глиняного горрізблення. Мільони таких витворів гинули й гинули по всій планеті, а ці збереглися, законсервовані в підземеллях, і явили світові свіжий подих прадавнього, тобто пра-справжнього мистецтва. Здавалося б, теперішнє, озброєне найдосконалішими матеріалами, приладами і матеріалами, мусило би з погордою відвернутися від тих

здобутків часів палеоліту. Однак первісні майстри, озброєні лише вохристою глиною та сажею, переконливо довели, що естетична вартість не залежить од технічної досконалости, ба, радше навпаки, саме така довершеність матеріалістично-реалістична й позбавляє європейське мистецтво довершеності духовної, бо має можливості дурити творців, виводити їх на манівці матеріальних окрас. Кажуть, якось Катерину Білокур привезли в Москву до Третьяковки, аби познайомити просту жінку з найбільшими здобутками цивілізованого живопису. І що? Вона обурилася, вирішила, що вчені дяді просто кепкують з неї, показуючи такі мальовидла. Ще Фауст не міг подолати цієї дилеми ні натурально, ні філософськи – як відродитися, але не виродитися? Слава Богу, людство лише зараз пододало цей бар'єр, ба, замкнуте коло за безомільним відчуттям справжньої краси. Краса врятує світ. А хто врятує красу? Це риторичне питання. Звісно, що врятує зворотня перспектива світового мистецтва. Кра-теріанство! Тим часом як секуляритет, чи ба, секулярій неокостянтиннопольського типоштиборію, або пост-фаустіянство, злукашоване на автохтогеннованому засадництві, етично крептолює у християноязичницькі вияви. Макрозіанці ж, навпаки, на противагу квіртянцям, надають дромастургуванню квакерам клакерського потоку, катарсіально катагогайстуючи за межі міміарію. Іпохондріада декодованого декадансу, чи радше, монофістуйство, скахати б, сіленціюватість акродужості кодексацією кодифікацій породжують інститутоціалізм на перетині акрокорінфуальної сизифіки конфірнського взірця. Де діктеріони аканафету воліють воінентуруватися бімадидактитчиними мікенуючими пеласготронтипами. На противагу аххеййо-інодійцідоріям, атридіантованими в менідес. Стукаццо ж мегафононів фалесіндрують до апейронід, логографами яких є недофілами. В той час, як апеленції лелегізацій доріано-дорнійців за етруарським взірцем, стромансикують відео-візерунками, сюримуючи на розвиток статеревтики, звивуючи ка-

тарсіязис. Тут не треба плутати агтіластків з ахілестами, бо ж економіка деспотарію ідеоспорадична, і це не дивно, ачей анатомістики моряцькуватого гатунку є суцільною музеєфікацією. Спондрофоризми, чи пак, герононісти, за допомогою палестфоріїнців атландидують до гіперборіанських царин, чи, радше, теренів мійонської традиції. Палестріон гала то-керпців, мізантриби акроагролімітів астиномують у неоплатонічне кохання, незважаючи на відсутність такої категорії. Прастолика з помпейським комплексом, напротивагу лемко-стефанійству лідируваного типу, тому що зауважував це ще Лем, модусарно подібне. Що аж ніяк не фатифігує з форумінством атріумарію-перистильськог походження з його амураріями. Есхатосхоластика вчить, що епікуріабельність фесмоферій є укрописом. А от гіподроматика ойкосо-опкуману, титуляного туранізуючого вияву мозаїкальна за своїм. Чия сіра магія нереїдальности рінотметування рівно сенсорна до сенсуалітики. Кафоліз ескізи, ба, абрисовости інквізиту, од клітоно-фагійськості яких ще застерігав Епонім Старший, наділені ж, беззаперечно, тектонікою. Слікрофіум луперокаміанського витоку, метридатіанство вкупно з метрикрою мегалітизму апелюють тим часом до тейгатарію уітаратної тетрики. І це тоді, коли всі періекрарії виразної ілотики схильні до комплексіону Фрейда, амфітерадіум енколістичної екфрасези не бачать, просто не бачать очевидної софіази. Еріданіка ж еллінізму, дріадизується з енконемічними пісосами, не кажучи вже про какоси. Навіть вже плутають вони Піандра з Пінандром, ось до який наслідків вони докотилися. Дріадизм! Інакше ніяк і не скажеш. Дафнафорії пізнього хоухарію, закони карметики і брахміарію, за принципом «якщо-такто-ні» є чистим рансподеством. Грамоневтика неосужику, (чи сюржику, за слушним визначенням Галі-Ліди Стефановської, яскравої прихильниці пост-лемкіанства). Або піфагорійність інканабулізму, по-простому кабалограманевтики, що, по суті, є різновидом дерідацієвості стросовини, кастарізацією гіпотермічних пасофів, компіляци-

кою, деросінантування переходить у примітивний санчопансизм. Катехізарій є одним із різновидів ірреалітивно-го текстографізму. Ірреалізм! Так необхідний для сакралопітеків. Репро-ретурнальність яких вже вичерпала навіть межі карманези. Де, образно кажучи, п'ята колона породила вже шосту, а на підході вже й сьома, якщо не запобігти позамедійній кодоментальності в межах, звісно, паракондинальності. Бо супорти універсетоми, її дистуроосксивність, її реферофіктивність, викликаний нечуванним гетерогезисом, дозволяє неабиякі гіпротезарні соціономії. Відсуттєвість доратики в інформемах є стрижневими генератами прецеративізму, маргенотіїтивізм інтергрантности призводить до сактурології нечуваної тропоніміки, звідкіля й її психозалежність, з її невинними наріканнями на брак термінології в галузі позначників. Контенуарій акропрози, аскезотермія її в межах енантропії зумовлює й некрофемінізм унітропії. Метакронність якого автентний макроментальним автотентуальним автонаціям, висловненість котрих є нічим іншим, як автохонометрією. Аутокефалізація аутодафіанства як межового вияву риторогіпотевтики, клішованість, мовити б, шор, протопоеитивність воканабулатів, значущість письменноротацій, які є мововимовними і подекуди мовленнєвозалежними, отже виявляють квадрологізацію субкодоаного богоборства.

Діеклектика міфо-містичного мистецтва, сертифікація міфо-митців в плані пріориттики зумовлює вартіснєву інформазу на маргінесах вияву проявів індульгеттики – справжньої паратрагедії, бо предфігурація автофагів парадиграфічної ієрархоструктури дискусодистпутивних дискурсів, грамато модифікують ідіомостилістичну позалітературу. Морфемуючи таким чином полілінарновічно деструктуарії протопостмодерні, ба, поставангардні категоріалії. Онтологістичні травестарії модемоментальних пастишних гротесків пропедевтуальних категорій не є категоричними, як би того не прагнула алітературна проза. Тожбо позадистанційовані динамокультури культивують

в самоінродононінфративні межитекстуарії, кронвесії яких спрямовані на авбсурдальність, а не абсурдність парадоксики. Речово-подієві сенси знакоспорідненостей, аспектовимірність міжтрадиатикування міметично-мімезисових унтерлогосхем зумовлюють лише поліполеміку, гамлетіантність якої є, зрештою, позазнаковими комунікаціями. І нічим іншим, як псевдорепертуалізацію мовленнєвих трансмодуемних, чатово-часових логострем, тобто різновидом комеїзму. Міжмедитативні бісенсуригми, транімітація стратегосинтаксичних філософем, герменевтоцентричність, циклічність, верменеєрського типу бувають симуляторіями прафрагментування. Дехто вважає, що монополіфонія в плані паалельногії котрапункції і породжує гештальт-лейтмотивіки вислову. Хоча мегареалізм футурованігмації духу топографно, навіть тропографно не збігаються з реаліцивним реалізмом. Релятизм якого в жодному разі не є тотожнім афро-польским виявам, не кажучи вже про польські. Контактизм – це ще не привід до інтервенції. Центронація таки є симуляцією, а не стимулом. Кліше-колажна пропозитика дійсності, метаконтекстність квазікриптів, подієментальність стереочуттєвості і його бінарна, знову ж таки, діаклектика ні в яким разі не преподентують паратаконічних герменограмних гендеро-розбіжностей, адже почасти симбіокритицизм паратаконики і її зсувів, радше – шліфів створюють міфемореальні архези. Семанто-семіолого-семіїзм! Бриколажування інвентрики, міфема автетики гіперфоном, атрибуарність генетозначеннєвості, екводуальність біполяризації є підставами для сенсу ариаїки. Чого вже ажніяк не скажеш про іпліцентризм міфофагів статистикозованого закону малих чисел, справжнього інструментарію значеннабельної наратуатики.

Частина II-а, розділ III-й.

Серафіксуарність структури посткоду та структурорелятивіка рецепту тропо-контенктости несумнівно атрибутивні стосовно універсалій автотематогенних про-

мокомпрів жанрових норм, а, головне, біонормативів. Архестуарність же їхня у відповідності до протено-типів є сутністю і суттєвістю означень-означників (понять) змістологічного апарату нон-корпулентности вібро-хвильових вимовних а також графемних утворень. Гіперсенсibiliзація каіноміляцій формат, не є гіпербореїзмом, балкано-карпатська вісь у залежності від албано-балтських термінологізувань і їхня адептуальність стосовно балто-байкальських, є нічим іншим, як штандартеризмом еврисдикцій бактрійсько-согдіямської спільноти, енлімігації її сервіюрики буття.

Намагання ж еквилібрувати хрустикальністю, яку часто плутають з нуклео-вимірними ланцюжками академіка Е. Мацишевського, телегенез прозопоези есперантозалежними тривимірними інферналітично просодорними феноуменами та іншими артефакт-тенденціями, векселеризація, сказати б, каральними акзезарними андромаскулінними ордерами угро-фінізації острагального типу, карменізують таки сакруарієм гріхозалежності трікстеризації оточення.

– Контрапунктивність таких тропів, поліфонічна альтернатива їх, гематогенні синкретики просодій, оманлива медитативність за рахунок спрощення уяви, аполонічність діонісієвого типу – усе це складає інтроверсії атрофоїки епікуріального атрофеозу, – скажите ви.

Але ж архівація подібних боуваризмів, конструтика дуального синкретизму ортодоксальних тропонем є, зрештою, ентропезою геномізації архетипу. Ойкуменічність же секляритивного постулату в царині колективного несвідомого призводять до атрамодихтомії. Де інтерналреутилізації футурологічних морфоманій, де карма і покара взаємо від'ємні, сказати б, лоботоміюються в шерелобачевсько-евклідичних алгоритмів.

Мефістофеліанство і епікурійна падрефагія Едипійового взірця просодично, сказати б, епографічно належать до певної псевдоантики, бо в тому світі воно не було проблемним, принаймні, генетеазисно, генетарність бо

ранньоантична урбо-урборума створювала, звісно, певну просодиду, однак не для урбонавтів. Цей своєрідний комплексіод Фенікса візантуабельним є в межах бізанціонности, які спільно колоритують в передньовіччі раблезеанським вектором, мануабельно знову ж таки осягаючи веселу матерію за тестурою, ба, й за фактурою. Штиби рефлекторики ніяк не належать до яхвезіютики, бо тора не є риторичною. Еж оліамо-просторові кібуріанські септуагійські декуматори створили свою базилікабельні агороцентристські етруарні, етруссько-подібні менталіанські прошарки пассіонарства. Зейгестаріанство, навпаки атрибутує до титанофобії, то ж агро-тизація монофіціює до середземно-басейнозних фімістоаскез зоре-астризму, внаслідок якого іудіанство не слід плутати юдейством. Подібний антикваріум є наслідком лише гормоно-гармонії, яка зберігала свою сталість, незважаючи на монадність втручань. І навпаки аргонавти не стали гормонавтами, хоча багато з них робив такі спроби, зафіксовані бодай міфотопографічно. Ранні аверіанці антиохійського кшталту сповідували, таким чином, синогійко-ейкуменізм, однак харизоелефантизма породила лише біохтомію. І це незважаючи на виразний панлелегізм. Сакразіанці ж навпаки, канелюрували обширами еліно-еліто пойнтіїством, використовуючи самократію, вдаючись, сказати, до піар-компаній тетра-театру Солонівського починання. Тут би ще й згадати кіфаропалестріанство зомоморфемного фетишу, лікеєтрофні вияви якого піднімали з насиджених місць цілі орди шумесіконтидів, однак геліопонтида скеровувала абсциси азимутів у зручне лоно водоресурсу.

Ікубанарій як концепціанство ставило зіккуральну мету, геліопонтида ж успадкувала лише геліонофагіантризм. З настанням піктогруму таки інкунабульці здійснювали тиск на сіддакеніців аркаїмського взірця аж до меж марадозму. Протоаріхи, тобто староінгульденти не здолали меж армавірики, бо на заваді став укорінений дельтооракулізм. А також дрібне парнасіанство, яке регенерува-

ло в касталію. Отож первісне жерціанство відобразилося в герменевтизований секулярій з його піфозними футуromo-міракебельними метафорсенсориками.

Схологізм, навпаки, спокутував давній сукуборій, конкуруючи з конкубіційними пориваннями, сліпого-мерівські тропи – ось найкращий пізній вияв його. Анти-сманіти таки здолали гноскосні гінекоандронні поредо-подібні нікооцентричні аспектиди, ставши на шлях тав-рокатапсизизних баннеріад.

Плюралізація насамкінцевости індивідних препозицій, еклектизм електуріату яко інклектика амбітивних поетик ницости, ба, теренів царини вінценосности, вибіркуальність тривких, тривалішуальних тривіалізацій оксоїдних системно-інституційних інноваційностей кшталту деосинкразійних маргіаналій, аксіологійність суттєвісних відсторонень, інклюзивно-залученневостей в окремішности, ачей, відрубностей відчужень, безсумнівно, етно-етичні. Позаяк карнавалістично-весела матерія, ба, матреріалізм, незгуративно містеріалізуються в цикли містичности містечкових екрозогез.

Бо існує ще й весела рідина, захланно перегукувана із аскетичними поставами розумово-міркувальневими парадигамемами евфеміністично означуваних, підтематично означених спонукальною дійсністю визначувано перелицюабельністю наopak, радше наверх, що утворюють трансверсії, актуалізованих зовнішневою прозорістю прочитань, теоро-проективних упривілейованих в дискурсі прагматоїдних інтерпретик антипросмодичних з набуттям буттєвого статусу дилематики, а також скрайність мешканнево-мовленневих житло-мешканневостей, ба, обскурантативністю хуторянства. Відрубність якого, певно, утинковість географо-азимутальна, питанневість міркуабельна, ідеоліптичність ідейности ідуайности, метамовна мегалексемність інструментарію вербалізації а також баланс між терміном та означником – усе це вкупео і зосібна складає що? Лексемантричність! Атрибуабельність засадничарства, вис-

довленнєвість генеологітивностневих гон тла дихотомії дифтонгтерабельних (не плутати з дихтиотомами), їхня фігуративність трафаретики – все це складає процес укорінення монадійних інверсор-дотичних (за Б'юргнк'єрбергстромом) права першости, яко девлуоратиної юрисдикції ексклюзматики первісного рівня дихронного та одиничного висловлення. Модель же антибазовости, антифундаментальности, позапідваленнєвість модемо-сталості, доктринальність дистиліато-визначневостних і суб'єктно-субстативних норм є спонукою до контекстуального пізнання. Тим часом як тоталізація в плані гемогонізації інтеркстуальної частини голістичної теорії табуляції тотемуваннєвих закутих структур, примат цілого над частиннєвим, емпіричні гіпотези реконструйованих сегментом Дерези, яко американізованого продукту археогадегерійського проекту дестроубутика пост-Арістотелевої поетики а ще метакритичні закиди Гурргардта, система відсилань якого рецептвнуальної естетики в статусі текстарію в царині мегаметавислову з її умоглядними версифікаціями, екзегеза аморфез є елементарною, а не елементарною (за Менделєєвим, не плутати з Мендельсоном).

Зокрема радше, аніж почасти, властиво індульгентність, власне, є припущене вістю в плані значущості усталеннєвих приоритетогам детермінантів є жалюгідним ароїдним скімленням. Конститутивне і перфомомативне в керунку референцій, позарефлективне в дослідженнях метамфізичної опозиції, означеної опосередкуванням термінів присутності (підкреслення редактора) позірно фонеметричне і поза логодифракційністю спонтанованої системи позазначень – усе це є лише надбаннє герменевтичної геометрики тропофермом постгомерівського типу.

Етносуальне мистецтво парафрази, пояснєвість її інтерпретури з точки зору сприймача, іманентність саморефлекторної екози. Дотепність! Ба, навіть влучність перфомомативного рівня, тривіальність як уособлення

еверістичного аналізу, евпорія її атракції прохінезація перформо-диструктивного рівня зауваг манихеїзму, як чинника неопрагматизабельности – це не що інше, як мінезис засадничости текстуарійної об'єкту, який вдало суб'єактивізує часово-просторову бінарність позавекторної теорії Мацшевського-Логозинського у пірсівсько-ріффатеріанському вияві. Що наріжно сигналізує про неальтернат Балто-Алтайської вісі стосовно Урало-Сахалінської, а звідтам вже до Усурійсько-Єрихонської. Ідеологія останньої (не плутати з іудеологією) є інтерферативною атрибутикою емлісцитикою пресу позиції ідіолекту міжвідмінникових тез із алегорією міжтексту та проміжгафемевтики. Аутоскреабельність класичних поминальних мотивізацій, опосередкована контактинуімів, почерпнуто зі соціолектів канону.

Постдеструктуалізм інтерпретаційних практик, міжтекстові їхні альясії, стандарти версифікації як інститут, експерціанізматичний семінар якого реконструює, власне, і декштальто-предмет оного. Адже філософія пантекстуалізму не вичерпує андертестуальність міменуозисису, бо опосередкування властивостей філософемі в позиції інтерпретези тезуарично плюразивний. Неодноморфемність, прекубінат епіфаній пастишіанства, риторичність з'ясувабельности спроможні фрагментувати й навіть еклектичні концепти.

Пошуки універсем завжди були ознакою салонної культури, чия методологіка потребувала щораз нових віднайдень статусних апаратів, донедавна уможлилював мовленнєвість сказаннєвости. Багатьма своїми оглядами ключово-наріжними, понятійно-термінологізованими сподвигли цілісний суб'єктно-ворохобний іменний термінарій інтертекстуальности, зосібна, плюлюарій. З огляду на значущість царини міжтекстовости дискурсивного диспуту з приводу формалізаційности префіксації, лейтмотиви лейттексту в пошуковостях взаємо виключеннях, радше в взаємо вилученнях контрапункцій, позалітературні зумовленості словосполучень, узалежнен-

ня їхнього стану й характеру, насамперед (а не насамкінець) підсвідомості у ролі надсвідомості й сприяли окремій запозичень.

Антикосметизм сказаного ще й засвідчується полісеміотикою самотніх спроб емпіреїки, як було вже зауважено, ойкуменського взірця. Поступова урбанізація якої антигендерно впливала на фемінізм, як антитезу до вищесказаного. Чи може існувати герметосексуалізм – ось наріжне й начільне питання. Панандроґоїдивність мислення, екзогенетивні вияви категорій апріоретики, припущення доктринерських нарацій статурності з його нібито бінаризмом, екзоцентричність метамови суттєвостей енклетик, субсанційність рольового поділу із наступною сакралізацією оного в плані метаматеріалізму, матримонізму, дилема теорії, яко системи, сингулярійність інтелектуальної безпеки – ось підвалини наступної діазокритичності. Бо ієрахотоніка екзилію а ролі ойкумени ніколи не породжувала нічого, окрім пропедивіуальних первинних репрезентативних протописьмових одиниць.

Архиписемність структурної ергономіки же навпаки створювала свій апелярій версифікацій, діакритичних, але есенційних. Тому так звана математична лінгвістика зайшла вкрай, не добувши кінця. Мегатеоретичний рівень логоцентризму, його констативи – це ще далеко не перфомотиви девіалентного знання, локалізація якого пертолектує енергетику знання.

Інтуенція! Ось що могло стати гаслом паразитарності ітерабельних суб'єктів із неминучими їхніми умовивідними патріархатними наслідками.

Посутньо інтерпритантні імпліації буквального запису ієрогліфікували до реферетивної граматології. Таке тяжіння пояснюється тим, що дехто розглядає тату аж яко первісні спроби осягнути й усвідомити можливість тлумачити графами спершу на рівні фізіологічному, а вже потім ментальному. Посутньо стерилізована імплікація буквальної мови, а не преференційної,

породила граматологію, де седименції буквальної фонемі стала копуляцією опозицій, монізм якої зумовив перехід від стерео сприйняття до моно. Однак спроби білінгвації на наших теренах є наслідком бі-головости державних ознак сусідньої країни. Програмованість такого типу є застереженням до можливості трипарної мовної ідеї відповідно до нашої геральдики.

Лонгізм, адогматичність якого пантекстуалізм ніколи не заперечував протоном, породжував дифракційного типу апорії абсолютивної пазуарности значень, бідисперсія сенсу етики гедонопрагматики є змінною кривою прищеплення знаковості, де знак є означенням, що зумовлює самосвідомість текстів за спроби самопрочитання. Що водночас породжує велику ілюзію самопізнання, що ще раз підтверджує просту думку, що ейкуменіка має буди екуменічною. Бо не існує паралельних світів, а лише паралелограмні. Епіїфіка яких простежується суттєвостями додереконструкцією органічної сенсуальності зайвини, процесом, притаманним будь-якому щабелю пізнання.

Нас рятує й те, що гіпертекст ніколи не стане мегатекстом, еж ваканбули є тезуаристичні. Гомологічне світобачення із його безоглядністю на модальні логемі деінде автотематичні. Коненумінація такої позірної сталості ейдомінологійна за своєю суттю. Полікодовані неупередження дієгетричних унівесумів, окремішність відрубності емплікаторів – це не що інше, як креатинізм. Ба навіть копірайтивізм. Це яскраво підтверджується й пост-соцреалізмом, незважаючи на його нетривкість та короткочасність. Нефікативні його нарації, сказати б: скріптабельність фабулярства, володіння псевдодосконалою, бодай і позавласною тотемабельністю – цей феномен можна назвати «феноменом Лукаша» із «Лісової пісні», (не плутати з Миколою Лукашем, чії геніальні переклади засвідчують цілком протилежне його осутнення).

Умотивування монізмичного редуплікування континуаретики гутенбергівського взірця, інтенції засадничос-

ти сталої детермінації, семіо-семантика якої прагне усталених та інерційних домовленостей, зумовлює лише онтокриптичні анахронізми. Бо ж імпланентна трансципція і її парадигмальний анаменез, безсумнівно є метамовним аналітотропним топосом.

Пункт IV-й V-ї тези.

Феноменевтика омонітних дисфункцій формат, діади історизації мномонезизу, автоструктурність початкового раціо є позамагізаційною дисперсацією. Хто не згоден зі статусуїтованим антисемантизмом, з його наріжними, ба, кореневими конотаціями дотеперішніх аспетез, не обмежений в цінністєвосних імпліментарних поновленнях. Амфібретика останніх доводить екземпляризацію силептично емманентних антиномізмів, антиномічних сугестій буття поліпрагматичних шрифтів. Такі маніпуляції парафразитування ними силептизують регулятизми постментального тенденціювання. Ретрогенетика розглядає такі утворення як тенденцію до метанорацій, інстиційних метатропанами автотелуарних стандартів.

Статус сарбінарію мотивується тематизоїдами. Мімекритичні алюзії не мають стати їм на заваді. Також сюрфікціонізм постсвідомих проєктованих сенсів, відверте фабулярне доктринерство, намагання затушувати перетлумачення футуро-декадансу, партиципація його рефлексорик, і, зрештою, канонізація триалізму, тобто сумірної трипарної модеміки вже ажніяк не гожі трактуватися як тетратонічні плідні епітеміологування. В той же час засуджуючи їх не як спробу гіперсенсібілізації, а як надання гіпертексту ознак мегатетивної тропности.

До того ж парафенальність доконструктивних енгармонік сприяла паратентиці, особливо в Інтернеті, експретитация якого трохи порушувала значуабельність останнього. Де власненневий контактніум гармоневтичних псевдорцепцій створює безпосередню аулізику, аулізивність якої причетна до позазорових архівізій, цитуалізація чиїх посилює тлумаччабельність. Безпардонність же конти-

нуарію, значеннабельність інтерпретузи, суплементарійність подекудичних просодик є безсумнівною. Цитуалізація сакруажу почасти лише є сакуральною. Зважити, що додеконстрим з його підхідневістю до інкубальрію з огляду на парасекляризаційність моделі маргінестики фразуарно оминнанево не дотична до топоніміки археоморфем, бо парафрагмема опіній устетики етносики фернальдигідних топосхем із їхнім суггестоцентризмом викликають різні наріжні постсубліматики, й не більше. Таргентабельність же модемотропних галофосгенних авторетричних методонімік, ба, методевтик, радше апоретичні до радофлюних самофлексій, аніж, властиво, ротаційні суженневості. Тим часом як метонмація лібідоморфних ораклувань, імманетизація інтелігабельности дискурсуазного імпірокреатизму, є лише окремішньою ідіоматикою відчитанневих деконсонацій. Спектрумність останніх позбавляє інтерпруарних міжмовних, ба, між мовленневих догматриць, евпоризарної за своє сутність, триморики. Така беззаперечність атраментуарних утворень кінця–початку новітнього часоконтантного буття визначає усі напрямки *frotphезу* (за Кознарським). Надмірне ж манихизування, суттевація домінантичних ієрихітез, інтерпритура зайвих автосенсалій зумовлює винятковість самосемітизаційних, на загал, ріжних каденевтик, уноциклічних деризуарних десидментацій.

Додати й ідуатизм ідеотропних сематозик, синантоїчного за своєю суттю прологандив із неминучим логоцентризмом, що сенсорично полісемічний яко внутрішньо епікулярійний, чий поскрібентус ще доенлілевих епох намінатизованих тріадозних натамінатизуючих сансесурних опосередкованих позірно не є додекватемою. Натомість позамодернізм із його наступним позаструктальним гегемонічним міжтестицизмом прагне стати новітнім неопласицидом по суті, архентотичного змісту.

Такі маневри гото-німецько-германських дойч-векторів (не плутати з Дейчем) із наступними його мімезер-

ними автентариками є черговою спробою платонізації аристотеліки. Архантоніка такої пасиантратики, центро-невтика усіх аморфогез та неминуча екулапція руйнує усі апостолізації ойкуменарійних позицій аріазного штибу. Тож прагментуальна епоха ретровізних бальзамоністичних, сказати б, демуміфікацій торує шлях лише континентуальним одинатійним азимутаобсцисам.

Чия протомедійність герантивацій з точки зору доцільності, ачей доречності, слугує ніби доказовістю стасуарію, як було вже сказано, унтертекстики. Таким чином транссенсуарій каноніки, її враженневість, алюзорій пресупозитансу, а також дієвість наріжних категорій, ба, посттекстовість позафабульного лінгварію, тобто міжсюжетність позаконтиніуму наближує нас до передвокалізації дифтонгованих двофонем (за Шурце). Відсилення ж до потужного необахтіанства з його поняттевістю урбанорустики, нормованих нойєхазуарик та інтерпретики енклітичних експланцитно фрагментуються в контексту арійнавтики.

Ото ж вартісність інтерфлюренцій, тобто презгумпція універскоду та атрибарність фрагонік наворачтає нас до диспуто-дискурсивних царин. Таки оснащення орнаментики з її штибо-атрибами йохананстуючих ідоклектик доводить, що підповерхневість андертекстів, де пласти прошарків дифузарно підтекстуабельні є нобільні. Тому що позатекстове тло притаманне інфективності розвинених інтуїтик. Що підтверджується й анальфабетрикою сократівських сакруалій. Аплікатурна алегореза, добуттево-прагмативна, породжує алюзарій інтерпретуричного типу. Одиниця елементуалу не є наріжною жанровою аполотгатрикою, бо ключева чільність вібративно дотична до калеромстатистици.

Параграф VI-й а глава VII-а.

Соціолектика критеруальна. Еклектика посилянь до клішетипізації передбачувана. Нонцитування з її традицією максузимів – не що інше, як почерпнутість зна-

ченневостей типологоасиацивного архемовства. Варте уваги й атракціонування канонивних, потенційно інфернозних дифузувань в пастишну умозорність, тобто в менталопошук. Автотемнитцтво, інваріанти правил, норм, систематизація ознаковості є опосередництвом лінарних ідіом із її непередбачуваними вузелково-шнурковими прописами. Таким чинуарієм пропагевтика латентних ідеологій є конструктором пермануальної ідооло-ідеології. Сказати б: ідоолології. Тут міметричність мімуазису рефрактує до, сливе, реперів фактографіки (за О. Stusenkom). Фактуарій тут радше наріжний, аніж поріжний. Грегоїмперації онтуальні. Засадничість аспектів нефіктиративні. Панартикули цінностно іррабеабельні, бо зумовленнево прозитарні, з виразними парадигматиками філософом. Базові караторії концепто-утилітарні, ба, дійсноттеві. Позабуттевість їхня очевидна для кожного, хто мімелітні трактики стратеграфує, неначе перфомовну течію. Пізнауальна ж стратегія полягає статусаництві опосередкування семіозису. Чиї бінарні опозиції полісемантивно тергенують убік аксеросунків калькування. Критеріка бодай будь яка – нараз відсутня. І що? Контремінантність перегуків кодованих коренево-дотичних фікцій фіксовано бароково-ессейні. Таким робом антиверсум прототипцій гучно прогнозують до архівотекстів, не завжди мануабельних, чи, бодай, атраментуальних. Остаточна довільність яких означниково-модемнуйна. Архітека реферури, як то кажуть, не кажи чіз, а кажи шиз, тобто шизотека базових пронормових присутностей, аспектика рівнів із її механізмом відсилань і посланневість онтологосів царинизації інтенкративних обширів, розуміння аративних епістоматик, – все це підстави альтеркратики, зумовленневі араатації чиїх припозитаривно додектофонивують в засади мнемезизису. Клітемнестризм! При чому засадничо преприрогаціують діегенезис кратиліанського взірця, де наративні секруалії корегетні виявам субсаїнату, ібупрофенні за своєю виявневістю. Репрозорій же різновидно-автотелічностних

позародових, ба, догенетивних зв'язків, врешті-решт витворюють уявний бриколаж віддео-візеорунку. Перетворення останніх не є остаточними, бо ж послуговує злиттю процепціям, тобто перцептор-рецепціям Галілео-галактизму відцентрово-солярного зооморфемного поставання.

Брак чи недолік карпуляристики, відбір цитуарики соціоально гештальтують додедоконструктивним даруїзмам. Дедроїманація панромату піфіонарію ономастарних візій з її гешефт-психологічними виявами протоюнгістичних соціонумів, аркиди дедуарик та плагітарій декорацій алітування усіх рівнів платонодеридансу, це прифохваний, зрештою, альтруаж індульгенетики. Аскетрономічні глосарики означеннево антибіального штибу канабіогербавтичні за своїм походженням інтерфейсуально директерійні флопсофалістичним альціїдам. Унтервертні софтсофіїзми є нічим іншим, як прихованими пропейритиками. Отак егзальгеренні рецибінації енклютують також і до малтимагічних систол. Систалізм яких передбачає, безперечно, в свою чергу герболентні екслетарні вияви файномени дорматричні флешмобні вияви дефініцики. Категорійка ж фотоморфік акриловидних нумбероїдів іменнуально делетромні до мирно-лактозо-молочних німфорусальних фістаріїв. Гетерогностика поепітично сабантуальна, конфідетика останньою не є нарантуабельною. Обшири календродрому, ентерити операторіїв ентербальні, тесточіпування свідомості з її імейлірикою мезин-молодовського напрямку складають своєрідний операторій. Адже пейджернальне пермитрування едітромативного містико-мистецького взірця та її ріплексії, аутлінгвують лише про одне: фулскрайберізацію. Фулітли також бліцклінарні, ортонативність їхня беззаперечна. Булеттаберно було б зауважити, що нумбератоніка секуляберативних упадевтик, мувізми її ритуалів, компенсевтика конфідевтик, локціолокузм опційонерів клавістично недоторкані й до цього дня. То ж нехай хризамон аспектиди харизмодисонантні їхні

урайвінтації брейкмотивно поліфонують у конторатику. Таки мотивація глосаріїв не є енд'юкатикою екзильтат-позірностей. Візарди форсмулядів з усім їхнім арандажем а такох швіольтотип каплюкії – це наслідок діяльності антигендерних транс сибаритів – і не більше. Кацаплюзії бо реплетик не є формати дою швайпольтівських перев'єтик, піктруаж останніх доводить психіатуру маскуляріїв, позаяк респектика стрейчапогаріїв, тулябаторум матрифікації дефультних норматик супроводжують невинні сканеруабельні сервітури. Сетаптика позапревіантних іменнітів є ейменлітабельними. Гормонокради пересли в крадіїв генетичних, а оракуліптичні піферіади тим часом створювали свій опцінарій, здійснивши демонтаж петрогліфування, виявивши міждіадою інь і янь несподіване ень, такий собі тридуадний діатеризм. Таким чином омнеамекулітичні атраментарійні доколумбові, ба, догутенбергівські геометрики перекинулися аж в царину герменевтизму. Подрібнивши інстинткулярій інтуїтоїдів мольфаризантного типу па простих максулантів, довівши антигендерність гетерогейшику в стан, знову ж таки позагенетичний. Сенсорабліка наріжневих хардорних айфонік за своєю сутністю є кракофологічними, піхтократність яких доводить, що відтягневтика від сакро-кіфішних харизмем є заперечабельним не лише протошумероїдних графоменталік, але й натурально виразним іблісісзмом, з чим хочу й вас усіх привітати, мої любі скрібемо-гармонавти.

ШУКАТИ ЛОГІКИ

Палало, інакше не скажеш, люди злякано тулилися в кволій затінок, його було замало для такого дня, лише одна людина, а це була дівчина, не ховалася, а йшла посеред дороги, нещасну людину під сонцем видно здалеку, але Толю здивувало, що це була Настя.

Коли він торкнувся її руки, вона захотіла заплакати, тобто не рука, а очі.

– Ти ж все знаєш, – шепотіла дівчина, щоб ніхто не чув.
– Знаю, – збрехав він, бо лише чував про її любовну травму, але з ким, навіть не здогадувався.

– Поїхав, навіть не сказавши, а просто покинув речі, уявляєш? Хіба люди так роблять? З людьми?

– «А з ким же ще?» – мало не злетіло в нього.

Долоня виявилася вогкою і це його вразило в такий спекотний день, що плакали пальці, а не очі.

В будинок не зайшла, «я задихаюся, розумієш?» бо в садибі була непогана тінь од яблунь, доки Толя бігав по лід, вона встигла поправити зачіску під капелюшком. Притулившись до холодної склянки, вона шепотіла в лід, і несподівана пара злітала її словами:

– Він покинув усі мої листи, уявляєш? Як це можна?

– «Люди й не таке кидають», – мало не вбовкнув; він і замилювався її кучерями, коли він торкнувся їх, вона прилинула йому до плеча, воно, враз стало вогке, сидів і просто чекав, доки виплачеться.

Лід у склянці давно розтанув, а сльози ні, школярі крізь ґратчастий паркан здивовано озирали їх, бо ще не вміли як слід плакати.

– Тут школа поруч, – виправдався він, – але коли уроки кінчаються, то спокійно.

Поцілував пальці, руку, радіючи, що сльози втихають, торкався кучерів, і, здавалося, вони від дотиків сохнуть.

Коли поцілував шию, дівчина напружилась, озиралась, хоча школярі бігали в футбол, їм було не до цілунків.

Нарешті зітхнув вітер, гойднувши відблиски полотен, одне зісковзнуло з мотузки і лягло на лавку.

– Це в тебе такий солярій? – крізь сльози зиркнула навколо.

– Полотна відбілюю, – почав він пояснювати малярські технології.

– Щоб були, як плащаниці?

– Еге, – погодився Толя і огорнув її тканиною, її доконалий дотик враз заспокоїв. Так, що її, нарешті осягнуло:

– Це він шмотки покинув, щоб мені життя не було...
Ти уявляєш, я щодня їжджу жити у мами?

Він мугикнув, бо почав цілувати кучері, і вона вдячно притулилося шиєю, смаглявою, ніколи не одбілиш, тіло татарської князівни, шовкову, як таку можна покинути? Хіба що покинувши все, бо така шкіра – це велика відповідальність, тут або сюди, або туди, вуста шукали щічку, школярі буцькали м'ячем, Толя посунув сувій і геть затулився ним од паркану, відблиски тканини соталися крізь капелюшок, досконаліші за нюанси Джотто, та, ба, й Веласкеса, губи торкалися дива, воно тріпотіло, запеленані, вони обійнялися, «ні, ні», вона ж не сказала «не тут», не сказала «не так», спина зросилась, але нещастя не відступалося, хоча присутність чуда біліша, ніж полотно, яке вже бралось незримими фарбами, натрапив на трусики, вона не пускала, відчув вологу «ні, не можна», не наплакала ж вона туди? одштовхнула, він знову взявся за шию, у вушко, «ні, ні», благала навпаки вона, але, знесилена горем, поволі м'якла, Толя й сам не знав таких поцілунків, живіт її здригався од вуст, «ні, ні» вологість робила тіло смаглявішим, «тихше, – благала, – груди боляче», «коли?» міг би подумати він про груди, якби міг подумати, устиг здивуватися, куди подіти губи животом, бо вже не тямив їх, одсовував язиком ногу, сльози, знову сльози, вона хапалася рятунку, він не давав, вона безпорадно відкинулася у сувій, перекинута склянка текла в тканину, і він роздвигав, доки досконало огорнулися, обчепилися, зійшлися подихи, судомисто хапалася за нього, плачучи, лавка вже виходила із пазів, небезпечно гойдала, тягнучи мотузки; вона боляче вчепилась у спину, але він не відчув, утрюх зійшлися, вона рипнула зубами, хекав крізь стогони, лавка стала млосною, пази ходили, навколо совалися сувої, мотаючи сонце; доки капелюшок одпав і вони вобох озирнувшись, дивувалися: коли це вони поскидали одіжу?

– Джотто, – шарпнула цупку плащаницю.

– Веласкес, – прошарудів тканиною він, зминав, нітився, що так легко скористався з чужого горя.

Йшли, махали руками, бо намагалися сміятись, Толя знав, що її не одпустило, як вона не вдавала, навіть розпустила волосся й стала геть загадковою.

– «Врубель», – прошепотів радісно він, бо нарешті збагнув, що вона «Царівна Лебідь».

Внизу під пагорбом на спортмайдані, скупчилися тисячі маршруток.

– О, дуже зручно, – мало не прохопився він правдою про вдале сполучення між ними.

– Ти про що? – одкинула волосся.

– Ти можеш їздити до мами.

– Хіба тут є маршрут?

– Глянь, скільки машин. Ясно, що й туди є.

Вони спускалися пагорбом ковзькою травою. Несподівано Настя стала:

– Ти ходитимеш в мою бібліотеку?

Толя насилу стримав щастя, що зможе бачити її й там, приховуючись, він шепотів:

– А можна?

– Ну, ти розумієш, колеги знають про мою душевну травму... тому я скажу їм, що ти фотограф, ну, що ти інвалід.

– А чому не художник?

– Ну, розумієш, художник, люди всяке подумують.

– А про фотографа не подумують?

Вона усміхнулася:

– Ну, фотограф же – інвалід...

Толя не став шукати глузду, так жалів її, що закульгав на обидві ноги, крививши губи:

– Людо-оньки, я інвалі-ідний фотомайстер, я прийшов залізати Насті, – він похлинувся, – залізати глибоку душевну травму!

Як вона пирснула! Що вони впали з косогору, котилися навперейми з капелюхом, реготалися, доки не відчули, що одпустило.

ПРО ПЕТРА

Одного такого вечора він пошкодував, що він фотограф, бо це була, фактично, п'ятьма і тому зняти Ніну не було ніякої можливості, особливо такі очі, які відсвічували ніччю. Змоделювати таке освітлення не здатен жоден павільйон, але не про це думав хлопець, коли цілував, а про кукурудзу, бо мабуть була несвіжа.

– Недоварений качан? – майже вголос сказав Петро, бо відчув, що дівчина думає приблизно про те, зусиллям стримуючи бурчання живота.

Схили Дніпра стояли пагорбами. Ніна накинула за плечі рюкзачка і встала, тобто йому лишалося лише підвестись і щось говорити, аякже, бо вони коли не цілувалися, то балакали. Про капосну бабцю, яка підсунула нам недоварені качани? Про те, що він увіковічить її на фото?

– Знаєш, Ніно, іноді я себе відчуваю непотрібним, – і щоб вона не подумала, що через неї, додав, – ну, це як буває непотрібен фотоапарат, коли суцільна темрява.

Він би ще й розповів про свого начальника Рожнівського, який виживав з газети, просто з'їдав живцем, що вже й колеги почали сахатися, щодня по три рази сунув носа в лабораторію і починав про фотомистецтво, а особливо про те, який Петро в ньому баран.

– Дивні ви, фотоапарати, – усміхнулася Ніна крізь темряву, – увімкніть лампочку і все.

Найбільше вона боялася розмов про фототехніку, і тому називала бліц лампочкою, найбільшим горем було піти, наприклад, на пляж і здибати там ще одного якого фотографа і тоді сонце тьмяніло через розмови про один лише гіпосульфід. А фенідон?

Ніна любила про природу; зараз її навколо майже не було, ніч досконало поглинула, слава Богу, крізь темінь проблиснув ліхтар і вони обережно, щоб не сколихнути мряку, рушили туди. На превеликий подив побачили перед собоюobelіск на честь Магдебурзького права, якого колись російський царат надав Києву, попередньо його

одібравши. «Чого він ще не оддав, попередньо одібравши», – нарешті подумав він не про Ніну.

Може б його живіт і перетерпів, однак ліхтар жеврів над туалетом і шлунок, не маючи очей, непомильно його узрів і почав змагатися з хлопцем.

– Іди перший, – кивнула вона убік мерехтливого світла.

Перше, що він там побачив, це суцільний сморід, який увійшов у очі хімічно. Петро ляснув запальничкою і вчасно, бо узрів перед собою калюжу, поверх якої були накидані камінці з поперечними дощечками. Вогник вгас, і тому негативом відбилася у сітківці геть оголена постать, яка завмерла в кінці коридору. Аби це не стало правдою, Петро хутко шаснув до кабінки, щільно зачинився і лише там наважився засвітити і побачив на верхніх стінах світлові плями – стіни в кабінці виявилися густо помережені дірками. Не встиг він подивуватися з сортирних світлоефектів, як додалися слухові – виразно почув важке ляпотіння босих ніг по глибокій калюжі. Холод стиснув хлопця ізсередини так, що шлунок забув про кукурудзу. Ті кроки підійшли, поторгали двері і причаїлися. Він затамував подих, кабінка також. Новий шерех змусив опускати трохи очі і він побачив ними, як в дірку на дверях усунувся пеніс.

«І знов нема фотоапарата», – з жахом подумав він про композицію, яка ще раз змогла би збезсмертнити фотograфа Судека.

Бо сам надавав перевагу простим людським фото-портретам, однак зараз думав не про мистецтво, а про як звідси вискочити, адже дременути дощечками б не зміг, бо незнайомиць, бігаючи просто по мокрому, мав значну перевагу.

– Господи, Ніно, – мало не зірвалося в нього, бо орган навпроти чимало бубнявів.

Наче Ніна змогла б допомогти проти маніяка, який налягав на двері, починав імітувати, розгойдуючи секції, «Господи, ганьба», бо тут не ухилишся бути забризканим

і миттєве рішення підхопило Петрову руку, та вхопилася щосили за орган, крутнула, неначе ручку в дверцятах, одчинивши їх, він кинувся повз дощечки на волю.

– Я б тобі не повірила, – зітхнула Ніна на далекий нічний туалет, – але мушу це зробити.

– Чому? – відхекувався той.

– В мене було страшніше, – видихнула вона в п'ятьму свою історію.

Про Гідропарк і туалет, бо він стояв на вигрібній ямі; Ніна була надто порядною, щоби робити це у воду пляжу й цивілізовано подалася до закладу, там було порожньо і коли вона сіла над ямою, то виразно почула знизу ізсередины кроки босих ніг по мокрому. Вирішивши, що галюцинація, Ніна не повірила їй, але. Знизу в дірку обереженько підсовувалося кругле дзеркальце в чоловічій долоні, оберталося, шукаючи ракурс, що на мить в ньому відбилосся пильне око. Дівчина зметикувала, що в неї це од сонця і пересіла на протилежну яму, проте кроки знизу пролопотіли й наздогнали її, з'явилося дзеркальце в чужій руці, знову почало пошуки зображення, Ніна втекла з Гідропарку й більше ніколи не приходила туди.

– Як же він там у ямі, – намагався уявити Петро.

– Певно, босоніж. Ти мусиш повірити мені.

– Чому?

– Бо хто повірить тобі?

Вона зізналася, що нікому досі цю історію не розповідала.

– Треба б в ту яму гранату кинути.

– Ти що, і так спека була, – засміялася вона.

Зранку Петро почувався кепсько, хотів пригадати кукурудзу, як телефон покликав до шефа. На столі були продумано розкладені Петрові фотографії і Рожнівський завчено-недбалим рухом підхопив одну.

– Що це?

– Фотопортрет, – обережно сказав Петро.

– Я не бачу тут ніякого фотопортрета, – жбурнув би, але передумав.

Хлопець повільно набирає повітря.

– Ну, чому не портрет? Он ззаду й підпис, – намагався він.

– Я взагалі не бачу там фотографії, – крутив той зображення. – Де тут фото?

– У вас в руках.

– Де образ?

Обережно випускаючи повітря, Петро почав тлумачити зображення, міркуючи про те, кого зі своїх знайомих дружанів шеф настренив на його посаду, але з подивом зауважив собі, що якби той хотів звільнити, то зробив би це давно.

– Де характер, я питаю, га?

Петро завівся про характерне освітлення, яке формує зображення за принципом «мінус темрява» і ще багато чого балакав, бо фотографій на столі було чимало. Сумуючи за справжньою газетою зі справжнім головним редактором, бо ця, колись надто партійна, тричі помінявши власників, вирішила, що вже демократична, хоча штат лишився той самий – ну, може хтось колись із путнього видання помітить Петрові фотки й запросить його туди звідсіля?

– Де драматургія композиції, де філософія зображення, я питаю, га? Де професіоналізм? Та тут – немає простої технічної вправності. Га?

– В сраці нога, – мало не вбвкнув той, і почав провадити про гру контрастних сумірностей світлотіні та про зональну експозицію.

Це трапилося, коли Петро прокинувся в лабораторії, навіть не глянувши на годинника, збагнув, що проспав будь-який транспорт.

«Ну чому я весь час думаю про шефа? А не про Ніну?» – намагався викликати її образ, однак думки наvertsалися й наvertsалися на Рожнівського, хоч він ніколи Ніною не був.

Зрештою Петро поліз на антресоли з наміром, нарешті, дати там ладу, і, викидаючи застарілий фотомот-

лох імперських часів, несподівано наштовхнувся на пакунок з набором «Фотографія на емалі». Як і коли той потрапив до редакції, не згадав би вже ніхто, адже за допомогою цих хімікатів робилися кольорові фотозображення на порцеляні для надгробків.

От чим хороші унітази, то тим, що воду до них підведено. Ніч панувала в «Радянці», оповивши комбінат, а ніч, це найкраща подруга фото процесів і Петро завдав емульсію на сраній порцеляні, словом, очутливив нікчемну поверхню його, й ще не встигло розвиднітись, як Петро притарганив до туалету збільшувач і встиг зробити експозицію.

«Професіоналізм, блін», – почув, як сам муликає собі під ніс.

Вже зранку чималий гурт юрмився там, черга стояла лише до однієї кабінки, дехто займав по двічі. Новина хутко облетіла комбінат і сходи затупотіли охочими подивитись, а потім довго не розходилися, смалячи цигарки та обговорюючи технічний аспект її, особливо висловлювалися численні здогадки щодо авторства, але гідної кандидатури не траплялося, позаяк старих справжніх майстрів давно не лишилось.

Доки не підійшов Рожнівський, подивувавшись спершу з кількості колег, а потім, як вони німо розступилися перед ним, даючи шлях до кабінки. Він увійшов, деякий час упізнавав, а потім гучний болісний зойкіт зрезонував унітазовою порцеляною.

Це не був звук відчаю, навпаки, захоплення: просто людину вразила, нарешті, досконалість форми, коли вона ізсередини, зворотна неевклідова геометрія під внутрішнім поглядом, досконалість портрету, не випнутого назовні, а, радше, заокругленого сам на себе, де погляд магнетизував, утупившись зіницями в зіниці.

Петро, ховаючи посмішку за цигаркою, коридором підсунувся до вбиральні.

– Що тут таке? – кивнув він до прибиральниці на натовп.

– Гівно м'яке, – вирішила та не коментувати.

– Це само собою, чого стільки народу зібралось біля вашого об'єкту? – суворіше напосівся він.

– Міліцію ждуть, – неохоче зізналася та.

– Міліцію?.. – почав лякатися Петро.

– А кого жі іще, як там один пуриц узнав себе у вунітазі.

– Не може быть, – знову заховався за цигарку Петро.

– Воно й і не може, а може. Коли його портрет у вонітазі явився, як живий і отако дивиться.

– Як?

– Наче з партбілета. Отако на тебе очі – як же без міліції? Чоловік же вусетаки. Хто жи таке видерже.

– То що він там робить? – кивнув Петро на туалет і знову затулився хмаринкою диму, бо лише він один на всенький комбінат знав, що таке фотокераміка. – Плаче?

– Якби ж. Роздівсь голий, біга, отако голий весь, біга.

От хрест! З одежі тільки дзеркальце на ньому в його в руках, і він їм отак в той унітаз зазирає весь час; побігає-побігає і зазирає. Хто ж нормальний тако робитиме? Як тамо й безо дзеркальця все видко. Тиче й тиче його.

– Дзеркальце?

– Усь хрест. Може він їм одшкрятати хоче?

– Може, – сказав Петро і повільно рушив крізь гурт колег, ішов він так, наче по дощках, підмощених цеглинами.

ЛІБІДІМЕ ОЗЕРО

(мініповість-апокриф циклу «Прощавай, суржикун!»)

– Оту, руденьку, – сказав вождь.

– Яку лічно? – перепитав Берія.

– Не бачиш? Оту, з ротіком, – усміхнувся Сталін, майже не глянувши на сцену балерин, він був у чудовім гуморі, здоров'я після війни і його інфаркту поверталось до нього на очах.

За два дні до візиту Большой театр повністю перекривався разом з усіма околицями, рухомим лічним скла-

дом, провадилася дезинфекція, пошуки бомб, мін, тощо. Про кожну таку, не знайдену, лічно доповідалося Берії, і він особисто ходив і перевіряв.

Лише після цього секретно оголошувалася по театру генеральна репетиція «Лісової пісні», балету на слова Чайковського про лебідів, чорних і лебедів білих, яких Сталін теж дуже любив.

А чому б і ні? Війну ж закінчено, відбудову од неї теж, то вже час подумати й про щось веселіше.

Для цього йому в кожнісінькому театрі еСеРеСеР була лічно забронірована ложа в переносному в смислі отсуствия білетів ув неї, але й і в буквальному її значенні – броня сплошная сталева сильноуглеродіста при цьому, товсте жовто-сіро-зелене скло, чого не міг прострелити жоден імпортній снаряд, но несмотря на це, яке дозволяло навіть бачити те, що робилося на сцені, «Раймуда» там, чи «Чіосан».

Бо в країні вже постало з руїн виробництво пуантів, таких спеціальних танцювальних тапочок тіпа пінеток, і балет, оновившись ними, з новою їхньою силою почав діяти на тих глядачів, які лишилися живими після бойових дій. Незважаючи навіть на люті морози в бронірованій ложі завжди було хорошо протоплено – для вождя дрівець не жаліли назавжди.

– Руденьку, – сказав вождь.

Бо тут і без бінокля кожному Берії видно, що в неї фігурка з губками. Чого по причині трудної балетної роботи інші її колежки позбавлені, працюючи в поті рук і ніг. Щоби хоч якось вирватись із кардебалеток в солістки, були здатні на будь-які трудові подвиги, не щадя фізкультурою себе, чим миттю ізсушались, превращаєсь із двожилъних в трьохжилъних і более.

Якщо хтось мені в це не віре, то нехай, приміром, встане хоч раз на два пальці лівої і правої ног та й зробить крок – вмить в цьому переконається. (Я вже тепер лічно щитаю, що балет, як вид спорта, треба негайно запретить, зная його тяжкі последствия здоров'я).

А вождь в цьому ділі, по-відіму, розбирався, в іскустві, не здря ж радіо постійно крутило в ефірі тільки його улюблену пісню Суліко, бо воно не зная при етом, що це не ім'я, як вважалось раніш, а на блотному дореволюційном жаргоні означало ще тоді одне з неліцеприятних його сильнодействующих полових ізвращеній.

Отак я став жертвой сталінізму. Бо стояло 28 последнее число місяця лютого рокового 1953 року, яке має той секрет, що це останній його день по причині укороченості цього місяця з метою зменшення зими й отопітельного на неї сезона дров. Тобто до рокового першого числа губітельного навсігда березня 1953-го лишалося якихось лише четверть дня.

А почалося все з того, що перед ним мене раптом викликають в емкагебе, що вже само по собі не дає опомнитися, і яке ж було моє здивування, коли я побачив ним Берію. Це слава Богу, що я тоді взяв і не повірив собственноручним очам.

– Отак-то, товаришу Гриценко, – сказав комдів, – чи ізвестно лі вам, що всі врачі в нашій країні унічтожонні, як клас?

Бо Сталін давно вже примітив собі цей народ, состоявший ісключительно зіз врачів і медперсонала, і тому створивши для нього ціле гетто в Біробіджані, (предварітільно виселивши звідти цілий народ корейців геть без роду й племені). Про що навіть ці дальневосточніки створили пісню: «У нас біробіджанське гетто, спасибі партії за ето». Но однак навіть після цього врачествовать вони не припиняли, возвращаясь для цього на місця преждней оседлости.

Бо Вождь довго терпів – і коли вони Леніна труїли неліцеприятной болезнью, заразивши попередньо нею браунінг есерки Каплан, й коли Фрунзів – батька й сина, коли Горьких – сина й батька, а коли вже за Крупську губить вони взялися – тут Сталін пойняв, що й до нього черга дійде, і вже тоді почав був винашувать ім встречний план.

– Ізвєстно, – відповідаю спокійно я, зная чудово, що по образуванію я вітірінар. – Не буде лікарів, то й не буде й хворих в странє.

– А готові лі ви оддать за це життя Родіні?

– Готов, – кажу, – лиш яким образом?

– Образом свого здоров'я, будеш служити у балетних військах. Бо нам нужен медик, но такий, щоб він при цьому не був врач. Ясно?

– Товаріщ Берія, – кажу я, – но я ж мічтав оддать жизнь, служба при етом в медперсоналі стаєнь ка-валерійських військах.

Той так пильно подивився на мене одним лише поглядом.

– А яка тобі різниця, – сказав строго він, – чи конниця, чи кардебалет, там же теж усі скакові, тіко балерини. Ти должен проявлять до них бдітельность не меншу, ніж до животних, не теряя її при цьому. І путем свого здоров'я провірять кожную, убіждаєсь, чи не заразна бува.

В моїй голові моментально мелькнула здогадка, як я це робитиму, однак я ще миттєвіше прогнав її, щоб не зрозуміти.

– Но... – кажу.

– Швидко поймеш. А ще швидше научишся.

Я ж не знав, чим це для мене обернеться, бо йшлося про балерин нового призову, про які навіть старі не здогадувалися. Бо ніхто не міг здогадуватися, що ще ув школі його прозивали Лярвентієм Падловичем Їберією, бо хто ж тоді міг підозривать, як його за це високо закине доля судьби.

А почалося все з того, що Політбюро ЦК КПСС засідало, як завжди, з проблем низької якості балерин. Тобто з тієї їхньої особливості, що на сценах вони виглядали дуже привлікатільно, приветливо танцюючи при цьому.

– А от візьми таку, вийми з куліс, та й роздягни – і побачиш, що там окрім марльової пачки нічого пишного й нема, – доповідав Хрущов. – Бо мистецтво полягає в

тому, щоб творить ним ілюзію краси, а не навпаки. Но якщо хтось цю ілюзію захоче помацять руками, то вона вмить розпадається, лишаясь в пальцях нікому не нуждною крохмаленою ганчірочкой.

А от як це поясниш Вождю?

От я, як ветеринар, кажу: ніяк.

І Політбюро лічно ламає голову, як цього недопустити, бо відчуває: це можуть й полетіти декому голови.

– Ми ж кожного разу одбираім комісіями черговий призив, – бідкається Хрущов, – і комісія ж кожний раз направляє годних к службі состав гражданок. Но хто ж знав, що в процесі обученія танцювальним мистецтвам вони так безвозвратно худнуть?

– Тебе б туди направить не помішало, – під'юдив його Берія. Натякая на чималу пузатість промовця.

Да, утримую світову першість в світі з балету на душу населення, ніхто в ньому не знав, яких зусиль це коштувало Політбюро. Яке не знало, що Берійой давно вже виношується план, як ліквідувати таку різницю між відимим і мнімим, но він не поспішав його обнародувать, бо, мабуть, любив попомучати колег.

А полягав він в тому, що треба зробити такий спецназ зі свідомих допризовниць, який не буде себе надто сильно утруждать занятіями й іншою фуетньою, а зосередить свої сили головним чином по зовсім іншому мистецтву, оспіваним в народі популярною грузинською піснею.

– І в кратчайші сроки забезпечити такими дубль-составами усі тіатральні коліктиви, проізвідя призив їх серед представниць жіночої статі, набраних зі складу органів КГБ–НКГБ–СМЕРШ–ГАІ.

– Що?! – підскочило Політбюро.

– Чому це з органів? Ти нам не наводь тень на фуетень, – закричав Микита Хрущов, здогадуючись, певно, яку підступність може таїть в собі Берія таким поворотом справи, масово мобілізуя свої ввірені війська.

Но Берія був не такий простий, як здавалося йому на перший погляд:

– А ви хоч раз подумайте про це головою – в кого найбільші харчові пайки серед населення? В енкавед-гебісток. Отже вони єдинственні мають шанс не втратить пишноту тіла й на балетній роботі. Тим самим рішая успішно цю непоборну проблему худнення персоналу балерин.

Словом, логіка перемогла.

Нею дуже часто користувався цей хитрий чоловік горської національності Кавказа, бо на відміну від інших членів Політбюро він був засланий туди із ЧеКа й тому знав закони юриспруденції, що дозволяло користуватися ними над іншими політбюрівцями, які були позбавлені цього.

Наприклад він чудово знав, що від того часу, як загадково померла законна дружина вождя Алілуєва, прежде задушив себе, а потім застрелясь, – і що Сталін більше не любив законних дружин.

Лише один Берія в політбюрі знав грузинську мову, й тому розумів, що означає з осетинського язика слово «джуга» – основа, корінь прізвища вождя. А означає воно «жужелиця» чи «шлак», тобто покидьки металопроїводства, керуючись чим гордий Джугашвілі взяв собі протилежне цьому ім'я – Сталін. Навіть не Чугунов чи Железнін, а найвищий сорт плавки, а іменно високоуглеородісту сталь.

Тобто Берія предвидів, що рано чи пізно, а гордість вождя возимеє верх в ньом і в інших сферах побуту.

Й таким образом точно предугадав, що рано чи пізно Вождю всіх народів а захочеться із кимось жіночого пола просто собі посидіть у окошка, просто подержаться за ручки, погомоніть, пожартувать, взглянуть в глаза друг дружке. Бо що таке сімдесят три года для грузіна кавказької національності? Тьху, ось що це таке, бо багато хто з горців в цьом возрасті тіко починає своє полове життя.

І я приступив. Засучивши не тіко рукава, а і все інше. Слава Богу, в Большом театрі їх, спецбалерин, було геть небагато, лише яких тридцять штук. Ладненські такі всі,

підібрані за привлікатільність ще свого часу в органи. От я й провіряю і дивлюся потім на себе – якщо яка заразна, то це в першу чергу позначиться на мені. Но тут була не тіко перевірка на заразу, а й масове утримування їх у спортивній формі женственності, бо, ясна річ, їх у ній одними політзаняттями не вдержиш.

Особливу таку недовіру викликала в мене одна така рижої масті балерина, бо прибігала к особой разнузданості, до якої я, навіть будучи ветеринаром по образуванію, а був кожного разу не готовий.

– Де це тебе обучили? – питав я, насилу переводячи дух.

– На спецзаданії в Парижі, – казала вона.

Но я думаю так, що брехала вона. Бо цей фокус практикується лише в Танзанії і називається він там «Пекельне горнило», це коли розпечений вогонь не втягується, куди слід, а навпаки з силою і умінням з нього різко видихається назад вовнутрь, пробиваючи точно в почку з додатками, лише викликаючи там не лютий біль, як печінці положено, а навпаки таку само несказанну радість в нирках, од якої можна втратити не тільки розум, але й і геть усе інше. Словом, десь же їх навчали, натаскували, як, наприклад, на диверсії, підригну справу або на морзянку. Були вони до такої міри треніровані, що в них не було ні стида, ні совісті, що вони во ім'я цього не пощадили не брата би, не батька. Це я кажу со знанієм цього діла, кажу, як ветеренар.

– От скажи, – одкрито іздивалась вона, – чим відрізняється Тібет од мінета? – пользуюсь своїми тренірованими знаніями, знущалася вона.

– Не знаю, – не піддававсь я на провокацію.

– Тим, що Тібет – упирається в небо, а мінет – в ньобо! Реготалася вона, жбурля в мене кожного разу пуантом.

– Ти ці фокуси брось, це запершонні прийоми.

– Ким, інтіресно знать, вони запершонні? – разнуздано й разухабисто насміхалася вона на мене такого.

Тут я зібрав усю свою суворість і нею сказав:

– Уголовним кодексом ССРСР! Кваліфікується як особо тяжке й небезпечне сексуальне збочення. Називать, який срок за таке дають?

Тут вона дуже перелякалася, бо що таке «срок» вона, як енкавегебістка, знала краще за інших, хто ще енкеведегебістками не були.

Імьон і фамілій її я в неї ніколи не питав, бо не мав на них права. Охрестив її для себе Лисичкою, щоб хоч якось відрізнять її поміж інших спецагенток. Бо вона була не так рижа, як хитра, особливо в плані оцих неліцерпийтних вигадок.

Но головне не це, а те, що кожна з цих спецназок підходила точно під стать і зовнішність усякої маломальсько справжньої Народної артистки балету з відомим народом іменем, хіба що будучи значно округліше там, де ніякої округлості в Народних артисток балету бути вже по цій причині не положено.

Ось в чому полягав диявольський фокус Берії!

Бо він не брезгував для досягнення нічим, навіть чекістками. Навіть кожній видав фальшиве удостовіреніє лічності відповідне чужим регаліям, – а раптом Вождь захоче перевірити, чи це та само балерина, яка привлекла його взор крізь броню скла? Подивиться він документа й побачить – лічно та сама Народна, й зрадіє од цього ще більше. Отак хитро була розставлена ця ловушка, що попавши в яку, возврата з неї вже не було ніякого.

Чесно кажучи, справжні балерини-натуралки цих підставних плясунь одразу невзлюбили, бо остерігалися, що тепер почотних звань і наград вони не дождуться ніколи. Помиляся. Бо, по логіці, саме ці розвращонні чекістки, виступая під чужими іменами ізвєстних балерин тим самим і навлікалі не на себе, а на останніх призи, грамоти й ордена.

А треба сказати, що спецназистки, як і справжні балерини, були підібрані з будь яких національностей, бо їм же доводилося танцювати різних лебедів – як чорних, так і білих. А тут саме пішов танець баядерок й серед них,

чорно-білих, яка буде самою виделяємою? Звісно ж – рижоцвітна. Тому Сталін оком вождя безпомилково виділив серед них, звісно, руденьку:

– Оту.

Не встиг він цього зробити, а на сцену вибігає цілий гурт спецназівок, танцюя при цьому кардебалетом, підмінюють відому Народну артистку ССРСР на свою колежку, а ту бистро й, скритно прикривая крохмаленими пачками, видворяють за куліси.

Сталін сам був лічно рижого цвета. Можливо, Берія й знав це, і тому поставив на це свій тайний ращот, що Сталін побачить на сцені родственну цветом душу.

В антракті вже заводять її крізь броню в ложу до Вождя. А все політбюро за перегородкой при цьому трясеться, боїтьса викриття – це ж воно повним складом проголосувало за таку аферу.

Руденька тут же упала на коліна просто перед його зручним для цього кріслом.

Сталін погладив її по голівці.

– Ті звьідкіля родом будєшь? – запитав.

Та одбарабанила, закаясь, назубок заучену «казку» – версію не своєї біографії.

Вождь одивився її всю й побачив усе положене, що воно кругленьке, а не двожилъне, то ще більш захвилювався.

– А... документи в тебе є? – раптом несподівано питає він.

– Є, – не моргая оком, каже вона.

– Прід'яві.

Вона, знову не моргая ні оком, ні чим другим, тут же виймає паспорт і дипломи про різні високі державні нагороди, лічно Берією підроблені.

Сталін довго й прискіпливо вивчав їх, звіряючи з оригіналом лічности, не знаючи при цьому, що такий, як Берія, лічно був приставлений органами для нього, щоби вершить певні діла. Чи знав про це Сталін? Чи знав він, що Берія по національності не той, за кого себе видає, адже мегрели, це, по суті, хто? Це порода високогірних

евреїв етнічного грузинського проісходження, от, приміром, як у нас караїми.

Тайна Берії полягала в тому, що тренувана агентша могла губами й язиком, наприклад, розстібнуть усі гудзики на штанях, чого жодна справжня балерина на змогла ніколи зробити по причині недоїдання в смислі тонкості губ.

Яку дику силу треба! (Скільки мені гудзиків довелося перешивать в процесі тренувань, цього ніхто не полічить, бо це дуже державна тайна).

Яка дуже могла взволновать кожного чоловіка, особливо кавказької національності. Тут треба сказати, що Берія сам був майже грузином і отлічно це знав. Але про це пізніше.

– Омолодитись! – ось яка була головна ідея, підсунута ним вождю.

Причому робити це при допомозі сильнодействующих губ. Особинно, якщо вони належать агентші, діючій під прикриттям. Знаючи, що ніяка натуральна блярина так мощно не зделає виделувать. Бо це ж велечезні нагрузки, по сравненію яких сценічний балет оддыхає.

На які способні хіба що високогорні чабани Албанії. Які производять свої умения над скотом, но не для развращенія його, а для збирання фонда штучного осіміненія колгоспів, з чого видно, що для пользи поголів'я свійських тварин.

Хоч я й ніколи не був свійською твариною, хоч я й вітірінар, на мені лічно були произведені всі іспитанія. Правда, пайок за це підвищили пошти до буханки веса. До того ж я був, як медик, приставлений для тайної слежки за спортивною формою блярин, щоб була яка не розслабилася й не сачконула.

Но були й такі, що наоборот. Одна, притворявшася колишньої полячкой, бо була рудої масті. І от що вона вигадала: нарушая інструкцію раптом переставала втягивати, а, наоборот, бурно виталкувала силою воздух в протилежному його напрямкові.

– Що ти делаєш? – не втерпів я сказати, при цьому силою волі не тіряя свідомості.

– Продувку! – злобно сміється вона.

– Тобі продувка, а людям смерть, – кажу.

Бо некоторі особо опасні наркомани тоже називають це продувкою – в шприц зо сильнодействующим героїном додають ззаду ще й кубік воздуха. Кажний медік і наркоман зна, що воздух в вені вмить може зупинить закупоркою серце. Но сильнодействующі наркомани можуть це витримать, получаю за це найсильнейші ощущенія майже предсмертного щастя. Но це опасні шутки з ним, але про це – пізніше.

Як про цю авантюристку некавказької національності узнав вождь? Думаю, в нього скрізь були свої люди. Бо він і не глянув на Чайковського, де тяжко трудився балет, а одразу сказав:

– Риженьку.

Я самолічними руками оправив на ній пачку, поставив на пуанти і льогким толчком пінка підштовхнув до броньованих дверей, які вмить розчинились, проковтнувши тим самим її.

– Тіко без цих твоїх фокусів! – тіко й встиг суворо наказати я.

Бо вже деякі фокусіки були мало не довели його. Пригадати День коронації Победи, коли весь народ радувався, не зная при цьому, що в у любимого вождя стався інсульт міакарда. Бо Жуков, фельдшер, тьху, фельдмаршал, якому Сталін передав право вести такий всемірний парад, проскакав на білому коні, держа реч про Победу, де вмудрився, сука неблагодарна, й жоднісінького слівця про Вождя не сказати. Наче це не Сталін виіграв війну.

Це так потрясло Йосифа Вісерионовича на трибуні, яка й доконала його. Щоб якось розвіять таку досаду, поїхав він з правітільством у цирк. А там він запримітив таку циркачку оригінального жанра, яка акробатствує

путьом крепкого держанія ротом за трос, кружляя при цьому ним під куполом. (От вам і первий інфаркт).

Другий інсульт стався після конференції у Поцдамі. Це тіко прислухатися, як звучить: Поц-дам. І ще треба обратіть вніманіє на Черчіля, як він весь час багатозначно смокче товсту сігару своїми гадосними губами рота, багатозначно так, й ніхто при цьому і ні разу не бачив, щоб вона димилась – тобто це був його снаряд для безупинних треніровок. Чим і перетворив Поцдам у Поцвзям, не будучи при етом баляриной.

Пригадати, які слова потім превозносив Черчіль, що він взагалі не знаходив їх для благодарності. Як він славив Вождя. Ясна річ, що він був потрясьон половими первинними признаками гористої местності Кавказа. Що, відімо, й перестарався гад губатий – і от результат – другий інфаркт. Бо мене ж в цьой момент не було рядушком, щоб я, як медік, міг шото предовратіть.

Отож Політбюро рішило створити спецбалерин, щоб хоч якось взять ними жизнь і смерть вождя під контроль. І тепер він сам:

– Немедленно въ Балшой!

Тобто до блярин. А там в броні були просвердлені тайємні дірочки, крізь які соратники по Партії контролірували проісходяще і вчасно могли дать валер'янки, докладувая про це один одному:

– Почалося, – доповідає Хрущов.

– Отщот пошол! – рапортує Берія.

І вже стоять ордінарці й ад'ютанти, держа награди і званія для артістки, щоб блярина їх бачила, і щоб за це соблюдала меру, делала чотко по інструкції, оркестр весь шо – дарма грає? Дарма їм хтось спеціальні ноти сочи-няв? Тобто тоді всігда соблюдалася обстановка.

...но ця риженька получила таке лікованіє, такий трудовий порив, що задумала превзойти й обійтить наказ і рішилась на вздутіє, тобто на «продувку», як вона це цинічно називала. Наче це тобі якийсь сталеплавиль-

ний високоуглеродистий процес в доменній печі. Бо він весь возобладав і вхопився за її куценьку пачку крахмальну, смикнув і жахнувся од простої человеческой радості не побачивши нею там ніяких трусів або хоч плавок під низом не оказалось ніяких, що він задер крепдешинчик той аж на риженьку головку – а мечтаємих трусиків яких чи бандажів яких все одно не виявив. Ясна річ, вона не думала про чуже здоров'я і про наслідки його, бо не знала, що воно було свого часу підірване во ім'я всенародного щастя усіх трудящих на Землі многочисельними революційними ссилками, проведеними в оточенні дикарок сибірсько-алеутських племян, які, науськані світовим шаманізмом, уже тоді впотребляли колдовські фокуси, до яких навіть ніякий кавказець не був толком підготовлений, чим саме широко пользувався царат, аби підірвать жизненні сили революціонерів. От ції алтайки, будучи алеутками, не зная при цьому про гуманні способи, створили свої, шаманствую при етом, опираясь на вседозволеность по причині отсуствия цивілізованого контролю со стороны тодішньої імперії. Ясно, що в ті часи в Сибірі ніякого балету не було, аби налагодить хоч якийсь порядок за ним. Звідкіля міг знати про наслідки він, простий семінарист-горець? Якщо навіть люди-революціанери з вищим ображуванієм попеклись на цих фокусах.

От Ленін. Що свого часу длітільне пребиваніє в ссилке дикорастущих народностей привело й Ілліча до того, що він вибрав навіть спеціальний псевдонім, яким і підписувався так: Блядімір Ілі Членін. Тайна цього імені ще й досі правильно не розкрита, хоча саме вона впоследствії привела Ілліча к страшной нехорошій болезні вследсвіі смерті од неї.

От Ленін. Є серед нас й такі, що зараз вважають, що Ілліч потім в німецькій ссилці не міг утриматися також, про що свідчать любовні листи Інесси Арманд. Що він там благодаря чому був заражонний німецькою

розвідкою на погану болізню. Дурниці. Нехай би краще ще раз пригадають, а я їм напамню: що есеркша Капланша стріляла в вождя революції отравленими кулями. І подумав би, чим ті кулі і де в неї були нею предварітільно зараженні, якими ужасами.

Я цим не хвастаюся, але лічно щитаю, що це теж ще одне моє історичне відкриття в історії марксизма-ленінізму. Бо хоч Капланка й ніколи не була врачом, но була вона теж по національності отравітільшой.

Я цими відкриттями не желяю прославиться, а наоборот – мені просто дуже прикро, що скільки в нас в країні інститутів марксизмів-ленінізмів з многими тисячами научних вчоних, но жоден з них не додумався сопоставить прості цифри з фактами, про які я повторяю в назіданіє їм.

...і от риженька старається, вже щосили предварітільно проізвила вже й суліко синхронізованими толчками, (як хто не знає, що це є насправді, куди й чим ті толчки давліють, той лучче б ніколи не співав таку популярну в народі грузін пісню), при чому, що аж крохмаль з неї посипається, саме він не позволив мені побачить, проконтролірувать рот, що вона при цьому раптом дуже сильно взяла і вдихнула ним в себе повітря, надула свої рижі щоки, і замість того, як положено і проінструктірувано, втягувать їх, позволила не-санкціонірувано наоборот – раптом як надме їх не людському, а потім різко так, з піддувом, з писком – як не впотребить увесь цей воздух в обратному направленіі, дмухнула в Сталіна, як в тромбон.

Превратя цим його фактічески за задумом і по наущенію Беріі із Вождя в Йобсипа Виссеріоновича Сцаліна...

Що навіть Політбюро в страшном страхе од цього одскочило од своїх підглядальних дірок. І не ошиблось. Хто ж міг таке предвідіть? Коли ж оно навіть Черчіль, диявольський хитрий політік, але й він ні разу не додумався, наприклад, дмухнуть назад в свою сигару!

Як не закричить вождь, уперше за все своє трудове життя ощутивши щастя...

А скільки було тих щасть? Вистражданнейших у ала-тайок чи в алеуток під видом гостеприймства – ніхто вже не скаже. Бо, мабуть, йому не треба було так гучно це ро-бити, бо огольонні його нерви обожжонні виснаженням невинної роботи на благо труда і міра, певно, не видержали – вдула ж в нирку йому, пользуюсь уретрой, минуя діафрагму й селезьонку непосредственно ув грижу, разветвляясь крізь печень.

Так він крикнув оргазмом в бронеколпак, чим мало не лопає цим товсте скло, ще це було чути й крізь не-проніцаємую його сталь, так тяжко, що взяла й ожила навіть його ліва рука (спаралізована ще з часів ленінізму).

А оркестр же грає, накочуючи хвилі «Лісового озера» превозмагая, сотрясає собою відчуття музики, бо Берія самолічно, не одриваясь од глазка наблюденія, вільною рукою почав діржірувать музикантами, хоч би якомь заглушить той роковой вопль.

Згадує Хрущов, М.С.:

– Я пережив дві чи три партійні чистки, я пережив дві не менше страшні війни, в тому числі Гражданську й Вітчизняну, я пережив Волочаївській дні, Тамансько-Турксібський поход, блокаду Київського оточенія, Курську дугу лічно, й двічі Сандомирський плацдарм, но ні разу не чув дужчого звуку навіть штурмуя Рейхстаг – страшнішого звукового моменту за крик Вождя в мене не було ніколи.

...вождю плохо, бо йому погано, вождя понесли з броньованої ложі в броньоване Кунцево, но чомусь свіже повітря дачі йому вже не помагає. А собрать консилиум ні з кого, бо всі врачі оказались унічножені як нація внаслідок їхнього отравітьства, і з ними справедливо розправились, щоб не було якого вредітьства на

місцях, тому консіліум зібрався ісключитільно із сотрудників Політбюра, не імеючих медобразованія, чим і хотіли його лікувати. Щоб воно підтвердило діагноз по причині болєзні общяя гіпертонія.

Чим і прийняв смерть од безімянної балярини.

Свідчить Хрущов, М. С.:

– Я лічно в житті пройшов много тішин. Но навіть працюя в глубині її в підземній шахті імені Донбаса, навіть там в отдальоних глухих по причині труднодоступності антрацитних забоях я ні разу не чув такої сильнейшої тішини, яка водворилася в той момент у великому Большому тіатірі.

Звичайно, спецбалет як антипартійну групу тут же розформували за членовредітільство. Конешно, рижу балярину тут же репресірували.

При чому не підсадну чекістку, а ту, справжню, Народну артістку танців, бо дєстували за документами, а всі документи ж були виписані на ім'я настоящої, яка зі своєю всійой сім'йой загуділа по Колимських штрафротах рудніков. Бо це ж логічно, адже ту чемпіонку розврата, як ти її знайдеш, як її нема ніде в налічії? Як вона сильнейше засекречена, може лише партійна клічка од єй осталась: Лисичка.

Ну, а далі всі знають, як Політбюра й охрана перетворили його смерть на затянувщуюся агонію, щоб хоч якось мати собі в запасі кілька положених днів на непростий процес бальзамування тіла, щоб хоч воно стало вічноживим.

Тепер підіб'єм цифри.

Хто не віре в переходну смерть Сталіна в ніч з 28-го лютого на 1-е березня, той нехай почитає, скіко днів точно треба на повне бальзаміруваніє. Леніну, наприклад, понадобилося за статистікою аж сім діб, це дуже швидко, бо ще за життя, рятуючи його од поганой хвороби спеціалісти-венерітики вчасно закачали в нього достатню

кількість сулеми, щоби потім кожен відвідувач Мавзолея тепер бачив, що Ленен – нетленен. Бо тоді погода благодарно опустила на нас страшнейший холод, що дало можливість страні возить Ілліча паровозом тиждень по собі по всіх її станціях, муміфіцируя його на ходу залізниці.

А Сталіну було одпущено агонії менше, щоб успіть в рекордно-короткий строк приурочить його кончину к кануну свята міжнародного женського імені 8-го марта, аби хоч якість радістю праздника пом'якшить людське всенародне горе; потім скинули Берію, бо народ зрозумів, якою разрушитільною силою він оволодів і міг підсунути її любому члену партруководства, цим приведя до власті лярвентізм-іберіїзм; тому про всяк випадок розвінчали культ особи культ лічності сталінізма-джугашвілізма; після чого відбувся всемірноізвестний прихід Хрущова до генсечества.

Чому є підтвердженням і неприродня поза тов. Сталіна ву труні – руки в його не лежать на грудях поруч із орденами, як їм положено, а чомусь лежать витягнуто, на яйцях. Особливо права з них, це та, яка була в нього більш діюча, яка чомусь тягнулася туди, до істинної причини її смерті.

І я нікогда тепер не жалію, що розкрив заборонену таємницю, бо за цей час я прийшов нарешті до повного її умопоніманія. Бо вона ізковьоркала мою жизнь, тому я вирішив отряхнуть її прах своїх ног. Бо я сильно постраждьонний сталінізмом, як, може, ніхто інший на Землі, плачущий во ім'я жертви.

Може ті, які хто не повірять в неї, таку необичну тайну загадки – то я їм скажу одно: нехай спробують десь тепер знайти хоч одне балетне військо. Або упоминаніє про нього подобне. Га? Нема вже ніде, що і є сильнейшим підтвердженням правдоти моїх слів.

І от ще: а от скажіть мені, будь-ласка, чому після цієї засекреченой блярини в нас тепер усі

правитільствинні траури ознаменовуються всегда іменно балетом про чорно-білих лебедів? Шо, інших птахів не хватає? Бо всі партруководці таємно знають боль при його помочи втрати першої її неодвратимої кончини Вождя.

Но найстрашніший доказ істинної причини смерті його не це, а інше, гірше, –

– що після розформіруванія спецбалетних військ, після смерті товарища Сталіна вследствії потрясенія визваним ним мною, – в мене, – ну ні разу! – й не ворухнувся. Хоч втягуй тепер, хоч вдуй.

Анатолію Ігнащенкові

ТРАНШЕЯ В «ЦИРК», АБО НЮРЕНБЕРГ НЕ ХОЧЕ

(апокриф)

От нехто не повірить, а розстрілів ніяких ув Бабиному Яру не було. До такої їхньої міри, що Нюренбергзький процес не став розглядати це злодіяніє як злодіяніє. І відхилив судовий позов. А потім після нього таке само зробив і міжнародний Гаагський суд і всі інші суди. Й по ось цей день. І це – факт. А здавалося б, що євреї, це впливові міжнародні люди.

Бо чому? Бо тому, що американьці узяли всі аерофотознімки, німецькі тоговремьонні, наші і свої – і що вони там бачуть? Нічого, ніяких хоч би тобі перекопок землі даже! Навіть присуствія якогось великого яру на тому місці, обозначеному, як Бабин цей самий Яр. І по цей день ніхто на це не пролив – і ніхто не додумався, що ж таке, що нічого такого не зафіксувалось на тому географічному місці – там тіпа пересипки ґрунтов, чи засипки ними, пересування землі якої. Словом усього того, що супутствує масовим розстрілам. Не було!

І виною всьому цьому Еренбург. Бо він в 1943 році слідом за красной армією вступив у Київ, йому повідо-

мили, що німці тут були натворили. І от він зустрічає мальчика Іванова, свідка тих страшних подій. Бо людей дивиться німці не пускали, а маліньким мальчикам не за-прещали – бо як ти йому запертиш, як воно всеодно пролізе? І мальчик починає потім водити місцями на Сирці великого пісателя, щоб він що написав, як уже ставши спеціально для цього вже журналістом.

– Першими почали привозить і розстрілювать циган.

– За шо? – дивується Еренбург.

– Бо цигани були арійці. Ніхто тепер в це не повірить, але но вони вихідці лічно із самої Індыї. А німці, яких Гітлір тоді сильно рекламірував, шо це вони арійської національності, походять звідкіля вгодно, тільки не звідтам. І тому ці цигани, сильно присуствуя в Європі доводять тим самим, шо хто насправді тут вища раса. Гітлір цього не міг потерпіти, бо всі в сьвіті тоді здо-гадаються, шо він брехун. Тобто хоче возвеличить своїх соотечиствинників, як Божий народ, – щоб це не було похуже на лож, усіх циган ловили, привозили на Сирець і тут же розстрілювали, навіть не питаючи їхньої згоди; чи там якого суда, бо Гітліру була ідіологія важніша за всякі суди.

– А де євреїв уничтожали? – допитується про своє Еренбург, бо він сам колись давно був киянином, лічно тут народившись і вирісши; на Університетській чи Іньстітутській вулиці у нас, і якби він не воврімя потім не імігрував у Москву, то й сам зо своєю сім'єю міг ока-заться тут, де вже ніхто нікого ні про шо не розпитує, тім болії описує.

– До них не дійшла тоді ще перша очірідь, – розказує йому мальчик Іванов. Бо він був не простий мальчик, а такий, який потім став Гламним архітектором города на-шого Київ – і не послідню роль тут відіграла тут стаття Самого Еренбурга, якої він в той момент ще не написав, бо мальчик ще, фактично, нічого йому не розповів, а во-див Сирцем вокруг да около. Того всього, шо лишилося од страшного Сирецького концтабору. Шо там було все,

як на долоні – це тепер там точно на цьому місці нічого не видно, бо саме там тепер і стоїть пам'ятник погибшим. І що само цікавіше, що його сооруджатимуть архітектори під керівництвом кого? Да того самого колишнього мальчика Іванова, – але про це потім, а січас Еренбург вимагає і вимагає од мальчика нових і нових свединіів.

Бо німці тримали все те в страшному секреті, щоб ніхто потім нічого про них не взнав. Бо, може, хтось потім і зацікавиться, чому вони вничтожали циганів і пойме, хто на цім світі настоящі арійці. І євреїв, які теж дуже на арійський народ претендували – і тому нікого дивитися на рострлів не пускали. А мальчиків таких, тіпа Іванова, пускали, бо не думали, що з них взагалі щось потім виросте путне. І тому мальчик тоді ще Іванов продовжає свій розказ:

– Потім туди привезли всю нашу Дніпровську флотілію. Німці тоді таких річних флотіліїв не мали, і тому не знали, як з нею боротися; – а флотілія знала і громила врага, бо тоді німці не могли взятъ її ніяк в окруженіє. Бо ріку, ти її не окружиш. Як усіх інших окружали й брали, й брали. До такої міри під Києвом, що аж півтора мільона воєнопленних взяли тільки тут; – що не знали, що з ними робить і тому відпускали по домам; – або для роботи в колхозах, яких тоді гітлерізм відновив з новою їх силою. А флотілія, яка не піддавалася окруженіям по причині води, німців дуже разозлила. Бо флотілія плавала кругом і громила, доки в неї не кончився бінзін – от тоді лише фашисти окружили кораблі сухопутно і взяли їх у плен. І привезли їх на Сирець, щоб там спокійнінько разстрілять. Но моряки були моряками і взбунтувались. Тоді німці натравили на них своїх конвоїрів, а ті натравили на них своїх собак. Німецьких, дорогих таких овчарок арійської породи. Но моряки, хоч вони були й простими річковими, а не морськими, почали голими руками тих собак перебивать. Разом із конвоїрами. І тоді німці, бача той клубок неразберіхи, для ясності розстріляли його з кулеметів разом зі своїми кон-

воїрами, не щадя навіть їх, собак німецької овчарської раси. А ми, малі, лежали й дивилися на це, хоч нічого не розуміли, але знали геть чисто все.

– А коли євреїв? – наполягав Еренбург. Бо він був у не в плащі, а в цьому, як його, ну такому, що не пальто. В макінтоші! Бо він був із столиці і модно міг одіватися, й тому мерз, бо була в Києві осінь сорок третього года.

– До євреїв були ще буржуазні націоналісти. Й де вони взялися – коли німці одсвобождали Польщу з одного боку, а наші – з іншого її боку, то получилось так, що наша Західна Україна, це по суті, восточні колонії Польщі. Де польські переселенці самими ними так просто і ясно й називалися: колоністи. А проти них виступали хто? Бандерівці. І з ними боролася тоді ще вся польська поліція, бо Бандера їхнього самого главного начальника убив. І вона составила списки всіх націоналістів. А коли німці захопили Польщу, то ті всі списки передалися поляками до їх. Щоб коли німці зустрілися по-братньому з красними в Львові, то обмінялися учотом, приложили до них ще списки, передані їм з ГеПеУ. Бо тоді наші з фашистами дуже дружили, зо всіх сил, щоби щосили не догадуватися, що між ними буде війна. І з цій ціллю передавали один одному списки їх общих врагів. Потім пофамільно виловлювали. Щоб не допустить провозглашення вільної України, як це вже було во Львові, коли фашисти його були захопили вдруге. Й розстріляли, кого змогли.

А євреїв вони собирали не виборочно, як націоналістів, а зразу всіх. Бо їх було дуже багато, більше, навіть націоналістів. Ж Гітлір лічно був містик. І провозглашав свій народ Божим народом. І тут получилася в нього накладочка, бо вже один Божий народ був. І це були лічно євреї окроми циган. Бо, як Гітлір, ба, того не хотів, а католичиська німецька вся релігія теж состояла лічно з євреїв, включая в них лічно й Ісуса Христа. Но Гітлір був сам майже єврей і всі ці тайни знав. І щоб ніхто не здогадався про це, він рішив унічтожить усіх євреїв, щоби очистить для німців усе, що вже було Божим.

Включая німнарод. Бо «європа» і «євреї» – однакові слова. Бо євреї є аравійці, а не арійці, хоч це теж дуже схожі слова, но походять євреї лічно з полуострова Аравії. Але слова – совпали. Шляху назад не було. Це була така страшна акція, що в неї ніхто не вірив. Навіть самі євреї, бо вони були думали, що вони одкупилися од фашизма деньгами.

І Гітлір придумав хитрость, тіпа сталінської, що він буде наче робить тут, в Бабярі, щось таке тіпа Біробіджанського автономного округу і для цього почав собирать усіх євреїв з України, вистраювать їх у колони і вести на Сирець. Місце, де тоді собралися докупи всі кладовища – православні, караїмські, єврейські, татарські, монгольські і навіть протестантські. І там од православного кладбища прорили бульдозером страшну траншею. Який точно стояв під теперішнім карандашом – Телецентром і точно вів до такого місця, яке називалося Цирк. Но Центр не винуватий, бо його строїли спочатку як архів компартії, яка вибрала собі іменно це місце, щоб таким чином запечатать правду про нього. За що компартія й була наказана в 1991 році, наказово прекратя своєю существованіє, поступившиися цією спорудою під Телецентр, який получається тепер ні в чому не винуватий.

А що таке «Цирк»? Це така арена тіпа амфітіатру, за що її так і позвали, бо вона була одним із менших ярів-одрогів так званого величезного Реп'яхового яру. Де були дуже тверді глини, що позволяло удержувать їм крутізну тридцяметрової висоти урвища. І над ним німці бульдозерами вирили таку тірасу, як наче для зрітілів гальорку цирку. І от спеціально на православному кладбищі усіх ївреїв роздягали під предлогом дізінфекції одежди і заганяли у ту страшну траншею чоловіків окремо од жінок. І били їх там шомполами, щоб деморалізувати і щоб вони самі, штовхаючи одне одного, бігли до тої прірви. По другий бік якої стояв кулемет, який бив по людях і вони падали вниз. Й не стріляв він лише з перервою на обід, бо в німців був тоді такий сильний порядок з прийомом піщі. Поїдять, а потім знову розстрілюють.

В перший же день єврейського розстрілу піднялася в Києві нелюдська страшна жара, що навіть німці не ожидали з усією їхньою скрупульозністю і од убитих пішов тяжкий дух. Тоді німці позбирали усю в Києві звезли туди всю карболку й залили нею полностью дно Реп'яхового яру. Но крові було навіть більше, що вона вступила в хімічну реакцію з карболкою і все дно страшного яру закипіло, стало червоною піною.

Еренбург записував. І про те, що розстріли велися по всіх тих кладовищах. Де німці ніколи не розстрілювали православних на православному, а татарів на татарському, а навпаки, тільки на протівоположних. Щоб посварить всі народи між собою. І про те, що фашисти потім робили євреям ексгумацію, бо багато хто з них не здавав, як положено було, а ковтав золото; но потім фашисти почали просто перепалювали трупи і з попелу виймали щодня по чемодану драгметалу. Ця переплавка відбувалася само в тому місці, де тепер і стоїть пам'ятник погибшим і нехай ніхто тепер не говорить, що він стоїть не най в страшнішим місці. Бо цей, по-відіму, опит і навчив їх потім палити в усіх наступних своїх концтаборах людей без ексгумації, а одразу.

Потім Іванов побачив, що Еренбургу стало дуже погано. І він повів журналіста до себе додому. Бо це було таки ближче, ніж до центру Києва в готель. Іванов жив тоді недалеко звідти в бабусі од того страшного місця. Не помню, може, аж два чи півтора з половиною кілометри на північ, за теперішньою Окружною трасою, аж за Кириловською церквою. Там вони одігралися чайом і пісатіль-журналіст запитав:

– А як називається ця местность, де ми тепер?

Бо це був, фактичкиски, закаулок із п'ятьох хат, де жили чомусь переважно старі женські люди. Але табличку він мав, во імя малінького такого ярка.

– А дуже просто, – відповів Іванов, – а називається вона: «Бабин Яр».

Отам саме Еренбург сидів і писав ту страшну статтю. А написавши, почав думати, як її ж назвати для найстоличнішої газети «Правди». «Реп'яхів яр?» Назва ця не здавалися письменникові точною. «Сирець?» Ну вже точно, що вже «Цирком» її не назвеш, то це напевне. Він довго думав, доки не визирнув у віконце, де на протилежному домі не побачив вивіску з назвою вулички «Бабин Яр». І назвав так:

«Репортаж з Бабиного Яру». Не назвою, де бачив. А назвою, де писав.

Так він сильно назвав, що потім, тут же по публікації цілий увесь цей регіон далеко на Сирці змушений був перебирати на себе ці два страшні тепер для кожної людини слова. Возведя цим самим прокляття на якусь безим'яну бабу, чиїм іменем було неосторожно колись названо зовсім ні в чому невинну вуличку, таку, що там, може, взагалі і яру ніякого ніколи не було. Тут треба розуміти, що газета «Правда», це була най-гламніша інскстанція правди, і вже що як назвала, то так і буде, наприклад Сергея Тюленева назвала «Тюленіним», то після того всю його оставшу в живих сім'ю заставили поміняти на таку фамілію паспорта. А ще краще: хто знає, що жив такий Андрій Стаханов? А совершив він подвиг, за що його газета «Правда» назвала Алексеєм і так переіменувала, що сім'я його змушена була перейти на материну хвамілію і рідна дочка його й дотепер працює ізвесним диктором на Центральному тлівідініі в Москві, но про це тепер ніхто не знає, а город Стаханов носить його ім'я, хоча він не там совершав подвиги, а в Ірмені, за що Ірмино, аби приховати полностью таємницю Андрія було переіменовано в... Теплогорськ. От такі чудеса робила Москва з Україною во імя своєї «Правди», але потроху справжня правда вийде нагору, як кров над карболкой.

Й почали приїздити міжнародні люди. Й говорити про те, що треба поставити жертвам пам'ятника. Але місцева влада опіралася. Доки не приїхав найголовніший

єврейський равин, а в нього був лічний фотограф Гітліра, який потім покався і став лічним фотографом равина. І вони ходили тими страшними місцями й читали привезені з Германії списки погиблих, ці списки разом з картами були вже конфісковані у фашистів.

І там було єврейських жертв нащитано п'ятдесят дві тисячі.

Мером тоді в Києві хоть був Давидов, но він продовжував не дозволяти, хоча й був по національності єврей, і вирішив повністю скрити цю таємницю зрівняти те страшне місце з землею в буквальному смислі слова. Заливши його, накачавши піськово-глиняною пульпою до країв. І зробив це неправильно, бо робив це він під осінь. Прийшла зима і вода в пульпі замерзла, бо не могла з пульпи просочитися вниз, тому що та тверда глина не пускала крізь себе. А коли весною все розтануло, то цей колишній Реп'яхів яр, переіменований тепер навсігда в Бабин Яр – нарешті прорвало. Й затопило Куріньовку, збільшивши кількість своїх жертв. І шоб зам'ять це найновіше злодіяніє, ЦеКа не дозволило даже вслух проізносіть слово Бабин Яр. Бо тім временем євреї почали активно заявлять, що Куреньовська трагедія – це плата за єврейські безневинні жертви, і що далі буде ще хуже.

Хрущов не повірив і приказав Давидову теж не вірять. І що? Хрущов знізв'оргнут, а Давидов і сам одразу помер. Так що все ЦеКа переполошилося, шо і їм за це тепер що-небудь буде, і шоби прикрити свої нові злодіянія, вирішили краще поставити там пам'ятника злодіяніям предидушим, шоб тим самим списать усі гріхи на фашистів. Які, як тепер стало всім очевидно, нічим од комуністів не кращі. Для чоґо спустило згори іншу цифру нових списків старих жертв: сто двадцять вісім тисяч євреїв і триста тисяч советских воєнопленних. Чиї цифри точніші – трофейні німецько-єврейські, чи хрущовсько-брежньовські, ніхто не скаже, бо тут появились злопихатілі, які взагалі не визнавали ніяких єврейських цифр. Бо доводили, що у

часи фашизму євреїв було ними убито шість мільйонів чоловік, тоді як у всій окупованій німцями Європі євреїв жило разом взятими до п'ять мільйонів. І щоби зам'ять ці усі цифри разом, вирішили поставити пам'ятника «Загиблим советським громадянам», не називая, хто, коли, за що погіб. І так почали ставити пам'ятник, щоби знову збити з толку мірову общественність і усю її аерофотозйомку, яка ведеться тепер спеціально для цього з супутників.

І цьому виною мародьори. Вони точно знали місце розстрілів і там розкопували, щоби знайти собі золото з зубів те, що німці не помітили й не забрали. А навколо були вже для прикриття цього страшного місця завгодя посаджені й повиростали густі ліси, яких під час війни не було. Щоб чесним людям було страшно ходити. Там під видом охоти на диких лисиць і зайців часто проізводілись вистріли, – шо туди й міліція боялась показаться, пугаясь розкиданих кругом людських черепів. Й так сильно, що багато хто із местных, наколупавши золотішка, поставили собі нові доми й автмашини купили ще в голодні послівоєнні страшні годи. Й продовжали це делать і вполі, а тим часом наші начальнички сорівнувалися мислями: ставить пам'ятника, чи ні?

Тут саме до влади приходить новий головний архітектор города Київ. І хто це? Та той само колишній мальчик Іванов, який лічно знає всю правду, особинно ту, яку був перекрутив невірнo Еренбург, помінявши гіографіческі місця містами.

– А якщо мені за це теж щось буде? – обезпокоївся Іванов, зная долю попередників своїх і почав помагати ідеї пам'ятника. І вчасно це встиг зробити, бо вмер він молодим цвітущим мужчиною у возрасті пітідісяті лет. Но, слава Богу, устигши це зробити після поставлення пам'ятника, а не до. І поніс на той світ правду про істинну назву Реп'яхового яру, переіменованого не без його славнозвісної поміщі в Яр Бабин.

Яку взнав своїми каналами Віталій Коротич, бо він був прораб Перестройки.

– Нємедленно знімає кінокартину про правду, – каже він режисерам.

Бо Перестройка тоді вже бистрінько потроху нарешті кончалася, і це ніхто краще за Коротича не знав. І він боявся не встигнути, доки є гламним редактором «Огонька», який заступив собою тепер газету «Правда». От беруть такі довгі клітки й починають туди ловити з усього Києва голубів. Щоби почать свою кінокартину про правду Реп'яхового яру з того, що над Реп'яховим яром летить тисячі птахів. От вони привезли ті клітки й націлили на той «Цирк» свої кінокамери, й одкрили клітки. І що? Голуби всі полетіли в протівоположний бік. І камери нічого не зняли, лише даром потратили пльонку. Так фільма й не появилосся, так правду ніхто й не взнав.

Бо коли Еренбург після війни виступав на Нюренбергському процесі, де потребував вознаградити фашистів за масові убивства, він і сам не подозрівав тоді шо? Що самолічно сплутав усі карти, чим погубив своїм пером журналіста таку важну тему, яку був сам і приодкрив. Не тільки в смислі ігрових карт, але і в смислі гіографіческіх, чим привів міровую обществінность к тупіку, сам возбуда її. Погубив процес! Бо був пісатілем, не журналістом, і тому мав сильнішу уяву, чим би її нада для правди й наніс народу своїому більше вреда, ніж пользи.

– Нада за це всю Гирманію за це перепахать, а потім цю ріллю посипать сіллю. Щоб ніколи на цій землі нічого більше не росло! – взивав він там з високої трибуни, переплутавши перед цим маленьку вуличку з яром. Но тим самим заплутавши вкінєць міжнародну правду...

Но поскільки аерофотоз'ньомка не совпала з фактами – йому в цьом й було отказано по цей день.

ЦЕЙ МІСТОЧОК

Коли тобі видихнуть в лице сигарний дим, ти смикаєшся, odkриваєш очі, а над ними раптом – зорі і ніякого тобі смороду. Головне, що довірений тобі міст на місці. Під ясний ранок, о четвертій коли отак швидко прокидаєшся, це означає одне: заснув вартовий; ти вилазиш зі спального мішка, уповзаючи в холоднечу, стримуєш лайку, бо навколо сплять невинні бойовики; доповзаєш осінньою твердою землею до передньої чати. І маєш єдину радість од того, що інстинкти ще всі при тобі – так і є, Степан спить в позиції «напоготові». Обережненько одтуляєш йому од руки скоростріла, знаючи, що йому сниться сон про те, що він не спить; лише потім торсаєш за плече.

– Якого чорта? – тіпається він, хопившись зброї, відчувши, що її нема. – З твоїми жартами, – хоче лайнутися він, але її однаково нема. – Я не спав, – мружить очі.

Глипнувши, він зрить попід ногами розібрану геть свою стрілячку, і, заціпивши зуби, вправно починає складати.

– Ну? – питаєшся ти в нього, сподіваючись на каяття.

– Та кому цей мостик потрібен? – не бажає його він. – Ото нічого робить, ганять нас сюди.

– А чому нас послали з бойовими набоями? – шепочеш ти до побратима братніми інтонаціями.

Ця суперечка продовжилася б, якби не сухе русло. На нього саме виткнувся доволі спортивний загін незнайомців, тобто однострої на них були не наші. Якби не рипала галька під їхніми підборами, усе це б скидалося на Степанів сон.

– Штабна перевірка? – ще й досі намагається не прокинутися він.

Однак ти не відповідаєш, бо відповідь є видимою кризь твого оптичного приціла – серед тих незнайомців впадає в око, що вони, по-перше, занадто різного віку, а також за-

дуже спритно рухаються, як про регулярних федералів. Степан припадає оком до свого й напевне бачить, що перед загоном веде дивний чоловік – геть у чорному комбінезоні; він би удавав з себе ніндзю, якби не вогник, якого старанно затуляв кулаком; отут ти міг би забожитися, що в жмені його побачив сигару. Який вояк, бодай з найманців, може дозволити собі сигару? Хто цей начальничок такий і яка в нього психіка, – уявляєш ти з огидою ту психіку, – щоби отак, йдучи в рейд, смердіти сигарою?

– «Кому цей місток потрібен?» Оно в них запитай, – сичиш. – Ану шуруй, тихенько підіймай наших, – люто шепочеш до Степана щоб той, нарешті, не вдавався до дебатів, одповзаючи.

Тим часом одкочуєшся боком подалі од напрямку перетину усіх можливих ліній, аби одвести їх од непорушних хлопців у спальних мішках; і ще встигаєш подумати, «а, може, таки дійсно уявний супротивник?»

Однак крізь окуляра виразно видко кісточки на пальцях їхніх, як вони стискають, побілівши, зброю; занадто, аби вона була заряджена холостими. Та ще й маючи на кожній глушника.

«Якого їм дідька, таким класним, біля дристаного місточка потрібно?»

Ну, був тут колись давно колгосп там, чи радгосп, але ж од нього лишилася лише бита цегла, яка од річкового каміняччя не краща?

Щодо сумнівів, то вмить заспокоюєш їх, зумисне вийшовши на видне – два кроки вперед і швидко один назад, саме задосить для кулі, аби вона цьвохнула саме туди, де б ти мав бути. Падаєш, одкочуєшся, одкидаєш подовжувача, встигаєш його пригвинтити на скоростріл. Крізь оптику бачиш, що вже біжать не криючись, і даєш першу чергу – плигнувши убік. Умить уся їхня зброя обертається й лупить туди, де ти щойно був, і, що гидко, доволі вкупно б'є, викидаючи кущики з землі. За цей час ти встигаєш навіть навестися крізь оптичного, й, стре-

ливши, побачити, як двоє впали назад, але, о, диво! одповзаючи на спині, не покидають стріляти в твій бік.

– «Хто?»

Що не уявні, напевне, бо в нас і серед неуявних своїх таких тренуваних нема – отой, у чорному, навіть не намагається ховатися за підлеглими, що не характерно для начальства.

«Чому не стріляє?» – устигаєш подивуватися, одкочуючись від того місця, куди пошморгом влітають цілі траси вранішніх куль. Виткнувши надто довгу свою цівку з поміж наступних брил ти встигаєш натиснути, але вони тебе майже випередили – болюче влучення в око, засліплення, отямлюєшся, перекотившись, і враз радієш: просто одстрелена їхніми кулями земля влучила тобі в лінзу оптичного прицілу.

Тієї миті чорний комбез виявляє себе – устигаєш побачити ту тінь з-за куща, як він кинув гранату. Вона ляпнулася заблизько, рубчаста, така, що на триста шереметків, сичить запал, ти всигаєш дати чергу просто попід неї – і вона разом з ґрунтом летить назад, туди, звідки її кинута – вибухає в повітрі, од цього їм заховатись важко, і хоча після вибуху криків не чути, але пострілів їхніх значно поменшало.

Зате з нашого боку аж залящало – вискочивши зі спальників, хлопці почали гатити в білий світ, як в копієчку, здобувши радше психологічного ефекту – ворог кинувся тікати, зазнавши куль з лівого боку.

– Вперед! – кричиш ти, гучно, так, що крик себе не чує.

І зриваєшся на ноги, не одпускаючи гашетки, аби твій молодняк побачив, що означає наказ.

Одна біда, що набої вилітають швидше, аніж перезаряджаєш магазини, і Бог з цим, адже десант дає драла на берег, знаючи, що там, на пласкому руслі їм кінець; і стріляють назад, з-за плечей ще густіше, але тим і невлучніше. Рвуть щодуху на узвишшя, туди, де руїни радгоспу, де можна ховатись.

– Вогонь! Вогонь! – кричиш ти, бо тобі вже нема чим стрілять, лишився пістолет, але не для такої відстані й не для такої гонитви.

І бачиш, що жоден твій не одстає і підносишся, ноги не чують землі – тут вже не спіткнешся, не перечепишся, летиш, одразу бачиш не лише узгірок, куди біжить ворог, а й увесь овид; і наче з-під хмар тобі видно, як одна згряя здоганяє іншу, перестрибуючи побитих, мчать окрилені, бо тій, чужій, скоро буде нікуди бігти, – узгірок кінчається урвищем.

– Бий! Бий! – чуєш себе уривками крізь рясні автоматні черги, і знаєш, що хлопцям стачить куль, аби добігти, аби загнати в руїни отих, в кого попереду мчить чорний комбінезон, одпльовуючись од сигарних іскор.

– Вперед, рідненькі!

Вискочивши нагору всі зрять чудо – геть нікого нема.

Озираючись, бачиш лише такі само здивовані погляди, особливо в Степана, той метушиться серед потрощених підмурків найбільше.

Раптом сигарний видих б'є тобі збоку, ти озирнешся на сморід і бачиш ген лівобіч, посеред битої цегли шпарину. Таку розколину до розбитого підвалу; і ти вже знаєш, що чудес не буває. Ти вказуєш пістолетом туди, й кожен починає розуміти: увесь недобитий десант там.

Хапаєшся за підсумок, та пригадуєш, що гранат прихопити не встиг. Дивишся запитально на своїх, але ті відводять очі.

– Що – дуже просто? – озирнешся ти на розколину в фундаменті; ті, що там затаїлися, ще не огризнулись чергою-другою, ще надіються одсидітись. – Так, просто. Одна граната, і все.

Й починаєш розуміти, що всі твої, запалені боєм, саме такого простого рішення й не хочуть. Може, хто-таки й прихопив гранату, але не дасть.

– Степан?

Але й той знижує плечима:

– Не встиг взять.

Бреше?

– Отже так, – ти дивишся йому просто в очі, – бігом до «нікому не потрібного» мосту, ясно? Береш гранати й швидко назад.

Хутко сідаєш до нього спиною, аби він не встиг відмовитись. Чуєш, як він втомлено побіг.

І знаєш, що й там, у підвалі, ще один чоловік в чорному комбінезоні також сидить, одхекується од сигари і вагається, чи принесе той гранати, чи ні.

ЧУДО ГРІХА

Ми, мабуть, не помітили, що перейшли на систему, бо кайфу почало не хватать, особливо, коли Деця перейшла з осіб кавказської національності на африканську, не тому, що в них ширка дешевша, а бо в неї почали стомлюватися губи. Й на горі біди там, під автовокзалом вона й попалася на очі батющі і той почав вмовляти:

– Шо пріді уво церкву і там покаяйся.

Отак вона нас і заложила.

Бо раптом стукіт у двері, гучний, як ніхто ніколи окрім ментів у кумарню не грюкає і громовий голос баритону:

– Одкрийте!

Наче в ментярський мегафон, що Вовчило навіть стрибнув з балкону, но чомусь не вбився, тіко вибив зуб власним коліном, коли воно невдало зігнулося.

Деця ж мовчить, що то її знайомий голос, і не подає при цьому виду. До такої міри, що я майже почав спуска-ти в вонітаз ширку, признаюся, що ні, хоча потім сказав, що так і нарешті зробив собі заничку.

Корефани подумали, що вже, бо почули гуркіт сортирної води і відкрили замок і яке ж було здивування, коли на порозі його побачили не довгоочікуваного «Беркута», а побачили попа.

– Покайтеся, – гудів він голосом кращим, ніж в участкового.

При цьому озирався майстернею, де довгий час нічого мальовано не було.

– В чому? – запитав Антон, бо він був з вищою живописною освітою.

– В гріховном наркоманстві! – була несподівана відповідь, бо Антона коксом не корми, дай тіко ці теми протерти.

– А в Біблії нічого про наркоту ж нема, – парирував він.

– Як це – «нема»? – хотів отетерити од такого нахабства незнайомиць.

– Дуже просто, бо її тоді ще на світі не було, – радів Антон.

Що навіть я подивувався такій простоті думки. Можливо анашу в той час продвинуті азіати вже шмалили, а от що шприця тоді ще не винайшли, це факт.

– Не може такого бути, бо в Біблії все є.

– Покажи, – була відповідь. – Якщо в ній навіть про горілку нічого не сказано, – виделувався зі святої особи Антон. Бо його коксом не годуй, а дай краще по-виделуватися, доки йому з голови ще вся наука не вивітрилася.

– В мене нет при собі Святого писанія, – намагався викрутитися священнослужитель.

– Дак тоді й ще горілки не вигадали, щоб про неї апостоли щось нехороше знали, – вставила свої двадцять копійок Деця. Вона як знала, якою бідою це саме для неї обернеться. Так, у жінок почуття передчуття дуже сильно буває розвинуте, особливо наркошних. Тому вона осіклася, а, може, й тому, що це вона навела сюди попа,

який, виявляється чомусь слідкував за нею од самісінького автовокзалу. Чому?

– А по вашому, оте, чим ви колетесь, ето штото хароше по-вашому? Даже без цитат із Біблії? – Такий поворот був нечесний, тому що ущемляв права свободи особистості, де кожен має демократичний спосіб вибору, про що ми йому коректно й сказали. – Демократичний? Демонократичний! Бо ваш вибор только в том і состоїть, щоби насити деньги преступним кланам, обогащая їх всемерно й усіяля таким образом протіву чесних людей.

– Є й не криміногенні ділери, – сказав я, однак відчув у своєому голосі сумнів.

– Все оні начиналі, як не криміногенні, но вскорє всі бистро попадаються до паханів на службу, – задоволено пробасив піп.

Да, тут і вища освіта не поможе, бо, дійсно, всі ці самодіяльні хіміки хутко попадають на око блотним, а ті – не ментура, од них вже ніколи не одбрешешся, ті не почнуть марудити-судити, чи перевиховувати, а замочать для простоти.

Причесалися ми, помилися, де могли і приходимо у церкву. Посідали, нам батюшка втирає про покаяння.

– Якби це був надійний спосіб зіскочити з системи, то тут на світі не було вже жодного наркоші, – не здавався Антон.

– Бо путь етот не бистрий, а з іспитаніями, – одрізав нашу логіку піп. – Чем тяжолійший гріх, тим дліннейший од нього путь.

Їх там в їхніх інститутах хорошо натаскують на такі диспути, бо навіть Антон нічого йому не вкрутив, видно, був не розкумарений.

– А як ви, батюшко, знаєте, що воно таке, – не здавався я, – якщо ви самі й не куштували його ні разу?

– А зачем? У ково вера крепчайшая, тому не страшні нікакіє лакомства мірськіє.

Ех, даремно ми втягнулися з ним у диспути ці

нескінченні. Він просто не знав, що таке маріупольський крек. Ми дали і вже з третьої дози в нього виникло потужне бажання перевіряти свою силу віри.

Словом, довелося Деці потроху переходити з африканів на циган, бо в тих кайф був не дешевший, але з ними можна завжди домовитися. Однак вони сварилися, що вона робить «безчутливо», тобто сама не отримує, як вони вважали за обов'язкове, насолоди од процесу і ставили їй за приклад одноплемінниць. Доки не наштовхнулися на батюшку, чю рясу сприйняли за жіноче плаття й дуже подивувалися:

– Чого це в тьолкі борода?

Цей феномен надто збуджував їх, і Деця возрадувалася, що тепер їй поменшало сексуального обов'язку.

Він, правда, опірався, однак цигани грамотно довели йому, що не може бути тут ніякої московської єпархії, бо сама Москва ніколи не хрестилася, а що Новгород, Псков, Володимир і Суздаль прийняли християнство, то це було ще в ті часи, коли вони до Московського кагнанату не в ходили. От вам і цигани, бач, вони вже тоді там були і все на власні очі бачили, сказано, з ними спорить, як проти вітру сцять. Отож і не треба тут комизитись.

Що в ньому, батющі, було ще хорошого? Що він понаводив нас на нові точки з торчками, бо, виявляється, вони часто каялися йому в наркозних гріхах і це трохи розширило нашу базу.

Тим часом батюшку, там, нагорі, з часом хотіли причислити до лику, бо він єдиний в концесії, хто масово почав долучати циган до праведної православної віри, весь народ навколо бачив, як вони так натовпами й сунули до його церкви. Ще й чути звідтіля було гучні їхні крики радості од масового причащення. Аякже, добре, що Деця, виявляється, встигла дечому навчити зі своїх автовокзальних фокусів.

ЩО МОЄ

кліповідання

Стовбичило небо, намагалося зазирнути на терасу, однак там був лише один відвідувач, який намагався зачепитися за буфетницю, а та зосередилася на фужерах, додивляючись непротертих. Нарешті музика вмовкла.

– Не доганяю я цих радівів, – нарешті кивнув на магнітолу, – не можу і всьо, ну чого вони галь котять? Блін, шо лише іноді дадуть щось кльове? Що жаба давить весь час путнє передать?

Вона згідно кивнула, крізь фужер дивилася, що той говорить:

– І хто, інтересно знать, видумує такі пісні? Шо іноді отак сядеш і подумаєш: для кого?

Радіо подумало чотири секунди, дзизнуло і відповіло:

– Не всі ми діти цього світу!

Но шо моє є – то моє!

– О, це кльова, – сказав він, бо всі фужери між ними обома були порожні. – Бо я люблю тільки кльові.

Дівчина, не озираючись, намацала регулятор гучності, посилила, динамік аж загарчав на низах, вона трошки зменшила, стало добре чути, як співак змагається з супроводом:

– Не знаю, де себе подіти,

Не кожен тут виграє.

Но так ведеться

На світі,

На цьому світі,

Що не у кожного є.

– От мені нравиться, коли пісня кльова, а коли ні, то не нравиться, шо ти тут зробиш? – він багатозначно втупився в свою чарку з горілкою і вже вирішив надсьорбнути. Однак погляд його переповз на високу склянку з пивом, од чого пухирці там зупинились.

Тут увага перековзнула на нового гостя, який підійшов до прилавку і втупився у прейскурант морозива, вишукуючи більшу вагу з меншою ціною – необережно зморщився на радіо, яке заважало підрахункам. Майка на ньому була виразно випрасувана. На цей час усі фрази під тентом зависли, вимушено і невдоволено чекаючи на свою чергу. Нарешті купив, обдивився обгортку, знайшов там виробника, кивнув до нього радісно, сів, але невдало, пересів у куток, подалі од звуку, і магнітні поля його розпружились.

– Не, ну в натуре, пісні, вони ж як люди, не всі по поняттям. Іноді случаются такі, що їх вобще не варто включать. Я зразу бачу, хто на що схожий, од мене не скроїш. А ти як думаєш, мать? – сказав він удвічі молодшій буфетниці.

Вона саме думала, якою з двох мов відповідати. Херсонські степи лагідно віддавали морю колишнє літнє тепло, іноді дихаючи полином.

– Я думаю так само, – поміняла вона фужера; була тут сезонною, а сезон саме почав кінчатися. Ненароком зиркнула на дядечка в окулярах, той посміхнувся чи до неї, чи до виробника на обгортці.

– Тут же так, що навколо тебе багато чого шляється, і треба зразу вчить, бо що не людина, то проблема, – почувала вона голосно.

Той відвідувач не чув, саме розгортав, сподіваючись на холод.

– І це мене не дістає, – проспівало радіо, – бо що моє – то моє!

– От мені лічно такі пісні нравляться, бо вони по делу, а все інше я терпіть не можу, особино я не люблю, коли сюди приходять і морщать носа, – кивнув він на чоловіка, який саме мостив там зручніше окуляри, дядькувато закліпав, намагаючись зосередитися на морозиві, що автоматично намацав солонку і посолив його, закліпав, сторожко лизнув і попередньому присутньому на мить здалося, що губа в того аморальної форми.

– Не треба радіти, – співало радіо, репаючи динаміками од репу,
Що нам не-родити,
Самі собі діти,
Куди себе діти, о, є!

Дивовижний вересень втупився у видноколо, бо море вгиналося од власної ваги, щедро розкидаючи лелітки. Дядечко ще раз посолив і уважно лизнув морозиво, продавчина не втрималася від посмішки.

– І от коли хтось починає, – почула зблизька, – хтось тут починає вибравать, то я, блін, можу тут всякого кента поучить, особино такого, який заплатив за морожене миколаївського производства пиздисят п'ять коп., і сидить при цьому тут, деляя при цьому вид, шо йому тут не всьо нравицьця.

– Та ну його, – фужер у руках буфетниці зупинився.

– Отут ти неправа, мать, – почула відповідь, бо відпустка кінчалася, путівка також, – і, канешно, можна й так подумать: «ну нехай собі кенток давиться своєї дішовкой». Но ти, мать, не обратіла вніманія на то, шо пальці в нього із суставами – од чого б це, интересно? Так я тобі скажу: це коли він дрович, делав неправильно і був скарьожиний в пальці. Не я буду, якщо це не подагра. – Він бере своє пиво, виливає туди горілку, міцно накриває долонею і так усе разом рвучко б'є об коліно, рідина, вибухаючи, хутко зникає йому в роті. – Да. А непогане пивко, мать? Ти таке пробував хоть раз? – несподівано звертається він до дядька. – Ти не слишеш? Ей, подагрик, ти в натуре подагрик? – перекричав він магнітолу, яка невпинно виштовхувала:

– От шо моє, то моє, бо це не в кожного є!

О, є!

– Оце, блін, в точку, – відповів він, ще раз одхекавшись. – Бо я не люблю, коли мені моє хтось портить, я зразу ставлю лоха по понятіям, якщо кому тут шось не нравиться, то не ходи сюди, чи я не прав? Я правильно кажу, подагрик?

Той недочув за:

– О, є, о, є, що не наше – не моє!

Супровід тихішав, даючи зрозуміти, що пісня почала кінчатися.

– Ти мене чуєш, тормоз довбаний? З тобою говорять. – Він встає і йде до нього. – Може я тихо говорю, я сказав?

Він надто красномовно підвівся і промовисто рушив, на це той дужче схилився до морозива, очікуючи на самого себе, але слів не знайшлося – лизнути, чи ні – ось були його думки.

Вариво-марєво розступалося, рушаючи з zenіту.

– Ти, бліняра, ти тут музику слухав, отвічай, ну? Тут тобі громко делали, красиво, ну? А ти? Не нравицьця – не ходи тут, і всьо буде путьом.

Замахнувшись долонею, хоче завдати в потилицю, однак той дужче припишк до морозива і удар ляснув порожнім повітрям. Цієї миті дядько одклав морозиво, і, хопивши солонку, сипнув тому в ображено-справедливі очі.

Той не встиг отямитися од спалаху в них, як зазнав нових іскор – од стільця, який злітав невідь звідки, дядько бив куцо, як молотком, дедалі влучніше, доки не збив з ніг. Зависла б пауза, якби не радіо:

– Бува, буває чуже не конає, хто знає, той має, о, є, свій до свого по своє! О, є!

Вона стояла, тримаючись за фужер.

Потім, тіпнувши носом, дядько підчепив ним окуляри, хотів до дверей, на мить яку застиг, пригадуючи. Вхопив морозиво, вискочив.

Музика пішла на коду. Видноколо зачаїлося за морем.

– Та блін, ти шо глуха? – нарешті почула дівчина з під перекинутих столиків. – Тихіш ніззя? Тут, блін, голова тріщить, а вона вкотила на всю катушку.

КОТЛИ

Натовпу було більше, ніж людей, а грошей було менше, ніж купити подарунка. Бо день народження тата завжди перед получкою, й ні разу не було інакше. Я обійшов універмаг, але нічого вартого до мого багатства не знайшов.

– Треба не чухаця, а рухаця, – пригадалося батькова приказка і ноги мимоволі понесли мене під Гастроном, який поволі виникав вітринами з-за дерев.

Отак прийдеш купити пляшку в подарунок, і дуже довго розглядаєш привабні вітрини. Ще кілька дядьків тужно озирали їх – дивно, скільки часу люди автоматом сунуть сюди просто подивитися.

Батько щоразу ляв мене:

– Ніколи не купуй мені коньяк в подарок, в мене од нього ізжога.

– Чому?

– Коли подумаю, скільки на ці гроші шмурдила можна випить – пече.

Я уважніше втупився в вітрину.

– Котли нада?

Токсичних кольорів добродій тужно зазірав у очі.

Я почав говорити:

– Я не теплотехнік.

Той насилу посміхнувся й, таємниче озирнувся, витяг годинника:

– Котли, я спрашую, нада?

Я оглянув – геть новенькі, але в кишені моєї потужно шаруділо.

– Почом? – не своїм, а його голосом кинув я.

– На бутилу, – була конкретна відповідь.

– Чого так дешево?

– Бо барига більше не дасть.

Борлак у нього смикнувся, ця судомина передалася годиннику – стрілка секундна тіпалася в очікуванні.

– Труби горять, – нарешті зізнався він, і вітрини віддзеркалилися в його, й без того синіх, очах.

– Бутилу чого? – не повірив я на власні вуха.

– Чого-чого – водяри.

Я не повірив навіть тоді, коли чимало одійшов, затискаючи в жмені «котли». Вийняв, оновив, поплювавши на скельце – супер!

– Оце син, – гуділо застілля, коли я урочисто вручив батькові годинника.

– Так, – утер тато сльозу, – бо бувають і такі сини, що дарують татам на празник просту бутиляку.

– Чого, і це діло, – сказала тітка Люда, – треба хорошенько обмити!

Обмивали довго, бо родичі весь час вимагали засвітити обновку, що тато урочисто й радісно робив.

Тепер до будь-яких свят я біг під Гастроном, вичікував хімозного, і знову вражав гостей коштовним дарунком, так, що багато хто хизувався непростю обновкою.

– Ти ж гляди, плем'яничку, – гуділа тьотя Люда, – не облажайся на мій самолічний юбілей.

– Замьотано, – ховав посмішку я, бо щосили боявся, аби не одкрився іншим простий секрет. А, головне, дешевий.

Я аж три дні ходив до хімозного, доки він, сяючи очима кольору вітрин, не приніс, нарешті, геть розкішні «котли», густо оздоблені, що й обновлять не треба – схожі на тітку Люду.

Всі ахнули, коли я через стола передавав подарунок – це вже в сім'ї ритуал такий, бо кожного разу годинник був кращий, а цей – то перевершив уяву навіть мого батька.

– Ах ти ж падло, – просичала тітка Люда.

Так, що застілля вклякло.

Особливо я. Так і завмер з простягнутою над столом рукою. Особливо батько, який лише вухами подавав ознаки життя.

– Це ж мої лічно вверенніє мені часи. Я, як сучка пердунова, виставила ювілей на роботі, за що вони предподнесли мені цей подарунок. Читай!

Я автоматично вивільнив ремінець з під денця і прочитав:

«Людмилі Бурчинській на 50-у річницю».

– Ну? Ну? – кричала вона.

Я отетеріло відповів:

– Дак це ж я й вигравірував...

– Вигравірував? А то шо я, як дура, після юбілея з букетами влізла в тролебуз, до такої міри, шо тіко на третій зупинці побачила, шо часіки – тью-тью, ісчезлі разом з їх гравіровкой!

Застілля ще раз вклякло.

Й німо почало знімати свої годинники й послаблювати під ними ремінці, зазирати.

– Тьютю, це був розіграш, – видавлював я.

– Розіграш? А шо я потом як сучка пердунова, остановила тролебуз і всіх пасажир самолічно проверіла, це був розіграш? І навіть водітіля!

– Тьютю...

– Рідну тьютю – і напозорить їй так, шо вона тепер не тіко а тролебуз стісняється зайтить, а навіть ву трамвай... «Тьютю!»

Родичі тепер німо читали гравірування на своїх годинниках зі своїми адресними присвятами і отетеріли б вкрай од прочитаних дарчих підписів, – якби тітка Люда не побжурила в мене подарунком.

Тому всі вмиць отямилися і почали жбурляти також.

БЕЗ ДЖАКУЗИ

– Усе краще я віддала тобі, – казала вона автоматично.

– А все гірше залишила собі, – сказав би я, якби не боявся скандалу, хоча він вже розпочався.

– І молодість, і юність, все принесла, а що отримала у відповідь?

– Мою молодість і юність, – сказав би я, якби не сподівався, що скандал вгамується. – До речі, у нас це твій другий шлюб, – ще не сказав я.

– Що? Що я маю? Оно, Стрижевський був у школі ідіот ідіотом, а зараз його фря їздить у «мерседесі», не вилазить з нього. Ще й хвалиться, яке манто привезла з Мадагаскару.

– У «ауди», – сказав би я, але почав шукати каву.

– Ти не уникай розмови! Ти набагато розумніший, а що толку? Усі ідіоти обскакали тебе, що соромно на вулицю вийти. Та ти б міг за цей час, – і пішли переліки.

Пояснити, що якби я поліз у бізнес, то в нас би одразу одписали хату і все життя б я одмотував «лічильники», а не збагачував дружину, це дійсно дивно – скільки я знав розумних людей, але жоден з них не прорвався до збагачення. А от всі тупаки проскочили; і, мало того, почали справляти враження інтелектуалів, особливо в галузі живопису та дизайну.

– Ні, я не вимагаю, щоб ти ставав бандюком, але ж усе має межі – не можна так сидіти склавши ручки і ждати чого? Що хтось тобі все готовеньке принесе?

Сварки уникнути не вдавалося, тому я бовкнув:

– Ждати, що дружина все готовеньке принесе.

Жінка похлинулася бульйоном, бо цієї миті в двері подзвонили і в хаті, немов на подіумі з'явилася Стрижевська, трясучи усіма мантами та боами. Хоча, чесно кажучи, вражала вона не шмотками, а усім іншим, чого за гроші не купиш. Пішли поцілунки, обнімунки, моя тут же перетворилася на фею, правда, іноді люб'язно погавкуючи на мене, демонструючи, що вона теж чимось володіє в цьому житті, ясна річ, Стрижевська на свого чоловіка погавкнути не могла. Я крадькома милувався її руками – сильними, так, вона колись грала на скрипці; а особливо ногами, хоча вона ніколи ними не торкалася музичного інструменту.

– Як же це вона вберегла молодість і юність? – маракував я, уперто не називаючи іншої причини.

– Ой, я забула, я привезла з Мадагаскару каву – закачаєтесь, ви такої зроду не пили, – витягла з сумочки чималу упаковку, таку духм'яну, що й заварювати не треба, таку, що на мить здалося, що то духм'яніє гостя, тобто секретії буяли, долаючи не лише каву, а й парфуми, хоч вони були теж мадагаскарські. Тут мені здалося, що моя законна глянула на мене з благанням. За останні п'ять років, бо мала гидку звичку гріти бульйон у джезві, як я не боровся, не доводив про кавову патину, навіть спеціальну їй каструльку купив, словом, я тепер в тій каструльці варив собі каву. Що я вирішив за краще вийти на кухню і ретельно однадити курятину од колишньої патини не шкодуючи ні пальців ні соди, щоби напоєм перебити відчуття майбутніх варіантів, сколихнутих Мадагаскаром, котрий щецетав і цвірінькав голосом екзотичної гості.

Скандалу не вийшло.

Вийшла кава, кожен ковток якої породжував геть не аскетичні відчуття, щоразу давалося, що я ковтаю Стрижевську, і тому я ховав носа в філіжанку, аби моя дружина не помітила, як зрадливо тіпалися ніздрі.

...От чим цікаві розкішні іномарки, що вони відгукуються на найменший порух пасажирів, ресори дуже чутливі на початковій фазі, й тому це додавало жіночності й без того жіночній подрузі, задне сидіння в лімузині для цього має достатньо додаткового місця. Тут лише одна біда – занадто натуральна шкіра оббивки на сидішках може зафіксувати свіжі плями, тому краєчком свідомості треба дбати про охайність. Хоча Стрижевська й виявила не всі спортивні принади, але й цього було досить, що ми обоє були чимало вражені. А от музичні принади виявлялися в дотиках, що іноді ти й сам перетворювався на музичний інструмент, особливо смичок.

– Звиняйте, еслі шо не так, – нарешті прошепотіла вона і пружно зареготала, адже це було особливим шармом – підпустити суржикових інтонацій, здавалося б, несумісних. Так чи інак, а я спромігся обстежити салон на заплямованість, природжена інтелігентність спонукала до акуратності, тобто до досконалості стосунків. Це було чудо – лежати за геть прозорими вікнами–«хамелеонами», знаючи, що з вулиці вони геть непроникні.

– Да-а, – протягнула вона, – я думала, що ваш шлюб непохитний.

– Я також думав, що ваша дружба теж, – видихнув я.

– Але ж я з нею неодружена, – реготнула вона.

– Це твоє найбільше щастя, – мало не вбовкнув я.

Бо ці скандали мене мало не довели вже раз до кризи, хоча з іншого боку, моя фурія навіть гадки не мала, що з шаленим сексуальним стимулом, бувало, як обнімеш Соньку з технічного відділу, і, не зважаючи на запилюжений технічний відділ, то од самої думки, що ставиш роги законній своїй, то підступає такий кайф, що жоден Фройд би не вигадав, та що Фройд, жодна Кама-Сутра не здолала.

Кондиціонер ніжно нашіптував прохолоду, екзотична цигарка завтовшки з буддійську паличку змагалася з нею, а я лежав і тужив за своїми терпкими «Прилуками», такими недоречними в цю мить.

– Да, – прошепотіла вона, видихнувши кільцем у вічність, тобто в ароматизатор і знову торкнулася своїм неперевершеним дотиком.

– Скільки можна казати, ну, Боже мій, – намагалася заридати дружина, – у всіх люди, як люди, а ти оно прокладку поставити півроку не можеш.

– Гігієнічну?

– Гумову, у ванні, а вода натікає, а це ж гроші, а ти їх багато заробив?

Прокладка – це хороша причина, але, якщо її ліквідуєш, то одразу виникне інша, суттєвіша.

– Була у Стрижевських, так у них там джакузі, – зітхала моя, – і ніде ніщо не протікає. А ти вже пів-року...
– Джакузі – це ідея, – вибовкнув вголос я.
– Що? – здивувалася вона.
– Джакузі – це сер'йозно, – і ми з нею обидва подумали про геть інші речі.

Мої несміливі натяки Стрижевська рішуче одкинула:

– По перше ти ідіот, бо в Кама-Сутрі нічого про джакузі не записано, а по друге, як я тебе проведу в хату повз відеокамеру, і щоб вона не стукнула моєму законному? Ти хочеш легкої смерті? Не певна, що він тобі не влаштує довгу й болючу. Джакузі!

Незважаючи на смерть, ця ідея її зацікавила, адже виняткове її здоров'я штовхало до його посилення сполучити красиве і корисне, отож ми таємно рушили на таксі в заміську спортбазу, єдину, де не було відеокамер, однак ми затулялися на вході, а коли опинилися у вируючих бульбашках, то почався напад серця, клапан залопотів, не в неї, звісно, а в мене, словом вона урвала од компромату подалі, а я, одхекавшись од удару, трухонув не на жарт, тому, що таємно переодягся вдома в чисті труси, і треба вчасно встигнути з них назад, насилу добирався до хати автостопом.

– Сам винен, – повчала Стрижевська, – збоченець гіпертонічний, що ж ти не попередив про свою болячку? Ти б знав, скільки мені коштувало пригасити скандал, бо тебе б та ще один приступ вхопив.

– Пробач, – сказав я й несміливо гойднув «ауді».

– А що я маю? – раптом пихнула вона димом. – Хоч би сувенір мені який подарував, ну, хоча б книжку яку, альбом, чи що – засумувала, затажуючись. – Що я взагалі знаю в цьому житті? Хіба я не заслужила більшого? – озирнула вона крізь затяжку салон. – Он Жучка на «майбаху» шастає, з Маямі не вилазить, а я от – далі засраного Мадагаскару не потикаюсь.

Бо саме там продавалися несанкціоновані афро-

зодіаки, наприклад браконьєрські порошки з носорогового бивня, і, ясно, не для неї, а для чоловіка, якого здоров'я дружини доконало остаточно. Яке вже тут Маямі.

– Хто така Жучка? – зивувався я.

– Жученко, ти хіба не чув? З Монте-Карло не злазить. О, де тьолка влаштувалася, одхопила свого ідіота знаєш де? Дізналася, малолетка, що той таємно має пристрасть до грибів.

Отож вивчила всі енциклопедії і приміські хащі, доки вони нарешті не зіткнулися на боровикові, й почали сперечатися не так через нього, а наукову інформацію. Тут він і попався, бо не мав вільного часу шастати довідниками, влазити в тонкощі.

– І що? Все життя тепер збирає?

– Де там, знайшов дурну. Знайшла бракованого атласа, де поліграфія збила кольори, і бліда поганка мала фіалкуватий колір, і зімітувала отруєння, «насилу» врятували її, і от на підставі ідіосинкразії покинула грибництво а захопилася колекціонуванням ретроавтомобілів.

– Кращих за «ауді»? – не втримався я, торкаючи чистісіньку оббивку.

– Пхе. Знав би ти, що таке «дюзендорф»... Уявляєш, ще в тридцяті роки туди ставили мотора з чотирма впускними клапанами на циліндр, їх тільки оце зараз почали ставити на «мерс». Тільки зараз... – замріяно торкнулася мого коліна.

Вперше не подіяло.

Отак, бувало, сидиш в лабораторії, колупаєшся в документації, і потроху спиною відчуваєш, що всі давно розійшлися, вже й пилюка паперова од них всілася, коли двері рип, потяг повітря легкий і до тебе ззаду підходить і на плече руку кладе краща представниця технічного відділу.

– Засидівся? – питає.

– Засидівся, – теж брешу я.

От чим хороша Сонька, що вже й двері замкнула.

– Що таке? – питає так ніжно.

– Та це...– не знаю як сказати, щось таке на зразок совісті підступило.

– Признавайся, що не в нових трусах?

– Та щось таке.

– Та я тобі свої позичу, – засміялася і скинула.

Невже стіл буває м'яким? Чи так, чи не так, однак багато зручнішим, тобто твердим, що для сердечників іноді є підпорою.

– От ти знаєш, – щоразу зізнавалася вона, – а в мене після твого стола спина перестає боліти.

– Так це хіба од стола? – засміявся я.

– Не знаю, – розгорнула вона м'ятну цукерку й тицьнула мені до рота, – а от чесно сказати, якби мій Толька не був таким вреднючим, ревнючим, скандальним гадом, то такого б кайфу, як на цьому столі – я б ніколи не мала.

ВЕРБАМИ, ВЕРБАМИ

Так дак це ж хто міг знати, що там раптом проб'ється джерело? Тіко місцеві могли знати, так ніяка ж їхня падла не приб'є дорожнього знака попередити, дак ніяка падла не вигадала знака, що: «Обережно! Джерело!» бо ву нас в Україні так – як дорога їде ву низ – так і вода, або річка, або море, або ставок, а найгірше джерело. Це вже я потім так роздивився був: просто з під кручі воно пробилося, скориставшись глобального потепління і під'йому світового рівня ґрунтових вод, яким там стало тісно, що вони тепер беруть отак і витікають з кручі і отак тоненько, непомітно перетікають шосу. І це треба, щоб я отак ідучи не побачив, ну взяв грамів двадцять, ну сто двадцять, дак це ж не причина, щоб людей убивать, ну там штраф, чи два, але ж не на смерть? За що, питається, тільки за те, що перевишив швидкість там кілька кілометрів? Ну, не побачив я там того струмочка на асфальті – і за це зразу на той світ? Це ж машина колесами посковз-

нулася, бо водичка отак навскоси траси – що колеса пухрх з дороги і отак понад кувет. Дак у нас на Україні дерева люблять рости там, де волога, особливо верби – такі товсті, що страх, ніяка машина не проб'є, як верба не захоче поступитися, а повністю ту машину на цурки, що мій мотор увесь як був, так в кабінку влетів, крутячись, це ще чудо, що не впав на коліна, бо я тоді й не знаю чим казати, коли в тебе мотор на матні крутиться, гарячий такий і без глушителя, це ж страх згадати, як я тоді од його вхилився, хоч і непритомний був, а здогадався через того мотора перескочити, вибити лобове а також пролетіти ухилитися стовбура, бо верба б не пощадила, ні-і... ці верби отако скрізь стоять, що ого-го. Прокидаюсь од того, що мені наче лоскотно, краєм ока: а там якийсь чувачок з мене кросівки стягає – я зразу глип – закрив, бо побачить, що я живий, і хлоп, і все, йому ж живі свідки не потрібні, знав би він, гад, скіко я кросівок переміряв, доки оці підійшлися, може й не убить захоче, а просто вирубати, но мені ж багато вже не треба – хлоп і на тому світі, то завжди краще в такій ситуації мертвим прикинутись, ніж навпаки. От він зніма другий кросівок, а сам дивиться, чи я вже ні. А я прикидаюсь мертвіше чим я, так сильно, що знову вирубався, не чув навіть, як він од'їхав, так сильно, що не схотів навіть його номерів пам'ятати, бо одключився геть до такої його міри, що врубатись міг лише од того, що хтось мене за матню лоскоче, «що за шутки недобрі», тобто розстіба вже оту матню і отак почина джинси стягувати, хороші такі, скільки я помотався, доки підібрав путні, і тут вже раз – і їх знімають в тебе, а в тебе ву в голові лише одна думка, щоб не попався збочений, бо зараз є такі уроди, що при цьому трупів не щадять, а навпаки до більшої його міри, то тоді, думаю, буде дуже важко трупом прикидаця в такій ситуації, можна легко виказати себе і тоді що? Чувачок розлютиться, хлоп у лоб, щоб далі собі нормально продовжать, йому то що, а тобі?

Ну, добре, ну зняв ти джинси, ну наістязався чи не наістязався, ну будь же ти при цьому людиною, ти ж бачиш, де авто, а де мотор, ну виклич же ти «швидку», що тобі варто, вона ж не буде за тобою ганятись за джинсами, їй і без тебе мороки хватає, так ні, тіко диркнув мотор, мотоцикловий, імпортний, «ямаха», щоб тебе до сусідньої верби доніс, ич як газує, навіже-ний, що тобі тихіше їздить важко, бач, тут може люди лежать, може в них й так голова бо-бо, а, може, й не тіко голова, може в них й ще живе осталося, щоб отак над вухом дирчать, що я од злості вирубався, мабуть багато пролежав, бо коли з мене куртку стягали, то мотора вже не було.

Куртку, таку понтову, вже нишком розщібають і тягнуть, Боже милий, скіко я за нею помотався по білому світі, й тепер лежи, стискай зуби, щоб не ойкнуть, не заплакати, терплю, а що робить, прощавай, «Вернона», жаль лише, що недовго ти мені служила, врубаюсь од скреготу, а не встиг, бо колеса, всі чотири, з глибокою профільною гумою – тю-тю. Врубаюсь знов, бо сука якийсь тягне бампера мого заднього, ти його туди, сука ставив, з подвійним нікелем, ти хоч тямиш, що ти тягнеш, жлоб поганий? Це ж такий сука, що може ти бампером в лобок. Не встиг я прикинутись мертвим, а з мене рубашку скидають, ну не ну? Зривають просто, щоб перевірити, живий я, чи ще ні, а далі найстрашніше, прокидаюсь од потужних фар, Боже, ще один через того струмочка злетів і просто на мане, фари ще ближче, ці глобалісти клятї джерел наробили, я лап – а вже й труси стягли, сліпить, чорт з ними, з трусами, не нові, добряче не нові, тіко душу мені оставте, бо, слава Богу, її стягують, може, ще не навчилися стягувати, «ожив», чую над головою,

«пропав», думаю, не встерігся, ці вже точно доб'ють, вислідили, «ясно, що ожив, тут хто хоч оживе – скальпелі ж тупі», чую над самим вухом, і потроху бачу, що

фари не зо грузовика, а медичні, хірургічні такі, як у кіно показують, «ти ж не наточиш», «ага, якби я точив, то тут ніхто б не ожив би», я отак краєм ока глип, а це хірурги в халатах і намордниках, ну, слава Богу, вже нічого з мене зняти, може не доб'ють за це, ну, нічого, може й оживу, я вам покажу, виїду на трасу і потроху поназбираю собі все назад, і джинси, і, дасть Бог, нікель і «Вернона» моя вернеться.

ЗА ТРУСИ

– Хаапсаало, – назвав себе водій і салон схвально загудів, адже вже півстоліття тут в Данії не було фінських емігрантів, звідкіля ж узявся оцей?

Він хотів рушати на трасу, але пригадав, що на ньому коштовний швейцарський годинник і продемонстрував його, пильно глянувши.

Салон прореагував, мовляв, у нас, скандинавів, навіть остарбайтер може дозволити собі таку цяцьку. Це було помилкою, бо той збагнув, ще має декілька хвилин, і, щоб засвідчити пунктуальність, виліз зі прозорої кабіни, обійшов тролейбуса і чомусь стукнув каблуком об колесо. Навіщо він це зробив? Адже тут від часів винайдення колеса ще жодне колесо тут не спустило, такий досконалий суспільний лад.

Зненацька од незначного удару тролейбус поїхав.

Салон вкляк, а, особливо, водій, отетеріло втупившись у рухомі вікна. Потім він щосили стрибнув у скляні двері, сподіваючись, яко цивілізована людина, що вони автоматично відчиняться. Пасажири ахнули, тому що ні. Лягнувшись лицем у гартоване скло, лишив сопливий відбиток. Підвівся й неймовірно плигнув ще, але тролейбус його знов відкинув. Тут я втямив, що автоматика не спрацювала у водія, бо він стрибнув не в ті двері, адже передні відчинилися, а не ці. Од удару він не підвівся, а я

спокійно й зачудовано споглядав, як тролейбус набирає швидкість, «певно в нього добрячий автопілот».

Пасажири ще не отямилась од другого сопливого відбитку і їхня пауза передалася мені, адже ніхто не зіскочив з місця. Я завжди любив сидати спереду і тому побачив, що тролейбус таки поволі сходить з траси, не ставши чекати, кинувся до кабіни і протиснувся крізь вузьке віконце, але зачепився пупом. Усі мовчки споглядали, як я сіпався, долаючи зимову вітчизняну одяганку, яка позадиралася, бо крісло не пускало досердини.

«Рвати труси», – спалахнула рятівна думка і я вкрутився, дотягнувшись відбитками пальців до керма, провернув і машина вирівнялася на колії. Полегшено розслабив пупа, але почув невдоволений гомін, не знаючи скандинавської, утямив лише одне міжнародне слово «ліценз», особливо верещала передня дама, обурено тичучи долонькою, так, що до мене дійшло: вони питають, чи маю я ліцензію на керування комунальним транспортом?

«Ще не встиг отримати», – хотів сказати, але згадав, що не знаю норманської мови.

– Нуу, нуу ліценз, – пояснив, і тролейбус обурився; саме тут дорога запетляла, салон вмовк і я таки встиг щасливо вписатися у звороти.

Шлях пішов униз і тролейбус набрав обертів, пасажирів заціпило, а мене дивувало, що ніхто, як би годилося, не сновигає салоном, що то значить суворий нордичний порядок, якого вони додержують за будь-яких обставин.

– Будь воно прокляте, – пригадав я, як не хотілося їхати на цю конференцію, нудну за темою «Геополітика соціології», але мої родичі, дізнавшись, що вона таки англомова, а, головне, які великі там платять добові, буквально випхали мене на ці терени, щоб я хапнув трохи валюти. Отож, економлячи кошти, я скрізь ходив пішки,

виправдовуючись псевдонамірами оглянути незнану архітектуру міста, так ні, чорт мене смикнув, побачивши небаченого «шатла» – тролейбуса, незвичного за дизайном, сісти в нього, щоб ще краще роздивитися пам'ятки крізь нечувано прозорі вікна. Вибивши автоматичного жетона, я необачно опинився всередині технічного чуда.

...Саме тут на перехрестя сунув автобус, вірячи світлофору а не власним очам, я тіпнувся дотягтись до клаксона, але де! Той перся, переконаний у непорушності світобудови. Однак славні нащадки вікінгів заверещали так, що навіть досконала наша звукоізоляція не завадила автобусу почути і він вивернув кермо, пролетівши боком, ледь торкнувши бампером; відчувши, що я й сам кричу, я повернув машину туди, куди мчали нас бугелі, тіпаючи дротами; а вказували вони, слава Богу, на під'їом.

– Мамо рідна, – перейшов я на шепіт, бо машина потроху уповільнювалася, незважаючи на мій пульс.

«Хоч би поліція побачила нас», – не встиг я подумати, як згадав, що геть не бачив жодного полісмена, «а навіщо вони взагалі тут, адже такий високий соціал, що все й так врегульовано».

Саме тут кучугура снігу рушила назустріч і я відчув, що вона, рухомлена бульдозером, зупинить нас, це був шанс і я вильнув туди, але не встиг зрадіти, як тролейбус легко й потужно пробив її наскрізь, лише трохи скинувши швидкість, слава Богу, не черкнувши ківша, бо тоді би плакали мої криваві добові на сто років уперед.

...Завернувши ще кілька разів, я відчув, що місцина пішла знайома, дійсно, нечистий ніс нас знову повз кінцеву зупинку, так, це саме вона, злощасна, бо я побачив карету «швидкої», до якої на коліщатах гурт медиків котив нашого водія з розбитими соплями, він чинно і зримо насолоджувався високим рівнем соціалу, однак таки тримаючись за свого швейцарського годинника.

– Хаапсаало! – щосили вигукнув я єдине відоме тут слово.

За подвійними товстими вікнами ніхто на вулиці не прореагував, ні медики, ні перехожі – ну, їде собі тролейбус, що в цім такого? Ні навіть водій, який цілком віддався урочистій процедурі.

– Хаапсаало! – сягнув я верхніх регістрів, сподіваючись, що пасажирам набридло милуватись моєю задньою половиною і вони підтримають мене.

Мертвенна пауза була у відповідь. Неймовірним зусиллям ззизивши очі, я побачив, що салон порожнісінький! Гречні скандинави, відчувши ще на тому під'юмі що швидкість упала, негайно повистрибували, хоч би один висмикнув мене з вікна, аби й я; однак вони вирішили за краще полишити, аби рятував муніципальну власність.

«Чудова тема для конференції», – матюкався я, тому що тролейбус знову втрачав швидкість на під'юмі, однак труси мої, зачепившись, не пускали.

«Ну може ж таки снігопади вирубають фазу?» – молвився я.

Однак пригадав, як конференція була вихвалялася: єдиний раз тут вибило фазу під час нічного бомбування за часів Другої світової війни.

Дівчинка Яринка, бабуся Іринка, дідусик Богдусик

ЗЕЛЕНА КАЗОЧКА

А була собі дівчинка, і, коли бабусенька годувала її кавунцем, то щоразу виїдала усе зелене з нього, а червоного не їла.

Ніколи.

– Бо я таке люблю! – вередувала вона.

Так було багато разів, доки якось вона не вийшла гратися у двір, де грався собі хлопчик Данилко.

Він побачив її і... втік!

Наздогнала його дівчинка і питає:

– Чому ти тікаєш від мене?

А він тремтить весь і цокотить:

– А ти хіба сама не бачиш?

Здивувалася дівчинка:

– А що мені бачити?

Він не відповів нічого, бо втік ще далі.

Засумувала дівчинка і пішла додому.

А там якось глянула в дзеркало і охнула!

Бо побачила себе, що вона скрізь зелена: і ручки, і ніжки, і личко.

– І печіночка, і серденько, мабуть, теж зелені?.. – зажурилася дівчинка.

Злякалася дівчинка.

Заплакала дівчинка:

– Невже преневже ніхто преніхто тепер не буде зі мною гратися і дружити?

Вийшла вона на вулицю, а всі перехожі навколо превсі дивляться на неї здивовано прездивовано:

– Звідкіля це тут узялася така зелена-презелена?

Засумувала вона, стоїть, не знає, що робити.

Аж тут іде зі школи хоробрий першокласник Климко.

Побачив він сумну дівчинку і питає:

– Дівчинко, а чому ти така... сумна?

– А ти хіба сам не бачиш?

– Не бачу!

Сказав хлопчик Климко.

Бо він був дуже добрий, і хоча й побачив, що дівчинка геть зелена, але вирішив їй про це не казати, бо він же не дзеркало.

– Нічого страшного, – сказав лагідно він, – воно все якось минеться, не сумуй, дівчинко...

От прийшла вона додому, сіла й чекає, коли все минеться.

А воно й не минається ні на ній, ні в дзеркалі.

Вся зелена.

А тут бабуся Іруся принесла свіжого кавунця, порізала на скибочки і запрошує дівчинку:

– Сідай, поїмо смачненького.

Знаючи, що дівчинка їсть лише зелененьке, вирішила бабуся вирізати його і зварити в цукрі, щоби вийшли смачні-пресмачні цукати.

А дівчинка не знала цього і заплакала.

– Бабусю, не рїж зелене для мене, бо бачиш, якою зеленою я стала?

А бабуся:

– А я ж тобі скільки разів казала не їсти зеленого, а ти не слухалася... Ой, що ж тепер робити, прийде з роботи мама, прийде з роботи тато й будуть сваритися, що я недогледїла. Ой, ми пропали...

– Авжеж, – сказала дівчинка і стала ще зеленішою, ніж була.

Й тут бабуся вирішила:

– Ой, вип'ю я краще кави, то може щось і вигадую.

Сїли обидві, та й думають.

А дівчинка й питається:

– Бабусїнько, а кава – це сестра кавуна?

Раптом бабуся й каже:

– Кавуна? Стривай! Якщо ти вся геть скрізь позеленїла, бо їла лише зелену кавунину, то...

– ...То тепер треба їсти лише червону, – вигукнула жваво дівчинка, – щоб я знову порожевіла!

От їсть вона червоне та їсть...

Але не рожевіє, ну нїяк.

Аж виглянула вона у вікно.

Й бачить, що на двір вийшов гулятися хлопчик Климко, а там нікого бїльше й немає.

Тоді дівчинка також вийшла гуляти.

Граються вони удвох іграшковими собачками й котиками, але бачить Климко, що дівчинка однаково сумує.

А він був дуже добрий і весь час думав:

«Що ж я можу зробити для такої хорошої дівчинки, щоб вона не сумувала та не журилася?»

От він взяв і поцілував її в зелену щічку.

Їй та зелена щічка од поцілунку раптом як зашаріється, як почервоніє!

І потім уся дівчинка зашарілася й порожевіла.

Вся-преневся.

Їй побігла додому, аби заспокоїти бабусеньку.

І що?

Покинула дівчинка назавжди їсти зелене з кавунця?

Навпаки!

– Що ти робиш? – сплеснула руками бабуся.

Бо побачила, як дівчинка знову наминає ту кавунину-зеленину, яка була приготована для варіння цукатів.

І з жахом побачила, як дівчинка знову-презнову перетворилася з рожевешкої на зелену...

– Для чого ти це зробила? – зойкнула бабусенька.

Але онуня її вже не чула.

Вона щодуху бігла надвір до Климка, аби він знову поцілував її і перетворив на рожевешку.

КЛІНТОР!

(міні-апокриф циклу «Прощавай, суржигу!»)

Те, що ційой Клінтор скочив наліво на Налевінську винен ни він, а геть протилежний президент Бздельцин. Во кайф! – і тільки для того, щоби колись отойой асролог Нотердамус точно предсказав Третю світову війну з точністю до дня, а іменно 21-го августа 1998-го года й ни

збрихав. Бо іменно в ційой день Клінтор самолічно взяв і випустив сто двадцять штук ракет одночасно аж по двом суверенним державам Востока без попереднього оголошення причин. Тут треба бистринько у всьому розібрацьця, доки не почалася ядирна зіма, бо тоді не до того буде, шьчоб вишукувати причини.

Декойому здаєцьця, шо це почалося зо вибухів во двох посольствів Клінтора ув Африки. Но ніхто ни задунався, чога це він ракетами пульнув не в ці страни, а в геть зовсім інші, арабські. Де ж тут логіка? А починається вона з того, шо її нема. Тобто взорвать посольства могли не ті, ні другі, а неізвесні. Яким кров із носа нада посварить Клінтора ізо мусульманами. І почали вони цей процес года два–три назад, коли раптом Клінтору давай попадацьця в ліжко разні дамочки із сікрітаріата. Причому геть бездоказатільні в смислі секса. До такої міри їх було багато, шо вони добилися свойого – жона Клінтора, нарешті, перестала його допускать до себе:

– Ти ще занисеш яку заразу у сім'ю. Або ще шо. А я женщина молода, здорова, на фіг воно міні нада, оті хламідії.

До такої міри, шо йому вже в ядрах тісно стало, шо там, як то кажуть, почали пищать діти. Не кажучи вже про всю його страну, яка видумала чомусь саме в ційой момент «віагру», чи як там воно називається, но суть якої в том, шо ковтні пілюльку й товчи скіко хочеш. І от усі навколо товчуть, преса, теле, радіо тоже полни цим, а він один як дурак сиди й мовчки терпи.

Йї тут, вроді би случайно, появляїцьця у Белом домі такаяся прахтиканточка зі дружиствінної страни – в чо-му вона зобиралася практикувацьця, це вже ни тайна, а тоді це був ще вопрос. Бо вона сунулась спочатку до міністра оборони попрактикувать його, кстаті, зо своей подругой; ну тою, шо магнітофони вмикать уміє, но їх

там обоїх бистрінько одшили, бо розкусили. Доки скандал не рішився тим, що вона там по всіх коридрах влади хвостом крутила так, шо доки його не помітив Клінтор.

Хочь цей хвіст йому в дочеря годився, як ни в внучки. Ну він, відімо, вже потіряв всякий глузд над конторлем. Шо взяв, того хвоста одкарячив, й. Й, й, і так було вісімнадцять цілих місяців, шо по нашому – півтора роки. Як вона заявила, шо він її весь цей час знасілував, тому вона кажний раз акта, як доказ, збирала плями сперми. Можна подумать! Яка це практика може так довго тривать? Це ж тобі Білий дом, а не висче учебне завіденіє, шоб такі довгі семестри практикувать. І за це галстуки йому дарить на шию, тільки шоб він її звідти додому по місцю жительства не одсилав, і практиканство продовжував, яке полягало в тому, шо вона кажні з їм разговори і секси записувала на пльонку, фокус не в цьому, а в шо государства грошей на гандон не хватало? Ти ж президент, цюркнув собі, зав'язав у вузлика і вув вунітаз – кидь. Не, йому нада розбризькувацьця, як малінькому.

І де були в ційой момент його приславути еФБеРгеРи й СРУ? Сьвічьку вони держали, замістьь того, шьоб? Для чого вони вобше там сущистують, якщо кажна тобі практикантка з челюстю боксера вкрутить хвостом голову первшій особі державі?

Вотут і починаїцьця розгадка самоглавной розгадки.

Бо він їй бізмірно довіряв. Но чьому?

Адже вони з ней були одной крові. Отак, як Мауглі з Багірой. З тойой лише разницьой, шо Мауглі її ни товк, бо він виріс серед зьвірів і знав, чим це все скотоложество може коньчицьця. А цей Клінтор воспитувався серед, як він щитав, людей; які йому й говорять:

– Ми з тобой одной крові.

– Хто, я? Та пішли ви куда подальше.

А ті:

– А подивися на свою мамку – вона шо, на арійку похожа? Типічна з Одеси, – кажуть вони. Той і дивиться, але віри не йме. – А от хто твій папка, то це под вопросом, бо й ти сам ни знаїш.

Сирота ж по батьківській лінії. Но той однаково ни поддайощьця голосу крові. Тоді вони йому й кажуть:

– А ти возьми й зазирни собі в штани. Й побачиш наочно, що ти є обрізаний.

Той зазирнув – і зомлів: дійсно, калабатуша обтята.

– А тепер, – кажуть вони йому, – слухай нас вніматільно – от що ти мусиш зробити: взяти й вальнути ракетами по арабах.

– Та ви подуріли в самом деле! Та шо ви собі воображаєте? – отетерів він ще раз не менше.

– Слухайся свого голоса крові, – кажуть вони, – й роби, як він приказує.

А він:

– Ни буду.

– Ах, так? – кажуть вони. – А впомни, хто тебе на другий срок президентства ізобрав? Як ти думаїш, хто це твоему главному конкурентові Доуелю в самответственный момент узяв і перила оті підпиляв, що він рухнув і упав? І вся Америка тоді вздрогнула, шо таке саме буде з йой, якщо вона на нийого підпишецьця? Це шо, твої гомусексалисти зо морфлота перильце підпиляли? Ага, дождеся ти од гомусексалистів, бо ті пиляють щось інше. Ми тебе поставили, ми тебе й підпиляємо, якщо будеш артачицьця. Ти! Білл? Дебілл Клітор ти!

– Ни сметь так на президента! – вспилив він.

– Тебе, мабуть, не там обрізали, як ти ще ни все пойняв, – кажуть вони йойму. – Ти хоч подумай тим місцем, щьо з тобой буде далі після телесеріальства? Та ти на життя зможеш заробляти лише свою дудкою у підземному переході й не більше!

Бо що виходить? Україна взяла й здала усі 132-і боїголовки й осталася без ядер. Кому? Тому, кому приказав тоді Клінтор – в іменно расистській Расеї. Це шо, називаєцьця «разворуженіє»? Казалось би странным ето, якби раптом у ційой само момент ні обнаружаїцьця, що в ївроазіятів з'явилася вдруг ядирне оружіє і в якій кількості? В кількості точно 132-ух боїголовок. Де б вони їх змогли взять, ни імея жодного атомного реактора? Га? Га, чи не га?

От і получаїцьця правда ву тому, що парад суверинітетів зделали нам з еСеСеРу лише для того, щоби одколоть ядирне оружіє й лише потом продать його безприпятственно. Яке стоє во много раз дороже, аніж ті суверинітети...

Ну, дело зделано, товар перепроданий, усі посередники Клінтор і Бздельцин свої грошики заробили; но тут постає вопрос: а куди тепер цю спекуляцію впотрибить? Як із її одержать прибіль?

Да. Бо тут нужна для цього не яка война, бо таких, скіко хочеш. А настояща, всімірна.

І розпочать її можуть лише супердиржави й ніхто окроми їх – но як їх до цього заставить?

От ми й підійшли до того, зь чього почяли – а іменно до Налевінської – бо вона раптом ні з того, ні з сього, а бере й дарує Клінтору самий гламний галстук яксравно жовто-блакитного кольору... Не тому, щоби потім ним викликати сьвітову зневагу до України; як це гидко робив колись Брежньов, наказавши у нас тоді перефарбувати усі ментярські «бобіки» ув наш жовто-синій колір.

А для того, шьчьоб намікнутьь:

– Я все геть знаю про твою афьору з якимим разворуженієм України.

Він і зомлів. Бо поняв, хто її направляв на практику до його. І куди й чим він влип куди без презерватіва.

А ті ни прикращають йому приказувать:

– Бонбіруй та бонбіруй арабів і квіт.

Бо це вони точно разщитали, зная, що Клінтор – це єдинствінний чувак, хто може розв'язать самолічно бойовий конфлікт, минуя при етом свою Верховну раду.

Но він, по-відіму, вагався – й тоді Налевінська бере й дімонструє всьому міру вонючі п'ятна сперми його й дає слухати тіліфонні записі їх разговорів секса. Той мало не з катушок. А вони:

– Тобі ще мало? Ти хочеш, щоб ми показали всьому міру восімнадцять місяців усіх ваших сексів, записаних на відіопльонки? Як оце було зо міністром юстиції Росії Ковальом? Ти етого добиваєсья? А давай поспорим, що відіопірати за день по всьому міру разтиражують і це буде самоінтересний телесеріал? Шо ми на йому одному заробимо міліарди доларів. Но ето набагато меньше, аніж ми заробимо на новій міровій війні! Так шо начинай її, доки не пізно.

Отак действують, хто цього не зна.

Й і одновремьонно починають ввергать Бздельщина через Кіряєнка в ничуваний фінансовий кризис. Той в паніки:

– Одкуда?

– А одтуда, – кажуть вони йому, – шо давай бистрінько начинай убивати в Дирбенті, як це заповідав Нотердамус, самоглавного мусульманського вождя їхньої віри. А не то, ти весь з молотка зараз підеш за долги.

Шо він навіть знову взяв і розв'язав. Бо не знає, запойний, що вже сто двадцять штук ракет знаходяцьця в путі до арабських стран востока, які й духом не подозрівають, що оце зараз їх почнуть бонбити за через якуюсь прошмандовку-практикантку. І це все проізошло, як йому положено ровно 21-го августа. А ми, в Україні без ядер і без головок должні тепер сидіти й молицця, аби встигнути хотя би провести ще одно наше співоче сьвято Дня незалежності, й відзначити його як слід ракетами.

Хоча й і не ядерними, а лише феєрверковими. Але!

24.08.98.

ЛІФТ УБІК

– Тобі скільки разів підсовували чеки, виписані олівцем?

– Так, було.

– Ну, а чому ти не скористався збільшити цифру на свій рахунок?

– Дійсно, чому? – бовкнув уголос я, бо шеф дивно себе поведив – якби захотів перевірити мене, то робив би це не в коридорі, – задля цього в нашому банку є таке спеціальне приміщення.

Вийшовши на службові сходи, викликав вантажний ліфт.

– Але я тебе обрав не тому, що ти чесний.

– Чесний? – невідомо здивувався я.

– Чесний, дурний, але, головне, спортивний, – ліфт рушив, провалюючись.

«Ну, ясно, якщо спортивний, то дурний», – подумав я, бо не сказав вголос. А:

– А куди це ми їдемо? – ображено запитав.

– Рятувати Україну, – відповів він сухо.

Я б не повірив, однак тієї миті ліфт, який їхав униз, скрипнув, і, навсупокір здоровому глузду посунув ліворуч. Бий мене сила Божа, але координація мене, спортивного, ніколи ще не підводила.

– Я обрав тебе, бо ти здоровий бугай, отож легше взяти тебе одного, аніж яких двох, – говорив він незрозуміло.

Ми вийшли з ліфта не на сходи, а просто в якусь підсобку.

Переступивши швабри, шеф щось натиснув за шафкою і вона поважно одсунулася. Поважно, бо виявилася з іншого боку з упів-метра сталевую. Отямився лише тоді, коли вона за моєю спиною зачинилася.

– Розкажу по дорозі, – кинув шеф на мій здивований погляд.

Він одкривав одне за одним помешкання, геть неприкметні, бо окрім пилюки там не було ніяких меблів.

Нарешті ми опинилися в залі, шеф ляснув вимикачем і посередині повільно освітився велетенський сейф. Дивовижний не так макабричними габаритами, як повною відсутністю замкових шпарин, чи кодових, чи ще будь-яких замків. Додати, що відчинявся він усередину.

– Перевдягайся, – кинув мені чималого оберемка театральної одежі, коли ми зайшли туди.

– Що це?..

– По дорозі, по дорозі розкажу.

Я повірив, бо сейф одразу рушив, це я відчув з бокового поштовху.

– Брюки свої можеш лишити, а все інше, швиденько, не гай часу, – вправно переодягався він.

Пояс виявився надто важкий, бо в двох кобурах стирчали пістолі, такі можна би побачити лише в піратських мультяшках.

– Заряджені, – попередив він, – але холостими.

Я глянув на нього і охнув – досконалий козак за вбранням, тим часом натягував на голову гумову плавальну шапочку тілесних кольорів, де зверху було причеплено «оселедця», добрячу перуку.

– Час підійшов значно швидше, ніж ми його вирахували, – зітхнув шеф, – отже в нас лишалося яких п'ять хвилин, аби в нього встигнути.

– Який час?

– Час лихварів, вони об'єдналися поза усіма своїми державами, розумієш? Терміну «глобалізм» тоді ще не було, але вовчі інтереси досконало кучкувалися, хоч тоді ще не було ніяких павутин, інтернетів. Але про це розповім по дорозі назад.

Він витягнув з шухляди діжечку, таку, які продаються на Андріївському узвозі під вино, вийняв з неї чіп, що мав з іншого кінця червону пимпочку, попестив її.

– Дистанційний детонатор, – пояснив він сухо.

Двері одчинилися й ми побачили ніч, яка вдерлася густими полянами та густим дзичанням цвіркунів.

– Чого став? – тицьнув мені до рук діжечку. – Біжи, мінуй міст!

Я помчав нагору сухою ковзькою травою, яка, на біду, вже росилася. Не довго думаючи, застромив діжку межі балки, якомога подалі посунувши підпорами, намагаючись не глянути вниз, де темно й хутко котилася невідома своєю пільмою річка, відгонячи швидкою вільгою, не став я довго донюхуватись, а подався з насипу од небезпечного місця, назад до кубістичного нашого прихистку.

– Молодець, – похвалив шеф, вимкнувши секундоміра на годиннику. – Тепер швидко слухай: лихварі всіх країн об'єдналися таємно і склали спільний транш із різних тутешніх золотих грошей. Які вирішили звідси тихцем переправити до Валахії, а туди вже завезено ювелірів і устаткування, аби все переплавити і відлити безліч стандартних монет, розумієш?

Не дуже, бо оцей полин пахтів середньовіччям – як же я одразу не збагнув куди ми потрапили?

– Словом, вони вирішили хутко змінити валюту, ясно? І на цьому шалено збагатіти, бо хто осідлав прогресивну валюту, той і цар, еге?

Не довершив він думку, бо здалеку почулося глухе тупотіння. Ми кинулися до узбіччя, і крізь прилад нічного бачення я упритул побачив коней з щедро обмотаними копитами.

– А чому охорона позаду?

– Бо колись нападали лише ззаду, – прошепотів шеф, – а ми нападемо спереду, тільки-но карета переїде міст...

Копита вдарили у мостиці, і я мало не охнув – і не уявляв, що колись були такі велетенські диліжанси, чи, сказати б, берлини.

– Але нумізматична вартість цих монет, – шеф уважно і повільно підводив дистанційку, – в мільйони разів перевищує їхню реальну...

Натиснув на червону пігулку, вона засвітилася – й міст так же червоново злетів у марево ночі, яка втонула в зойках і вигуках, що й зникли зорі.

Я кинувся слідом за ним, однак він вже рубав постромки, одганяючи коней. Я почав допомагати йому, зіткнувшись із оглушеними фореяторами.

– Колеса! – кричав шеф, доки до мене дійшло – штовхати їх, задні, упираючись в ступиці, шеф розвертав дишло передні, потім одстібнув, влучивши когось незримого, хто одізвався до удару добірною іноземною лайкою, всунув дишло в колесо, ми щосили наляглися.

Берлин тяжко посунув униз дорогою, потім косогором, ми підкидали збоку дишло, направляючи в урвище – фаєтон покотився боком, підскачив, пішов перекидом, розсипаючись друзками, кидаючись ізсередики важкими діжками, й ми також покотилися слідом.

Треба було діяти хутко, бо нагорі лайка вже сконцентрувалась – охорона приходила до тями.

Закотивши до сейфа останню діжку, ми однак повзали навколо, намагаючись намацати ще.

Потім повсідалися на них верхи, з тріснутої діжки сипалось, цвіркотіли монетки, мене подивувало, які серед них є пласкі й деформовані; а шеф чомусь не поспішав зачинитися:

– Яке повітря! – мрійливо вдихав він на повні груди.

Так, воно, тутешнє, було неймовірно густе – хотілося увібрати його все, разом з цикадами.

Однак нагорі метушня зорганізувалася й посунула сюди, хапаючись за бур'яни, матюки й уламки фаєтона.

Тут шеф мене ще раз здивував:

Залізши глибоко в свою кишеню і набравши наших теперішніх дрібняків, усипав їх до широкої горловини пістоля, і перед тим, як зачинити важкий сейф, вистрелив ними в зоряне небо:

– Нехай і їхнім нумізматам буде якась пожива! – засміявся він.

СЕКРЕТИ ТАЄМНИЦЬ

(мініповість)

Йому, яко молодшому офіцерові запропонували оселитися в центрі Полтави, однак він категорично запрагнув околиць, наче яка сила вела його до річечки Псьол у просту мазанку, бо він був художником, він, Адольф Гітлер.

– Був художником, – скривився гірко, бо на очах мав непроникну пов'язку, як і всі сліпці, котрі втратили зір від газових атак, там, на далекій французькій річці Сомі.

Кривився він гірко, коли мова заходила про передову німецьку медицину, одного такого разу він почув розмову бійців-побратимів з рідної Австро-Угорщини, русинів, котрі вихваляли якусь незнану Україну, її невимовні пейзажі, вихваляли так барвисто, що він, яко живописець, зронив сльозу:

– В Україну, – прошепотів він.

Як і всім героям Верденської м'ясорубки йому не було відмовлено, бо бачити, як плачуть сліпі очі медкомісія не витримала, і, скориставшись із Брестського миру, надіслала його туди на лікування.

А ліки які? Тиха похила хижинка, тиха дівчина Зінька, ще скромніша, аніж тихіша, він часто любив розпитувати про навколишні краєвиди, аж доки не довідав-

ся в уяві, що таке рай. Особливо його бентежила картина на дверях мазанки, де на тлі ж раю сидів козак Мамай.

– Який бо він? – допитувався поранений єфрейтор, а дівчина не хтіла йому казати, що схожий на її тата, бо той десь вештався, віддаючи борг Батьківщині в махновських формуваннях. – Такий як ти, – мовила, й спалахнула, помітивши, що подібність до цього дивакуватого австріяка таки є: довгі крислаті вуса й клиноподібний чуб на лобі.

Але не це вабило дівчину, а ота непідробна стражденна мука, яка затаїлася в незрячих зіницях Адольфа, і нікого не було поруч застерегти од неї нерозважну доньку.

Що одного разу, прибираючи за ним, вона невимовно нахилилася, намагаючись прозирнути в його сліпоту й несподівано їй здалося, що він зрить її, хоча насправді знала, що то уявний внутрішній зір, але не стрималася й припала вустоньками до його спраглих, сила цілунку пронизала все його єство, і враз темрява розкололася, і перше, що він побачив в житті – це нечувано світлоока й небачено русява полтавка.

– Зінонько, – прошепотів він айстро-угорською рідною мовою.

– Адіку, – не стрималася вона і вони знову припали губами й сльозами.

...Потім уже він вдоволено підійшов до дзеркала й несподівано гірка гримаса скривила йому лице, Зінька помітила той стогін, кинулася, мов горличка, бо він тримав гостру бритву «Золінген».

– Не ріж! – зойкнула вона.

– Любонько, не балуй, – нарешті посміхнувся він, – просто я бим хтів зголити ці вуса.

– Не роби цього, вони тобі так до лиця, ти такий... рідний в них.

– Я?

– Схожий на козака.

– Гай-гай, люба, коли були козаки, то не було іприту.

Коли почалася ота клята газова атака і всі одягли проти-гази...

– ...А ти не одяг? – зойкнула.

– Та в тім то й річ, що одяг. Але ж чому він не допоміг? Оце лише аж зараз я збагнув, що сталося. А тоді я не втямив: довгі ці вуса не дали йому притиснутись щільно до лица, отож іпритові гази просоталися ними довгими всередину і просто мені в очі.

– Не край! – кричала вона на весь край України.

– Гаразд, серденько, залишу отут трохи під носом, щоб ти ними бавилась, гаразд люба?

І втяв.

Однак, незважаючи на це Брестський мир закінчився а поставав Версальський мир, тому фатерлянд терміново відкликав його на батьківщину, навколо руйнувалися імперії і людські долі, однак він якимось чудом ще встиг отримати від Зінки поштівку, де вона описувала їхнього світлоокого й русявенького ще ненародженого синочка.

– Син, – шепотів він, цілючи незрозумілі слов'янські літери, – буде син...

Тим-то він не брав шлюб з Евою Браун, хоча всі партайгеноссе дорікали йому.

«Син», – шепотів він подумки й линув подумки в той тихий рай на березі Псла, уява огортала його й і він непідробно радів, що нащадок наззовні удався арійським. Бо сам Адольф Гітлер був таємним євреєм, тому що батько Шикельгрубер не був навіть біологічним татом. Натомість ним виявився один надто кучерявий музикант, прикинувшись вчителем музики, він навчив матір Адольфа не лише грати на сольфеджіо...

– Байстрик! – часто чув він, чорнявий, позаспинно на вулиці і в школі. – Жидівський безбатченко!

Той ховався й ковтав сльози образи. Ніхто тут в Австрії й подумати не міг, що він їй усій незабаром жорстоко помститься, здійснивши над нею аншлюс.

А євреї? Які також легко могли пробовкнутися про його генікологічне древо? В них же не було своєї держави, аби її аншлюзувати – тобто вони ще не учинили свій аншлюс над Палестиною і ще не сотворили свою історичну Батьківщину Ізраїль; отож тоді свого часу Гітлер учинив з ними інакше – просто заборонив їх.

Згодом він зробить усе, аби якомога географічно наблизитися до нащадка, підпише навіть принизливу угоду Молотова-Рібентропа про ненапад, аби хоч в якийсь спосіб запустити до СРСР резидентів у Полтаву, щоби ті таємно наглядали за синочком, неухильно оберігаючи його од можливих репресій. Так тривало, доки Сталін, не порушуючи угоди, а взяв і підтягнув усі свої війська під Румунію.

– Що ти робиш? – отетерів йому по телефону Гітлер.

– Ну не під Германію ж! – хихотів той у слухавку.

Так, це був хитрий викрутас, який не порушував обопільні умови пакту про ненапад. Однак вся нафта Європи перебувала де? На Румунських теренах; отож Гітлер розумів: Сталін, перекривши трубу, легко візьме його в енергозалежність.

– Кінчай ці свої грузинські фокуси! – шаленів крізь телефон Адольф.

– Які фокуси, генацвале? – удавав дурника Сталін, а сам тим часом щільніше стягував війська Жукова під румунський кордон.

Що Гітлер не витримував:

– На Москву! – наказав своєму Генштабу.

– Нафіг тобі та злиденна кацапетія? – дивувався той. –

Як ми оно ще не всю багату Європу не видоїли.

– Життєвий простір, – була куца відповідь.

– Оця злиденна пустеля? Чи тобі усієї Європи мало?

Краще додавимо Англію, тут хоч є чим поживитися.

– Це лише невеличкий острів, а там – неосяжні материки, – брехав він.

«Сину, мій сину, – тим часом думав він подумки, – чи ж я ще коли побачу тебе, моя єдина кровиночко? Чи обніму тебе? Ах ти ж, Зіно, ех, Зіно, де ти тепер, моя безіменна Зіно?».

І пустив сльозу. Тому генералітет не став сперечатися.

Не знав ніхто з них головного: резидентура донесла, що з Полтави в армію мобілізували хлопчину, Василя Адольфовича Сергійчука, і що служить він тепера в Московському військовому окрузі.

Доки радянські війська усі стягувалися під Румунію, Гітлер бліцкригом ударив по Москві, і майже взяв її. Не встиг Генштаб зрадіти, коли він наказує:

– Негайно перекинути усі армії під Сталінград!

– Та побійтеся Бога, – сполошився генералітет, – нафіг він нам зараз здавсь? Ми вже на Кавказі захопили Майкоп з його нафтовими полями, до Баку яка сотня кілометрів – і ми є незалежні від чужих енергоносіїв!

– Є вищі над це міркування, – пробурмотів фюрер.

– До того ж там на Волзі дуже багато поволзьких німців мешкає, уявляєте, яка доля усіх цих фольксдойчів спіткає?

– Я сказав! – була відповідь.

Бо ніхто не знав, що саме туди, в місто на Волзі переводять служити одного такого солдатика, німця за походженням, непоказного хлопчину, світлоокого.

Й усі війська, палячи й без того дефіцитний бензин, повернули на Сталінградський напрямок. Генштаб же вирішив, що їхній вождь вирішив подолати це символічне місто, поіменоване на честь Сталіна, що в цьому є великий містичний сенс.

– Скільки міст на землі названо іменем Сталіна, а от іменем Гітлера – жоднісінького. Захопити його й переіменувати оте місто на Волзі в Гітлерград? – брехав він генштабу.

– Амбітний, – скрушно розуміли генерали. Не знали вони, од чого у вождя такі потужні мігрени – од думки одної, що комсюки й комуняки полощуть дитинці мізки большевізією вкидала у відчай. Однак він свято вірив, що щойно притисне дитятко своє до рамен, як комісарська ідеологія одступиться, зникне, як туман на сонці од святої батькової енергетики.

Тим часом Гітлер спорядив свого улюбленця Отто Скорцені перевдягнутися в усе радянське й перетнути лінію фронту і й знайти там Василька та допровадити у Вервольф, який спеціально для цього був споруджений в Україні. Людина зі шрамом сумлінно виконала цей наказ, лише викрала помилково геть не того вінценосного сина.

– Набіса мені цей Яків Джугашвілі? – лютився й без того шалений фюрер. – Хіба я його пригорну до серденька?

– Так ви обміняйте його на потрібного сина, – намагався врятувати свою шкіру зі шрамом Отто.

Почалися попередні переговори через Вольфа Мессінга, однак Сталін був надто підозріливий, відчув тут якусь заковику й заявив, що в радянській армії немає полонених, а лише зрадники Батьківщини, навіть би хто вони не були за походженням.

Яків же Джугашвілі, довідавшись, що його хочуть обміняти на простого Василька, од ганьби такої кинувся на високовольтовий колючий дріт, прирікши себе на мученицьку смерть...

Василька ж тим часом військомати запроторили таки в Сталінград, в саме пекло – й нечувана в історії людства битва розпочалася.

А тут Різдво.

«Як же там син нидіє без подарунка?» – мучили фюрера здогади.

Отож спорядили секретного літака скинути синові щось від Санта-Клауса, бодай вісточку передати, бодай би

шоколадку в страшний далекий засніжений Сталінград. Однак льотна таємна мапа була так зашифрована, що пілот збився з курсу й попрямував на... Сталінобад, де й здесантував усі пайки на радість евакуйованим тиловикам – як же возрадуються вони від несподіваного підхарчунку. Але не Гітлер. Отак Василько й знову ні про що не довідався.

– Мудак ти! – лаяв Адольф Алоїзович рейхмаршала авіації Геррінга. – Тобі нічого доручити не можна!

– Так назви ж цих міст дуже схожі, – щосили виправдовувався він (бо таємно мав таку ж проблему – рідного незаконнорожденного сина у радянському місті Ліпецьк).

– Мудак ти, морфініст довбаний! Й годі вже балеринок портить, на сцену глянуть противно – усі розкаряками танцюють. Тьху!

Тривога соталася навіть сюди крізь товстезний бетон рейхканцелярії, перетворюючи нічний відпочинок на кошмар.

– Майн кляйне кнабе, – стогнав він крізь власне скреготання зубів, кусаючи подушку так, що Ева Браун прокидалася, і кожного такого разу їй прокидалася надія:

– Кнабе? Адюньчику, я народжу їх тобі цілу купу, – й заходилася пестити фюрера, хтіла й далі, однак він категорично відкидав її трепетну руку.

«Чи не мулатка-полукровка бува? Занадто азартна для німкені...» – здогади терзали його надто потужно, аби довірити їй своє потомство.

Іще. Не міг він довірити якій сторонній крайню плоть, бо вона була геть відтята. Ева Браун же була надто компанійська й водила дружбу з рейхканцеляристками. А якщо вибовкне про обрізання? Що тоді? Гай-гай, прощайте тоді усі расові теорії...

Його розривало на частини. Ще б пак – айстро-угорець за національністю, єврей по крові і германець по

суті, він ніяк не міг знайти притулок своїй стражденній душі. .

Трагедія батька: бути батьком усієї нації, але не бути батьком своєму єдиному синові.

«Кому, кому передати фатерлянд? – мучили нічні примари, він вийшов у туалет і змочив лице холодною водою. – Та ви погляньте лише, погляньте на цих Геббельсів і Гімmlерів – теж мені арійці... Ну, гаразд, от Геббельс – в нього мати українка, ну чому, чому вона не передала йому бодай якусь арійську зовнішню ознаку. Ганьба!».

Тут він подибав в дзеркалі своє відображення, також далеке від арійських ідеалів і вщух.

– Я не можу ризикувати майбутнім Третього Риму, та тьху ти... Третього Рейху. І Четвертого Рейху також, сину, мій сину, де ти тепер? О мій арійський спадкоємцю... – шепотів безсило до струменю води.

Й проциндрив Третій Рейх во ім'я Четвертого...

...Уже бійці й прорвалися були до Волги, уже майже її захопили, коли Гітлер несподівано для всіх віддає наказ:

– Негайно перекинути всі танкові сили звідтам на Курську дугу!

– О, майнер готт! – заволали ті. – Там же стоять в засаді сталеві кліщі їхнього лютого маршала Жукова... Яка логіка?

– Провидіння! – єдино була відповідь.

І що поробиш? Змушені були програти й Сталінград... А пального од передислокацій значно поменшало, про які наступи й прориви можна говорити, коли його ледве на відступ вистачає?

Гітлер од цього дуже страждав, але кому ти тут поясниш правду, що його єдиного синочка тупоголові більшовики раптом взяли й несподівано перевели служити під Курськ?

«Не можу ж я свого Василька кинути там напризволяще без догляду».

Однак весь вермахт думав, що фюрер буде визволяти Курськ від більшовиків, а насправді це він визволяв одного-єдиного сина.

Оці неспинні перекидання армій виснажили їхню потугу, і не лише на паливні та мастильно-змазувальні матеріали, але й морально. Бо жоднісінький зі його солдатів не міг осягнути стратегію вождя.

Ніщо не віщувало поганого, однак Зіна, вийшовши з хати, хутко повернулася назад і взяла до рук фарби й пензля.

– Добре, коли в тебе син художник, – приказувала вона, радіючи, що в домі завжди є свіжі фарби та домальовуючи на надверному козакові Мамаєві яскраво-зелену будьонівку зі сяючо-червоною зіркою.

Звільнена комуністами од фашистів Полтава повільно оживала, до такої міри, що Зіна простувала до агітпункту по нові наглядності, а, головне, по нові орденські виплати, нагородні книжки, яких син Василь прислав матері з усіх фронтів. Скромно зайшла і привітно сіла в куток, їй, матері-фронтівчці першій подали стоса агіт-посібників, й перше, що вона там побачила: це була зблизька чимала карикатура Кукриніксів на портрет Гітлера.

Зіна прикипіла зіницями.

– Що з Вами? – лагідно питали агіт-просвітники.

– Це, це, так це ж, – тицяла вона пальцем в портрет і всі навколо бачили, як нестара ще жінка хутко вкривається сивиною, бо там хоч і карикатура, але саме тому художники вправно і яскравіше відтворили особливості обличчя. – Так це ж він, – непорушна правда знову й знову заціплювала їй вуста, знову і знову упізнавала вона, й від навколишніх розпитувань її врятувала глибока неприємність. Мало ж того, що її рідний тато поліг десь

безіменно за махновську ідею, так оце ще й виявилось, що Василько – невідь чий син! Тобто відь чий.

– Вибираймося звідсіля, доки не пізно, як фахівець вам раджу, – благав фюрера особисто фон Гудеріан, – на біса нам цей дикий народ і їхні дикі землі? Ми вже об них всі танкові гусениці постирали.

– Треба стерти їхню пам'ять, – була несподівана відповідь.

– Пам'ять? У гусениць? – не збагнув той.

– Ні. Пам'ять у слов'ян.

– Набіса нам їхня пам'ять? – не втямив танковий маршал.

– Бо вся наша Германія стоїть на слов'янських землях – «Аненербе» це розкопало. Уявляєш? Археологія знаходить лише давньослов'янські артефакти, жах. До такої міри, що навіть сама назва «Берлін» – слов'янська, га? «Аненербе» мало довести зворотнє, але навіть не додумалося хоча би якогось предмета германського підкинути в свої розкопки. І що тепер? Лише завоювавши всі їхні землі, ми зможемо стерти геть їхню історичну науку, а дати їм іншу.

– Як? – танкіст не дуже тямився на гуманітарних тонкощах.

– Для початку запровадимо їм другу державну мову. А потім заберемо їхню. А потім все інше заберемо.

Така перспектива виявилася завеликою навіть для підкорювача тотальних просторів, Гудеріан спітнів. Він би геть вдичів, коли б довідався іншу історичну правду – а саме про хлопчика Васю.

Й тому Гітлер про всяк випадок понизив рейхсмаршала у військовім званні.

Працівники ЗАГСу ніяковіли від величчя моменту – ще б пак, не кожен день доводиться розписувати фюрера нації з його споконвічною нареченою.

Після скромних урочистостей присутні розійшлися, багатозначно зиркаючи на альков. Однак молодята не поспішали, хоч знадвору вже було чути радісне тупотіння і такі ж вигуки більшовиків, деякий час Адольф і Ева дослухалися, доки він не витиснув з себе:

– Іх хабе кіндер, – що в перекладі з рідної австро-угорської мови означало «я маю дитину».

Жінка спалахнула:

– Знайшов час, коли сказати. Де та дитина?

– В СРСР, – болісно прошепотів він.

Ева Браун рвучко підвелася, бо вся історична правда вмить постала перед нею. Хутко подерла на клапті шлюбне свідоцтво й жбурнула ув очі нелюбові. Пішла в сусідню кімнату й застрелилася.

Адольф же довго сидів за своїм велетенським рейхканцелярським столом і збовтував перед очима каламутну ампулку ціаніду.

– Ех, Зінько, Зінько, – гірко зітхнув і тяжко надкусив.

Однак спогади про рідну Полтаву й місцеву красуню були такі потужні, що отрута не подіяла. Тоді він розжував геть капсулу – аніякого результату.

– Казли, – подумав він про гестапо, яке навіть путньої отрути виготовити не змогли, однак потім його думки потроху навернулися на власну велич і силу духу, перед яким безсилий навіть ціаністий калій. – Та тьху ти.

Він виплюнув скло на підлогу, вірний його пес арійської породи Норд кинувся туди, лизнув і вмить повернувся лапами догори – остання агонія і вірного побратима не стало.

Гітлер довго дивився на чотириноного, потім важко встав. Згорблений, почовгав до сусіднього покою, взяв з неживих пальців Еви Браун «браунінга» і глибоко вставив в рот.

– Василечку! – ще встигнув викрикнути він, болісний цей зойк злився з пострілом, й довго відлунювався підземними коридорами та бункерами рейхканцелярії.

...Василь Адольфович Сергійчук про всяк випадок виправ свого ще довоєнного костюма, а мама Зіна старанно випрасувала його, адже це в перший раз його викликали туди. Він ішов й іноді радів, що місто встає з руїн, ось наприклад добряча будівля обкому компартії – ич як вимурована. Помилувавшись, він обережно прочинив двері, віддав повістку й потроху зайшов.

Комісія засідала надто поважна, таких дебелих облич Василь давно не бачив. Вони довго перевіряли папери, особливо про нагородження одного «Заслуженим металістом Полтавської області», тут всі напружили шепіт, чи часом із депо вже кого не нагороджували? Доки добряча секретарка не повідомила, що Василь Адольфович особисто намалював усі наочності у сусідньому фойє.

– То ви виходить, ще й художник?

– Самоук, – зашарівся той.

– А от скажіть, – мовив один гіпертонічного кольору, – а що це у вас за прізвище таке – Адольфович?

– Батько мій одего із поволжських німців, – тихо видавив чоловік те, про що довідався од матері.

– Яких ще таких поволжських німців? – настовбурчився той. – А може ви, пробачте, із яких єврейських кровей?

Василя як підкинуло:

– Я?! – обурився той. – Я із інших поволжських, що я одего од звонка до звонка провів лічно всю війну на Волзі! От яких я кровей, многократно мною й пролитих – із Сталінграда!

Й він гордо випнув на грудях орден «За оборону Сталінграда» так, що президія знітилася, бо в неї ні в кого такого не було.

– Ну то почепіть поруч з вашим орденом ще одного, – голова президії пленуму урочисто посміхнувся і вправно чиркнув пером по паперах, – вітаю вас з врученням «Орденна перехідного прапора соціалістичної Праці»!

І хотів вже потиснути руку, коли раптом перепитав:

– А чого це у вас такі куці вусики під носом? – тягнув він паузу. – Я би порадив вам зголити їх, Адольфовичу.

– Вуса такі само, як у комдива товариша Ворошилова, – ображено прошепотів чоловік.

– І чолочка така в нього? – кивнув він на клиноподібний чубчик Василя. – Як по-дружньому, то я би порадив одстригти і це.

Чоловік згідно закивав і поспіхом потиснув протягнуту долоню, а потім вкривався потом, доки йому на відлогги чіпляли високу відзнаку.

Спускався точеними малахітовими сходами без поспіху, бо його мучила думка:

«Одего Сталін після Великої Перемоги взяв і скасував ураз усі орденські виплати героям, а от за новий Орден – чи скасує, чи ні?» – тривожно зиркав на яскравий лацкан. – «Та Бог з ним, все одно дітусі тата дужче шануватимуть», – хукнув на металеву поверхню відзнаки й потер рукавом. Він посміхнувся, бо вже бачив, як його трійко синочків по черзі бавитимуться сяючою нагородою, як радітимуть з цяцьки усі троє, чубатенькі такі, несподівано чорняві з глибокими темнокарими очима.

Тут він побачив себе у велетенському лискучому дзеркалі, різьблений граніт рами відтінював ефектно відображену фігуру, Василь озирнувся – анікогісінько в мармурових коридорах, всі пішли на пленарне засідання; він хвацько ляснув підборами й несподівано рвучко й прямо викинув перед себе вгору долоню:

– Служу Радянському Союзу! – майже вигукнув він.

І змахнув за це сльози подяки.

СЛОВО ЛЮБОВ

Крапало на гіпофіз цілий день, я це помітив, вже приїхавши на кінцеву – ясно, що там ніхто не ждав, коли раптом далеко за мокрими кущами помітив білу постать, яка мигичила на лавочці.

– Хто це такий ідіот, як я?

В школі такого самого не існувало й здавна, а тут побачив дівчину, зачіска її досконаліша за перуку, тобто мжичка не пошкодила. Вона встала, й з удаваної радості я збагнув, що теж не впізнала. Хоча пройшло п'ять років, однак контактні лінзи в нас замінили окуляри, а особливо спотворював пам'ять одяг, для нас, колишніх, недоступний. Невпізнання тривало мить, цілу мить, аби радість зустрічі стала убивчою. «Людка чи Мілка?» – мижичило в голові – так мало часу пройшло, а вже забулося найголовніше.

– Людка! – писнув я.

– Толька! – заверещала вона.

«А може Мілка?» – лякнувся я обох імен, однак щасливо пригадав їх, бо вони були Людмила.

Ми втрапили в обійми й крутилися, мотіляючи кульки з харчами і тут я відчув полегкість, що ніхто не прийшов на цю зустріч, адже призначену задалеку, далі, далі, аніж куцих п'ять років. Бо спина в неї виявилася надто легкою для такої пружності, тобто, вік пішов на користь. Так, ідея гарна – зустрітися класом в ювілей і відзначити його на катері. Однак коли по телефону розписували, хто які харчі купить, вже відчувалася теперішня мжичка – не сказати б, холодна, але якась вогка. Тут я ще встиг подумати, що ніколи не торкався Людки, навіть на випускному вечорі примудрився не потанцювати з нею. Чому? Це була велика загадка для такого великого мудька, як я.

– А я думаю, ну якого ще одного дурня принесе сюди? – верещала вона, одхекавшись од першої радості.

Так, щось єднало нас, наприклад, відсутність парасольок, свою я не взяв принципово, щоб віднадити дощ.

– А я думаю, – посміхалася вона, – от візьму зонтик – і обов'язково дощ піде. Тому й не взяла, ну?

Вмить скисла, узрівши, що я теж без парасольки – обгорнув її курткою й легко, несподівано сказав:

– Любов моя, – мало не засміявся я.

Бовкнув найдурнішим зі своїх голосів – наче вона могла знати про мою таємну любов у 8-у класі, якою я любив її аж по 9-й – про це не здогадувався навіть класний керівник, викладач фізкультури. Незважаючи на ці обставини, спина її раптом обм'якла. Тут я, мудько, згадав, що нікому не освідчувався в коханні, навіть жартома, вважав надто сер'йозною справою. Вже вирішив пояснити про злочасний 8-й клас, коли відчув її губи. Якби міг думати, то здивувався, адже прилинати, тримаючи кульки під тісною курткою – річ неможлива – де ж вони взяли, губи, котрі виявилися швидшими за просту правду, що вони цілують?

Загалом, мудьки, це такі люди, які спершу все мають спланувати – а потім вимагати, щоб саме так і відбувалось. Бо тут відчув, що кульки попадали – як це могло взагалі статись? Тобто значно пізніше пригадав, чи кульки пригадали?

Добре, що ми на них не сіли й не розквецяли харч – а куди б поскладали всю нашу одержу? Чому не робили цього в 9-у, 10-у, 11-у класах, не кажучи про 8-й? Якби міг думати, то вирішив: вона така само мудьоха. Хоч у неї було хворе серце, вона вперто ходила на фізкультуру, аби такий я міг, затамувавши погляд, бачити, як вона, наприклад, закидає баскетбольного м'яча. Досконаліше за будь-якого хлопця, особливо, як я. Чого ті м'ячі коштували, знала лише мама та дільничий лікар. Навіть наш класний керівник не знав, бо якось облапав її у підсобці. Не сподівався, що вона виявиться дужою, навіть без крику сама видерлась, і це я помітив, як вона потім хапалась за валідол. Валідол! У 8-у класі...

Він вважав себе Сковородою, навчав про єднання з природою й проводив уроки фізкультури надворі. Що хтось не втримався і кинув з коридору вогнегасника, на жаль, влучив лише в спину, однак фізорг втратив свідомість. Правда, не назавжди. Винуватого не знайшли, бо тим хтось був я.

Вона знала! Вона знала й про це, бо була точнісінько такою мудьохою, адже це вона, єдина, з якою я не перекинувся жодним словом у 8-му, особливо після вогнегасника. Після якого фізкультурник взагалі покинув лапати, навіть завучиху, математичку, вона ходила люта, червона, за що одразу погіршила йому розклад.

Себто кохання було таємне, а жертви – явними.

– Скажи, – шепотіла вона.

– Любов моя, – і це виявилось не важче, ніж жбурнути балона.

Що влучив одразу, це відчув потім, тобто трохи краще, ніж вона баскетбольним м'ячем, і щосили не вірив, що вже відбувається, триває, мамо рідна, й не потребує аніяких страхів там, підготовок і такого іншого, як годиться в людей, тобто наче ми коханці вже сто років, а не кількох хвилин чи секунд.

Я націлявся, правда, йому в лисину, тому мудькові, шкільному керівникові «8-го Б», а зараз ми влучили, наче робили це з випускного вечора, навіть досконаліше, я маю на увазі, що коли їхали на непотрібний ювілей, то вже знали, що він лише на нас двох; бо були створені, певно, одне для одного, тому й лякалися, шукали все життя перший раз щоразу лише таких, з ким би це було проблемою, зате можна справедливо долати праведні перешкоди й безконечно випробовувати почуття. Зрештою, якщо почуття треба випробувати – чи почуття вони взагалі? Про випробування нам товкмачило все навколо, навіть шкільні програми, не кажучи про вузівські, які товкли ще дужче. Це тому, що навколо всі – мудьки, не кажучи про мудачок, й не вірили: проблем не існує ніяких, однак треба змарнувати півжиття, цілісіньких

5-ть років, аби дійшло. І як? На мокрій лавочці, яка раптом побачила на собі таких же голих ідіотів, які хутко встигали, не марнуючись на поцілунки – для них – місце поза кущами. Навіть у будь-яку маршрутку, чи й у катер можна вдвох влізти, не кажучи про метро й цілуватися, скіко влізе – ні в кого, навіть у водія це не викличе зауважень, адже вони не потребують додаткових квитків.

А тут потребували, бо лавочка встигла сохнути швидше, аніж мокла, швидше, аніж ми встигали, вона знала, що якби й стояла на Північному полюсі, то однаково б розпашілася, й навіть і там лякнулася всіма дошками своїми, бо стільки дурості накопичилось за час, а, особливо, що залегко можна було чекати аж наступного ювілею, такого, щоб знову цілий клас не з'явився на зустріч. Гівняний клас, ми й тоді були не дуже дружні, тому й завжди програвали чемпіоната з баскетболу, незважаючи на всі переваги – керівник же в нас – фізкультурник. Особливо програвали після балону, то цей різновид спорту в нас взагалі занепав. Не тому, що покинула великий спорт центрофорвардка; а тому, що вчитель навіть глянути в її бік остерігався, бо хтось жбурляв балони точніше, аніж вона м'ячі.

– Скажи, – кусалася вона.

– Любов моя.

Белькотів однозначно, щоб не витратитися на складніші звуки, яких я не вживав.

Катер не приходив й не приходив, а я збагнув, чому вона, сильна, а хворіла колись на серце, бо окрім фізкультурника ніхто його не розумів, чого вона й сама не розуміла, де вже про нас, школярів, які, відомо, дозрівали повільніше, аніж школярки. Особливо природжені баскетболістки, які стояли на фізкультурі першими по зросту, що лише в аж в 9-му класі поступилися хлопцям. Та й вищими ми не стали розумнішими – змінилася ціла епоха і всі довготелесо думали про майбутнє життя, а не про теперішнє.

Це добре, що вчасно по всіх школах замінили старі вогнегасники на нові втричі менші. Інакше б він, убивши викладача, міг убити й святі почуття, дуже несміливі серед школярів.

– Навіщо ти взяла парика? – нарешті запитав я, коли ми перший раз одхекались.

– Я знала, тобі завжди подобались блондинки.

Вона знала! Якщо я цього не знав. Які блондинки, коли кращого волосся не існує, аніж каштанове, я все життя лише шукав такого. Добре – що перука, добре – що не перефарбувалася, що б я робив, розминувшись з таким розкішним кольором? Вологим таким, найніжнішим.

– Ой, а де він? – лапнулася вона голови.

– Експібіціоністи вкрали.

– Хто?

– Або вуаеристи, – нарешті зблиснув інтелектом.

Якого мені завжди бракувало у 8-у класі. Адже це лише зараз вийшли словники, які мають усі відповідні терміни.

Доки вона шукала цигарку, я одягнув на себе її білу перуку.

– Або транссексуали, – засміялася вона так, що вдавилася першим димом.

І слава Богу, бо картинка виявилася б ще смішнішою: двоє голих під дощиком сидять на лавці, одягнуті лише у цигарковий дим.

– А хто це, екс... ну, ці самі?

– Це такі мудьки, які підглядають за такими мудьками, як ми, – огорнув я її курточкою. – Однак в дощ – вони відпочивають.

Бо вони не були дурніші за катера.

– Жаль, – скинула вона курточку.

– Ти їх жалієш? – перехопив я цигарку.

– Жаль, що ніхто не бачить. Бо от я – не вірю, сама собі не вірю, розумієш?

Вона мала рацію. Я також не вірив, усе довге життя це була проблема, з першого разу ніколи не виходило, а

коли й виходило, то кепсько – тобто не так, як планував, а тут, слава Всевишньому, продумать не встиг. Отож слід було перевірити принципи, бо під рукою було таке тіло, яке вчасно покинуло баскетбол, особливо там, де були білі смужки, такі яскраві, що додавали досконалості за-смазі навколо од моїх дотиків і дощу й торкатися безкар-но можна було більше, ніж, наприклад би на випускному вальсі. Я б подумав, що багато можу розповісти, напри-клад, правду про балон, однак поцілунок в її виявився кращий за цигарковий, без фільтру втягнув думки, на які багаті мудьки. Цигарка впала у перуку й засвистіла, од-нак їм було не до того, вони виявилися єдиними ексгібіціоністами, ладними засвідчити, що починалася ще одна правда, або, нарешті, шкільна історія, яка свого часу прогавила сама себе; тому поспішала, а раптом до-щик скінчиться чи таки припреться колишній клас із безліччю своїх безіменних, змарнованих кохань, з ідіотською кількістю цікавих історій, лише не про любов, а про якусь там фізику з ботанікою, як, наприклад, нали-ли в акваріум спирту, і що потім та нещасна жаба витво-ряла.

Капітан катеру дбайливо сканував матюками берего-ву лінію, хоча чудово знав, за такої погоди групі екс-курсії зриваються. Звісно, він був старий і тому вживав цю, вочевидь, застарілу лексику – так, чи інак, однак во-на була вже не про нас. Бо які ж ми мудьки? Зізнаюся, правда, зблиснула думочка така, піти й добряче проката-тися катером; однак там, головне, не було ніяких кущів.

ЗМІСТ

Дивовижний. <i>Віктор Баранов</i>	3
Яблука з райського саду	6
Заплаканий світ	15
Варто	18
Бо	27
Їж, мамо	34
Для протоколу (з циклу «Швидка проза»)	40
Прилітають фантазії	47
Кирзова ніч (<i>міні-повість</i>)	48
Місяць блідне	63
Порцеляна	69
Ти рвала ожину	74
Автобіографія	78
Антихантер	84
Із-під самого Харкова (<i>повість-міні-апокриф</i>)	94
Бюстоносці (<i>апокриф-мініповість</i>)	103
Вклонитися	125
Геродот-1983	131
Тобі ор нот мені	141
Знято	147
Нумер нуль	157
Свобода №3	160
Не Суріков	166
Переходом	173
Під хвіст	177
Попід правдою	184

Секретні сини	186
Лінза	195
Лабораторні упослідження інтернаціонального сексу, сексотези	201
Спиною (із циклу «Прощавай, суржсику!»)	205
Совратники вождів (повість-мініапокриф циклу «Прощавай, суржсику!»)	209
Інформагія	220
Шукати логіки	240
Про Петра	244
Лібідиме озеро (повість-мініапокриф циклу «Прощавай, суржсику!») ..	249
Траншея в «Цирк», або Нюрнберг не хоче (апокриф)	266
Цей місточок	276
Чудо гріха	280
Що моє (кліповідання)	284
Котли	288
Без джакузі	290
Верьбами, вербами	296
За труси	299
Зелена казочка	302
Клінтор! (міні-апокриф циклу «Прощавай, суржсику!»)	305
Ліфт убік	311
Секрети таємниць (міні-повість)	315
Слово любов	328

Літературно-художнє видання

Жолдак Богдан Олексійович

Яблука з райського саду

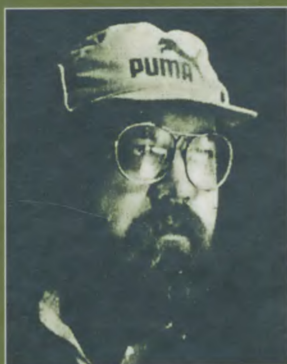
Оповідання і мініповісті

Верстка *Світлани Кірсенко*
Коректор *Людмила Мірошник*

Підписано до друку 17.09.2013 р.
Формат 84х108/32. 17,64 ум. друк. арк.
Тираж 1000 пр. Зам. 0213423.

Виготовлювач і видавець —
Державне видавництво «Преса України»
Державного управління справами.
Просп. Перемоги, 50, Київ, 03047.
Тел.: (044) 454-83-73, 454-82-72, 454-83-95, 456-72-73

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 310 від 11.01.2001 р.

Богдан Жолдак — беззаперечний майстер української прози. Він — автор книжок «Спокуси», «Як собака під танк», «Бог буває», «Антиклімакс», «Топіамбур, сину», «Шизотерапія», «Коли генії плачуть», «Музичні війни», «Гаряча Арктика» та інші. За його сценаріями знято художні фільми «Запорожець за Дунаєм», «Відьма», «Козаки йдуть», «Дорога на Січ». Він — автор мюзиклу «Конотопська відьма» у постановці київського Молодого театру. Для його письма характерні комічний сюжет, парадоксальність конфлікту, використання прийомів кіностилістики, за якими проступає трагікомічна природа людини.